Ionel TEODOREANU

FATA DIN ZLATAUST

IONEL TEODOREANU

FATA DIN ZLATAUST

Seria

CLASIC

Consilier editorial
CORNEL SIMIONESCU

Această *primă ediție postumă* a romanului *Fata din Zlataust* reproduce — cu modificările ortografice de rigoare, dar menținând toate particularitățile lingvistice — textul primei versiuni, publicat la București, sub egida editurii „Cartea Românească", în 1931 text colaționat, pentru corectarea greșelilor de tipar, cu edițiile antume ulterioare, ultima — a IV-a — imprimată în anul 1944. Din rațiuni tehnografice, cele două tomuri ale ediției de bază menționate, apar legate, ca și în ultima ediție antumă, într-un singur volum. *G. Pienescu*

IONEL TEODOREANU

FATA DIN ZLATAUST

VENUS

București — 1992

Coperta de VASILE SOCOLIUC

Prezenta ediție apare sub îngrijirea
domnului TITU IRIMIA
vicepreședinte al Uniunii Sindicatelor Tipografilor din
România

Tehnoredactor : ILIE BUZATU

Bun de tipar : 06.10.1992 ;
Apărut : 1992 ; Tiraj : 15.000 ex. broșate
Hîrtie de 65 gr/m² ; Coli tipar : 24

Tiparul executat sub c-da 157 la
Societatea Comercială — Editură și Imprimerie
„Porto — Franco" S.A. Galați
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
România

I.S.B.N. 973-9024-57-2

MOTTO:

„Le clan des hommes est irrite.
Ils jettent des pierres et parlent comme des enfants.
Ma bouche saigne
Laissez-moi partir"

La chanson de Mowgli
Rudyard Kipling

CUPRINSUL

I
SCANDALUL

		Pag.
CAP. I	— Corpul didactic în vibraţie	9
CAP. II	— Umbre chinezeşti	32
CAP. III	— Cunoştinţe vechi, cunoştinţe nouă	56
CAP. IV	— Scirţ-scirţ...	74
CAP V	— Corul antic	96
CAP. VI	— In casa Bunicuţei	115
CAP. VII	— His Master's Voice	127
CAP. VIII	— Mina şi umbra ei	133
CAP IX	— Crengile de salcim	142
CAP. X	— Noapte	150
CAP XI	— Astfel...	157

II
ÎN BEILIC

		Pag.
CAP. I	— Anisia de la poarta copilăriei	175
CAP. II	— Cireşele	193
CAP III	— Titi vine şi pleacă	208
CAP. IV	— In casa cu oglinzi	223
CAP. V	— Sonatine	236
CAP. VI	— Noapte bună	246
CAP. VII	— Bunicuţa stă pe-o bancă	253
CAP. VIII	— O mie şi una de zile...	259
CAP IX	— ...Şi o noapte	273
CAP. X	— Dolin	279
CAP XI	— Delia pleacă, Zlataustul rămine	290
CAP XII	— Revederi	308
CAP XIII	— Ploi	319
CAP. XIV	— Cel din urmă cireş	338
CAP XV	— „Eu"	357
CAP XVI	— Justiţia	364
CAP. XVII	— O Maică şi un nume	377
	— Epilog	385

CARTEA I-a
SCANDALUL

CAP. I

CORPUL DIDACTIC ÎN VIBRAȚIE

Iată faptele premergătoare și exterioare scandalului, dar care au contribuit de-ajuns de apăsat la severitatea pedepsei dată, de plenul consiliului profesoral, elevei Enăchescu din clasa opta.

Diriginta acestei clase era domnișoara Elvira Gavrilaș, doctor în filosofie de la Erlangen.

— Eu prin sudoarea frunții *am ajuns* — spunea ea mai ales bursierelor interne.

Deci, asudați, fetelor.

Dar elevele observaseră că profesoara n-asuda niciodată pe frunte — coșuri da, sudoare nu ; în schimb, subțioarele intelectualei — și iarna și vara, fie rochia de culoare închisă, fie de culoare deschisă, fie cu mîneci, fie fără — aveau acele discuri de umbră jilavă ale femeilor cu bust opulent și ochi activi, discuri a căror acțiune, optică pe cît olfactică, impresionează convergent și nasul și ochiul. În consecință, totalizînd sudorile didactice și titlul obținut prin ele, elevele o botezaseră : „Domnișoara Doctor Sous-bras", sau mai pe scurt, *D. D. S. B.* Circula prin cursul superior următoarea parafrază a cunoscutului adagiu „apa trece, pietrele rămîn" : D. D. pleacă din clasă, dar S. B. — adică mirosul — rămîne.

Avea o față roșie și grasă, de rodie unsă cu lanolină, și suferea de invazii de ulcioare pe mucoasele pleoapelor veșnic sanghinolente, de culoarea icrelor de somon.

Foarte apreciată și oarecum temută printre profesoare, din cauza titlului, a energiei masculine — era și

membră în Consiliul Municipal — ; a virtuții — împărțea femeile în două categorii : „Weib", adică muieruște, reproductoare, factori zoologici, și „femei", adică fecioare virilizate prin titlul de doctor, misionare în colonia vieții fiziologice ; și din cauza „gurii", numită respectuos și ipocrit elocință. Între ele, profesoarele o numeau „țața de la Erlangen" — autoarea poreclei era „mignona Margareta", profesoara de franceză —, dar binevoitor și intim admirativ, așa cum i-ai spune lui Napoleon „micul caporal".

Fascistă, fiindcă vedea în Mussolini personificarea latină a imperialismului german ; militaristă și antisemită, avea o teamă patologică de șoareci și de lilieci — „fiindcă-s mici și moi" —, teamă cavalerește recunoscută și botezată bonom, „călcăiul lui Achille".

Pe Freud nu-l admitea, nici în cancelarie, nici în clasă, socotindu-i teoriile, ca și pe-ale lui Rousseau, drept autobiografii și autoanalize ale unui obsedat sexual, valabile pentru un „caz", sau pentru alte „cazuri", nu pentru o generalitate normală.

— Îl resping, fetelor...

Fără să adauge „cu indignare", unele fete cu părinți politicieni înțelegeau cum îl respinge, și își stăpîneau zîmbetul — sau îl emiteau clandestin —, fiindcă formula aplicată lui Freud era importată de la primărie, din dezbaterile municipale, unde consilierii respingeau cu indignare acuzațiunile unei „anumite prese", sau ale unor „anumiți domni".

Revoluționase ierarhia școlară a băncilor, trecînd pe elevele bune la fund — foastele galerii ale corigenților —, iar pe cele slabe în față, foastele fotolii de orhestră ale premiantelor.

În calitate de doctor în filosofie și de dirigintă, trebuia să-și cunoască și să-și domine pupilele didactice.

— Fetele mele ? Aici — spunea ea bătîndu-se peste faimoasa frunte cu mîna brațului subasudat —, aici am harta psihologică a fiecăreia. Precis.

Avea o particulară slăbiciune pentru acest cuvînt, aruncat în șaria lapidar finală ; tot de la primărie îl luase, ca și terenul pentru casă.

Își împărțea elevele în trei categorii : afectivele, cognițională le și voliționalele.

Pe afective le disprețuia : „cloștele", adică viitoarele mame.

Pe cognitionale le considera cu o indulgentă solicitudine.

Pe voliționale le aprecia, acordîndu-le un tratament preferențial.

Lui Enăchescu îi pusese, încă din clasa șaptea, diagnosticul „volițională", de la prima lecție, cînd făcuse cunoștință cu fetele, rînduindu-le în bănci scurt, milităreste, după o afundă privire — sondaj psihic — și un sumar interogator.

— Dumneata...

Enăchescu, din banca patra, se ridicase *dreaptă :* impresie favorabilă ; celelalte erau cam „lălîi", cam „fîrțîite"

— Date genealogice.

— Să-nceo cu părinții sau cu bunicii ?

A doua impresie favorabilă. Alte eleve se codiseră, se roșiseră — ca și cum e-ar fi cerut să se dezbrace —, sau începuseră cu vorbele : „tataia" e deputat ; sau : „tăticu" e profesor universitar. Enăchescu era întîia care-și dădea seamă „precis" de semnificația pedagogică a unei genealogii.

— ...Mama a murit...

Debitase vorbele informativ, fără tremolo în glas și fără aplecare de gene : alt punct bun.

Bunic magistrat, apoi avocat, tată avocat — ceea ce dovedea o evoluție ereditară spre combativitate ; fată brună cu ochi negri, dreaptă, vorbire precisă, facies energic, dentițiune albă, privire fățișă...

— Ce carieră îți vei alege ?

— Mssssss... susurase ușor opinia publică a fustelor clasei.

— Asta-i pentru afectivele frivole — replicase D. D. S. B. „matîndu-le". Enăchescu să treacă în banca din fund ; n-are nevoie de supraveghere.

Trecuse, luîndu-și geanta ; ochii verzi ai lui Sănătescu — cea mai strălucită elevă a școlii și colega de

bancă, de pînă atunci, a lui Enăchescu — deveniseră şi mai somnoroşi.

— Dumneata ai să ajungi departe fiindcă ştii să vrei şi vrei să ştii. Precis — epilogase D.D.S.B. mutarea onorifică, stropind cu spume oratorice pe elevele din banca întîia.

De-atunci o asculta foarte rar. Şi cum, pe de-o parte. îi acorda creditul larg pe care-l merită voliţionalele, iar pe de-altă parte, întrebările ei flecar discursive nu lăsau loc decît răspunsurilor monosilabice, Enăchescu avea cînd 9, cînd 10, pentru un „da" sau un „nu" intercalat deferent în verva lui D.D.S.B. ; 9 cînd D.D.S.B. nu era prea mulţumită de zidarii casei ei în construcţie. 10, cînd era încîntată că-l *matase* pe arhitect într-o discuţie pe şantier. Iar tezele lui Enăchescu, scurte, corecte şi convenţionale, scrise însă cu o caligrafie netă, citeată, plăcută la vedere, erau privite mai curînd ca un desemn întăritor al impresiei de ordine calmă, de energie brună, pe care i-o dădea mereu eleva Enăchescu în timpul „explicaţiei" — decît citite ca o teză. Aşa că, de doi ani Enăchescu avea numai note foarte bune la cursul lui D.D.S.B., datorită mai ales unei acţiuni optice.

Bănuiala apăru brusc, fără ca să-şi producă de îndată efectele.

D.D.S.B. se deştepta la cinci dimineaţa — spălatul nu- lua timpul util —, supraveghea construcţia casei pînă la opt fără un sfert, făcînd totodată şi mişcare — suferea de constipaţie —, la opt fără zece trăsura primăriei o aducea la şcoală, unde, pînă la opt fără un deciziv minut, citea ziarele în cabina higienică rezervată corpului didactic, şi la opt precis intra în clasa opta, începîndu-şi lectia. Îşi rezervase orele matinale, fiindcă la 11 precis, trăsura primăriei o aştepta la poarta liceului, pentru afacerile exterioare învăţămîntului secundar.

În ziua bănuielii, D.D.S.B. venise rău dispusă, fiindcă avea un furuncul. Străzile erau pavate mizerabil, iar furunculul apăruse în regiunea cea mai hurducată de trăsură.

Îşi începuse explicaţia, făcînd intermitent cu mîna, gestul pe care caii îl fac şi ei, dar cu coada, cînd alungă mustele de pe crupă.

Precis lipsea ceva din fizionomia cotidiană a clasei. O sîcîială internă : furunculul care-i dădea mereu conştiinţa trupului. O sîcîială externă : acea lipsă neidentificată, care o împiedeca să se concentreze, determinînd-o să inventarieze mereu amănuntele clasei.

Făcea pauze între vorbe, între fraze, iritată, agresivă.

Şi, în sfîrşit, descoperise : lipseau din fundul clasei ochii lui Enăchescu, ochi bruni, focoşi, energici. Se uitase în catalog : Enăchescu era prezentă.

— Unde-i Enăchescu ?

Tăcere întrebătoare urmată de-o fugă de zîmbete şi de un clocot de rîsete înăbuşite.

D.D.S.B. pornise spre fundul clasei, deplasare cu totul insolită, dat fiind deprinderea — şi pretenţia — de-a domina cu ochii.

Enăchescu adormise cu fruntea pe bancă, mascată de colega ei, Baciu Eleonora, vrednică urmaşă întru dimensiuni corporale a unui căpitan de jandarmi.

— Enăchescu !

Enăchescu dormea tun.

O scuturase de umăr.

— Bine, Enăchescu ?!

Se deşteptase în vibranta lumină de argint pulverizat a primăverii, dintr-un somn opac, adînc şi negru, cu genele toropite ca aripele de taină ale fluturilor nopţii

Urmase o pauză lungă, fiindcă aşteptau toate urechile şi pîndeau toţi ochii.

— Am adormit, domnişoară, vă rog să mă iertaţi.

— Nu-i vorba de iertare, Enăchescu, dar tocmai Tu, la lecţia Mea ?

Dacă Enăchescu ar fi fost o afectivă, ar fi dat-o afară din clas', întovărăşind actul manual al expulzării cu vreo expresie naţională, ca de pildă : „Marş, puturoaso!"; dacă ar fi fost o cognitională, i-ar fi făcut o lungă morală în faţa elevelor, cu citate germane, englezeşti, greceşti şi latineşti şi poate şi cu digresiuni asupra fascismului şi a energiei spartane. Dar fiindcă Enăchescu era o volitională, se mărginise s-o privească, dînd ochilor ei acel voltaj suprem care preface gîndurile în unde ener-

getice și tăcerile în cnuturi metapsihice. D.D.S.B. prețuia aceste clipe de tăcere, așa cum cei timizi își preamăresc întîmplătoarele lor clipe de volubilitate. Din nenorocire, pintenul furunculului îi interzicea neclintirile statuare. Nevoită să-l pipăie, trebui și să vorbească, fiindcă pipăitul la spate, cînd taci și cînd n-ai buzunar masculin, e incompatibil cu noțiunea de dominațiune.

— Enăchescu, ce-i cu ochii tăi ?

Enăchescu se trezea de-a binelea.

— Nimic, domnișoară.

— Cum nimic, Enăchescu ? Asta-i nimic ?!

Și cu degetul îi pipăise conturul aproape vînăt al cearcănelor din jurul ochilor. Într-adevăr, semnalate de diriginte — adică, în limbaj școlar, scoase în factori comuni —, cearcănele lui Enăchescu apăreau exorbitante. Aveau și alte eleve cearcăne la ochi — întrebarea lui D.D.S.B. făcuse să dispară subt streșina palmelor jumătate din ochii clasei —, dar parcă explicabile și în armonie cu obrajii palizi, cu tenurile subicterice, cu ochii mărunți și ghemuiți, cu fețele cosuroase ; pe cîtă vreme, în albeața mată a obrajilor lui Enăchescu, obraji care rezistau victorioși necruțătoarei lumini de primăvară, subt fruntea ei mică și clară, împrejmuită de păr negru, des și strălucitor, cearcănele nu mai arătau un deficit de sănătate, ci o dubioasă lipsă de somn.

— Ce faci tu noaptea, Enăchescu ?

Întrebarea descuiase ușa secretă a tuturor inimilor, făcînd să palpite tot ce-i clandestin între vis și faptă.

Părul negru umflat la tîmple, clocotitor parcă ; ochii negri, vast despicați subt frunte, negri cu unde albastre ; nările nasului mic, ușor cabrate, cu o flacără porfiră în ele ; și cearcănele... Și „ce faci tu noaptea, Enăchescu ?“. Și toată lumina de primăvară revărsată pe fața albă cu buze roșii și cu ochi încercănați...

— Citesc, domnișoară.

Toate fetele ar fi răspuns : „Dorm, domnișoară“, — roșind sau pălind, fiindcă, deși adevăr, tot minciună era o astfel de vorbă pentru un astfel de somn.

Dar răspunsul lui Enăchescu era așa de firesc, de logic și de credibil, încît mai toate fetele, cu un oftat

profund dezamăgit — şi totodată cu o mare uşurare —, reintraseră în viaţa prozaică, aruncîndu-şi ochii pe carte.

Pe punctul de-a deveni o eroină, Enăchescu rămăsese o normală elevă silitoare.

În recreaţie, după ce majoritatea fetelor ieşise din clasă, Sănătescu se apropiase de banca lui Enăchescu, solemnă ca o pasăre de pradă în cuşcă.

— Ce faci tu noaptea ?

Enăchescu ridicase din umeri, fără să se preocupe dacă Sănătescu era ironică, sau numai curioasă. Nici n-o privise.

— Citesc.

Şi-i întorsese spatele, culcîndu-şi din nou capul pe pupitru.

Preotul Traian Eutebiu Nacă — zis şi Popanacă — preda latina la cursul superior. Sever în felul preoţilor bruni, ochioşi şi sprincenaţi, cu glas de bas profund şi cioc în loc de barbă, adică mefistofelic — era de modă nouă : făcea baie zilnic, suprimase cocul popesc, purta ghete cu tălpi de crep şi ciorapi cu baghetă, îşi îngrijea unghiile, ca şi preoţii catolici, şi avea reputaţia că ştie latineaşcă ultă, ca şi camarazii săi catolici întru mîni albe şi unghii trandafirii

De modă nouă în privinţa culturii ş-a „manierelor", de modă veche, însă, în privinţa rigorii morale. Adversar neînduplecat al fustei scurte şi al părului *„à la garçonne"*, el şi-l tunsese băieţeşte pe al lui, fiindcă era preot cult, şi părul lung, ca şi barba patriarhală, nu-i decît un semn al barbariei.

Un singur amănunt, care trecea neobservat la şcoala militară, unde preda religia şi latina, era înregistrat şi comentat de clasele superioare ale liceului de fete : în făptura total şi diavolesc întunecată a părintelui negru din cap şi pînă-n tălpi, cu antereu cu tot, răsărea, mică, umedă, cărnoasă şi femeieşte roşie, o gură pe care musteaţa neagră abia o ascundea privirii fetelor.

Poate că de asta, la liceul militar, preotul avea reputaţia că-i îngrozitor de rău — pe cîtă vreme la liceul

de fete „nici nu se compara cu profesoara de matematică".

La liceul militar nu se mișca de pe catedră și „asculta" la fiecare lecție pe cît mai mulți.

La liceul de fete avea altă metodă : extemporalele bisăptămînale. Și-n timp ce fetele scriau, preotul cu buze roșii se plimba printre bănci, aplecîndu-se — ca într-o grădină parohială — cînd aici cînd dincolo. peste un umăr, peste altul...

În ultimul timp se apleca mai des pe extemporalele elevei Enăchescu. Ce-i drept, Enăchescu ședea în banca din fund, de unde preotul putea supraveghea din spate — adică fără să fie văzut — elevele, în timpul extemporalului, respectînd oarecum adagiul militar : Să-ți iei dușmanul pe la spate

Dar fetele mai observaseră că profesorul limbei moarte mirosea a flori dulci ca o cucoană preoteasă de moda nouă. Avea și un foșnet femeiesc antereul lui mătăsos, cînd trecea de pe catedră în fundul clasei, cu barbișonul viril înfipt în piept, mîinile albe la spate și ochii lucitori subt gene.

Buzele.

Foșnetul sutanei.

Mirosul de flori.

Extemporalele.

În fond. fetele erau mai curînd măgulite decît scandalizate.

Preotul nu bănuia nimic. Își făcuse reputația. o reputație bine stabilită, cum se spune.

Într-o zi dăduse fetelor dintr-a opta să traducă o odă de Horațiu. De îndată ce indicase oda, se coborîse de pe catedră, plimbîndu-se cîtva timp în fața băncilor. prin umedul miros de cerneală al începutului de extemporal ; apoi. meditativ. lăsîndu-se în voia pașilor, trecuse printre bănci. fără grabă. fără scop. fără itinerar, ca pe-o alee dintr-un parc.

După un timp, se oprise la fereastra de lîngă banca lui Enăchescu. deschizînd-o. Venea de-afară miros de frunză adolescentă și o adiere jilavă de liliac abea înflorit. Soarele bătea c-un avînt tînăr și în obrazul preotului, și în părul elevei Enăchescu, un păr des. negru și

strălucitor, cu zvîrcoliri în el, cu vînăt și albastru, ca o revărsare de mure din cofe aduse de țigănci.

O albină venise dinspre lilieci, prin pulberile aromate ale soarelui, trecuse pe lîngă obrazul preotului, roind în jurul părului negru al fetei, c-un zbor tremurător ca apropierea unui deget pătimaș și șovăielnic, pînă cînd, ușoară și vibrantă, s-așezase.

C-un deget, preotul o gonise.

Părul era de un negru adînc, asemeni fîntînilor mănăstirești cînd oglindesc cerul munților înalți, din care a căzut o stea la toaca miezului de noapte.

Și iar se aplecase preotul pe extemporalul elevei Enăchescu, cu ochii împaienjeniți și nările dilatate, nări de seminarist cu sînge roș.

Căldura soarelui de primăvară deștepta în părul negru acel miros de păduri cu frunză putredă și frunză fragedă, cu toporași și garofițe sălbatece, cu hribi și cu ciuperci, cu izvoare și șerpi — miros care își adună imensitatea în părul femeilor brune, chemînd și căprioarele și fiarele din sîngele și sufletul bărbatului.

Și de subt părul negru, încărcat de mister, apărea o ceafă albă de fetiță, alb ușor și proaspăt și îngrozitor de gol, ca tremurul de lună plină pe-un izvor, la margine de codru întunecat.

Enăchescu traducea oda lui Horațiu, cu umbra unui faun aplecată peste foaia extemporalului. Și deodată preotul simțise femeiește — sau poneste — că se întîmplă ceva în jurul lui. Ridicase ochii în fulger și văzuse pe *toate fetele* cu fețele întoarse, privindu-l.

— Vă las repetente !

Nu glasul urlător și spart, de bas năpraznic, le îngrozise, ci urgia ochilor negri care păreau că blestemă Sodoma.

Enăchescu, la strigătul preotului, tresăltase, fiindcă pînă atunci se chinuise cu Horatiu și cu dictionarul.

Și întorcînd capul, mirată, întîlnise norul de furtună de la spate.

În recreație, Sănătescu venise la banca lui Enăchescu, cerîndu-i tare un creion ; și-n șoaptă :

— Ce-ai făcut la extemporal ?

— Poftim creionul.

Sănătescu luase creionul, frămîntîndu-l în degete o oră întreagă.

*

Domnişoara Margareta Enăşoiu, profesoara de franceză, semăna cu acele căţeluşe minuscule, care scot capul dintr-un manşon aşezat pe genunchii unei babe, şi latră şi latră, nepotolite, stridente, focoase, trepidante, incarnînd drăgălăsia copilăriei şi ciripitul păsărelelor pentru babele surde care nu pot suferi copiii fiindcă-s obraznici şi păsările cerului fiindcă fac necurăţenii.

Părinţii o numeau „Bombonica", adică dulce şi mică, ceea ce o cam agasa de cînd era dulce şi mică profesoară titulară.

În cancelarie se spunea despre ea că-i mignonă — mignona Margareta —, dar că-i argint-viu. Într-adevăr, trupeşte era vibratilă. Pîlpîia, făcută din tremur de flăcări, ca zborul libelulelor. Capul îi umbla în toate părţile; mîinile ori gesticulau cu febrilitate, ori depănau, ori coseau, ori corectau teze c-un vîrf de creionaş ascuţit şi ţintăreşte neastîmpărat, ori porneau spre gură să îndestuleze pasiunea rozătoare a dinţilor ei de şoarec, dar se opreau la timp, fiindcă Bombonica vroia să se lecuiască de năravul din şcoală, pe care-l prigonea necruţătoare la eleve, de cînd era profesoară.

Totul în ea era mărunt şi pripit : trupul, dinţii, mîinile, limba roşie şi ascuţită de pisică la farfuria cu lapte, bucletele blonde ale părului zvăpăiat, ochii miniatural albaştri şi tăliuţa ei cu şolduri de picolo, cu toate că mînca solid.

Alături de ceilalţi oameni — mari pe lîngă ea — avea viteza mărunţică, sacadată şi nervoasă a secundarelor, faţă de cea potolită a minutarelor, pe cadranul unui ceasornic.

În societate şi în cancelarie cultiva surîsul cu gropiţe şi dinţişori albi, al ingenuităţii.

În clasă, însă, era mereu încruntată, ceea ce-i dădea un aer de comică precocitate printre elevele mai nalte şi mai femei decît profesoara lor. Deasemeni, în clasă

se răstea mereu, emiţînd vorbele groase cu buzele ei de bibelou.

— Stai jos, tîmpito.

Sau :

— Cine ţi-a spus idioţia asta ?

Sau :

— Nu „lio". Parcă rage o vacă : liooo, liooo...

Purta tocuri extravagant înalte, cu veleităţi de piedestal, şi niciodată nu se dădea jos de pe catedră, unde şedea în picioare, cambrată, severă, în profunda tensiune a înălţării, punînd în catalog fetelor mari note mici ca şi ea. Numai cînd dădea teze se plimba prin clasă, printre fetele aplecate pe caiete.

Autor preferat : José-Maria de Heredia.

De ce ?

— Fiindcă scrie poezii mici şi e poet mare — spuneau fetele.

„Chestia" cu Enăchescu — deşi propriu-zis era cu Sănătescu — începuse în timpul unei lecţii despre poeţii parnasieni. Profesoara observase de pe catedră că Sănătescu nu-i la loc. Fără să-şi întrerupă explicaţia, verificase elevele cu ochii ei iuţi şi mărunţi, luînd băncile de-a rîndul. Şi o descoperise pe Sănătescu în fund, între Enăchescu şi Baciu, cu faţa plecată subt bancă, absentă de la lecţie.

Continuînd să vorbească, se coborîse de pe catedră, făcuse semne enervate fetelor să-şi aplece spinările — idioatele pricepeau greu —, şi, ţintind cu ochii banca din fund, strigase ascuţit :

— Sănătescu, Enăchescu şi Baciu, mîinile sus, nici-o mişcare.

Fetele cam bufniseră auzind formula clasică a bandiţilor de drumul mare în gura căţelusei miniate.

— Tot la franceză citeam, domnişoară, — recunoscuse eleva Sănătescu, întinzînd cartea de subt pupitru, cu o mişcare trufaşă, rece, avînd aerul că acordă o audienţă profesoarei.

— Sic Sănătescu — comentaseră băncile din faţă, apreciind curajul elevei prinsă în flagrant delict de adulter didactic.

Sănătescu avea darul să intimideze pe multe profesoare, dar mai ales pe mignona Margareta. De astă dată însă, deşi intimidată în fond de atitudinea sigură şi dominatoare a elevei, Margareta îşi simţea superioritatea.

— Ce-i asta, Sănătescu ?

— O carte, domnişoară. Mi-a împrumutat-o Enăchescu.

Enăchescu, învinuită pe nedrept şi prin surprindere, nici nu tresărise, nici nu protestase. O simplă ridicare de umeri, plictisită şi poate dezgustată.

Cartea era *Les Aventures du Roi Pausole* de Pierre Louis, din fericire într-o ediţie neilustrată, cu aparenţă impunătoare

— O confisc. Asta-i pedeapsa. Să nu te mai prind, Sănătescu, citind cărţi străine în timpul orei.

— Carte franceză, domnişoară, păcat *să i-o* luaţi. Autor celebru, aproape clasic...

— Bine-bine, îl cunosc eu mai bine decît voi pe... pe... asta...

Cartea era învelită. O deschisese uşor, aşa cum filezi cărţile de joc.

Sănătescu o privea cum s-ar uita un uliu la o pupăză.

— ...Pe Pausole, dar lecturile extraşcolare, acasă. N-o să mă opun tocmai eu la lecturi franceze, dar nu la şcoală. La şcoală, carte.

— N-o confiscaţi, domnişoară, tot carte-i — vorbise Sănătescu parcă poruncindu-i, dar cu aerul ei somnoros şi indiferent.

— Sănătescu, nu insista. Eu nu mă joc de-a şcoala !

Luase cartea, punînd-o în geanta ei de marochin cu iniţiale mari — „de plapumă de zestre", spuneau fetele.

În recreaţie, Sănătescu iar venise lîngă Enăchescu. Aşteptase, aşteptase, aşteptase.

— Nu mă întrebi de ce-am spus că tu mi-ai împrumutat cartea ?

— Nu.

— Nu eşti curioasă ? Nu vrei o explicaţie ? Nu vrei să ştii titlul cărţii ? Conţinutul ? Spune ceva. Întreabă ceva.

— Nu, vreau să-mi dai pace.

O privise drept în ochi, fără să fie intimidată de marele şi indiscutabilul prestigiu al lui Sănătescu.

— Cred că asta nu-i întîia ta minciună.

Verzi, ochii lui Sănătescu se înnegriră.

— Şi tu nu minţi ?

Nici-un răspuns.

— Domnişoara Hamlet !

Nici-o replică.

După recreaţie, Sănătescu venise de-afară cu ochii cam roşii.

În seara aceleiaşi zile, profesoara de franceză răsfoise, culcată în patul ei virginal, pe autorul „aproape clasic". Deşi avea un somn de elevă internă, nu adormise. Dimpotrivă, picantele aventuri ale adolescenţilor şi-ale adolescentelor din nudista ţară a craiului Pausole îi dăduseră o pasionată insomnie. O noapte întreagă îşi ronţăise unghiile, reconvertită la vechile năravuri, uitînd de Sănătescu, de Enăchescu, de şcoală, de clasicism — simţindu-şi trupul gol în carte şi în pat, avînd din cînd în cînd hohotele acele de rîs ascuţit ale profesoarelor tinere şi nemăritate.

Dar spre dimineaţă, după ce isprăvise înotul în marea de nuduri tinere a cărţii lui Louis, şi după ce-şi reluase, c-un oftat, sufletul didactic, se îngrozise : astfel de cărţi împrumuta *eleva* Enăchescu *elevei* Sănătescu ?! Astfel de cărţi citea eleva Sănătescu în ora de franceză?!

Hotărît, cartea era mai mult decît licenţioasă ; curat pornografică.

Ce să facă ? S-o denunţe pe Sănătescu dirigintei ? S-ar fi făcut de rîs în clasă, unde avusese imprudenţa să afirme că-l cunoaşte pe Louis mai bine decîte elevele : vai, ce enormităţe ! Ce idioată fusese !

Nereacţionînd, risca să pară indulgentă elevelor vinovate : două numai, Enăchescu şi Sănătescu.

Reacţionînd, se compromitea în faţa clasei.

Se hotărîse să lase baltă lucrurile, dar să privească, la prima lecţie, stăruitor şi sever, cu dinadinsul, pe elevele vinovate. Adică : „Lasă, lasă ! V-am iertat eu fiindcă-s bună. Dar vă ştiu cine sunteţi !".

Așa făcuse. Pe deasupra, comandase direct de la Paris — nu cuteza să se compromită la librăriile locale — toată opera autorului aventurilor craiului Pausole.

Curînd după această întîmplare, apăruse un anunț matrimonial în ziarul *Universul,* cu următorul cuprins :

„Junǎ profesoară, mignonă, cultă, fină, drăgălașă, inimă sensibilă, picior cambrat, dorește căsătorie f.f.f. urgent, cu domn mignon, care să aibă 1,55 m (un metru cincizeci și cinci) înălțime cu tocuri cu tot, și să știe pe de rost sonetele lui Heredia.

Răspuns însoțit fotografie și certificare metrică a se adresa «Post Restante» Iași, pentru «Alunica impacientă».“

Toți profesorii și toate profesoarele citeau *Universul.*

În cancelarie, confruntată cu farsa, Margareta arborase gropițele și dințișorii rîsului de ingenuă. Dar pe drum, făcuse bucăți o batistă cu broderii de mînă, ș-acasă, la masa părintească, în fața farfuriei cu supă de găină, izbucnise în plîns : un paraxîn, o criză de nervi.

Înaintea supei, luase o lingură cu apă de flori.

Sănătescu ? sau Enăchescu ?

Enăchescu ? sau Sănătescu ?

O insomnie oțetită, cu zvîcnirea de furuncule pe inimă a celor două nume maligne.

Sănătescu era cea dintîi din clasa opta, fruntașa și gloria școlii. O elevă excepțională. Pe deasupra, era personificarea gravității, a seriozității premature. Ș-apoi Balașa Sănătescu, mama ei, gogemite cucoană ; ș-apoi Sănătescu, tatăl, un om superior...

Enăchescu ?... În jurul ei, vid. Elevă de nota șapte la franceză, nici premiantă, nici corigentă ; tată-său un bețiv și-un cartofor, avocat dubios...

Sigur, Enăchescu era „perfida de la *Universul*“. A ei era cartea confiscată și subliniată pe-alocurea cu unghia : asta însemna lectură noaptea, în pat, pe-ascuns, cînd te ferești de părinți : și Margareta avea experiența acestor lecturi palpitant clandestine.

Şi după ce căpătase certitudinea — empiric, ar fi spus D.D.S.B. —, năvăliseră şi argumentele, între care, hotărîtor, ipocrizia lui Enăchescu, fiindcă de cîte ori, după confiscarea cărţii, o privise dinadins, stăruitor, sever, cu semne de întrebare, de mirare şi puncte-puncte în ochi — punctuaţia privirilor „cu înţeles" —, Enăchescu se uitase calm, în dreapta şi în stînga, ca şi cum ar fi căutat să descopere pe eleva „vizată".

Auzi, inocenta !

De-altfel, în curînd, avea să capete şi confirmarea — măgulitoare pentru perspicacitatea ei — a certitudinei că vinovata-i Enăchescu.

*

După cum se vede, aceste fapte premergătoare scandalului angajează numai trei instrumente ale orhestrei didactice : pe D.D.S.B., diriginta clasei a opta, voliţionala tobă-mare c-un furuncul ; pe Popanacă, misticul contrabas cu nări păgîne ; şi pe Margareta, mignona piculină sensitivă.

Mai rămîne de examinat acordul întregei orhestre, considerată în totalitatea ei, precum şi raportul dintre orhestră şi dirijorul ei : directoarea şcolii.

Nimeni, dar absolut nimeni, de la cea mai timidă suplinitoare pînă la portar, şi de la pedagoage pînă la cea mai repetentă elevă nu se „temea" de Bunicuţa, doamna Ruxanda Damian, directoara şcolii. Respect da, teamă nu. Din „mata, drăguţă" nu scotea nici pe eleve, nici pe profesoare şi nici chiar pe mamele elevelor, cele mai multe dintre ele, foaste eleve de-ale ei pe vremea cînd ţinea ea singură „pensionul de domnişoare" care-o sărăcise.

Fată de boieri moldoveni — din autenticul neam al Cantemireştilor —, de la şaptesprezece ani intrase în profesorat, fiindcă-i erau dragi copiii. Subţirică, potolită în mişcări, cu obraji rumeni ca pozele din cărţile copilăreşti, cu ochi în albastrul cărora ar fi putut să zboare fluturi de mai — încă de pe-atunci era un amestec de

bătrînesc şi tineresc, de patriarhal şi proaspăt : bunică fragedă, înainte de-a fi logodnică.

Fetele de-atunci erau îndrăgostite de ea. Vechea Moldovă o dăruise şcolii tocmai în clipa cînd şcoala nu mai dăruia nimic vechii Moldove.

Îmbătrînise zîmbind fetelor, vieţii, lui Dumnezeu şi durerilor : bărbatul mort în deraierea de la Ciurea, apoi copilul...

Acum, faţa ei de băbuţă era tot rumenă, dar creaţă ca un măr domnesc copt de copii iarna pe plită ; acelaşi zîmbet adus de pe creanga vrîstei de şaptesprezece ani pînă la cincizeci şi nouă, ş-acelaşi parfum de vară, de livadă şi vacanţă mare al bunătăţii depline.

Avea mîni atît de mici şi delicate, cu mişcări atît de fine şi atente, că păreau că umblă numai cu aripi de fluturi de noapte.

De la război, purta numai rochii de culoare închisă, cu guler de danteluţă neagră, încheiat pe gît, pe pieptul cărora atîrna un lanţ de aur cu mărgăritare stinse. Toţi credeau că de lanţ sunt prinse brelocuri de moda veche. Capătul lanţului era întotdeauna ascuns în bluză. Acolo odihneau, pe pieptul Bunicuţei, amintirile rămase de la singurul ei copil : o cruciuliţă de soldat dus la război şi un medalion c-o buclă castanie şi un portret de militar cu aceiaşi obraji ş-acelaşi zîmbet — dar numai de douăzeci de ani — mort în război.

Bunicuţa îi purta crucea : acesta era brelocul ei.

Fiindcă nimeni nu se temea de ea, toţi socoteau c-o iubesc.

De fapt, nimeni n-o ura, dar în simpatia personală, pe care-o inspira extraşcolar, începea s-apară şi un dispreţ pedagogic, şi o invidie socială, an cu an.

— E moale — spunea profesoara de gimnastică, după ce Bunicuţa dezarmase mînia ei care cerea trăsnete directoarei fiindcă elevel se arătau recalcitrante la pasul de defilare cercetăşesc.

— Da-da, recunosc, cinstită, distinsă, cultivată, agreabilă, dar şcoala nu-i un salon — comenta obiectiv doamna Zina Popescu, matematiciana cu fălci de buldog.

— Pumn, dragă, pumn, înțelegi. Hindenburg a avut pumn ; Mussolini are pumn ; directoara noastră n-are — spunea D.D.S.B., bătînd cu pumnul dominațiunii în masa cancelariei.

— I-l dă ea — șoptise mignona Margareta la urechea doamnei Popescu, făcînd aluzie la dorința lui D.D.S.B. de-a ocupa apartamentul directoarei, ceea ce i-ar fi permis să-și închirieze casa în construcție și să-și plătească, fără bătaie de cap, ratele de la credit.

Casă, luminat, încălzit, servitori, trăsură, bez altele; nu-i suspecta nimeni cinstea, dar, oricum, sunt cunoscute avantagiile directorilor.

La zece dimineața, Bunicuța pregătea în fiecare zi o surpriză pentru colegele și colegii ei : ceai cu cozonac proaspăt sau cu franzelușe cu chimion, făcute în casă, sau cu plăcințele, sau cu turtă dulce ; struguri, toamna, sau prune cu nuci ; vara, sirop cu apă de la pivniță, sau dulceață de trandafiri. N-avea copii. Era deci Bunicuța tuturor.

— Are de unde ! Cred că-i dă mîna ! Tot directoare să fii...

De fapt, nu mai era directoare, ci pur și simplu Bunicuța.

După vacanța de Crăciun se întîmplase o dramă care îndreptase atenția — și poate mai mult decît atenția — opiniei publice asupra școlii de fete.

Silvia Melinescu, tînăra profesoară de geografie, ieșită întîia la examenul de capacitate, se otrăvise cu sublimat, lăsînd o scrisoare laconică directoarei, în care spunea că se sinucide fiindcă-i degradată sufletește *și trupește*. După o săptămînă de chinuri la spital, murise.

Natural, parchetul tribunalului luase act despre scrisoarea lăsată de sinucigașă, deschizînd o anchetă menită să lămurească mai ales sensul vorbelor „și trupește".

Ziarele ținuseră la curent opinia publică, zi la zi, despre mersul și descoperirile anchetei judiciare. Fuseseră audiați, ca informatori, vecinii, colegii didactici, prietenele și chiar elevele : fiindcă unul dintre cei doi

„prieteni" ai sinucigaşei stătea pe o stradă unde locuiau mai multe eleve.

Ziariştii căzuseră pe un subiect „gras". Anchetele asupra cazului — judiciare şi extrajudiciare —, foarte în nota timpului biografiilor picante, pasionau ca o biografie romanţată. Tirajul ziarelor creştea în ritmul apetitului mereu sporit al clientelei şcolare.

Internele din toate clasele erau ţinute la curent de externe asupra „fazelor romanului". Ieşiseră la iveală lucruri triste şi urîte. Sinucigaşa, logodită în taină cu un student sărac şi tuberculos, era şi „prietena" unui fel de crai de mahala, funcţionar la cadastru, mascul inculţ şi vulgar, cu musteaţă-n pinten şi ifose de subprefect.

Studentul logodnic nu descoperise adulterul decît după sinucidere. Elevele, studentele şi profesoarele îl compătimeau, convinse că ziarele vor publica în curînd şi vestea sinuciderii lui.

Şi în cancelarie, şi prin dormitoare, cel de la primărie era „bestia", celălalt, „bietul băiat". Se pare că bestia declarase unui reporter care-l „descususe", că lui îi era lehamite de „fată", că era „cam într-o ureche", „isterică sadea", şi că nu el „se legase de ea", ci „fata-i sărise în cap" ; că el, în privinţa femeilor, slavă Domnului, nu ducea lipsă etc. ...

„Bestie", „Rasputin".

Profesoarele erau sigure că o hipnotizase pe biata fată. Argument : veşnicele ei migrene.

Dar iată că scormonirea ziariştilor şi a parchetului aţiţat de presă, dăduse la iveală şi alte amănunte. Sinucigaşa nu era numai logodnica studentului, ci şi metresa lui. C-un an înainte, avortase în Ţicău, la o moaşă cu pensiune, fiindcă studentul — care avea mari succese la femei, cu toată tuberculoza — nu vroia să se încurce c-o fată fără zestre.

Şi era *domnişoară*, şi *profesoară* pe deasupra.

E ceva putred în Danemarca — acesta era titlul oarecum enigmatic al unui articol de fond, iscălit : „un glas din mulţime". Articolul denunţa „putregaiul de după război". Autorul anonim încheia strigînd cu

litere groase, ca de titlu : „Părinți, păziți-vă copiii ; școala nu mai veghează".

Care era „Danemarca" ? Societatea în genere ? Corpul didactic al țării ? Sau corpul didactic unde fusese profesoara sinucigașă ?

— Aluzie directă la *noi*.

— La noi ? La directoare.

— În sfîrșit, suntem vizați.

— Cei care se *simt* vizați, *sunt* — afirmase peremptoriu D.D.S.B. Precis. Asta-i ca și aceea : „Să iasă prostul". Și prostul a ieșit, protestînd că de ce-i insultat.

Nemaiavînd fapte inedite pentru ticluirea informațiilor asupra cazului, ziarele exploatau încă subiectul gras, glosînd asupra imoralității epocii, atacînd relaxarea disciplinei morale în școli și universități, conjecturînd asupra cauzelor, combătînd sportul și cinematograful — și proorocind, în concluzii, sabatul victorios al anarhiei morale.

Înmormîntarea sinucigașei pusese o problemă grea colegilor ei. Puteau să urmeze carul funebru ?

— Mă rog, primo : dacă trăia, *după cele întîmplate*, ar mai fi rămas în învățămînt ? — luase cuvîntul D.D.S.B.

— Ar fi fost destituită imediat — răspunsese sumbru Popanacă.

— Precis. Secundo : vasăzică nu mai era colega noastră. Murind, a scăpat de sancțiunea legală, dar această sancțiune, inoperantă pentru ea, e operantă pentru noi. Legătura colegială, cu obligațiile ei, a încetat nu prin moartea ei, ci prin faptele care-au determinat-o. Este ?

— Este — aprobase părintele cu glasul, iar unele profesoare cu obediența privirii și pasivitatea tăcerii.

— Precis. Tertio : ducîndu-ne după sicriul ei, ce înseamnă ? Că însoțim creștinește rămășițele unui fost coleg ? Nu, înseamnă, onorați colegi, că noi n-am înțeles să luăm act despre faptele defunctei, sau, dacă am luat, am absolvit-o, călcînd legea morală ; înseamnă că ne socotim mai departe colegii ei, că ne solidarizăm cu ea, că o socotim vrednică de supremul nostru omagiu. Căci, doamnelor și domnilor, a însoți un sicriu, nu e un act de milă, ci un act de omagiu. Și a omagia atunci cînd

cel mult poţi compătimi, înseamnă să dai dovada unei degradante laşităţi. Eu am curajul opiniunii mele. Nu mă duc, dar nici nu împiedic, pe cele care au curajul părerii lor, să se ducă ; le avertizez numai...

— Se şi crede directoară — şoptise mignona Margareta la urechea unei profesoare, strecurîndu-i, odată cu vorbele, şi rîsul ei maliţios şi drăgălaş ipocrit.

Urmase o tăcere raţională şi sentimentală.

— Şi zi, să nu ne ducem nici una ? Săraca Silvica ! — lăcrimase glasul subţirel al sentimentalei şi matahăloasei profesoare de menaj.

— Drăguţă, — intervenise Bunicuţa, adresîndu-se lui D.D.S.B. ; — s-a pedepsit singură. Dacă n-om ierta-o noi, cine s-o mai ierte ? Spune şi mata ?

Numai Bunicuţa întovărăşise sicriul, pe jos, pînă la cimitir.

Ziarele înregistraseră laconic şi sibilic : „Din partea colegilor n-a fost decît directoara şcolii“ — fără să-i pomenească numele, lăsînd numai noţiunea de directoare a unui liceu de fete să meargă la înmormîntarea unei astfel de profesoare. Aruncase D.D.S.B. un cuvînt reporterului, la primărie.

Dar se mai întîmplase ceva : între puţinele coroane ale dricului, figura una de „flori naturale“ — deşi era iarnă şi criză —, pe-a cărei panglică albă vorbea următoarea inscripţie : „Amintire duioasă, bunei noastre profesoare. Un grup de eleve.“

Tot D.D.S.B. atacase, aducînd faptul *oficial* la cunoştinta directoarei, în cancelaria plină. Ceruse anchetă, identificarea grupului de fetę şi pedepsirea exemplară.

— Altfel, mîne-poimîne vedem pe fete urmînd pilda „bunei lor profesoare“, pildă care duce ori la cimitir, ori la anumite case cu anumite felinare.

Bunicuţa refuzase cu toată energia zîmbetului ei.

— Fetele, drăguţa mea, ca şi babele, îs mai puţin luminate la minte, aşa că mila lor nu poate să fie o faptă rea, pentru care să le pedepsim. Nici să le lăudăm, nici să le pedepsim. Să ne facem că nu ştim nimic. De-altfel, drăguţă, nici-un profesor n-a fost la înmormîntare, aşa că nici-unul n-are de unde să ştie ce-a fost şi

cum a fost. Eu, am uitat. Uitați și dumneavoastră. Așa, drăguță, așa...

De la sinuciderea de după Crăciun, pînă la scandalul din primăvară, nu se mai întîmplase nimic, propriu-zis, adică nimic sancționabil, sau, mai exact, nimic sancționat.

De-altfel, cu Bunicuța...

În schimb, mișunau tot felul de fapte mărunte care iritau conștiința răspunderii pedagogice a corpului didactic.

Pedagoaga-șef, Vipera-cu-Fîs — viperă, fiindcă era ; cu fîs, fiindcă avea ticul de-a aspira mereu cu nasul un tabac iluzoriu — descoperise, în pupitrul unei fete dintr-a șasea, fotografia unui bărbat gol, cu trup cam de zeu, încins cu buruieni și-ncununat cu frunze.

— Uitați-vă, doamnă directoare, pardon, ce ține în pupitru Manoliu dintr-a șasea.

— Aha ! Aha ! Da-da, drăguță. Aista-i un dansator rus, Nijinski... Spune-i fetiței să și-l ieie acasă. Ce vrei, drăguță, s-a schimbat vremea. Înainte fetele aveau fotografii de poeți, acuma au de dansatori. Da' să știi mata, drăguță, că Nijinski nu-i un om de rînd. Vezi mata, îi frumos ca o statuie grecească. Parcă nici nu-i gol...

— Poftim, asta mai lipsește, fotografii de bărbați goi ! — exclamase D.D.S.B. cînd Vipera, care-i făcea curte, văzînd în ea pe viitoarea directoare, îi raportase descoperirea *ei* și reacția directoarei. — Se ramolește baba ! Precis ! — diagnosticase D.D.S.B. în fața Viperei.

Apoi un roș de buze, uitat într-o bancă dintr-a cincea, învelit într-o foaie ruptă dintr-o carte de algebră ; apoi ciorapii de mătasă a lui Haralamb, cea cu pulpe de cocotă, denunțați de Popanacă la ieșirea din clasă : asta se-ntîmplase după chestia cu Enăchescu, de-atunci persecuta clasa opta ; apoi ancheta fără rezultat cu eleva care se săruta la cinematograf în timpul unui film cu Greta Garbo ; apoi *soutien-gorge*-ul cu vîrfuri roșii în relief, menit să dea o impudică impresie de sîni afrodisiaci, descoperit, după întoarcerea de la o reprezenta-

ție de binefacere, subt perna unei interne dintr-a șasea, care se jurase că i-l pusese acolo o dușmancă, demonstrînd, prin exhibarea sînilor copți, că ea n-are nevoie de-așa ceva ; apoi scrisoarea primită de Bărbulescu și descoperită de Viperă grație parfumului care diferența scrisoarea violetă de restul corespondenței școlare. Scrisoare de amor scrisă pe frantuzește și iscălită : *„Le jeune homme qui ressemble à Rodolphe Valentino"*.

Chemată la cancelarie, Bărbulescu citise scrisoarea de la început pînă la sfîrșit, în fața directoarei, a lui D.D.S.B. și a profesoarei de franceză. O isprăvise bufnind de rîs, cu nări juvenile.

— Vai, doamnă directoare, asta-i scrisoare de amor?! Nici nu știe ortografia, uitați-vă, domnișoară Enășoiu, scrie *„aime"* cu doi „m", și vrea să seducă pe franțuzește ! Asta-i scrisoare de repetent, doamnă directoare, sau... sau farsa unei colege.

— Bine, fetițo, du-te, am vrut numai să știu. Mulțumesc.

— Dumneata ai fi în stare să-i dai și un premiu, Bunicuțo, — o interpelase acrișor D.D.S.B., după plecarea elevei.

— Premiu nu, drăguță, dar nici pedeapsă. O fată care vede dintr-odată greșeli de ortografie într-o scrisoare de dragoste, fii mata încredințată că-i foarte copilă. sau babă ca mine. Așa, drăguță, așa...

Vorbele lui D.D.S.B., „se ramolește baba", începuseră să circule prin cancelarie, în șoaptă, clandestin, ca moliile în blănurile uitate afară.

De cîte ori o elevă nu era pedepsită, din pricina intervenției Bunicuței, chiar dacă pedeapsa ar fi fost nedreaptă, elevele aveau sentimentul exprimat în imponderabile gesturi și atitudini. al unei biruințî asupra profesorilor.

Așa că Bunicuța, devenind treptat un fel de aliată a elevelor în cancelarie, profesoarele își solidarizau surd toate nemulțumirile din clasă împotriva Bunicuței, reprezentanta taberei adverse : a elevelor. Și așteptau prilejul unei revanșe, adică al unei pedepse grave, dată cu

unanimitate de consiliul profesoral, peste voința elevei cu păr alb și zbîrcituri zîmbitoare, „fosilizată în fruntea instituției".

După cum se vede, orhestra profesorală mîrîia.

Bunătatea Bunicuței semăna vînt ca să culeagă furtună.

CAP. II

UMBRE CHINEZEȘTI

Dintăi începură scrisorile anonime, odată cu emisiunea de muște a primăverii, aţîţînd, sîcîind, înțepînd, insinuînd neliniști și bănuieli, răscolind nemulțumiri și resentimente, sporind încă starea de mocnită enervare a corpului didactic, provocînd ceea ce se cheamă o încordare a spiritelor.

Dar ofensiva anonimelor nu se îndrepta numai spre corpul didactic, ci și împotriva elevei Enăchescu dintr-a opta. Scrisorile primite de Enăchescu se deosebeau substanțial de celelalte : aveau scurtimea telegramelor, sau a havkavurilor. Un fel de telegrame lirice. Păreau concepute de un dement suprasaturat de literatură decadentă, însufletit de sentimente contradictorii, uneori dovedind o vulgaritate de mahalagioaică invectivînd cu mîinile în solduri, alteori o specifică megalomanie, alteori o sinceritate desnădăjduită, și, în genere, dovedind acea impulsiune paradoxală de-a ironiza și pîngări ceea ce cu o clină înainte ai adorat și slăvit, caracteristică literaturii lui Jules Laforgue.

O altă ciudățenie a anonimelor lui Enăchescu e că primea uneori cîte patru deodată, cu aceeași poștă, în patru pliguri osebite, deși textul lor ar fi încăput pe fața unei singure scrisori.

S-ar fi zis că autorul nu se punea să-i scrie lui Enăchescu o scrisoare completă, unitară, cum scrii celor pe care-i iubești sau îi urăști : ci, obsedat de Enăchescu, mereu obsesia îi provoca alte sentimente, violente, izbucnitoare, pe care numai fulgerul epistolar, nu și ploile

epistolare, le putea exprima. Şi fulgerul telegrafic era un rînd sau două, cît ţine pulsaţia unui sentiment paroxist. O scrisoare. O închidea. Îi scria adresa. Această scrisoare era un tot.

Apoi venea alt fulger, care exprima iarăşi tot. Altă scrisoare.

Ploaia e una şi aceeaşi. Fulgerile, însă, nu trăiesc în turmă, ca ploile.

Aşadar, considerînd factura stilistică a anonimelor, s-ar putea crede că porneau de la două persoane. Una se ocupa de corpul didactic, aţîţîndu-l ; alta se ocupa de Enăchescu, zdruncinîndu-i nervii.

Considerînd însă intriga unitară şi convergentă a amîndoror categoriilor de anonime, s-ar putea afirma că o singură persoană le confecţiona.

Mîna copiilor, seara, asupra culcării, se distrează făcînd umbre chinezeşti pe un părete alb.

Şi mîna anonimului făcea umbre chinezeşti, dar nu pe un părete, ci pe sufletele oamenilor. Şi în măsura în care umbrele trădează însuşi conturul mîinii care le face, se poate spune că mîna acestor umbre s-arăta crispată ca mîna celor care sufăr, nu ca a celor care se joacă.

*

DOMNIŞOAREI TINCA FINŢARU
PEDAGOAGĂ-ŞEF
LICEUL DE FETE

LOCO

Domnişoară,

Acea care vă scrie aceste rînduri ştie să aprecieze munca cinstită şi devotată şi nobila dezinteresare a spiritelor de elită care în schimbul unor mizerabile avantaje îşi sacrifică tinereţea pe altarul ingrat al apostolatului didactic.

Munciţi de dimineaţă pînă seara şi chiar noaptea, de cîte ori nu vă sacrificaţi binemeritatul somn pentru a inspecta dormitoarele, veghind ca un înger de pază la căpătîiul fiecărui pat.

Dar ingratitudinea cinică nu respectă nimic şi pe nimeni... nici chiar fiinţe ca dumneavoastră. Ştiţi dumneavoastră, mult respectată domnişoară, cum vi se spune pe-ascuns, fără îndoială, căci ura şi invidia nu au curajul leilor, ci laşitatea ploşniţelor care apar numai prin întuneric.

Vi se spune Vipera-cu-Fîs. Adică aţi fi rea ca o viperă ! Dumneavoastră !

Şi „cu fîs" ştiţi ce înseamnă ? o aluzie nedemnă şi trivială la gutunarul dumneavoastră cronic, contractat în exerciţiul funcţiunii, în zidurile umede ale acestei şcoli care vă mănîncă sănătatea şi energia.

Vipera-cu-Fîs ? Dumneavoastră care sunteţi o sfîntă pentru cei care ştiu să vadă şi să recunoască meritul, virtutea şi devotamentul.

M-am hotărît să vă scriu aceste rînduri subt imperiul unei revolte care a sfărîmat legătura solidarităţii şcolare.

Mergeţi, cum spune poetul, cu fruntea în stele şi picioarele în tină.

Aplecaţi-vă ochii.

Autoarea infamiei „Vipera-cu-Fîs" nu poate să fie în cursul inferior : fetele tinere nu au de unde să secrete atîta venin.

Autoarea calomniei „Vipera-cu-Fîs" face parte din cursul superior : e desigur în acea clasă care, pe punctul de-a părăsi liceul, dă cu piciorul în idoli, fără să-i mai pese.

Să fie internă ? Nu. Internele au crescut de mici în disciplina şi-n morala şcolii, sufletul lor e curat ca neaua.

Externele însă, crescute în anarhia şi destrăbălarea morală a vieţii extraşcolare, sunt bulionul în care încolţeşte microbul răului.

Descoperiţi-o, domnişoară. Nu puteţi s-o pedepsiţi. Dar spuneţi-i : „Te iert fiindcă te disprețuiesc", în faţa clasei a opta. Umiliţi-o cu mărinimia dumneavoastră.

O elevă care vă admiră.

P.S. *Se spune că fetele brune se trag din Diavol. Luaţi act.*

— A înnebunit Vipera — murmurau externele clasei a opta.

Le pîndea mereu şi, din senin, le făcea percheziţii în geantă.

*

DOMNIŞOAREI MARGARETA ENĂŞOIU
PROFESOARĂ

STR. ROMANĂ, 94
LOCO

Iubită şi stimată domnişoară profesoară,

Anexez prezentei alăturatul anunţ publicat în răspînditul ziar „Universul". E o infamie la adresa dumneavoastră. Nu m-aş fi sezisat, dacă o conversaţie între bărbaţi, întîmplător auzită la coafor, nu mi-ar fi redeschis ochii asupra înţelesului „decoltat" al acestui anunţ.

„Doreşte căsătorie f.f.f. urgentă", nici nu îndrăznesc să vă spun, e o aluzie cum nu se poate mai trivială la adresa unei domnişoare titrată, ca dumneavoastră. Idem „alunica impacientă" — sic ! — se pare că ascunde un joc de cuvinte care nu poate fi calificat decît cu epitetul „mîrşav".

Nici nu vă închipuiţi, domnişoară profesoară, dumneavoastră, care pentru atîtea eleve sunteţi un radios exemplu de virtute, cum m-a afectat conversaţia acelor domni. Nu ştiau că sunteţi dumneavoastră în chestie, dar vorbeau despre autoarea anunţului ca despre acele femei !!

Cred că numai o elevă care are şi împrumută încă şi la altele cărţi cu scîrboşenii de la Paris, poate să compuie aşa orori. Vă închipuiţi ce ascunde un suflet care subt masca anonimatului perfid îşi dă drumul perversităţii. Cine ştie ce mai scormoneşte pe socoteala dumneavoastră !!

Cineva de moda veche.

Mama mignonei Margareta îi administrase o doză de valeriană.

*

CUVIOȘIEI-SALE
PĂRINTELUI TRAIAN EUSEBIU NACĂ
STR. LOZONSCHI, 30
LOCO

Aveți o reputație neprihănită, părinte.
Apoi nu-i păcat !
Cam așa vine, ca-n povestea lui Creangă :
„— Ici în vale la pîrău
Mieluța lui Dumnezeu.
— Hop și eu de la Durău
Berbecul lui Dumnezeu."
Se lăuda o căpriță neagră ca blănița astrahanului că tare vă mai îndulciți la mirosul blăniței ei și că aveți o guriță molcută și rumeioară de-i mai mare dragul, și că știe ea că-n gurița cuviosiei-tale nu e numai latinească și scriptură sfîntă, ci și cel fruct oprit din care ea tare ar mușca, precum și cuviosia-ta dintr-al ei.
Se cade ?
Gura lumii.

Noroc că preoteasa făcea dulceață de zarzăre verzi la bucătărie, în timp ce preotul făcea ordine în biurou. Camuflată într-un teanc de hîrtii, scrisoarea cu fructul oprit, intrînd în focul plitei, contribuise la clocotul zarzărilor crude îndulcite de cucoana preoteasă pentru gurița părintelui.

*

DOMNIȘOAREI ELVIRA GAVRILAȘ
DOCTOR ÎN FILOSOFIE
CONSILIER MUNICIPAL
STR. SĂULESCU, 6 BIS
LOCO

„Peștele de la cap se strică."
Dumneavoastră nu vă scapă nimic. Dar sunteți prea ocupată ca să dați audiență — cum spune Goethe — ob-

servațiilor pe care ochiul dumneavoastră infailibil le face în treacăt.

Ați descoperit odată o fată cu ochi suspecți.

Oare toți oamenii care citesc noaptea au ochi suspecți ? Cred că nu. Și dovada puteți să o aveți privindu-vă în oglindă.

O cultură ca a dumneavoastră, fără lecturi de noapte — ce zic ? de zi și noapte — nu se putea înfăptui. Și, slavă Domnului, ochi mai vii, mai energici, mai vigilenți, mai limpezi decît ai dumneavoastră, desfid pe oricine să găsească oriunde aiure decît subt fruntea marilor generali.

„Comparaison n'est pas raison" : știu bine.

„Quod licet Jovi, non licet bovi" : știu deasemeni.

Dar oricum, numai lecturile de noapte nu pot justifica ochii suspecți.

Dumneavoastră, cu drept cuvînt, îl respingeți pe Freud ; teoriile lui, ați demonstrat-o, sunt valabile pentru „cazuri", nu pentru generalități normale.

Dar poate că și în școlile de fete sunt „cazuri". Quod demonstrandum est.

O elevă normală.

— Enăchescu, de astăzi vei sta în banca întăia.

*

ELEVEI ENĂCHESCU
STR. ZLATAUST 11
LOCO

Fată din Zlataust, îți faci de cap !
Ia seama.
Ulciorul nu merge de multe ori la fîntînă.

Eu.

Idem

„Dîndu-mi din ochiul tău senin o rază dinadins,
În calea timpilor ce vin o stea s-ar fi aprins...“
Te urăsc cu puterea lui Eminescu de-a iubi.
Eu.

Idem

Ești un înger sau un demon ?
Sau ești o stupidă școlăriță ?
Cred că nici tu nu știi ce ești, fată din Zlataust.
Eu.

Idem

Îți scriu cum mi-aș scurma inima cu unghiile.
Eu.

P. S. *Pronumele meu e mai sinistru decît masca unui lepros.*

Idem

Dacă ți-ași scutura părul negru, ar cădea luceferi din el.

Știi tu ce patimi zac în mine ?

Sufletul meu e făcut din ochi de tigri ; sufletul tău e umplut cu pene de gîscă.

Poți tu pricepe gemătul meu ?

Cînd voi afla ce-i în tine ?

Și demonul meu îmi spune că nu exiști ; ești o iluzie, ca bolta cerului.

Neantul nu poate fi nici apucat, nici spart în bucăți.
Eu.

Idem

Aş vrea cinci vieţi de-a rîndul să sufăr, ca tu să rămîi aşa cum eşti, tînără ; timpul să mă ardă pe mine numai, pe tine să te lumineze.

Pricepi tu preţul iubirii mele ?

Eu.

Idem

Mi-e scîrbă de tine.

Sufletul meu, imens în suprafaţă şi-n adînc, îţi oglindeşte gura, cum apele amare ale mărilor se fac limpezi ca să oglindească un luceafăr.

Dar luceferii sunt numai foc şi strălucire solitară, pe cînd gura ta înghite mîncare, spune vorbe neroade şi sărută desigur buzele oricărui imbecil care-ţi declară amor.

Luceafărul meu e un sîmbure de bostan.

Eu.

Idem

Puţin îmi pasă de aşa-zisele legi ale naturii, şi de oameni şi de legile lor, şi de Dumnezeu.

Într-o noapte voi intra hoţeşte în casa ta şi mă voi culca în aşternutul tău, alături de trupul tău trivial de frumos.

Vreau.

Aşa voi face.

Chiar acum.

Fiindcă eşti în mine. Casa ta, patul tău, trupul tău, nu există decît în mine.

Şi-n mine nu va intra nici-un amant de-al tău.

Dar asta-i nenorocirea mea. Şi-n mine te pîndesc amanţii tăi, fată din Zlataust.

Eu.

Idem

Dacă ai pricepe un acord din muzica lui Wagner, dacă ai înțelege o strofă din poezia lui Baudelaire, ai spune că sunt un sfînt și te-ai prosterna în fața mea.

Dar ție nu poate să-ți placă decît „Pe subt plopi mă legănai" și poezia lui Coșbuc.

Pentru tine aș fi un porc, inconștient fruct al raiului.

Eu.

Idem

Mă faci să sufăr. În mine sunt scrîșnirile celor care fierb în focul iadului, ispășindu-și păcatele vieții, deși eu încă n-am trăit.

Dar și tu vei suferi.

Voi fi stafia ta, strigoiul tău. Mereu voi fi îndărătul tău, dar în nici-o oglindă nu mă vei descoperi, fiindcă-s nevăzut.

Teme-te.

Eu.

*

Enăchescu se temea.

O teamă nouă se strecura treptat în teama de morți și singurătate a nopților ei de veghe înfricoșată. Bunica ei fusese internată la spital pentru o operație grea.

Titi, odată cu venirea primăverii, iar lipsea cu săptămînile de-acasă. Servitori n-aveau. Dormea singură în casa dărăpănată de prea mult trecut, vecină cu cimitirul bisericei Sfîntul Ioan Gură de Aur, unde erau îngropați numai oamenii de altădată.

Mai primise scrisori de dragoste, din acelea, însă, care provoacă rîsul cu hohote.

Dar scrisorile de-acum erau ale unui nebun. Poate c-o pîndea și pe străzi. Poate c-o urmărea seara, cînd se-ntorcea de la spitalul unde era internată bunica ei.

Poate c-o pîndea și noaptea, prin jurul casei pustii.

N-aveau nici cîne. Casa era izolată. Felinarul cu gaz, din fața porții, nu mai ardea de cînd murise bunicul. Putea să intre oricine și s-o gîtuie.

Postașul aducea, în fiecare zi, una sau mai multe scrisori, laconice, amenințătoare și delirante. Le privea cu frică, se hotăra să le arunce pe foc, și însăși frica e. o silea să le citească. Parcă devenea mai puțin nevăzut „Dușmanul" — așa îl numea — cînd îi citea scrisorile. Abia după lectură le arunca pe foc, apucîndu-le cu repulsie, ca pe un bandaj cu puroi.

Înainte de apariția scrisorilor se temea numai noaptea · de cînd cu scrisorile, se temea și ziua.

Mergea mai repede pe străzi, gata de fugă, așteptîndu-se mereu s-o strige cineva, s-o apuce, s-o înșface, s-o lovească.

Tot timpul era neliniștită. Afară de nenorocirile de care se temea de mult — moartea bunicei și „ce se va întîmpla cu titi ?" —, simțea c-o așteaptă alte nenorociri, necunoscute, nebănuite. Îi bătea inima nu numai în piept — prea tare, obositor de tare —, dar și-n brațe : cutremure scurte, spasm în vine. Sufletul îi era într-o stare de ghemuire încordată, ca a trupului cînd, după lumina trăsnetului, așteaptă bubuitul tunetului.

*

DOMNIȘOAREI D. ENĂCHESCU

STR. ZLATAUST. 11

LOCO

Cum de n-am știut pînă astăzi că te cheamă Delia ?

Credeam că te numești Daria, Didi, Dumitrița, Decebala, Dorina, Dina, oricum ; și tu te numești Delia.

Numele tău e dulce și încîntător. Vine din Spania femeilor cu păr negru.

Tu ești lin Zlataust.

De unde l-ai furat ?

Eu.

Idem

Delia !
Delia !

Nu l-ai furat ; e-al tău, cum aroma unui fruct e-a lui.

Numele tău e brun, cu obraji albi, ochi negri şi buze roşii, ca şi tine.

Numele tău e mlădios ca şi trupul tău, creanga mea de alun.

Numele tău e tînăr ca şi tine, izvorul meu şi-al căprioarelor.

Numele tău eşti tu ; şi tu eşti pe buzele mele ca un cîntec.

Îl spun, şi-mi vine să plîng.

Eu.

Delia fugise cu scrisoarea tocmai în fundul livezii din dosul casei.

Acolo era cireşul cel mare.

O citise încă o dată subt pomul ale cărui fructe, cînd sunt coapte, seamănă cu sărutările buzelor inocente.

Ar fi vrut deodată ca cel care-i scrisese ultima scrisoare să fie altul, nu Duşmanul ; să fie blînd şi frumos cum sunt chipurile pe care le vezi în lumină şi-n somn.

Ar fi vrut să uite toate scrisorile de pînă atunci, şi sufletul ei să-nceapă subt cireşul amiezii de primăvară, odată cu cireşele şi cu numele ei spus de buzele celui care-i scrisese atît de blînd că şi ei parcă-i venea să plîngă şi să rîdă, să fugă în văzduh cu fluturii şi să răsară din pămînt cu florile.

Oare era nebun ?

Parcă pierduse ceva ce nu avea : un surîs înainte de-a fi răsărit pe obrajii care-l aşteaptă.

Era singură, şi-o clipă nu fusese.

Îi era iar teamă, şi-o clipă i-o alungase bucuria de-a nu fi singură.

Cine ?

Delia ! Delia !

Cine-o striga din lumină de primăvară ?
Dragostea ?
Sau un nebun ?
Era întîia scrisoare pe care-o păstrase.

De-atunci începuse un fenomen ciudat în sufletul ei. Ardea scrisorile demente sau injurioase, atribuindu-le Duşmanului ; iar cele-n care tremură lumina de subt cireşul amiezii de mai le păstra, atribuindu-le altei fiinţe ; adică silindu-se să le atribuie altei fiinţe. De-altfel, dualitatea îi fusese sugerată de chiar cel care-i scria. Începînd cu ultima scrisoare, de cîte ori îi scria Duşmanul, o numea cu un accent trivial : „fată din Zlataust" ; iar „Celălalt" îi spunea Delia.

Lumina Celuilalt intrase în sufletul ei, umbra rea a Duşmanului o făcea să fugă.

Şi nu ştia nici cine-i unul, nici celălalt.

Şi parcă se temea să afle, deşi dorea, fiindcă vedea că amîndoi sunt într-unul singur.

*

DOMNIŞOAREI DELIA ENĂCHESCU
STR. ZLATAUST, 11
LOCO

Delia, gîndeşte-te la mine cu milă. Oricît vei fi de nenorocită, gîndeşte-te că te iubeşte cel mai chinuit om de pe pămînt.

Ciumat de-aş fi, lepros, cangrenat şi putred, încă mi-ar fi mai bine de cum îmi este.

„Eu", acesta care-ţi scrie, niciodată nu te voi putea atinge.

„Eu" ? Cine-s „eu" ?

Numai dacă tu m-ai iubi aş putea exista.

Eu.

Idem

Te-ntreb : ce-ai vrea să ţii în mîni : un măr sau un soare ?

Îţi place să ţii merele în mînă, şi soarele să-l vezi pe cer. Altfel te temi de el.

Mi-aş vinde soarele pentru un măr, numai ca să-l primeşti în mînile tale. Delia.

Eu.

Idem

Toată viaţa vei primi scrisori de la mine, oricum şi oriunde vei fi.

A nimănui nu vei fi cum eşti a mea.

Şi totuşi numai eu nu te voi avea niciodată : sunt umbra de la picioarele tale.

Eu.

Idem

Îl urăsc pe Dumnezeu atît de tare c-aş vrea să prefac crucile tuturor bisericilor lumii în trăsnete şi să i le trimit pe toate în fruntea lui inexistentă.

Vezi tu oroarea suferinţii mele ?

Urăsc pe Dumnezeu : vid.

Te iubesc pe tine : vid.

Eu.

Idem

Uită-te în oglindă, uită-te, fată din Zlataust. Din frumuseţea ta va ieşi o babă, cum iesă broaştele rîioase din cea mai pură apă de izvor.

Eu.

Idem

Nu eu, dar faptele mele te vor pipăi, cu urzici, cu ghimpi şi cu harapnice.

E prea greu pentru capul tău, fată de Zlataust. N-ai priceput nimic. Bravo !

Eu.

Idem

Numai pe mine ai să mă iubeşti.

Şi n-ai să ştii niciodată pe cine iubeşti.

Asta-ţi va fi pedeapsa.

Îţi voi fura sufletul, lăsînd celorlalţi numai umbra sufletului tău.

Dar chiar sufletul tău e o umbră şi, luîndu-ţi-o, nici eu nu am nimic.

Eu.

Idem

Sunt sigur că-ţi faci de cap în Zlataustul tău.

Ce nume ! Zlataust ! Putoare slavă şi fanariotă.

Fata din Zlataust !

Simţi tu infamia care colcăie în această împreunare de cuvinte lubrice, beţive, deşănţate !

Dar tu n-o simţi, fiindcă trăieşti inconştientă şi bestială.

Cînd treci pe străzi, aprinzînd ochii moşnegilor si încleind ochii crailor, aş vrea să urlu în faţa lumii întregi : Uitaţi-vă. Priviţi-o. Asta-i fata din Zlataust, împărăteasa felinarilor roşii.

Eu.

Idem

Mirosul garoafelor albe tot roşu e, fată cu trup alb din Zlataust.

Eu.

Idem

Gura ta nu-i vrednică nici să-mi sărute mîna cu care te insult.

Ticăloşia mea e flacără de suflet : cu cît e mai mare, cu-atît mă doare şi mă purifică mai tare.

Eu.

Idem

Dacă eram ţarul Rusiei,
Dacă eram sultanul Turciei,
Dacă eram maharajahul Indiilor,
Dacă eram şahul Persiei,
Dacă eram împăratul Chinei,
Tot tu, fată din Zlataust, m-ai fi făcut să sufăr.

Dar dacă eram ce nu sunt, poate că nici tu nu erai ce eşti.

Pentru o fată din Zlataust, renunţ la împărăţia Rusiei, a Turciei, a Indiilor, a Persiei şi a Chinei.

Ce mai doreşti ? Nişte ciorapi de mătasă ?

Eu.

Idem

Dacă toţi copacii unui codru ar avea în loc de frunze capete de babă ştirbă cu blesteme-n gură, codrul acela ar fi sufletul meu cînd te urăşte.

Te urăsc.

Eu.

Idem

Dacă tu n-ai fi existat aş fi fost un scriitor huiduit de proşti, slăvit de solitari.

Pentru mine, însă, tu eşti femeia-mulţime.

În tine sunt un milion de proşti.

Numai pentru tine voi scrie, Măria Ta.

Eu.

Idem

Dumnezeu, destin sau altceva — nu are nici-o importanţă.

Fapt e că oamenii sunt nişte păpuşi — şi că cineva, Marele Păpuşar, trage sforile, jucîndu-i.

M-am hotărît să fiu, în cinstea ta, Marele Păpuşar.

Nu mai ştiu dacă te iubesc sau te urăsc.

Am nevoie de distracţie. Şi vreau păpuşi vii.

Regina mea, toate vor dansa pentru tine, păpuşa mea regină.

Eu.

Idem

Niciodată nu iubeşti mai mult pe cineva, decît atunci cînd te-ai hotărît să-i faci rău. E şi mai al tău.

Numai proştii să creadă că Iuda nu l-a iubit pe Isus.

Dar marele secret, pe care nu-l ştie nimeni, fiindcă-l păzeşte Mitropolitul Prostiei, ţi-l spun eu.

Adică nu.

Pricepi tu asta : farmecul lui Isus era feminin.

Eu.

Idem

Delia !

Iuda.

*

După această scrisoare-ţipăt nu mai primise nici-una. Fără să-şi dea seamă, anonimele îi deveniseră necesare ca o drogă după ce te-ai intoxicat : amestec de repulsie, de anxietate şi de vinovată plăcere. Fiinţa necunoscută, care-o insulta, ameninţa şi dezmierda, începea să *existe* în sufletul ei.

Dar n-avusese răgaz să-şi dea seamă de panica produsă de ultima scrisoare — care o lăsase pe marginea unui vid misterios —, nici de zilnica aşteptare a scrisorilor care nu mai soseau, dîndu-i clipe de melancolie

după ce pleca factorul poștal, fiindcă în jurul ei apăruseră alte întîmplări, alte necazuri, lovind-o mai direct și mai conștient.

Bunica ei tot în spital era. În fiecare zi hirurgul-șef, cel cu vorbă blîndă și zîmbitoare ca un doctor de copii, o încuraja :

— Lasă, duduiță, acuși-acuși ai s-o vezi acasă.

Și n-o vedea.

În schimb, din săptămînă în săptămînă, intrau în casă portăreii cu sechestre. Pe toate mobilele se crispau, ca niște mari paianjeni roșii, peceții de ceară : pianul dezacordat al lui titi, biuroul, biblioteca, lampa cu glob albastru, mașina Yost la care bătea actele lui titi, pe vremea cînd mai erau acte și pentru el.

Nici nu mai dormea în casă ; se refugiase în bucătărie, ducîndu-și patul. Acolo, cel puțin, scăpa de obsesia *privirii* stranii a peceților, în timpul nopții.

Titi venise într-o seară, pe la 11, neras, mirosind a vin și a fum rece de tutun, cu hainele mototolite, cu ceva înfrînt, sperios și clandestin în figura și-n mișcările lui ; își adunase cîteva rufe într-o valiză și plecase *pe jos* cu valiza ; — de cîte ori revedea scena, i se strîngea inima. Îl însoțise pînă la poartă. Nu-l aștepta nici-o trăsură.

— Titi, să-ți duc eu bagajul pînă la trăsură.

— Nu, nu, fetițo, lasă...

— Ai să lipsești mult ?

Titi oftase, privind în lături.

Toate vorbele lui aveau miros de vin.

Poate că plînsese ; dar era prea întuneric, nu-i văzuse ochii.

— Fetițo, tare sunt slab și păcătos... Dumnezeu ți-a dat un tată pe care nu-l meritai...

Un greier țîrîia la picioarele lor, în locul trăsurii care nu-l aștepta pe titi.

„Titi e ca un greier", gîndise ea. Îi venea să plîngă, fiindcă titi era ca un greier, și toate vorbele lui miroseau a vin, și titi pornea în lume.

Din leagăn îi spusese titi, pentru că buzele ei de-atunci nu puteau spune tată. Și-acum, parcă și-n cuvîntul titi era un tril de greier trist, încă din leagăn trist.

— Tu ai ceva bani ?

— Lasă, titi, mă descurc eu...

— Nu-nu...

Cu o mînă febrilă, de jucător de cărți, scotocise prin buzunare, scosese trei hîrtii de cîte-o sută de lei, dîndu-i ei una, mototolită ca o batistă strînsă în pumn.

— Și ție ce-ți rămîne, titi ?

— Mai am de luat... de la un client...

Plecase.

De-atunci, nici-un cuvînt de la el.

Și-n fiecare seară, cîntecul greierilor îi aducea aminte de plecarea lui titi, pe furiș, cu valiza în mîna tremurătoare, fără trăsură, cu spinare umilă și bătrînă...

Titi singur în lumea mare...

De-atunci Delia trăia într-o singurătate atît de apăsătoare, cu gîndurile învăluite într-atîta straniu — și cînd dormea ziua o apăsau visuri chinuitoare —, încît mărturisise prietenului ei din copilărie, protectorului ei, lui Ivănucă, și fricile care-o împiedecau să doarmă, și scrisorile de „amenințare". Denunțase lui Ivănucă numai amenințările Dușmanului, nu și scrisorile Celuilalt.

De ce ?

Avea și ea un secret. Chiar față de Ivănucă. Chiar ?... Dar pînă atunci n-avusese secrete. Acesta era primul. Secret, adică bătaie de inimă pentru *ceva* în care este sau poate fi și *cineva*.

Bătaie de inimă care-i altceva decît milă. Bătaie de inimă care te lasă cu sufletul *privind* departe, așa cum rămîn ochii după ce-au urmărit și au pierdut în cer un zbor de cocoare.

Abea atunci se limpezise definitiv sentimentul ei pentru Ivănucă. De vreme ce avea un secret față de el — un astfel de secret —, însemna că prima ei iubire nu putea fi Ivănucă.

Dar Ivănucă ?

Toate căderile de nuci din toamnele copilăriei trăiau în numele lui. Livada dindărătul casei lor se învecina, despărțită printr-un zaplaz vechi, cu livada din fața casei părinților lui Ivănucă.

Acolo se întîlniseră, copii. Delia avea patru ani şi mergea prin livadă ca un Gulliver în rochiţă printre uriaşii vegetali ; el avea nouă ani. Încă de pe-atunci boala lui — era rahitic —, şchiopătarea, şi părul bălan ca al copiilor de ţăran, aproape alb, îi dădeau o prematură gravitate de moşneag infirm, care trăieşte mai mult cu ochii şi cu amintirile.

În livada părinţilor lui erau nuci mulţi, şi unul chiar lîngă zaplazul despărţitor. În livada bunicilor Deliei, lîngă zaplaz, era un cireş mare. Toamna, cireşul n-avea fructe, pe cînd nucul de peste zaplaz, avea.

— De ce nu vii *şi* tu la noi ? interpelase ea în gura mare pe nuc, poftindu-l *serios* cu mîna. O scîndură scîrţîise, se îndepărtase, şi prin ea apăruse faţa palidă, cu ochi buni şi păr bălan, a lui Ivănucă. Iar îndărătul lui se ivise un enorm Saint-Bernard care semăna atît de mult cu cei care se uită la copii deasupra şocolăţilor „Suchard", încît Delia se mirase cu glas tare că nu miroase şi el a şocolată. după ce-l mirosise şi-l pipăise, înainte de a-l alinta pe bot.

În locul nucului invitat, venise Ivănucă la ea. cu păr alb, cu nuci şi cu un Saint-Bernard.

— Cum te cheamă pe tine ? — întrebase tot ea pe musafirul miraculos.

— Mă cheamă Ivan.

Se numea Petruţă. Dar citea subt nuc povestea lui Ivan Turbincă. Şi vroia şi el, copilul şchiop. să fie ca dintr-o poveste.

— Ivănucă, — proclamase ea, sărind într-un picior, cu mîinile negre de cojile nucilor, fericită ca şi cum l-ar fi prefăcut pe Ivan în nuc, căci asta însemna Ivănucă : Ivan cu nuci.

— Şi pe mata cum te cheamă ? — o întrebase băieţelul cu mîni slabe şi ostenite, de lector precoce.

— Delia.

Acea Delie care venise dinspre cireş, crescuse, în inima lui Ivănucă, mare, domnind, încîntătoare ca şi cireşii de mai, peste toţi nucii melancoliilor lui de infirm tînăr.

Dar acel Ivănucă, răsărit în locul unui nuc. acelaşi rămăsese pentru Delia : cel care dă nuci dulci, cel care

vine cînd îl chemi, încă din copilărie cu chip şi bătrîneţă de bunic, cel care nu cere nimic decît să-i ceri lui tot, cel care-i bun ca umbra nucilor.

Tot Ivănucă îi spunea. Era atît de blînd că parcă lîngă el devenea fiica lui, aceeaşi bunătate şi acelaşi devotament pe care le ave şi ea pentru titi, biet copil cu păr sur, care-şi strica viaţa cum fac copiii cu jucăriile.

I se spovedise lui Ivănucă la „hotar", zaplazul dintre nuc şi cireş, spunîndu-i spaimele şi nesomnul nopţilor...

— Mi-e frică, Ivănucă. Toată noaptea *simt* cimitirul lîngă mine.

...şi ameninţările Duşmanului.

Apoi, după ce în sfîrşit spusese cuiva toate suferinţele ei, plînsese, cu mînile pe faţă — deşi pînă atunci plîngea foarte greu —, dar avea nevoie să se alinte puţin, mai ales de cînd primea scrisorile Celuilalt.

Şi Ivănucă se devotase ca întotdeauna, pentru Delia.

De-atunci, în fiecare noapte, pe la zece, cînd se stingeau luminile şi glasurile măhălălii Beilicului, Ivănucă dădea la o parte o scîndură a zaplazului, şi şchopîrc-şchiopîrc, tîrînd piciorul încălţat cu o gheată cu talpă enormă — avea un picior mai scurt decît celălalt —, venea cu cărţi, cu cafea neagră şi cu o lampă electrică de buzunar.

Ivănucă ştia să citească aşa cum numai cei infirmi ştiu. Nostalgia lui de viaţă devenea viaţă în lectura vorbelor.

Şi se întorcea la el acasă în zori, cu părul alb, şchiopîrc-şchiopîrc, lăsînd să se topească-n cer, cu stelele, visul nopţii lui de vară.

*

Anonimele mîrîiau, arătînd colţii.

DOAMNEI RUXANDA DAMIAN
DIRECTOAREA LICEULUI DE FETE

LOCO

Stimată Doamnă Directoare,

Dumneavoastră nu cunoaşteţi sufletul noilor generaţii. Dumneavoastră iubiţi copiii, dar astăzi nu mai

sunt copii. Bunătatea, îngăduința, mărinimia de care dați dovadă în conducerea școlii, erau o metodă adecvată celor de ieri : copiilor.

Această metodă este radical greșită pentru cei de astăzi : falșii copii.

Nu vă puteți schimba metoda, știu, fiindcă metoda dumneavoastră e inima dumneavoastră. Dar luați aminte : în loc să faceți bine, cum doriți și cum credeți, faceți rău.

Dați-vă demisia. Încredințați greaua sarcină de director, adică de doctor-șef al azilului de nebuni nedeclarați, care-i școala tineretului de astăzi, unui element tînăr, energic, sever și lucid.

Sau dacă perseverați, pentru ca perseverența dumneavoastră să nu fie diabolică, lăsați inima deoparte și conduceți școala altfel.

Se petrec lucruri urîte, incalificabile, monstruoase, subt ochii profesorilor. Cum ? Nimeni nu le vede, nimeni nu le pedepsește ?

Sunt în școală fete destrăbălate care-și fac de cap. Cercetați. Aflați-le, descoperiți-le, expulzați-le.

Altminteri, cel care vă scrie acest avertisment, va aprinde într-o noapte un felinar roș la poarta școlii.

Încaltea să spunem lucrurile pe nume.

Un om decis.

Bunicuța nu bănuise pe nici-o profesoară, cum ar fi bănuit, în locu-i, oricare altă directoare. Dar oftase, fiindcă i se părea uneori că în zadar mai fusese Isus pe pămînt.

*

DOMNIȘOAREI TINCA FINȚARU
PEDAGOAGĂ-ȘEF
LICEUL DE FETE

LOCO

Stimată Domnișoară,

Dumneavoastră n-ați crescut în puf ca anumite persoane din fruntea unor anumite instituții. Ați ajuns unde

sunteți prin munca dumneavoastră, nu prin numele și averea lăsate de părinți.

Bunătatea ciocoaicelor e o mască ipocrită. Fiindcă n-au energia de-a lupta, li se spune că-s bune. Asta-i bunătate ? Lene curată, trîndăvie, comoditate de coconeturi trăite în puf și-n matasă, care nici nu se-ncaltă singure.

Bunătatea se cheamă energia de-a face ce-i drept și folositor, nesocotind opiniunea viermilor de matasă ai ciocoimii. Această bunătate ți-o solicită dumitale părintele îngrijorat care-ți destăinuiește păsurile lui.

Se petrec lucruri urîte. Nu mai este moralitate. Fetele au ajuns mai rău decît băieții. Își fac de cap.

Oare să nu fie nici-o îndreptare ? nici-un leac ?

Nu-l pot vedea decît în energia rarelor ființe de felul dumitale : drepte, destoinice, necruțătoare.

Cercetează, stimată domnișoară, caută, pîndește, supraveghează și vei descoperi multe cuiburi de infamie în instituția în care cei în subordine — ca dumneata — ar trebui să fie conducătorii.

Și nu te mărgini la anchete discrete numai la școală, în localul unde lupoaicele se fac mieluțe ; urmărește-le pe străzi dosnice — unde au întîlniri —, urmărește-le pe-acasă, unde fac ce vor fiindcă părinții sunt legați la ochi, afară de rari excepții care confirmă regula, urmărește-le în toate părțile : nu le slăbi un ochi.

În dumneata mi-e nădejdea.

Un tată necăjit.

P.S. *Vei găsi „cuiburi" mai ales în clasa opta. Sunt acolo fete frumoase — din nenorocire — despre care „se vorbește".*

Vipera-cu-Fîs clocotea ca o oală astupată, cu peste 100° în evaporarea ei captivă.

Aproape tot timpul era ocupată în școală. Cum să iasă ?

Simulase o durere de măsele — vicleșugurile virtuții se-ntîlnesc, la același veșnic dentist, cu vicleșugurile păcatului —, făcîndu-și drum zilnic în oraș.

Apărea pe la gardul mai tuturor fetelor din clasa opta, oțetind înflorirea libertății în grădinile de primăvară.

Numai Enăchescu scăpase, fiindcă Beilicul zlataustului era departe de centru. Și Vipera n-o socotea pe Enăchescu „fata frumoasă", căci pentru ea, venita de la țară, numai fetele grase și cu „bujori în obraji" erau frumoase.

În schimb, Baciu Eleonora, fata căpitanului de jandarmi căzuse victima concepției Viperei despre frumusețea femeiască.

Roia în jurul lui Baciu, la școală, pe stradă și la domiciliu.

Baciu Eleonora — fată șolduroasă, pieptoasă și pulpoasă —, colega de bancă a lui Enăchescu, „nechezase" — vorbea numai tare — într-o recreație.

— Ci dracu, bre ! Sî vedi cî s-o înamorat di-un plotonier di la *noi*. Dă tîrcoali pi la cazarmî.

Apoi Baciu sughițase. Avea un sughiț opintit din adînc, de servitoare care-a mîncat în iulie varză cu carne.

„Vipera îndrăgostită de un plutonier de-a Băciulesei" făcuse, călare pe hohote de rîs, trap săltat prin tot cursul superior.

*

DOMNIȘOAREI ELVIRA GAVRILAȘ
DOCTOR ÎN FILOSOFIE
CONSILIER MUNICIPAL
STR. SAULESCU, 6 BIS
LOCO

Stimată Domnișoară,

Se petrec lucruri urîte în școala pe care, din nefericire, nu dumneavoastră o conduceți. Dar cum vă considerăm, pe dumneavoastră numai, directoare morală a acestei năpăstuite școli, vă spunem : Cercetați, aflați și cînd veți descoperi vinovata sau vinovatele, loviți fără cruțare.

Şi justiţia şcolară are o spadă care nu trebuie să stea în teacă.

Un grup de părinţi magistraţi.

D.D.S.B. avea pendinte la tribunal un proces de împărţeală cu sora ei, farmacista de la Tîrgul-Frumos.

*

DOAMNEI DOCTOR

LAURA K. IONESCU-ZĂGĂNEŞTI

MEDIC-ŞEF AL INSTITUTULUI MATERNITATEA

LOCO

Stimată Doamnă Doctor,

Ca conducătoare a maternităţii aţi văzut multe.

N-ar fi rău să le vedeţi şi la liceul de fete, unde sunteţi şi profesoară şi medic.

N-ar strica să verificaţi *externele dintr-a opta.*

Nu de altă, dar dacă nu luaţi măsuri din vreme, o să se mute liceul de fete la Institutul ce cu onoare conduceţi.

Primiţi asigurarea distinsei mele stime.

Unul care a început să nu se mai mire de nimic.

Doamna Laura K. Ionescu-Zăgăneşti avea un zîmbet cu doi dinţi de platină în faţă, şi o virilă mustăcioară brunetă.

Cetind scrisoarea, aripele mustăcioarei plecaseră spre urechile cu cercei de aur subţire, în formă de inimioare, dinţii se iviseră, şi guşa se amplificase, protector şi moale, ca o găină căzută cloşcă.

*

Vorba celui cu articolul din gazetă, ş-a Celuilalt : era ceva putred în Danemarca.

CAP. III

CUNOȘTINȚE VECHI, CUNOȘTINȚE NOUĂ

STRICT CONFIDENȚIAL

DOMNIEI SALE

DOMNULUI MINISTRU AL INSTRUCȚIEI PUBLICE
BUCUREȘTI

Domnule Ministru,

Îmi permit să vă aduc la cunoștință următoarele: Se petrec lucruri îngrozitoare la Liceul de Fete din Iași, fără ca direcțiunea să ia nici-o măsură.

O elevă a fost descoperită că ține în pupitru fotografia unui bărbat gol. Pedagoaga-șef a adus faptul la cunoștința direcțiunii. Directoara, socotită pînă acuma ca o persoană distinsă și onorabilă, în loc să pedepsească pe elevă, a justificat fapta ei, spunînd că nudul este al unui dansator bolșevic și că fetele de astăzi sunt amatoare de trupuri de dansatori așa cum cele din vechile generații erau amatoare de versuri.

Cred că o directoare de școală din Rusia sovietică n-ar fi argumentat altfel.

Numai că suntem în România noastră întregită prin atîtea jertfe sublime, udată cu sîngele unor generații de eroi.

Nu pentru astfel de mentalități a fost înfăptuită România Mare, și nu prin astfel de educatoare vom păstra-o teafără și neștirbită la granița Rusiei bolșevice.

Altă eleva este surprinsă cu o scrisoare de amor trimisă de un june care iscălea „Celui qui ressemble à Rodolphe Valentino". Adusă la judecată în fața directoarei, eleva — știind desigur cu cine are de-a face — citește scrisoarea și o ironizează, spunînd că autorul ei își permite să o seducă pe franțuzește, deși nu știe ortografia. Punct.

Textual !!

Directoara nu-i face nimic, nici măcar o morală ? De ce ? Foarte simplu : doamna directoare apreciază cinismul, văzînd în el o dovadă a inteligenței liberată de prejudecăți.

O astfel de directoare, pusă în fața Sodomei și Gomorei, ar fi exclamat desigur : „Ei săracii, se distrează și ei cum pot", și le-ar fi dat binecuvîntarea, căci blestemul i-o prejudecată, și doamna n-are.

Am relevat numai două fapte din mulțimea celor întîmplate în ultimul timp. S-a dat vre-o pedeapsă ? Absolut nici-una.

Nu mai insist asupra legitimei revolte a întregului corp profesoral cînd doamna directoare — de o consecvență vrednică de cauze mai bune în ce privește stimularea și justificarea imoralității — a refuzat să cerceteze și să descopere — măcar cu scopul de-a le face o simplă observație — pe elevele care s-au cotizat pentru a trimite o enormă coroană de flori naturale cu inscripția „Bunei noastre profesoare", profesoarei de tristă memorie Silvia Melinescu, a cărei sinucidere a îmbogățit rubrica scandalurilor scolare.

N-a reacționat nimeni, din motive lesne de înțeles. Doamna directoare e „cucoană", boieroaică de neam vechi, și, în consecință, bieții proletari intelectuali ai democrației trebuie să continue tradiția iobăgiei, plecînd fruntea de cîte ori boierii ridică mîna.

Dar urmările au fost dezastruoase pentru bunul mers al școlii. Știindu-se apărate de însăși directoara lor, elevele nu numai că nu-și ascultă profesorii, nu numai că-i sfidează, dar fac pe față ceea ce nici într-ascuns n-ar trebui să facă la vrîsta lor.

La școală citesc, în clasă, cărți pornografice : își fac educația. Iar la cinematografe, în grădini publice și

chiar la ele acasă, pun în practică inițierea de la școală a cea încurajată de directoara nudistă.

Publicul murmură. Profesorii, cu fruntea plecată, trebuie să asculte, să înghită și să tacă. Se vorbea la un moment dat, prin oraș, că un grup de studenți, indignați de cele ce se petrec în această școală, ar fi atîrnat la poartă, în timpul nopții, un felinar roșu. Și că, interogați la comisariat, ar fi spus : „Luase cineva firma, domnule comisar ; am pus-o la loc. Am restituit acestei școli, ce-i aparține. N-am pus nimic de la noi." Cazul a fost mușamalizat, spre a se evita urmările unui scandal.

Nu pot garanta autenticitatea acestui fapt, dar, în tot cazul, numai împrejurarea că pot circula astfel de vorbe pe socoteala unei școli de fete, dovedește măsura discreditului acestei școli în opinia publică.

Dispuneți să se facă o anchetă inopinată, Domnule Ministru. Trimiteți un inspector priceput și „tare" față de boieri, și se vor descoperi lucruri grave.

Se spune că doamna directoare ar fi inatacabilă subt raportul cinstei. Cu alte cuvinte, nu fură la cartofi, la morcovi, la lemne, la săpun etc... Poate. Cine știe...

Dar stimabila doamnă nu e pusă în fruntea acestei instituții ca să facă educația cartofilor, morcovilor, lemnelor și săpunului de rufe ; e pusă acolo să facă educația copiilor noștri. Și acolo fură ce nu poate fura dincolo : moralitatea tineretului.

Pentru aceasta, cer anchetă severă, domnule Ministru.

Dacă domnia-voastră nu veți găsi de cuviință să dați curs celor de mai sus, presa și parlamentul, adică factorii activi ai opiniei publice, îmi vor da legitima satisfacție.

Primiți, vă rog...
Un tată.

Rezoluție ministerială cu cerneală roșie :

Domnul inspector Gore Iliescu-Răcaru va ancheta de urgență, aducîndu-ne la cunoștință rezultatul.

Ministru : Indescifrabil.

STRICT CONFIDENȚIAL

DOMNIȘOAREI DOCTOR ELVIRA GAVRILAȘ

DIRIGINTA CLASEI A OPTA

LICEUL DE FETE

LOCO

Stimată domnișoară diriginte,

Directoarea școlii va răspunde curînd de tot ce se întîmplă acolo.

Am reclamat ministerului și sunt informat — de către un parlamentar influent — că s-a ordonat o anchetă drastică.

De aceea mă adresez direct dumneavoastră, în calitate de diriginte, deoarece directoara nu mai are calitatea morală — ea însăși fiind obiectul unei anchete — de-a ancheta pe alții.

Vă cer o anchetă pentru faptul pe care vi-l denunț prin prezenta.

Eleva Enăchescu din clasa opta, domiciliată în strada Zlataust, mahalaua Beilic, poate fi cocotă, dar nu elevă. E o destrăbălată care nu se sfiește de-a se prostitua chiar subt acoperemîntul casei părintești, precum și-n alte locuri. A fost văzută de persoane al căror cuvînt nu poate fi pus la îndoială, umblînd noaptea cu bărbați beți, deșănțată, fardată, înjosind uniforma pe care nu avusese măcar pudoarea s-o lepede, sau s-o ascundă. De altfel, eleva Enăchescu, denumită de cheflii fata din Zlataust, e ultima trufanda a hălii prostituției.

Această elevă este un putregai, un model de viciu.

Este exclus să nu fie contaminată și de boli rușinoase.

Puneți s-o examineze un medic imediat ; veți avea dovada.

Luați-o din scurt : va tăgădui, desigur. Are fățărnicia caracteristică marilor vicioși : vorbește experiența mea de vechi magistrat. Astfel numai a izbutit să în-

şele chiar vigilenţa dumneavoastră, ajungînd, prin contrabandă, pînă în ultima clasă a liceului. Ar fi, însă, o ruşine, pentru întregul învăţămînt, ca un astfel de element să absolvească liceul.

Afară. Nici-o milă. Nici-o cruţare. Daţi un exemplu tuturora. Niciodată nu-i prea tîrziu. Fiţi fermă şi veţi găsi în mine, mandatar al multor părinţi, un susţinător devotat

Magistrat.

— Da' unde-i Bunicuţa ?

— Ne pregăteşte ceva bun ; miroase a cozonac.

Ferestrele cancelariei erau deschise ; venea prin ele, dimpreună cu parfumul garoafelor de-o dimineaţă, mirosul moldovenesc al cozonacilor scoşi din cuptor, fierbinţi, şi rînduiţi de Bunicuţa pe-o masă din grădină.

Profesoarele se pregăteau să intre în clasă, unele păturindu-şi ziarul, altele aruncînd cîte-o privire de sfîrşit de an prin catalogul ostenit, altele ascuţindu-şi creionul, altele pudrîndu-şi, cam pe furiş, vîrful nasului lucios de căldură.

— Mă rog, da' „Doctorul" nostru n-a venit ? că nu-l *aud* — glumi „Mama-Moaşă".

Aşa i se spunea, în cancelarie, profesoarei de higienă, Laura K. Ionescu-Zăgăneşti ; fetele îi spuneau Balaura.

„Doctorul" era D.D.S.B.

Deşi prezentă, nu răspunse. Începuse lectura denunţului în cabinetul higienic, după ce se pusese la curent cu ziarele. Acum îl termina, c-o dungă la rădăcina nasului, frecîndu-şi nervos degetele unele de altele şi risipind apoi pe denunţ, cum ai presăra nisip de uscat pe-o scrisoare udă, acele infinitezimale suluri negre ale mîinilor grase şi insuficient spălate.

Clopoţelul şcolar sună de-a lungul coridoarelor mobilizarea în clasă.

Profesoarele plecau una cîte una, cu pas de berze didactice, înăsprindu-şi masca pe măsură ce se apropiau de uşa clasei.

Numai D.D.S.B. nu se mişca, deşi ea întotdeauna deschidea marşul profesoral, c-un ritm de luarea Bastilei.

— Lauro, — interpelă ea pe Mama Moaşă, făcîndu-i semn discret cu ochiul. — Aşteaptă puţin. Vreau să-ţi *vorbesc.*

— Na-na ! — făcu galeş Mama Moaşă. — Ţi s-a *întîmplat* şi ţie, soro ! Lasă că te drege Laura !

D.D.S.B. era preocupată. Nu-i răspunse. Sună lung, apăsat.

„Aici nu-i lucru curat", gîndi Mama Moaşă, aşezîndu-se pe scaun, cu mînile încrucişate pe burtă, căci nu ştedea în picioare decît la „faceri", cînd lucra cu mînile.

Erau opt şi cinci, şi D.D.S.B. tot nu intrase în clasa opta.

Fetele, aşezate în bănci, începeau să se foiască, să murmure, să fredoneze, stăpînite de acel clocot revoluţionar al şcolarilor întîmplător liberi în timpul „orei".

— Vine ! — vesti cea din banca întîia, posomorînd speranţe.

S-auzeau paşi uscaţi şi repezi, sonorizaţi de lespezile mozaicate ale coridorului.

— Vipera ! O suplineşte Vipera ?

Îi recunoscuseră paşii.

— Domnişoarelor, vă rog... — se înţepă ea din prag, ridicînd o mînă pontificală. — Enăchescu să poftească la cancelarie.

— Enăchescu !

— O cheamă pe Enăchescu !

— Ce-o fi cu Enăchescu ?

Enăchescu se făcuse albă ; era sigură că-i venise o veste rea : ori titi, ori bunica.

Cearcănele ochilor ei băturâ şi mai în vînăt.

— Uită-te la ochii ei ! Aştia-s ochi de fată mare ? şopti D.D.S.B. către Mama Moaşă.

Enăchescu se oprise lîngă uşă, brună, cu faţa prea albă şi ochii încercănaţi. Îndărătul ei, Vipera, de curiozitate, parcă se ascuţise ca o seringă în care-ai pus acul.

— Apropie-te, Enăchescu.

Înaintă ca o somnambulă.

— Mai aproape, Enăchescu... hai, hai, mişcă, nu mai face moşturi.

O apucă de umăr, gata s-o zgîlţie în prealabil, înainte de-a o acuza.

Se stăpîni.

Descleştă pumnul, liberînd umărul cu haina mototolită.

— Are să te *vadă* doamna medic.

— Pentru asta m-aţi chemat ?

— Da' pentru ce credeai ? Să-ţi dau un premiu de virtute ?

Enăchescu-şi scutură părul, spălîndu-şi faţa şi sufletul în lumina dimineţii de primăvară, c-o mişcare tînără ca şi a fructelor din pomi. Îi venea să le sărute pe amîndouă. Nici-o veste rea. Dumnezeule, ce fericire să nu fii nenorocită !

Zîmbi cu buze răsfrînte şi dinţi albi, întinerind şi înfrumuseţîndu-se într-o clipă.

— Domnişoară, dar n-am nimic. Sunt sănătoasă.

— Asta vom vedea imediat. Dezbracă-te. Domnişoara Finţaru va încuia uşa.

Lui Enăchescu, dintăi îi veni să bufnească de rîs. Apoi se încruntă. Nu pricepea nimic. Ce vroiau ? Să fie bolnavă cu de-a sila ? S-o trimită la infirmerie ?

— Domnişoară, da'...

Răsună o bătaie timidă la uşă.

— Cine-i acolo ? se stropşi D.D.S.B.

— Eu, domnisoară, Botez dintr-a opta.

— Ce cauţi aici ?

— Am venit să-ntreb ce să facem ?

— Să nu ascultaţi la uşă, asta să faceţi. Botez, ai unu la conduită... Se va isprăvi odată, domnule, cu debandada asta ! Precis !

Începu să facă paşi de leu în cuşcă.

— Ce ? Tot nu te-ai dezbrăcat, Enăchescu ?

Enăchescu se uită pe rînd la fiecare, căutînd o lămurire, aşteptînd un cuvînt.

Înnebuniseră ? Glumeau ? Sau ce ?

— Îţi *ordon* încă o dată să te dezbraci de bună voie.

Nu pricepea nimic.

Ce mai era şi asta ? Să se dezbrace ?

S-ar fi dezbrăcat, în definitiv, dar avea pe ea o cămaşă veche de-a bunicei ei, răscroită în grabă şi încă prea lungă, tăiată în spate. Era comică în această cămaşă. Ştia cît suferise odată cumpărîndu-şi o pereche de pantofi, cînd un domn bine îmbrăcat, aşezat pe scaun lîngă soţia lui care „încerca", privise c-un zîmbet urzicător ciorapul ei cîrpit şi la călcăi şi la degete, şi pe deasupra pătat de crema de ghete.

Umilinţa sărăciei ascunse subt haina de şcoală n-o putea îndura ; nu numai pentru mîndria ei, dar şi pentru a lui fiti, şi pentru a bunicei.

Să se dezbrace în faţa Viperei ? Să ştie toate fetele că poartă cămeşi care nu sunt ale ei, şi încă rupte în spate ?

Nu.

— Nu pot, domnişoară.

— Ce-ai spus ?

— Nu pot să mă dezbrac, domnişoară.

— Ticăloaso, vrăsăzică recunoşti ?

— Recunosc ?! Ce să recunosc ?

Iarăşi se tulbura. Ochii ei întrebau toate feţele, pe rînd.

Vipera o privea cu gura cusută ; Mama Moaşă o privea pe subt gene, cu guşa-n pieptul bluzei de mătasă mov.

— Vrăsăzică nu vrei să te dezbraci ?

Şi mirosea îngrozitor de rău D.D.S.B. Şi vorbindu-i în obraz, o stropea alb.

Se dădu îndărăt, înălţînd gîtul şi întorcînd capul negru încomat, cu o mişcare zveltă şi mîndră de cal arab.

— Stai !

O apucă de umăr, zguduind-o.

— Scoate-ţi rochia că te fac bucăţi, scîrboaso, depravato...

— Hai, ia nu te mai codi — interveni Mama Moașă, sculîndu-se de pe scaun, grasă, flască, moale, ca o statuie de cocă, într-un foșnet de mătăsuri mov și un clinchet de brelocuri de aur.

Vipera se ascuți și mai tare.

— Leapădă fustița — continuă Mama Moașă.

Buzele ei micșorate cu intenții de drăgălășie, fardate gras, formau un fel de inflamat, crăpat și viermănos as de cupă. Diminutivele în buzele ei erau mai triviale decît sudălmile în gura unui vechil.

— ... Leapădă fustița, scoate chiloții și-ntinde-te comod pe canapea. Merge mai fuguța ca la dentist. Și dacă n-ai nimicuța, bravo ție. Hai, fii fetișcană cuminte. Eh ! ce atîta sînge rău, că doară nu-i cine știe ce ! Eh !...

Cu un gest de satisfacție profesională, Mama Moașă își răsuci mînicele bluzei. Brațele ei se iviră făinos albe, puhave, trivial goale — parcă desculțe — în matasa mov, evocînd carnea codoașelor.

— Las-o, Elviro, lasă c-o aranjez eu. Știu eu cîntecul fetițelor... Și zi, nu pleci la vară nicăieri — schimbă ea vorba, adresîndu-se Elvirei.

Dădu drumul robinetului și începu să-și spele mînile, vorbind familiar, cu spatele întors, obișnuită să vorbească așa după „faceri".

Arestată lîngă D.D.S.B., Enăchescu se uita uluită la mînile care se tăvăleau grase, albe, în albul săpunului clăbucit, evocînd o tolănire porcină în noroi, nu veselia apei care curge ș-a clăbucului cu glob de curcubeie.

— Elviro mamă, ia scoate matale din sacoșă „degetarul". E învălit...

Își răsfirase degetele într-un fel de gest pianistic, dar c-o amenințare scabroasă în el, fiindcă degetele cu vîrfuri cîrn buricate, îngălbenite de iod, se pregăteau să scurme carnea tînără, măcelărește.

Și deodată, privind brațele cu mînicele suflecate si degetul care intrase într-o teacă de culoare roză-cafenie Enăchescu pricepu ce vroiau ele, ce-i pregăteau femeile urîte si grase.

Vroiau să-și vîre ochii și mînile în trupul ei, în trupul ei sălbatec, în trupul ei mîndru ca zăpada de pe vîrful munților...

Se scutură, se zmunci, se zmulse şi fugi în celălalt capăt al mesei lungi, lăsînd în mîna dirigintei o fâşie de ştofă ruptă de pe umăr.

Faţa-i devenise de rubin : gîfîia şi se uita cînd la fereastră, cînd la uşă, cu ochi de sălbătăciune.

— Ia cheia din uşă şi închide ferestrele — porunci D.D.S.B. Viperei, care execută precipitat comanda.

Parcă se pregătea un viol sau un asasinat în odaia cu ferestrele închise pe un miros de sudoare, şi uşa încuiată, odaie în care o femeie în matasă mov aştepta cu mînile ridicate şi ameninţătoare cum sunt coarnele taurilor, şi alte două se pregăteau sá prindă, să apuce şi să trîntească.

În ochii lui Enăchescu pîlpîiau ielele demenţei.

Vipera îşi luase din nou plantonul de lîngă uşă, aşteptînd ordine.

Diriginta se repezi s-o prindă pe Enăchescu.

— Stai, că te fac bucăţi.

Erau bătăi de inimă, devenite salturi, în fuga lui Enăchescu.

Masa din cancelarie era lungă.

Mama Moaşă nu participa la „goană" : aştepta cu mînile curate, ridicate în sus.

Diriginta gîfîia. Enăchescu îi scăpa mereu din mînă.

— Prinde-o, ţine-o ! — ţipă diriginta către pedagoagă.

Zvîrlit cu putere, un scaun o ciocni pe Viperă, răsturnînd-o. Se lovi cu fruntea de podele. Se ridică gemînd, cu gura strîmbă.

Diriginta alerga. Îi căzuseră pieptenii din cap, revărsîndu-i, pe obrajii congestionaţi şi asudaţi, şuviţe grase.

Spectacolul era şi comic şi sinistru. Urmăritoarea era prea grasă, dar cu ochi roşi de taur ; urmărita avea graţie şi salturi de dans păgîn, de căpriţă neagră, dar rochia-i era ruptă pe umăr, şi ochii înnebuniţi.

Se răsturnară scaune, trosnind ; o călimară căzu, revărsîndu-şi cerneala roşie pe podea.

— Săriţi ! Puneţi mîna pe ea ! N-o lăsaţi !

Mama Moașă — scoasă în sfîrșit din fire — și Vipera — vindicativă, cu unghiile la pîndă — ațineau calea lui Enăchescu.

Cu o mișcare de rîndunică, frîngîndu-și goana, se vîrî subt masă, ghemuită, zvîcnind, gata să muște, să lovească, să zgîrie și să țipe ascuțit.

Nu-și mai dădea seamă de nimic. Un singur gînd : să scape, să n-o prindă femeile urîte, să fugă.

Răsunau la ușă bătăi repetate, mai de mult, dar nimeni nu le luase-n seamă.

Acum s-auzeau glasuri și bătăi de pumn.

Toată clasa opta se adunase treptat la ușa cancelariei, încă de cînd începuse goana inexplicabilă dinlăuntru. Fetele, strînse în turmă neliniștită ca la apropierea furtunii, vibrau, cu ochii mari, cu urechile atente, cu frunțile încordate, cu inimile ca frunzele în vînt, avînd chinuitoarea impresie că asistă la un spectacol cu cortina lăsată.

Erau atît de pasionat curioase, încît uitaseră orice risc. Toate căpătaseră ticurile caracteristice concentrării paroxiste, dusă pînă la uitare de sine. Unele își rodeau unghiile ; altele își mușcau sacadat buzele ; altele își frecau ghetele de ciorapi ; altele-și zmulgeau genele ; altele-și convulsionau vîrful limbei printre buze ; altele strîngeau crispat umărul vecinelor ; altele mozoleau în dinți șuvițe de păr, lunecate pe față...

Cînd începu cascada scaunelor răsturnate, Sănătescu țîșni din grup, țipînd : „O bate pe Enăchescu, o bate pe Enăchescu".

— Doamnă directoare, o bate pe Enăchescu. Veniți. N-o lăsați.

Bunicuța tresări.

— Ce-i, drăguță ? Cine-o bate ?

Sănătescu își pierduse suflarea.

Aspiră aer, cu mîinile încrucișate pe inimă. Ochii ei verzi se înnegriseră straniu.

— O bate în cancelarie, doamnă. E o barbarie, un scandal...

— O bate în cancelarie ? întrebă răspicat Bunicuța, îndreptîndu-și trupul, înălțîndu-se, cu sprîncenele îmbinate.

— Da, doamnă, n-o lăsați, veniți.

Bunicuța porni din grădină, c-un pas mărunțel și grăbit, mereu amenințată să fie îmbrîncită din urmă de trupul impetuos al lui Sănătescu, pentru nerăbdarea căreia Bunicuța era mai băbuță decît oricînd.

În urma lor, atunci intrat pe poarta școlii, venea un domn c-o geantă subțioară.

Nu-l văzură.

Domnul înainta după ele, cu ochi și pași de preot jezuit cînd face noaptea inspecție prin dormitoarele seminarului.

— Am treabă cu doamna directoare.

Atît spusese portarului.

Și se ducea într-adevăr după doamna directoare, dar fără grabă, respectînd distanța, dovedind parcă mai mult dorința de-a o urmări, decît de-a o ajunge.

Spectacolul înfățișat de ușa deschisă era incredibil, dat fiind că se petrecea într-o cancelarie de liceu.

O profesoară — Balaura — cu mînicele suflecate pe brațe de măcelar-femeie ; o altă profesoară, cu un aspect de țață care s-a scărmănat cu „una din mahala"; pedagoaga-șef lividă, cu un ten de unt de rițină, cu o vînătaie pe frunte ; iar subt masa corpului didactic o elevă ghemuită, ca o sălbătăciune înconjurată de haită și ochită de puști.

Și, în sfîrșit, la ușă — spectatoare — o mulțime de eleve printre care apăreau profesoare, aducînd după ele alte fete din clasele revărsate spre cancelarie.

— Doamnă directoare, eleva Enăchescu, asta — țipă diriginta, arătînd spre ea —, trebuie dată afară din toate școlile...

— Potolește-te — vorbi calm, dar imperativ, Bunicuța, suprimînd pentru întîia oară din vocabularul ei dialogat, vorba „drăguță". — Enăchescu, vină la mine. Hai, fetițo...

Enăchescu ieşi de subt masă ca dintr-o peşteră, clipind des, gîfîind, cu spinarea tot ghemuită, cu elanul fugii încă în ea.

— Ce ţi-a făcut, fetiţo ? Linişteşte-te şi spune... Fetiţelor, duceţi-vă la voi în clasă.

Mulţimea se frînse. Elevele începură să se retragă de-a-ndăratelea, cu ochii mari, cu foşnete, cu murmure, cu şoapte — prea uimite ca să rîdă imediat de comicitatea tabloului amănunţit înregistrat de ochii lor.

Profesoarele intrară în cancelarie.

După ele intră şi domnul care avea treabă cu doamna directoare.

Nu-l luă nimeni în seamă, fiindcă spectacolul abia începea.

Erau spinări lîngă spinări.

Ochii erau numai pentru „scenă".

— Doamnă directoare, — vorbi diriginta — ; înainte de-a întreba pe elevă „ce ţi-a făcut ?", întrebaţi pe diriginta clasei „ce-a făcut eleva".

— Domnişoară dirigintă, — vorbi Bunicuţa, dînd la o parte un fir de păr căzut pe frunte, cu o mînă fină şi uscată — îndreaptă-ţi puţin părul şi bluza la oglindă.

Bluza dirigintei ieşise din centură, în focul luptei.

— Doamnă directoare, — scandă diriginta, bătînd cu pumnul în masă — aici nu-i un *salon.*

— Nu, domnişoară, nu-i un salon, i-o *casă* de profesori şi de elevi.

— Doamnă ! — izbucni diriginta.

— *Domnişoară* — articulară buzele, dar mai ales ochii Bunicuţei.

Şi diriginta amuţi congestionat, de culoarea crenvürştilor.

— Fetiţo, — se adresă Bunicuţa, punînd o mînă uşoară ca o veche lumină de lună, pe umărul cu haina ruptă, al lui Enăchescu ; — ia spune-mi *mie* ce s-a întîmplat ?

— Ss... sss...

O apucase un tremur atît de violent, încît bîlbîia ; i se fărîmiţau vorbele în gură.

— Sss... sss... sssă... sss-puie... eee... ele...

Şi cu pumnii pe ochi, izbucni în plîns.

— Pedagoaga-şef va închide pe eleva Enăchescu la carceră, păzind-o, pînă va fi chemată din nou la cancelarie — ordonă diriginta, din faţa oglinzii, de unde mai mult privea ce se petrecea îndărăt, decît halul în care se afla.

— Domnişoara pedagoagă va duce pe fetiţa asta la mine acasă... Să te-ntinzi la mine, pe pat, şi să te liniştești, drăguţă, — vorbi Bunicuţa, apropiindu-se de Enăchescu, îndemnînd-o şi încurajînd-o cu uşoare bătăi de mînă peste umăr.

Însoţită de Viperă, Enăchescu ieşi, ducînd în spinarea ei plînsul cel mare al fetelor tinere.

— Ş-acum *invit* pe domnişoara diriginţă, să-mi spuie ce s-a întîmplat.

— Cei care-şi iau aere de acuzatori să nu devie acuzaţi — vorbi încruntat diriginta, gesticulînd agresiv.

— Şi eu gîndesc la fel, domnişoară, — răspunse Bunicuţa, privind-o liniştit, dar apăsat.

— Ce-atîta supărare, frate dragă ! — se amestecă Mama Moaşă, încheindu-şi mînicele bluzei. — Ia lăsaţi-mă pe mine. Uite, Bunicuţo. Elvira a primit o... de-aceea, cum dracu-i zice ?

— O plîngere — complectă scurt diriginta.

— Da, zi-i plîngere, denunţ... asta-i, denunţ ; vrasăzică a primit un denunţ în contra lui Enăchescu dintr-a opta, că n-ar fi virgină.

— Cum ? încă o scrisoare anonimă ? iarăşi murdării ?

— Da' cum ? ai primit şi matale, Bunicuţo ?

— Primesc — oftă Bunicuţa. — Le dau pe foc.

— *Com* ? — sări diriginta. — Aha ! Acum pricep !

— Lasă, Elviraş dragă. Doamne, maica mea, că tîfnoasă mai eşti astăzi ! Se vede că te-ai sculat, vorba ceea... Lasă-mă pe mine, soro dragă. Iaca c-am isprăvit, pardon de cacofonie. Ei, şi Elvira m-a rugat să *văd* ce-i cu fata. Fata nu s-a lăsat. Şi asta-i tot. Ce mare ispravă !

— Vai de mine !

Bunicuţa îşi acoperise faţa cu mînile de argint bătrîn.

Mama Moașă o privi nedumerită.

— Ce-i, Bunicuțo ?

Bunicuța tăcu îndelung, cu mîinile pe față ; cînd și-o descoperi, buzele ei tremurau.

Vorbi în șoaptă gemută, ca într-o odaie c-un om greu bolnav.

— Dumnezeu nu v-a lăsat să faceți o faptă urîtă...

Privi în pămînt.

— ...Să batjocoriți un copil...

Fruntea i se aplecă mai tare.

— ...Mi-e rușine pentru dumneavoastră.

Era atîta umilință în făptura ei mică, îmbrăcată în negru, cu mîinile lăsate în jos de-a lungul coapselor slabe, cu fruntea plecată, încît diriginta lovi fără teamă în cel pe care-l socotea dezarmat.

— Doamnă directoare, iau act că insultați două profesoare în fața colegelor. „Mi-e rușine pentru dumneavoastră".

Bunicuța zîmbi trist.

— Asta vă preocupă, domnișoară ! Ați văzut un biet copil plîngînd — uite, îl am aici și mă doare inima — vorbi Bunicuța acoperind cu mîna crucea copilului ei mort —, și dumneavoastră... Se cunoaște că n-ați avut copii, domnișoară. Și nici să nu aveți.

— Doamnă directoare, resping insinuările dumneavoastră ; vizita medicală, însă, va avea loc...

Bătu cu pumnul în masă.

— ...Voi pune *eu* capăt scandalurilor din această școală. Domnișoară Enășoiu, spune s-o ducă pe Enăchescu la infirmerie.

— Domnișoară Enășoiu, poftim îndărăt — o opri Bunicuța.

— Atunci mă duc s-o iau eu — replică diriginta.

— Rămîi, domnișoară. Te opresc să ieși. Fetița e în *casa mea*...

— A școlii, nu confundați ! — ricană diriginta.

— În casa școlii pe care-o conduc — urmă Bunicuța. — Și eu, atît timp cît voi fi directoara școlii, nu voi îngădui să fie batjocorit un copil.

— Un copil ? Un copil ! Ha-ha-ha ! O cocotă, o desfrînată, o elevă care compromite școala, o scîrbă...

— Domnişoară, vă scuz cu durere, fiindcă nu vă daţi seamă de ce spuneţi. Dumneavoastră ar fi bine să vă duceţi la infirmerie.

— *Dumneata* mă insulţi pe *Mine ?!* Pe mine, care m-am ridicat prin sudoarea frunţii ; pe mine, care mi-am făcut drum în viaţă nu prin nume, ci prin muncă... Eei ! comedia dracului ! Dar să înceteze odată sfidarea asta ! Ce crezi, doamnă, că suntem pe vremea robilor ? Pe *toţi* ne tratezi ca pe nişte slugi de pe moşia părinţilor dumitale. *Ne-am* săturat de morga dumitale de boieroaică, *ne-am* săturat să fim slugi plecate la ordinele dumitale. Crezi că nu ştim cu toţii cît ne dispreţuieşti ? Crezi că nu vedem noi ce s-ascunde subt aerele dumitale de bunătate condescendentă ? Ne stă la toţi în gît cozonacul de la ceaiurile dumitale : ni-l dai bacşiş, ni-l arunci ca la cîini... Nu ! S-a sfîrşit ! Părinţii mei au fost ţărani : nu mi-e ruşine. Recunosc. Sunt fiică de răzeşi.

Era fiică de clacaşi.

— ...Părinţii mei au fost ţărani. O strig în gura mare...

— Nu striga, domnişoară ; spune.

— N-ai să mă împiedici dumneata să strig. Părinţii mei erau ţărani. Au udat pămîntul cu sudoarea lor. Pe cînd părinţii dumitale, boierii, au furat rodul pămîntului.

— Domnişoară, insultă-mă pe mine, ajunge. Lasă-mi părinţii. Şi ai dumitale, şi ai mei, sunt acuma în acelaşi pămînt. Părinţii dumitale, Dumnezeu să-i ierte, au arat şi-au semănat pămîntul ; părinţii mei, Dumnezeu să-i ierte, au ridicat biserici şi şcoli în care-ai învăţat şi dumneata, domnişoară.

— Poftim, priviţi-o ! Am ajuns ce sunt graţie şcolilor boiereşti ! Sărut mîna.

— Ai ajuns *ce eşti* graţie *dumitale.* Buzele dumitale, domnişoară, sunt prea tinere ca să-mi insulte mîna. Adu-ţi aminte, domnişoară, că vorbeşti unei femei bătrîne.

— Slavă Domnului c-o recunoşti ! Loc tineretului, venerabilă doamnă. Ajunge, cucoană, ajunge ! Fierbe oraşul, dumneata nu vezi ! Protestează lumea ! Dumneata n-auzi ! Ei bine, *noi,* cei tineri, deşi nu suntem

boieri, avem ochi şi urechi. Noi vedem şi auzim. Dumneata duci şcoala la pierzare. Tolerezi şi justifici toate destrăbălările. Iei apărarea — împotriva noastră — a tuturor vinovaţilor. Dumneata eşti avocatul elevelor, nu judecătorul lor. Circulă prin şcoală fotografii de oameni goi ; obrajii dumitale boiereşti nu roşesc. Se descopăr scrisori de dragoste. Dumneata aprobi. De ce ? Fiindcă-s scrise pe franţuzeşte şi ciocoimea duce francofilia pînă la imoralitate. Vin denunţuri care semnalizează imoralitatea elevelor. Dumneata le dai pe foc. De ce ? Fiindcă un boier nu poate pleca urechea la glasul anonim. Ş-acuma, colac peste pupăză, iată că Enăchescu este fecioara fecioarelor, ea, Enăchescu, cea mai destrăbălată fată din şcoală ! De mult o pasc eu pe desfrînata asta cu facies bestial şi cu cearcăne de cocotă la ochi, care, după ce-şi petrece nopţile în crîşme, cu toţi destrăbălaţii, vine să *doarmă* la şcoală. Dumneata o aperi. Dar de la dumneata nimic nu mă miră. Aveţi viciul toleranţei. Dispreţuiţi morala. Evident, morala e bună pentru plebei, nu pentru aristocraţi ca dumneavoastră. Dar totul are un capăt, doamnă : şi boierii, şi regnul dumneavoastră. Enăchescu *va fi* examinată de medica şcolii.

— Enăchescu nu va fi examinată de medica şcolii.

— Doamnelor, îmi daţi voie...

Toate capetele se întoarseră deodată, la auzul glasului străin.

O şoaptă porni, de la gură la ureche : „Inspectorul. Faimosul Gore !"

Altă şoaptă, un murmur, şi toţi aflară, dimpreună cu Bunicuţa, care avea auz foarte fin, că domnul de lîngă uşă era „Inspectorul Spaimă".

— ...Am ascultat cu mult interes conversaţia dumneavoastră.

Era fericit.

Deci zîmbi.

Avea păr stufos în nas, în urechi şi pe degete, ceea ce vestea gorila de subt haina neagră.

Păr brun, la fel cu ghetele de box cu talpă groasă, pentru vigoarea încă rurală a trupului evadat din opinci.

Şi mai avea doi ochi şi o gură care, pe vremea Inchiziţiei din Spania sau din Italia, l-ar fi purtat mult mai departe decît îl duseseră în patria-i agricolă.

— Domnule inspector, bine aţi venit. Mă recomand doctor Elvira Gavrilaş, consilier municipal, diriginta clasei a opta.

Se întîlniră două mîni frăţeşti, una cu păr negru — a lui Gore —, alta cu unghii negre — a Elvirei.

— Domnule inspector, mă recomand preot Traian Eusebiu Nacă.

— Am auzit, părinte, am auzit. Eşti o podoabă a preoţimii de azi. Îmi face plăcere să strîng mîna unui astfel de fiu al poporului.

— Domnule inspector, mă recomand Zina Popescu.

— Domnule inspector, mă recomand Margareta Enăşoiu.

Pumnişorul mignonei Margareta era gol ca o mandarină în mîna păroasă.

Pe măsură ce profesoarele se prezentau, cu involuntare poziţii ostăşeşti, trupul Bunicuţei se înălţa, devenind mai drept, iar obrazul încremenea mai sever cu două zbîrcituri săpate adînc în colţurile gurii.

Inspectorul, tot lîngă uşă, unde primise defilarea.

Bunicuţa, tot lîngă masă, de unde privise defilarea.

Inspectorul aştepta, cu tot alaiul corpului didactic de-a dreapta şi de-a stînga lui.

Aşteptă.

Bunicuţa aştepta şi ea, cu toate străbunele neamului ei cantemiresc — unele erau zugrăvite pe ziduri de biserici şi de mănăstiri de-ale Moldovei —, singură, în fruntea dispariţiei lor.

Şi văzînd c-aşteaptă, vorbi, cu toată semeţia buneicuviinţe păstrată din moşi-strămoşi.

— Domnul ?

Nările cu păr ale inspectorului se înfiorară ca în preistorie.

— Gore Iliescu-Răcaru, inspector general al învăţămîntului secundar.

— Directoara şcolii. Poftim înlăuntru, domnule, nu sta la uşă.

CAP. IV

SCÎRȚ-SCÎRȚ...

Ca lanurile de floarea-soarelui care-şi îndreaptă faţa numai către astrul hipnozei lor vegetale, toate elevele şcolii îşi concentraseră atenţia minţii, a ochilor şi a imaginaţiei, spre cancelaria denumită de anonima gură a poreclelor : „Camera Misterului".

Aşadar, „Camera Misterului" era titlul noului roman început cu pasiune de colectivitatea şcolară.

În Camera Misterului răsărise scandalul ; acolo, cu uşa închisă, se desfăşura secret.

Din clasă în clasă, din bancă în bancă, circulau ştafetele şi zvonurile. Elevele aşteptau zădarnic pe profesoare să-şi înceapă lecţia : nu mai veneau.

Enăchescu devenise celebră în cîteva clipe. Ea era eroina punctului de întrebare ; şi acuşi-acuşi, aveau să afle faptele care-o zvîrliseră, năprasnic şi înalt, din modestia anonimatului, în gloria scandalului.

Fiecare fată o „văzuse cu ochii ei" altfel, în clipele palpitante cînd, la bătăile de pumn ale Bunicuţei, se deschisese, în sfîrşit, uşa Camerii Misterului.

Una dintre fete, mică de tot — care degeaba se ridicase în vîrfuri : tot nimic nu zărise —, văzuse pe Enăchescu subt masă. Asta *aflase* ea din gura celor nalte. Dar o văzuse pe Enăchescu ţinînd un briceag, sau brici, în mînă, ameninţînd că-şi taie vinele, dacă o lasă repetentă. Asta aflau altele de la scunda naratoare, pentru ca la rîndul lor să complecteze ce aflaseră, cu amănunte inedite.

Altă fată văzuse pe Enăchescu stînd în picioare pe masa cancelariei, amenințînd cu bustul lui Cicero pe D D.S.B.

Alta văzuse pe D.D.S.B. împreună cu Balaura, bătînd-o pe Enăchescu la „popou" cu rigla din cancelarie.

Altele, dimpotrivă, afirmau că Enăchescu „le bătuse măr" pe toate trei, lui D.D.S.B. zmulgîndu-i smocuri de păr, Viperii învinețindu-i ochii cu lovituri de pumn, iar Mamei Moașe dîndu-i un picior în burtă așa de cumplit, încît „grosana" se îmbolnăvise de apendicită : „S-a aranjat Enăchescu, zboară !".

Altele auziseră „cu urechile lor" că portarul a plecat să-l aducă pe prefectul de poliție. Iar altele afirmau că D.D.S.B. — care-i colerică — o călcase în picioare pe Enăchescu, sfărîmîndu-i trei coaste, și că directoara chemase Salvarea s-o transporte la spital.

Apoi veniră „informațiunile precise". Enăchescu fusese transportată în apartamentul directoarei, unde i se dădeau „primele îngrijiri".

Apoi veniră informațiunile „și mai precise", cele cu „pe onoarea mea" ; „mă jur" ; „pe ce faci prinsoare ?": Enăchescu era însărcinată.

În sfîrșit, ultima oră verbală anunță că în cancelarie era ministrul Instrucției, și că-i „bucluc mare" cu Enăchescu și cu directoara, cu profesoarele, cu tot ce se întîmpla la școală ; că toate elevele vor fi lăsate repetente, că se închide școala etc...

Îngrijorarea se strecura din clasă în clasă, din elevă în elevă.

Unele fetițe din clasa întîia începură să plîngă în gura mare, cerîndu-se acasă „la mama". Cele din cursul superior își făceau un examen de conștiință — și de memorie —, trudindu-se să descopere cine ar fi putut să le vadă cînd s-au plimbat pe înserate, pe o stradă dosnică, închizîndu-se cu însoțitorul inimei lor de mai în camerile separate ale umbrei castanilor : sau cînd la cinematograf...

Începeau bănuielile reciproce ; complicele ieșeau din indiviziunea secretului comun — sau erau gata să iasă —, pregătindu-și apărări și acuzări de desolidarizare. Prie-

teniile — pe viață, cu jurăminte și schimb de inele — se dovedeau a fi mai fragile decît pojghița primului îngheț.

Parcă nimeni din școală — pe măsură ce memoria lucra mai atent — nu-și simțea conștiința curată. Toate sufletele tinere aveau cîte o cameră secretă. Unele țineau în ea amintiri de flirturi platonice, cu flori presate, inițiale brodate pe batiste, săpate cu briceagul pe-o scoarță de copac balnear, sau înscrise cu degetul pe nisipul unei plaje. Altele ascundeau în ea statuia de idol cu șapcă, miros de colonie și de tutun, a unui licean pe care-l întîlneau dumineca la cinematograf, lunea pe stradă, marțea în piață, joia la poartă, vinerea la cofetărie, sîmbăta la tenis, patinaj sau canotaj și dumineca iar la un întuneric oarecare. Altele serbau în camera secretă cultul tainic al prematurei inițieri erotice, la două sau la patru mîni de sex opus sau de același sex.

În zilele normale, cu-același suflet și aceeași camera secretă, fetele n-aveau conștiința că-s vicioase — și fiindcă n-o aveau, nici nu erau.

Acuma însă, temerea de-a nu fi descoperită camera secretă le prefăcea întreaga ființă într-o cameră secretă, dîndu-le înfățișări culpabile și ipocrite.

Ancheta le maturiza.

Voioșia tinerească a școlii se transforma într-o anxietate colectivă care crispa sufletele, asemuitoare cu a călătorilor de pe un vapor, cînd se anunță un ghețar.

Iar la urmă, un ordin adus de Viperă din Camera Misterului și comunicat prin pedagoage tuturor claselor, proclamă un fel de stare de asediu : „Nimeni nu mai are voie să iasă din școală pînă la noi ordine".

— Suntem arestate ! glumeau fetele, dar cu buzele cam uscate.

Și de îndată ce consemnul fu cunoscut de toate clasele, începură pregătirile pentru probabila și iminenta percheziție. Cărți, scrisori, albume, caiete, bilețele, fotografii, sticluțe de parfum, roș de buze, fieruri de frizat, cutii cu pudră, doctorii de slăbit — zburau spre focul bucătăriei sau se cufundau în cascada closetelor.

Aceeași toaletă pe care Minciuna, cu mîni febrile și buze șoptitoare, o face Adevărului, de cîte ori Jus-

ția își anunță vizita — cu spadă în loc de carte de vizită — oamenilor cu care e rudă prin alianță

— ...Vrasăzică, stimată doamnă directoare, vă *opuneți* la examinarea elevei Enăchescu din clasa opta de către...

Făcu o pauză, arătînd tuturora, că știe să fie om de lume.

— Domnișoară ? — întrebă el, întorcîndu-se către Mama Moașă.

— Sunteți prea gentil, o ! Doamnă — răspunse Mama Moașă cu o mișcare cît mai de nimfă, clătinînd dovlecii moi din bluza mov.

— ...de către doamna medic a școlii ?

Bunicuța dădu din cap ușor de tot, distrată. Treceau foarte multe gînduri prin mintea ei. Pînă atunci, pentru inima ei, ceea ce distingea pe boieri de cei care aparțineau celorlalte clase sociale, nu erau privilegiile boierimii, ci datoria ei de-a fi mai bună, mai darnică decît celelalte clase care poate că n-aveau nici putința, nici răgazul de-a depăși egoismul strict.

Rostul social al boierimii era bunătatea. Bunicuța văzuse în boierime un fel de soră de caritate a celorlalte clase sociale, trimisă de Dumnezeu pe cîmpul de luptă al soldaților vieții.

Crezuse în boierime, ca atare.

Și iată că deodată nu putea să-i mai iubească. Ba mai mult : simțea lămurit — și dureros — că-i disprețuiește. Poate că diriginta avea dreptate. Bunicuța nu-i tratase niciodată pe profesori ca pe niște slugi — nici în inima ei, nici în casa ei, nici în cancelarie, nici în casa lor, nicăieri ; dimpotrivă, fusese Bunicuța lor.

Dar de vreme ce ei rămăseseră slugi față de ea — cu ură, resentimente și ingratitudine de slugi —, însemna că și ea rămăsese *stăpînă* față de ei. Nu intrase în inima lor.

Poate că și pînă acum viața ei fusese inutilă ; desigur, însă, că de-acum înainte era inutilă. Inima ei dă-

duse afară — din ea, din inimă — pe slugi ; iar slugile o dădeau afară din casă.

Şi iată că o trăgea inima spre *ai ei*, spre boieri, spre cei din mormintele Moldovei.

Era ostenită. Dorea să moară, cum ai dori să te întorci în casa părintească.

Glasul inspectorului — parcă păros şi glasul subt hainele cumpărate de-a gata ale formulelor civilizate —, îi dădea mereu o contractare repulsivă. Şi-ar fi astupat urechile, cum îţi acoperi nasul cînd treci pe lîngă un miros greu.

Se stăpînea. Totul îi părea inutil. Era mai simplu să-şi dea demisia.

Dar fetiţa ?

Bunicuţa oftă. „Să iei apărarea celui slab" era o vorbă de-a tatălui ei, confirmată de toate faptele vieţii lui. O auzise din copilărie. Cîntec vechi, de altădată.

Şi nu putea să uite vorba şi viaţa celui mort.

Gata să se scoale de pe scaun şi să plece din cancelarie cu o uşoară înclinare a capului, trimeţîndu-le, în locul ei, ceaiul şi cozonacul pregătit de foasta Bunicuţă, rămase tot pe scaunul amarei datorii.

— ...Sper că nu-i nevoie să vă mai fac atentă asupra interpretărilor ce-o să le aibe...

Vorbea cu „aibe", „erea", cu „dupe", cu „daca", cu „p-ormă", intercalînd şi universalul : „nu-i aşea ?".

— ...la minister, acest act...

Zîmbi circular, luînd asentimentul întregului sinod didactic din jurul mesei prezidate de ochii Bunicuţei — albaştri — la un capăt, şi de întrebările lui cu mîni preistorice, la celălalt.

— ...de obstrucţie ?

Aceeaşi aprobare mută, dar şi mai distantă.

De cîte ori, prin atitudinea tăcerii cu ochi vii, Bunicuţa îl retrograda pînă la rangul de vechil venit să *dea* socotelile, nu să le *ia*, inspectorul îşi tampona nările cu două degete, le mirosea cu sunet, prizînd parcă un miros de sînge, şi zîmbea c-o scurtă destindere a buzelor : un fel de „un-doi" aplicat la zîmbet, nu la recruţi.

Apoi redevenea brun și grav, pregătind un alt „un-doi", aplicat de astădată unei identice încruntări și descruntări a sprîncenelor cu densități de musteți.

Ședea cu picioarele suprem crăcănate subt masa anchetei ; dar le ținea în vîrfuri, elastic, aplicîndu-le un alt „un-doi", premergător întrebării : ghetele cu tălpi groase făceau scîrț-scîrț. După care, vorbele inspectorului puneau punctele pe i : așa le definea corpul didactic. Vorbea rar, stimînd, prețuind fiecare vorbă pe care o emitea, așa cum scot țăranii din chimir, despăturesc și întind hîrtiile de una mie lei.

— Spusei acestea în ce privește *cazul dumneavoastră*, doamnă ; în ce privește cazul elevei Enăchescu, vom proceda Noi la o anchetă personală, prin metoda Noastră.

Privire circulară ; asentiment tacit al slujului profesoral.

Bunicuța aștepta.

— Nu suntem partizanul violenței... nici fizice, nici morale...

Ochii Bunicuței se opriră o clipă, triști, asupra fălcilor bombate, fălci superb carnivore.

— ...Așeadar, vom pune chestia elevei, dupe cum urmează : Vrea eleva Enăchescu să se supuie examenului medical ordonat de Noi, ca delegat al domnului ministru...

Cuvîntul fu cadelnițat oarecum spre toate frunțile reculese.

— ...bine. În acest caz se va proceda de către doamna medic...

Privire înspre Mama Moașă, însemnînd : „Am memorie bună, ca și Bonaparte".

— ...la un examen corporal. Am spus : dacă *vrea* numita elevă, recte : dacă acceptă...

La emiterea cuvîntului latinesc, un deget al inspectorului se ridică în chip de sceptru, spre latinistul Popanacă.

— ...Și-n acest caz, Știința...

Gurița Mamei Moașe exprimă feciorelnica modestie a Științei.

— ...va refera. Asta, evident, n-ar angaja decît o latură a chestiei, anume : dacă eleva Enăchescu e virgină sau nu, şi dacă, fiind sau nefiind, e contaminată sau nu. Cred că suntem de acord ?

Unanimitate optică şi psihică.

Roşeaţă cu palpitări de gene la mignona Margareta, cînd răsună tare, în buzele virile, cuvîntul : „virgină", nuanţat de vorbele următoare.

— ...Nu vrea eleva Enăchescu să se supuie ordinului Nostru şi să consimtă la examenul medical, tot bine ; în acest caz, va trage consecinţele. Căci a refuza înseamnă a recunoaşte...

— Precis ! — aprobă D.D.S.B.

— A te opune unei jigniri e legitim, domnule. Înaintea elevei, se opune directoara.

— Am luat act, doamnă, pentru ancheta *celuilalt* caz.

— Şi, înaintea directoarei, se opune femeia bătrînă — vibră glasul Bunicuţei.

— Doamnă, pentru un inspector care reprezintă pe ministrul său, nu există decît *eleve* şi *profesoare*.

Bunicuţa întoarse capul spre fereastră, clătindu-şi ochii albaştri în lumina de-afară.

Inspectorul îşi priză buricul degetelor ; zîmbi în „un-doi" ; trimise aceeaşi comandă sprincenelor, apoi ghetelor...

Scîrţ-scîrţ.

...Şi continuă.

— Eleva Enăchescu dintr-a opta e internă sau externă ?

— Externă — preciză pejorativ D.D.S.B.

— Aveţi ceva date asupra familiei ?

— Enăchescu ?... Enăchescu ?... Enăchescu ?... murmurară, interogîndu-se reciproc, profesoarele.

D.D.S.B. îşi mai amintea, de cînd cu „datele genealogice" din clasa şaptea : Bunic magistrat, tată avocat, orfană de mamă, fată brună cu ochi negri, facies energic Dar buzele ei refuzau să transmită această „fişă falsă".

— Nu se ştie nimic ?

Scîrţ-scîrţ.

Ceea ce anunța o interpelare a corpului didactic.

— Domnule inspector, — începu mignona Margareta, cu dințișorii zîmbetului de ingenuă — *știu* lucruri cam defavorabile. Nu vreau să medisez...

— Să auzim...

— Știți, informațiuni luate pe cale particulară, domnule inspector.

— De vreme ce le deține o distinsă profesoară, au importanța lor.

— Vedeți, domnule inspector, tata e avocat și a *fost* coleg cu tatăl lui Enăchescu...

— A ! Avocat...

Exclamație cu accent neutru : avocat, ziarist=turbat. Inspectorul proceda circumspect cu anumite noțiuni.

— Da, adică a fost avocat ; acuma e suspendat...

— Suspendat — reluă inspectorul cuvîntul care nuanța benign noțiunea de avocat.

— Acuma e suspendat pentru o chestie cu justiția ; nu știu exact ce, o fraudă...

— Aha ! certat cu justiția !

— Nu mai dă pe la tribunal.

— Poate că e în *altă parte* — insistă inspectorul, dînd o evidentă semnificație penitenciară acestui evaziv „altă parte".

— Asta n-aș putea s-o spun. Se poate, dar nu garantez — se apără mignona Margareta roșind puțin, fiindcă era roză de la urechi și pînă la călcîie, ca o spumă de fragi, și inspectorul era viril, brun și cu ochi care pipăiau uneori cărnița fragă a Margaretei. — Știu însă pozitiv, domnule inspector, asta-i de notorietate publică — afirmă ea, luînd consimțămîntul anticipativ al ochilor colegelor —, că e un om stricat : face chefuri, își pierde nopțile în cluburi, în sfîrșit, nu-i un om serios...

— Am înțeles, domnișoară. Mulțumesc pentru bunăvoință.

Cîtva timp nu s-auzi decît scîrțîitul ritmic, dar mult mai lent, al ghetelor inspectorului. Un „un-doi" încetinit. Așa : uuuun-doooooi.

Scîîîîîrț, scîîîîîîrț, scîîîîîîrț, scîîîîîîrț.

Apoi un ultim „un-doi", prompt, înviorat, şi buzele vorbiră :

— Mă rog, s-a inspectat ghiozdanul elevei Enăchescu ?

Tresărire penitentă.

Nu se gîndise nimeni la aşa ceva.

— *Astea* nu-şi ţin în geantă secretele, domnule inspector, — afirmă D.D.S.B.

— Nu se ştie, nu se ştie.

Scîrţ-scîrţ.

— ...Cunoaşteţi desigur, bucata lui Edgar Poë — pronunţa Poë ca Noe —, *Scrisoarea pierdută* ?

— Nu-i de Caragiale ? — interveni discret şi concentrat profesoara de engleză.

— Aş ! Nu-nu. Aveţi dreptate. Un *lapsus lingue*. *Scrisoarea găsită*, vroiam să spun.

— Da, cum nu, o cunoaştem — aprobară mai multe glasuri culte.

De fapt, *Scrisoarea găsită* se numea *Scrisoarea furată*.

— Cine ştie ! Poate că şi-n ghiozdanul elevei Enăchescu dintr-a opta... Aş putea să-l am ?

O sonerie.

Un ordin drastic.

O precipitare a Viperei.

Un „ce-i ? ce-i ? ce s-a întîmplat ? ce face ?" în toată şcoala înfiorată.

Ş-apoi o geantă veche şi roasă de-a lui titi — de pe vremea cînd titi avea mai multe genţi —, în care Enăchescu îşi ţinea cărţile, porni subt braţul Viperei spre Camera Misterului.

— I-a luat geanta şi noi nu ne-am uitat în ea ! — se mirară colegile lui Enăchescu.

Şi-n banca lui Enăchescu, din care plecase şi geanta, rămase, alături de somnul lui Baciu Eleonora, Sănătescu. Ţinîndu-şi obrajii în pumni, părea că citeşte. Nici n-o privise pe Viperă, cînd ridicase geanta. Citi mai departe, aceeaşi carte nevăzută şi întunecată.

Geanta era în faţa inspectorului, misterioasă ca un plic închis.

Profesoarele, de jur împrejur, întindeau capetele înspre geantă. Iar trepidanta Margareta, nemaiputînd rezista, se apropiase de inspector, cu aere de paj al curiozităţii, „frolîndu-l".

Inspectorul deschise geanta.

Parcă începuse o operaţie cu cloroform, pe-o masă hirurgicală.

Cărţi de şcoală.

Caiete.

O verigă cu multe chei, mari şi mici, cheile unei case întregi fără de bunică, fără de mamă, cu un titi plecat în lume şi cu o Delie singură.

Un condei.

O batistă mototolită.

O crenguţă de frunze de nuc.

Umplură de milă şi melancolie ochii Bunicuţei, frunzele de nuc păstrate în taina unei genţi roase, umile.

D.D.S.B. nu era nici mulţumită, nici nemulţumită. Nu i-ar fi părut rău dacă s-ar fi găsit în geantă un argument împotriva lui Enăchescu, dar îi părea bine că nu se găsise un argument împotriva „raţionamentului ei".

— V-am afirmat, domnule inspector, nu găsiţi nimic. *Astea* ştiu s-ascundă.

— Şi noi ştim să descoperim... „scrisoarea găsită".

Cu un gest de hirurg, după ce-a operat tumoarea — care-i confirmă diagnosticul — şi o arată trofeic asistenţilor admirativi, inspectorul luă scrisoarea ascunsă în cartea de germană, ridicînd-o în sus, s-o vadă toţi, s-o vadă bine, să-l vadă şi pe el cu ea : se desprindeau din atitudinea lui, nostalgii de fotografii instantanee şi de interviu la un răspîndit cotidian.

Ancheta devenise palpitantă.

Apărea un elan vînătoresc în toţi. Fiecare dorea să descopere încă ceva. Scopul anchetei — deocamdată — căzuse pe planul al doilea. Ancheta — adică distracţia cu surprize — stimula bătăile inimilor.

Scîrţ-scîrţ.

— Aşadar, după ce-am *găsit* scrisoarea, să vedem ce *găsim* în scrisoare.

Cum motanii gîdiliţi subt bărbie, torc, inspectorul, cînd anchetele mergeau bine, în plin, devenea oarecum glumeţ.

Fată din Zlataust...

Mirare generală.

Toţi aşteptau un „dragă", „scumpă", „mult iubită", „adorată", „copilul meu", „fetiţa mea", „steluţa mea"...

Brutalul vocativ „fată din Zlataust", rostit de glasul vînjos al inspectorului, avea într-adevăr un accent trivial, parcă ceva cu „fă muiere, ia-n ascultă" răcnit de un marinar beat.

Fată din Zlataust, lasă-te de învăţătură. Nu-i pentru tine. Nu eşti pentru ea.

Du-te. În jurul tău e numai ură şi invidie.

Cum vrei să nu urască vacile cu catalog...

Scurtă privire circulară a inspectorului, adică : Dumneavoastră, stimate doamne, sunteţi „vacile cu catalog".

...Cum vrei să nu urască vacile cu catalog sînii tăi, pulpele tale, mersul tău, ochii tăi, gura ta, părul tău...

Cînd se dezbracă seara la oglindă şi cînd oglinda se încruntă şi parc-ar vrea să-nchidă ochii şi să nu le mai vadă — tu le apari goală, tu, bucuria oglinzilor şi-a bărbaţilor, şi le sughiţă veninul în guşă.

Toate mădămurile răscoapte, cu bărbaţi cari le-nşeală şi prin vis, toate uscăturile şi sfrijiturile rămase nemăritate fiindcă nici dracul nu le-ar primi la el, sunt profesoarele tale, Regina trupurilor goale.

De ce numai noaptea cu noi şi ziua între vacile cu catalog ?

Rămîi a noastră zi şi noapte. A noastră zic, fiindcă trupul tău nu-i făcut pentru unul, ci pentru mulţi. Trupul tău gol este izvorul din care bem noi, Lupii tăi.

Nu mai sta între vaci.

Vino între Lupii tăi sălbateci.

Al tău pe veci, ştii bine.

Eu : Lupul tău, mioara mea.

Scîrţ-scîrţ.

— Scrisoarea aceasta e un document al epocii... şi al şcolii. Va fi păstrată în arhiva ministerului.

Dacă timpul, desfăşurîndu-se îndărăt pînă în evul mediu, ar fi împrejmuit cu zilele de-atunci aceeaşi masă şi aceleaşi suflete, Enăchescu ar fi fost arsă pe rug, fără judecată.

Cînd „fata din Zlataust" apăru în pragul cancelariei, urmată de Viperă — toţi ochii o măsurară lung.

Atunci văzură, poate pentru întîia oară, la lumina de sabat a vocativului „fată din Zlataust", că-ntr-adevăr „monstrul" avea o frumuseţe demoniacă.

Şi toate profesoarele — „vacile cu catalog" — o urîră în trecut, prezent şi viitor.

Nu mai era „eleva Enăchescu dintr-a opta", năpraznic arsă pe un rug de cataloage, ci „femeia care fură bărbaţii", balaurul pe care-l ucisese sfîntul cel cu lancea.

Plutea parcă miros rasputinian, de ţap, de sînge şi de iarbă crudă — pentru nara cea cu păr şi pentru cea cu antereu şi pentru cele cu-amintiri, cu renunţări, cu nostalgii şi fuste de femei cu catalog — în jurul fetei de-abanos, de fildeş, de rubin şi diamant, oprită-n prag cu ochii plînşi, dar negri de păcat.

Şi mirosul acesta, pornit din nări şi nu din fată, numai Bunicuţa — băbuţă mică, uitată de Dumnezeu în capul mesei didactice — mai încerca să-l alunge cu o crenguţă de nuc tînăr, găsită într-o geantă roasă.

Scîrţ-scîrţ.

— Domnişoară, — începu inspectorul, lăsîndu-şi coada ochiului s-alunece spre Bunicuţa — nu sta la uşă, intră. Sunt Gore Iliescu-Răcaru...

Descopereau guri de tun sonorităţile numelui rostit de glasul aspru.

— ...inspector general al învăţămîntului secundar...

Pauză heraldică.

Scîrţ-scîrţ.

Schimbare de ton.

— Eleva Enăchescu va răspunde precis la întrebările Noastre. Eleva Enăchescu cunoaşte această scrisoa-

re... care a fost găsită în ghiozdanul ei ? Eleva Enăchescu va privi scrisoarea şi va răspunde.

„Eu"

Atît.

Pronumele căzu, trăsnet, pe inima ei, prăbuşindu-i-o.

— Nu răspunde eleva Enăchescu ?

Avea o impresie de coşmar, de supranatural : parcă se deşteptase din somn la miezul nopţii, *simţind* cimitirul lîngă inima ei.

Apăruse din nou Duşmanul.

Cum intrase în geanta ei scrisoarea necunoscută ? Cum ? Cine-i umblase în geantă ?

— Eleva Enăchescu tace ?

...Numai Ivănucă, astă-noapte, umblase în geanta ei, fără să ştie că l-a văzut de pe fereastră. Nici nu se mai gîndise la asta. Geanta n-o mai deschisese de-atunci, decît o clipă, dimineaţa, înainte de-a pleca la şcoală, punînd în ea cheile şi o batistă.

Ivănucă !

Îşi strînse pumnii, ca să nu fugă. Tresărise inima în ea.

Îi venea să ţipe. O spaimă monstruoasă care-i răci tîmplele, tăindu-i picioarele.

Duşmanul era Ivănucă ?

Atunci Ivănucă era nebun.

O ura.

Putea s-o gîtuie.

Toată copilăria ei trăise alături de un nebun care-i spunea oribil : „fată din Zlataust". Atunci, „Celălalt" ? Murea şi-acela în Ivănucă.

Atunci... nimic...

Ivănucă ! Saint-Bernardul, nucile copilăriei, Ivănucă-nucă-nucă. Doamne ! Era monstruos !

Suferea aşa de mult încît îi venea să scîncească.

Se năruia tot. Nu mai era nimic bun, nimic sigur în sufletul ei. Intrau vînturi de furtună ca printr-o fereastră spartă.

Maşinal, îşi aruncă privirea pe scrisoarea de pe masă : „Fată din Zlataust" o huiduiau literile.

— Eleva Enăchescu e somată să răspundă.

— Nu știu — șopti ea stins, plecîndu-și umerii de pe care i se zmulgeau aripele copilăriei.

— Ce nu știe eleva Enăchescu ?

— Nu știu...

Nu mai știa nimic.

— A cui e scrisoarea din ghiozdanul elevei Enăchescu ? întrebă sadic inspectorul, cu ochii spre adresa plicului :

CONFIDENȚIAL

ELEVEI D. ENĂCHESCU

STR. ZLATAUST, 11

LOCO

— A mea.

— Eleva Enăchescu recunoaște. Luăm notă.

Scîrț-scîrț.

— Va răspunde eleva Enăchescu ce caută această scrisoare în ghiozdanul ei ?

— Nu știu.

— Eleva Enăchescu pretinde că nu știe ce are în ghiozdan ?

— Nu știu.

— Atunci cine umblă în ghizdanul elevei Enăchescu ?

— I...

Tăcu deodată. Nu putea spune nimic. Un lacăt blestemat îi închidea sufletul, umplîndu-i-l de secrete înfricoșătoare.

— Eleva Enăchescu va răspunde cui aparțin aceste chei ?

— Mie.

— Va răspunde eleva Enăchescu ce caută aceste chei într-un ghiozdan școlar ?

Oftă, renunțînd să le mai spuie toată povestea ei tristă : titi plecat, bunica la spital, ea singură... cu cheile ușelor cu sechestre și a dulapurilor goale.

— Eleva Enăchescu tace ?

— ...

— Eleva Enăchescu va înțelege că fiecare cheie găsită într-un ghiozdan școlar înseamnă o ușă pe care cheia o poate deschide cînd vrea. Cîte uși deschide eleva Enăchescu ?

— ...

Scîrț-scîrț.

— Eleva Enăchescu recunoaște această ramură de nuc ?

— Tot în geantă ? întrebă ea c-o spaimă superstițioasă.

— Eleva Enăchescu trebuie să știe mai bine decît Noi.

Crenguța de nuc... Tot Ivănucă i-o pusese... Numai Ivănucă putea să-i strecoare o crenguță de nuc.

Poate că nu era el Dușmanul ?

Dar cine altul putea să-i umble în geantă ?

„Ivănucă, de ce nu mai cred în tine !", plîngeau gîndurile ei.

Își trecu mînile peste față, ca țărancele necăjite.

— Se face că plînge ipocrita ! — observară glasuri lucide.

Scîrț-scîrț.

— Vrasăzică eleva Enăchescu nu știe ce are în geantă ! Altă *apărare* mai are eleva Enăchescu ?

Îl privi cu ochi mîhniți de vietate rănită, care nu poate vorbi.

— Eleva Enăchescu va recunoaște, sperăm, că o astfel de scrisoare nu poate fi întăia ?

Oftă, ascunzîndu-și oftatul, oprindu-și-l în adîncul pieptului amar.

— Eleva Enăchescu va mai recunoaște — sperăm — că o astfel de scrisoare, adică o astfel de *corespondență*, presupune, să zicem, intimități...

Privire spre Mama Moașă. Aprobare de una sută kilograme comprimate în corset și matasă mov.

— ...intimități trupești între eleva Enăchescu și „Lupul" ei...

Privire circulară.

Zîmbet aprobativ pentru humor și logică.

Nu pricepea. Îi privi încruntată, cu efortul de atenție al celor sleiți de puteri și aiuriți.

— Eleva Enăchescu e invitată să nu trateze pe un reprezentant al Ministerului Instrucțiunii Publice ca pe o colegă din cursul inferior.

Nici asta nu pricepea. Se încruntă și mai tare, aplecînd capul. Îi duduiau tîmplele. Auzea toate vorbele printr-un straniu „tam-tam", sonoritate de lemn și de metal, monotonă, adormitoare, ca a instrumentelor de dans în ținuturile negrilor.

— Da' nu te mai încrunta atîta ! Învață-te să stai ca lumea în fața domnului inspector. Măcar atîta ! — clocoti D. D. S. B.

Scîrț-scîrț.

— Eleva Enăchescu e invitată să răspundă ce înțelege prin „Lup" ?...

Pauză savantă.

— ...scrisoarea găsită în ghiozdanul ei ?

Începea să priceapă : tot Dușmanul.

Se aplecă asupra scrisorii : „Cum vrei să nu urască vacile cu catalog, sînii tăi, pulpele tale..."

Inima-i aruncă tot sîngele-n obraji, ca dintr-o rană lăuntrică.

Se simțea goală în fața profesoarelor.

— Asta-i o infamie !

— Ce este o infamie ?

Arătă cu degetul spre scrisoare.

— Suntem de acord cu părerea elevei Enăchescu. În ghiozdanul elevei Enăchescu am descoperit o infamie care ne descoperă și alte infamii... Eleva Enăchescu e invitată să ne declare cine se ascunde subt pseudonimul „Lupul tău" sau „Eu".

Cine ?...

— Nu știu.

Era cuprinsă de o frică atît de ascuțită — parcă avea țipete de țînțari în sînge — încît și cei care-o insultau îi făceau bine, fiindcă măcar era între oameni. Se temea de Dușman ca de ceva supranatural. Ar fi vrut să o închidă într-o carceră cu gratii, cu sentinelă la ușă, ca să poată dormi la adăpost de monstrul care-o prigonea.

Acum înțelegea tot. Nu era numai nebun. Mai mult decît nebun, strigoi, diavol, răutate de cimitir la miezul nopții. „Te voi pipăi cu fapte."

„Delia !
Iuda".
Ş-apoi iar : „Fată din Zlataust".
„Delia !
Iuda".
Ivănucă !
Ivănucă !
Ieşise un strigoi din nucul copilăriei.
Băteau numai spaime reci în inima ei.
Profesoarele, ura lor, insultele inspectorului, o chinuiau mai puţin decît straniul şi spaimele din ea.
Scîrţ-scîrţ.
— Vrasăzică eleva Enăchescu nu vrea să scoată masca „Lupului ei". Luăm notă. Dar eleva Enăchescu recunoaşte intimităţile trupeşti pe care le implică scrisoarea „Lupului" ?
Protestă slab, fără convingere, indiferentă ca cei prinşi de ger.
Simţea că nu mai poate împiedeca nimic.
Ar fi vrut să se întindă jos pe podea, la picioarele lor, ca ţigăncile, şi ei s-o insulte înainte şi totodată s-o vegheze, s-o apere prin simpla lor prezenţă de *oameni ca toţi oamenii,* aşezaţi la o masă ca toate mesele, în plină lumină.
— Dacă eleva Enăchescu nu recunoaşte aceste intimităţi trupeşti, dovedite indirect de conţinutul scrisorii „Lupului", nu crede eleva Enăchescu că ar fi în interesul ei să fie examinată de doamna medică a şcolii ?
— Nu, asta nu.
Înviase iar revolta, dar însutită, fiindcă toate tăcerile din ea şi toate renunţările la protestări, la apărări, la explicaţii, îi comprimau o tinerească nevoie de-a ţipa, de-a ridica pumnii, de-a se lupta, de-a ieşi din strania pasivitate în care se sleia ca prinsă într-o pînză de paianjen, simţind ochii paianjenului îndreptaţi spre inima ei.
Şi ţipă cu pumnii ridicaţi :
— Nu, nu, nu. Asta nu. Sunt stăpînă pe trupul meu. Asta s-o ştiţi. Nu dau voie nimănui să puie mîna pe mine.
Scîrţ-scîrţ,

Scîrț-scîrț.

— Vrasăzică eleva Enăchescu afirmă, ca răspuns la invitația noastră, că „e stăpînă pe trupul ei". Doamnele profesoare și domnii profesori sunt martori. Am ascultat cu toți, în cancelaria unui liceu de fete, în acest pretoriu al învățămîntului secundar, profesia de credință a unei eleve din clasa opta : „Sunt stăpînă pe trupul meu".

Scîrț-scîrț.

— Respectînd și principiile de înaltă moralitate ale doamnei directoare, declarăm că examenul medical al elevei Enăchescu a devenit inutil, față de întrebarea Noastră și profesia de credință a elevei Enăchescu, care profesie de credință depășește cu mult semnificația unui *rezultat pozitiv*...

Jubila ; și-n fața lui, în celălalt capăt al mesei didactice. o băbuță din ce în ce mai mică pe scaunul ei.

— Rog pe domnișoara dirigintă a clasei a opta, să Ne comunice actul primit.

D. D. S. B. îi trecu denunțul.

Îl reciti de formă : reținuse tot, clasînd metodic învinuirile. D. D. S. B. i-l comunicase înainte de interogatorul Bunicuței.

Scîrț-scîrț.

— Pe ce stradă locuiește eleva Enăchescu ?

O pauză solemnă.

— În Zlataust...

Vorbise în șoaptă, abia îndrăznind să articuleze silabele de soare și de amintiri ale copilăriei ei ; bunicii, pe cînd trăia bunicul, veneau de la plimbare cu „muscalul" pe Zlataust ; pe-acolo zburdaseră pașii ei de școlăriță mică, mîndră că pleacă la școală, fericită că vine din nou acasă ; pe-acolo trecuseră pașii lui titi, plecat în lume, ca un greier mic. Acum, parcă putrezise Zlataustul cu aripi de înger, acoperit de muște verzi.

Scîrț-scîrț.

— Așadar, eleva Enăchescu dintr-a opta locuiește în Zla-ta-ust — apăsă glasul silabele, ca și cum simpla enunțare a numelui străzei lui Enăchescu explica tot, adică viciul pe care urmărea să-l stabilească ancheta.

Şi-n mintea tuturor, treptat-treptat, Zlataustul lui Enăchescu devenea o stradă fabuloasă, un fel de nouă Sodomă.

— Cu cine locuieşte eleva Enăchescu ?

— Cu...

Toate răspunsurile ei începeau şi amuţeau, oprite pe margini de prăpastie.

Bunica era la spital. Din toate părţile veneau parcă ploi de toamnă, nouri, vînturi rele.

Titi plecase în lume... cri-cri... lăsînd în urma lui greierii să cînte pe străzi întunecate.

Nu locuia cu nimeni ; era singură... cu spaimele ei.

— Cu bunica şi cu tata... dar bunica e la spital şi ti.... tata e plecat...

— Unde ?

Se roşi tare. Ochii i se înăspriră.

— Tata a plecat unde a vrut.

— Unde ?

Inspectorul spera un răspuns-bombă : la închisoare.

— Tata nu-i elev la şcoală.

— N-am insinuat nimic, nu, doamnelor profesoare ?

Aprobări protestatare cu dări din cap şi ridicări din umeri.

Scîrţ-scîrţ.

— Şi cu cine *mai* locuieşte eleva Enăchescu ?

O mişcare de răzvrătire se definea tot mai lămurit în privirile şi-n atitudinea lui Enăchescu. Sărăcia, tristeţa, grijile, singurătatea, paragina, umilinţele, sechestrele, toate, toate rănile căminului părintesc le ştia ea, dar nu dădea voie altora să le descopere, să le arate-n public, cum pentru nimic în lume nu s-ar fi dezbrăcat în faţa unei camarade sau a unei profesoare, s-o vadă cu cămaşa ruptă a bunicei ei subt rochia de şcoală.

Şi cu cine mai locuia ?

Adică ce servitori avea ? N-avea nici-unul altul decît mînile ei.

— Eleva Enăchescu nu răspunde ?

— ...

Scîrt-scîrţ.

— Şi cine are grijă de eleva Enăchescu ?

— Eu.

Ca un pumn în ochi.

— Aa ! Eleva Enăchescu e stăpînă pe trupul şi pe libertatea ei...

— Da.

Tot ca un pumn în ochi, deşi vorbele inspectorului erau mai mult o concluzie decît o întrebare.

— Şi ce face noaptea... singură, eleva Enăchescu ?

— Citeşte — ricană D. D. S. B. — De asta are astfel de ochi, domnule inspector.

— Nu vă enervaţi, domnişoară dirigintă. Lăsaţi pe elevă să ne răspundă.

— Citesc.

— Singură ?

O bătaie de inimă.

Simţea iar apariţia Duşmanului, şi iar îi era frică.

— Eleva Enăchescu nu vrea să răspundă ?

Inspectorul luă denunţul şi-l bătu cu degetul, subt ochii lui Enăchescu, fără să spuie nimic, dar dînd a înţelege elevei că avea acolo informaţiuni suficiente, faţă de care răspunsul ei devenea o simplă formalitate.

Şi-n acea clipă, ca un huhurez de pe un copac trăsnit, gîndul ţipă în inima Deliei : Ivănucă, el e Duşmanul.

Sigur că în hîrtia foşnită de inspector o denunţa — oroare ! — că-şi petrec nopţile împreună : ea, fata din Zlataust, şi el, Duşmanul. Cine altul putea să ştie ? Cine altul putea concepe aşa monstruozitate, decît cel care-o striga „Fată din Zlataust" din nucul copilăriei lor.

Aşa era.

Drept era.

Nu-şi petrecea noptile singură. Şi le petrecea cu prietenul ei din copilărie, cu protectorul ei, cu Ivănucă-nucă-nucă al ei, copilul cu păr alb de bunic.

Şi Ivănucă era Duşmanul !

Şi Ivănucă era nebun !

O îngrozea acum părul lui alb ca un mucegai pe craniul unui strigoi.

Sinistru !

Îi mărturisise spaimele ei de noapte — *simt* cimitirul lîngă inima mea — şi-şi petrecuse nopţile cu el : el s-o păzească ?

„El" !

Veneau năvală amintiri cu Ivănucă — zîmbitoare altădată, bune, blînde, cu miros de nuc şi cu cireşe la ureche, din cireşul care se învecina cu nucul —, ş-acuma toate-i aduceau ţipătul lor de moarte. Pe toate le muşcase şarpele.

Scîrţ-scîrţ.

— Eleva Enăchescu recunoaşte că a adus bărbaţi subt acoperămîntul căminului părintesc ?

Ivănucă !

— Aşadar recunoaşte ?

Duşmanul !

Ivănucă !

Duşmanul !

Ivănucă !

Atît gîndea, ceţos.

Parcă-i umblau paianjeni pe inimă, ieşiţi chiar din inima ei.

Mînile i se răciră.

Ochii se zbătură, cu zvîcniri albe şi negre, ca rîndunelele cu plumbul ucigaş în ele.

Cădea.

Cădea.

Se cufunda.

Se cufunda.

Capul se-ndepărta de picioare.

Se prăbuşea. Se prăbuşea ca-n somn.

I se muiară picioarele.

Buzele-i albiră.

Capul se-nclină pe umăr.

Inspectorul o prinse în braţe, aşezînd-o pe scaunul lui, cu fruntea pe masă, peste crenguţa de nuc ; părul ei negru — din care Duşmanul ar fi scuturat luceferi — se revărsă, înfăşurînd-o în cortul lui de noapte.

— Mare actriţă — şopti o profesoară care avea încă din tinereţă experienţa leşinurilor la comandă.

— Poate că-i însărcinată. Tot la Mama o să vie — vorbi Mama Moașă.

— Strașnică anchetă. Îi bun de judecător de instrucție.

— O s-ajungă departe.

— Cine ? fata ?

— Nu, inspectorul. Dar și „fata".

— Teribil anchetator. Le-a „curățat" pe-amîndouă. Apropo, unde-i baba ?

— Uite-o. Ciocoaică ! Ne-a întors spatele. Lasă că și învățămîntul o să-i întoarcă spatele.

Cu fruntea rezemată de fereastra scînteietoare în lumina cu rîndunele a primăverii, Bunicuța plîngea.

Îi era dor de morminte.

CAP. V

CORUL ANTIC

Numai Debora Grünberg — pronunțați Grinberg —, dintr-a șasea, călcase consemnul stării de asediu, ducîndu-se în oraș și întorcîndu-se, fără s-o știe nimeni, nici colegele.

Nu se dusese acasă la părinți, ci la ziar, unde avea un cumnat reporter — Ilie Cornea — căruia-i datora cinci sute de lei contra cinci chitanțe, fiindcă-i luase în rate săptămînale.

Își amortizase datoria în schimbul unei informații de aur, fin negociată : scandalul de la Liceul de Fete.

După ce vîndu scandalul-trufanda, Debora veni la școală să culeagă alte informații care-i dădeau putința să încaseze ea procente pentru cei cinci sute de lei neplătiți, în loc să dea procente ; iar cumnatul îi oferea prilejul de-a-și lua capitalul de la direcția ziarului, cu procent de 100%, în loc să-l fi luat de la Deborica Marcelei, cu 15%.

Scîrț-scîrț.

Scîrț-scîrț.

Acesta fu refrenul amiezei, în clase, în dormitoare, la spălătorie, la bucătărie, în pod, în pivniță, la hambarul cu lemne.

Intrase atît de adînc scîrț-scîrțul anchetei în ființa școlii încît toată școala devenise un enorm scîrț-scîrț de osie neunsă.

Ancheta din cancelarie scosese din Enăchescu pe fata din Zlataust, dăruind-o lupilor.

Ancheta din şcoală dovedea că directoara nu era numai o Bunicuţă — ş-aşa improprie pentru conducere —, dar şi o „babă şuie cu fumuri ciocoieşti".

Toate profesoarele fuseseră profund şi dezagreabil impresionate de ultimul gest al „babei" : cînd Enăchescu se deşteptase din leşin — tot frumoasă, impenitent frumoasă —, baba o luase de mînă, şi după ce, cu o scurtă aplecare a bărbiei, simulase un salut adresat corpului didactic, pornise cu „fata din Zlataust" pe uşa cancelariei, urmărită de ochii profesoarelor, de „un-doi"-ul zîmbitor al inspectorului şi de capetele melceşte proiectate pe la uşi ale elevelor, îndreptîndu-se spre apartamentul ei.

Tot felul de emisari de-ai inspectorului bătuseră la uşa Bunicuţei, anunţînd-o că-i chemată „pentru lămuriri". Dar „baba" îşi condamnase uşa.

Inspectorul, din ce în ce mai bine dispus, găsise o formulă amuzantă, care făcea „carieră" printre profesoare : „Directoara s-a constituit prizonieră cu corpul delict".

Scîrţ-scîrţul stăruise mai ales în clasa opta, unde erau şi cele mai multe externe — asistat de diriginta clasei : „noua directoare", se şi zvonea prin clase şi cancelarie.

— Cine este şefa clasei să binevoiască să se ridice.

Se ridicase Sănătescu.

— Vă numiţi ?

— Sănătescu.

— Ne va spune eleva Sănătescu, în calitate de şefă a clasei, ce ştie despre eleva Enăchescu.

— Vă va spune domnişoara dirigintă mai bine decît mine, domnule inspector.

— Eleva Sănătescu va răspunde la întrebare.

— Enăchescu e o voliţională.

— Ce ?

— Enăchescu e o voliţională.

— Cum ?

D. D. S. B. se aplecase la urechea cu păr intern a inspectorului, umplîndu-i-o cu şoapte şi cu steluţe albe.

— Ninge în pădurea neagră ! şoptise o elevă alteia.

Fulguiră zîmbete.

Scîrţ-scîrţ.

— Eleva Sănătescu nu e la lecţie ; deci, eleva Sănătescu va preciza ce ştie despre eleva Enăchescu.

— Enăchescu e o elevă bună, conştiincioasă, ordonată...

„Un-doi" aplicat la zîmbet, cam cîinește.

— Atragem atenţia elevei Sănătescu că...

„Cu-că, cu-că, cu-că, cu-că", orăcăiră, în surdină, buze surizătoare, cacofonia anchetatorului.

— ...vorbeşte cu reprezentantul domnului ministru al Instrucţiunii Publice.

Cadelniţarea titlului suprem, spre toate frunţile şcolare.

— Am spus o necuviinţă, domnule inspector ?

— Eleva Sănătescu nu întreabă. Răspunde. Să spuie tot adevărul şi numai adevărul adevărat.

Deşi fruntaşă necontestată a şcolii, Sănătescu dădea deseori impresia că-i adormită. Era opusul „fetei istețe". Un fel de absenţe, de toropiri, de somn cu ochii deschişi, care-o făceau pasivă, inatentă la ce se petrecea în jurul ei.

Răspunde moale şi distrat la întrebările profesoarelor, fără să fie intimidată sau şovăielnică în formularea răspunsurilor. Un fel de „lasă-mă să te las".

Asta, însă, n-o împiedeca să depăşească prin cultură şi inteligenţă nivelul şcolar, şi să afirme, chiar în acele răspunsuri lehămetisite, cultura şi inteligenţa ei : „cam originală", i se imputa de către unele profesoare.

Somnolenţa mişcărilor şi a vorbelor ei era explicată la şcoală prin „limfatism", surmenaj intelectual şi cei cinci ani urmaţi la „Maici", de unde venise cu paloarea.

Îmbrăcămintea ei dovedea o complectă indiferenţă pentru cochetărie : totul, de la filetul părului pieptănat lins şi înnodat pe creştet, pînă la ciorapii compact negri, şi la ghetele cu călcîie joase de subt fusta lungă, era strict şcolar, fără nici-o retuşare feminină.

I se spunea, admirativ şi compătimitor, „savanta", şi toate fetele s-aşteptau s-apară curînd-curînd ochelarii prematuri pe nasul ei aplecat mereu asupra cărţilor, din care ieşea ca dintr-un somn greu.

Totuşi, „savanta", „adormita", considerată îndeobşte ca personificarea supuşeniei şcolare, dăduse uneori, în cursul anilor, dovezi fulgerătoare de energie, iarăşi depăşind cu mult accesele de răzvrătire cu roşeli pînă-n virful urechilor, cu uşi trîntite şi cu finale hohote de plîns ale elevelor „obraznice".

Sănătescu nu era „obraznică". Prea adormită şi distrată ca să facă micile glume şi marile năzbîtii ale reputaţiei „obraznicilor" în şcoli.

Sănătescu era „teribilă" : rareori, dar era.

Nu prea tolera nedreptăţile : reacţiona împotriva lor cu paroxism.

În clasa şasea — abea venise de la Maici — se citise în clasă *Niculăiţă Minciună*.

— Sănătescu, vei analiza nuvela domnului Brătescu-Voineşti.

Eleva de la Maici se ridicase, cu tot sîngele în obrajii pînă atunci palizi, şi fără să spuie nimic, făcuse bucăţi foile cărţii, zvîrlindu-le pe jos.

Fusese chemată în cancelarie, la sfîrşitul orei petrecută pe coridor.

— Vă rog să mă scuzaţi, doamnă profesoară. Am *protestat* în contra *oamenilor* din nuvelă, nu în contra autorului.

Apoi un an întreg strălucise în toate, depăşind recordurile de pînă atunci ale „mediilor". Ea avea media zece, la care numai profesoara de gimnastică, Julieta Zoiu, consimţise c-un oftat sportiv.

În clasa şaptea iar „izbucnise adormita", determinînd greva clasei pentru că o elevă căpătase la română nota patru, pentru o teză care merita cel puţin şapte. Eleva plînsese cu umilinţă — era foarte săracă — decolorînd cerneala tezei. Sănătescu luase teza, intrînd cu ea în cancelarie.

Ieşise cu teza din cancelarie.

Vorbise clasei de pe catedră, altfel de cum vorbea la lecţie.

— Dacă dreptatea nu mai vine din cancelarie, vom face-o noi să *intre*.

Şi ieşise din şcoală cu toate colegele după ea.

În hronicul școlii, evenimentul era intitulat: „Revoluția lui Sănătescu". Încetase fără sancțiuni grave, grație intervenției Bunicuței, nota patru fiind prefăcută în șapte, iar Sănătescu acceptînd, iarăși datorită intervenției Bunicuței, să făgăduiască solemn că „nu va mai face".

— Cred că nici nu va mai fi nevoie — adăugase ea, dar atît de apatic, încît nici-o ureche didactică nu dăduse un sens amenințător acestor „vorbe".

Și iată că iarăși „izbucnea Sănătescu", contrastînd cu panica întregii școli cînd începuse scandalul. Numai ea luase apărarea lui Enăchescu.

— Diriginta e o brută, un jandarm! vorbea ea vehement, cu glas posomorît, plimbîndu-se cu pași repezi prin clasă, după ce dăduse veste Bunicuței că Enăchescu e bătută în cancelarie.

În genere, vorbea stînd locului, fără să gesticuleze, fără să ridice glasul și chiar fără să-și nuanțeze vorbele prin accente și intonații variate.

După ce-i trecuse prima furie, se așezase în banca lui Enăchescu, ținîndu-i locul parcă, strîngîndu-și obrajii în pumii încleștați, cu sprincenele coborîte, cu buzele strînse, cu genele plecate.

Nu se mai clintise de-acolo, deși toate fetele forfoteau după informații, aducîndu-le, comentîndu-le, amplificîndu-le.

Se „aflase" aproape tot ce se petrecuse în Camera Misterului, fiindcă elevele instalaseră, iarăși, telegrafia fără fir: o elevă ascunsă în vița de subt fereastra cancelariei, de unde „auzea tot", așa pretindea cel puțin.

De la ea porneau ștafetele spre clasa opta: Marele Cartier.

„Enăchescu are boli rușinoase."

„Enăchescu n-a vrut să fie examinată."

„Bunicuța o apără pe Enăchescu."

„D. D. S. B. face morală directoarei."

„D. D. S. B. țipă la directoare."

„Bunicuța e ironică."

„D. D. S.B. asudă."

„D. D. S. B. crapă de furie."

Satisfacție generală.

Sănătescu : sfinx.

„Un inspector. Anchetă."

„Mă recomand Gore Iliescu Răcaru."

Jos cu el !

Poreclă vindicativă : Gorilă Mitocănescu Răcanu zis Omul Pădurii, zis şi Tarzan.

„Bunicuţa nu dă voie Balaurei s-o examineze pe Enăchescu."

Comentar :

— Bravo Bunicuţa, ea ţine cu noi.

„Gorilă Mitocănescu Răcanu terorizează pe Bunicuţa."

„Bunicuţa repede pe Mitocănescu."

„Tatu lu Enăchescu a fugit din oraş."

„Mignona Margareta pîrăşte pe tatu lui Enăchescu."

— Pisicuţa : miau ! Se alintă şi zgîrîie.

„Percheziţie în taşca lui Enăchescu ! Atenţie la pupitre."

„Fată din Zlataust ; scrisoare de amor."

— Fata din Zlataust !

Alt felinar roş, apris de la cel din cancelarie.

„Senzaţional, unic, nemaivăzut, nemaiauzit ! Vacile cu catalog !"

— Vacile cu catalog ! Ura !

Versuri improvizate :

„*Vacile cu catalog*
Vacile cu catalog
Nu mai iesă din bîrlog.
Vacilor cu catalog,
Nu mai e vreo rimă-n «og ?»
Ba-i olog,
Ba-i olog,
Şi mai este şi «mă rog»
Da' lipseşte-un «l» din «og».
Vacile cu catalog
L-au păpat pe «l» din «og»."

Refrenuri, coruri.

Satisfactie generală.

Frondă.

„Sînii, pulpele lui Enăchescu, într-o scrisoare de amor."

„Iubitul scrie porcării lu Enăchescu."
„Profesoarele ascultă şi oftează."
„Lupii lui Enăchescu."
Viziuni de cameră secretă.
Mîni năduşite.
Respiraţii repezi.
Ochi lucioşi.
„Enăchescu la interogator."
„Enăchescu recunoaşte."
— Ce recunoaşte Enăchescu ?
„Enăchescu face chefuri cu bărbaţii."
„Enăchescu *trăieşte* cu domni în vrîstă."
„Enăchescu nu-i *fată*."
Acest „nu-i fată" categoric, o azvîrli pe Enăchescu sus de tot, de unde căzu jos de tot, aruncată şi sfărmată de două tacturi ale inimii „fetelor".
„Enăchescu e însărcinată."
Încruntări dezgustate.
Altfel de declasare a lui Enăchescu : maternitatea, adică deformarea taliei, prozaismul dragostii, poarta prin care porneşti pe drumul cu pelinci.
„Enăchescu spune că-şi face de cap."
„Enăchescu spune că de asta are trup."
„Enăchescu doarme singură acasă."
„Enăchescu aduce bărbaţi acasă."
„Enăchescu face chefuri noaptea."
„Enăchescu declară că se face cocotă."
„Enăchescu naşte în cancelarie."
Ooo ! general.
Sănătescu : sfinx.

Scîrţ-scîrţ.
— Eleva Sănătescu nu întreabă. Răspunde. Să spuie tot adevărul şi numai adevărul adevărat.
— Stimez pe Enăchescu mai mult decît pe oricare altă elevă din şcoală.
Toate capetele se răsuciră spre Sănătescu.
— Clasa opta va fi consemnată două duminici, în clasă.
Toate capetele făcură stînga-mprejur.
Scîrţ-scîrţ.

— Eleva Sănătescu are desigur motive pentru care admiră...

— Am spus *stimez.*

— ...stimează pe eleva Enăchescu.

— Am.

— Eleva Sănătescu ni le va spune.

— Citeam în ora de franceză *Les Aventures du Roi Pausole*...

— Carte de istorie ?

— Nu, de literatură...

— Franceză ?

— Da, cum ați observat. Am fost prinsă de domnișoara profesoară. Întrebată a cui e cartea, am răspuns : a lui Enăchescu.

— Eleva Enăchescu citește și cărți de literatură franceză ?

— Nu știu. Am răspuns : a lui Enăchescu. Minteam.

Toate capetele dădură să se întoarcă spre Sănătescu, dar reveniră imediat, consemnate de ochii injectați ai lui D. D. S. B.

— Iau act.

— Luați. Minteam. Am vrut s-o încerc pe Enăchescu.

— S-o încercați ?

— Da.

Scîrț-scîrț.

— S-o încercați dacă citește literatură franceză ?

— Nu.

— S-o încercați dacă primește darul unei cărți ?

— Îi dădusem minciuna, nu cartea.

— Atunci ?

Sănătescu privi pe inspector cu ochii micșorați. Apoi întoarse capul spre banca din fund : locul lui Enăchescu era gol.

Și glasul ei deveni aton, indiferent. Părea că obosise deodată, și se plictisise.

— Am vrut să văd ce-o să facă.

— Ei, și ce-a făcut ?

— Mi-a spus că mint...

O ușoară înviorare.

— ...după ce a ieșit profesoara din clasă.

— Atît ?

— Da.

Dezamăgire generală.

Fetele speraseră o „ieşire teribilă" de-a lui Sănătescu.

Şi-acum ? Parcă se ramolise Sănătescu.

Inspectorul zîmbi, cu ochi ironici. D. D. S. B. avu un fel de strănut ilar.

Scîrţ-scîrţ.

— Acestea sunt motivele pentru care eleva Sănătescu *admiră*...

Făcu o pauză, aşteptînd.

Dar Sănătescu dormea cu ochii deschişi.

— ...pe eleva Enăchescu ?

— Atîta ştiu.

Inspectorul se aplecă la urechea lui D. D. S. B.

— Asta-i şefa clasei ?

— Eminentă ! Cam mîţă, dar tobă de carte. *Astea-s* prostii de fată tînără. Mofturi de-ale lor ! Experienţe psicologice !

— Eleva Sănătescu e prietenă cu eleva Enăchescu ?

— Nu.

Atîta lene şi pasivitate erau în buzele ei, încît „nu"-ul apărea ca o icneală plictisită, negaţiune de om deşteptat din somn.

— Care-i cauza ?

Sănătescu ridică din umeri.

— Am întrebat care-i cauza ?

— Nu ştiu.

— Eleva Sănătescu ştie, credem, ce este o cauză şi ce este un efect ?

— Cred bine că ştie — interveni D. D. S. B.

— Atunci, eleva Sănătescu, după ce ne-a afirmat „efectul" — că nu-i prietenă cu eleva Enăchescu —, va binevoi să ne demonstreze care-i „cauza", cu alte cuvinte. de ce nu-i prietenă cu eleva Enăchescu.

Tăcere.

O atitudine de repetentă blazată.

Mirare în toate spinările clasei şi-n toate urechile dornice s-o audă pe Sănătescu „arătîndu-i inspectorului".

Scîrţ-scîrţ.

— Eleva Sănătescu şi-a exprimat admiraţia pentru eleva Enăchescu. Interogată de Noi asupra cauzei eficiente a acestui sentiment *stimabil*, eleva Sănătescu ne-a istorisit un *fapt divers*, din care-am reţinut că eleva Enăchescu a insultat pe şefa clasei cu vorba : „Minţi", pentru că şefa clasei îi atribuise proprietatea unei cărţi de literatură franceză, cu intenţia de-a o „încerca". Faptul divers relatat de eleva Sănătescu nu justifică sentimentul de admiraţie, afirmat de ea, pentru eleva Enăchescu. Aşadar, eleva Sănătescu va trebui să retracteze sentimentul declarat, pe care-l socotim nul şi neavenit. De altfel, simplul fapt, luat în sine, că eleva Enăchescu nu se numără printre prietenele elevei Sănătescu, dovedeşte pînă la evidenţă că eleva Sănătescu nu putea să admire pe eleva Enăchescu. Şi totuşi, eleva Sănătescu a spus *neadevărul* că o admiră pe *neprietena* ei, eleva Enăchescu. Ce înţeles poate avea acest neadevăr spus de şefa clasei ? Unul singur : eleva Sănătescu, dintr-un *stimabil* sentiment de *milă*, vrea s-o *ajute*, vrea s-a *acopere* pe eleva Enăchescu. Dar nu sari să ajuţi decît pe cel care cere, sau are nevoie de ajutor. Aşadar, eleva Sănătescu socoate că eleva Enăchescu are *nevoie* de ajutor. Ce-a făcut ? Ce i s-a întîmplat ? Ce ştie despre aceasta şefa clasei ?

Sănătescu porni spre uşă.

— Unde te duci, Sănătescu ?

— Mi-e rău, domnişoară.

Şi ieşi, palidă şi crispată.

Scîrţ-scîrţ.

— Suferă de nervi ?

— Surmenaj — răspunse D. D. S. B., ridicînd din umeri.

— Da-da ! observ. Se *munceşte mult* în această şcoală. Cine-i eleva ?

— E fata lui...

Atît auzi surîsul fetelor din banca întîia, precum şi vorbele-reacţie, ale inspectorului :

— Aaa ! Ce nu mi-ai spus ? O rugam să-i transmită omagiul meu. Cred c-am fost delicat, nu ? Se cunoaşte că-i ştofă bună. Demnă, discretă...

Scîrţ-scîrţ.

— Se va ridica...

Îşi priză degetele. Vroia să spună : Se va ridica colega de bancă a elevei Enăchescu, dar observase la timp cacofonia, şi renunţase.

— Cine e colega de bancă a elevei Enăchescu ?

— Iaca eu, dom'le.

Zîmbet.

Se ridicase din banca din fund, dominînd clasa, flancul drept al şcolii, Baciu Eleonora, fata căpitanului de jandarmi. Baciu Eleonora vorbea tare, rîdea tare şi sughiţa tare. Fetele spuneau că toate le face tare.

— Cum vă numiţi ?

— Baciu Eleonora dintr-a opta liceală.

Se impunea un : „Pe loc repaus". Zîmbetul clasei îl spusese.

— Ce ştie eleva Baciu despre eleva Enăchescu ?

— Baciu Eleonora nu ştie nimic despre eleva Enăchescu.

— Domnişoară elevă ! se ridică severă vocea inspectorului, gata să invoce pe domnul ministru al Instrucţiunii Publice.

— Aşa-i ea, toantă ! îi şopti la ureche D. D. S. B.

Şi toată clasa, mai puţin Baciu, ştiu ce i-a şoptit.

Scîrţ-scîrţ.

— Ascultă, domnişoară, dumneata eşti o fată silitoare şi cumsecade. Ia să-mi spui mie, aşa, din tot sufletul dumitale curat, ce fel de fată-i Enăchescu ? Gîndeşte-te şi spune cinstit.

— Iîi ! Fatî acatării, dom'le ! Ci vă potriviţi la tăti prostiile ! Eeec ! Parcî eu di ci tăt sughiţ ! Mă vorbeşti şî pi mini di rău !

— Baciu Eleonora să stea jos.

Scurt conciliabul cu palma la gură, între inspector şi D. D. S. B.

— Care dintre elevele clasei a opta ştie ceva despre eleva Enăchescu se va ridica în picioare.

Numai o mînă pistruiată ridică două degete în sus, ca în clasele primare.

— Ce-i, Leibovici ? întrebă D. D. S. B.

— Știu eu.

— Scoală.

Se ridică.

Elevele zîmbiră.

Leibovici Stella avea ochi mici și clipicioși, era pitică, mirosea a cerneală ș-avea, pe cap, cel mai roș păr de vulpe dintre cataveici.

„Făcea pe proasta". Niciodată nimeni nu putea ști dacă-i serioasă, sau glumește.

Era poreclită Șmilmic, adică Șmil cel mic, adică șmecherul șmecherilor.

— Spune ce știi ?

— Știu că Enăchescu a avut tifos, iaca-i un an de-atunci. Știe și Baciu.

Și cum era nevoie de-o destindere fățișă, fetele izbucniră.

Numai Șmilmic se uita ca un recrut la inspector, părînd că nu pricepe de ce rîd fetele și de ce se încruntă inspectorul.

Abea după ieșirea inspectorului din clasă, începu ancheta despre Enăchescu : ancheta colegelor.

— Tu știi ceva ?

— Nimic.

— Dar tu ?

— Nici eu.

— Care-i prietenă cu Enăchescu ?

— Ieu, dragî. Nu stau cu ie în bancî !

Vorbise Baciu.

— Tu taci, frumoaso ! Blejandarule !

— Ei, alta ?

Ridicări din umeri, răsfrîngeri de buze.

— Cum, dragă, nu-i nimeni prietenă cu Enăchescu ?

Tăcere mirată de ea însăși.

— Ei, asta-i !

Se mirau, deși știau fiecare-n parte ceea ce le mira pe toate laolaltă. Dar pînă atunci nu-și dăduseră sea-

ma. Enăchescu trăise printre ele cu totul necunoscută. Nici de bine, nici de rău n-o puteau vorbi pe celebra lor colegă. Lăsase în locul ei din bancă, alături de Băciuleasa, un semn de întrebare.

Ş-abia acum văzură că Enăchescu fusese întotdeauna un semn de întrebare. Nu era nici corijentă, nici premiantă. Nu dădea nici răspunsuri ridicole, nici extraordinare. „*Aurea mediocritas*".

N-avea nici poreclă : era Enăchescu sadea. O tachinau uneori că-i cam „miss", nu fiindcă o socoteau cine ştie ce frumoasă, dar fiindcă avea faţă albă, ochi negri şi buze roşii. De-altfel, n-o socoteau propriu-zis o „miss", o „miss şcoală", de pildă, sau măcar o „miss clasa opta", nu !

Un fel de „miss banca-ultimă", mai ales alături de mătăhăloasa Baciu, care părea un jandarm devenit doică în uniformă de şcolăriţă.

Şi din murmurul mirărilor umilite, deodată se desprinse un glas :

— Dragă...

Se adresă clasei cu acel „dragă" al mahalagismului interpelativ.

— ...v-aduceţi voi aminte de chestia cu Popanacă ? Ei ?

— Daaa, dragă, da ! Că bine zici !

— De ce-i dădea popa tîrcoale ?

— Nu cumva *şi cu* popa ?

— Sigur. Popa-i un crai şi jumătate.

— Da' preoteasa ?

— Ei, parcă-l vede !

— Să ştii că nu-i lucru curat cu popa şi cu Enăchescu.

— Fetelor, un lucru vă spun : eu de mult am auzit că se întîmplă chestii shocking la noi la şcoală. Nu iesă fum fără foc. Să ştiţi voi că de mult *arde* Enăchescu...

— De asta-s sigură, uite pun mîna-n foc !

— Ştiţi, fetelor, v-aduceţi voi aminte de chestia cu D.D.S.B. ?

— Care chestie ? Cu D.D.S.B. îs multe !

— Tţ ! Ei, frate, chestia cu *ochii ;* uitucă mai eşti !

— Da-da-da-da-da...

— Cînd a găsit-o dormind în clasă...
— „Ce faci tu noaptea, Enăchescu ?“
— Citesc — răspunseră fetele în cor, clipind, cu o vibrație în nări.
— Ce citești ?
— Cărți cu musteți...
— Cu pinteni...
— Și cu antereu, miluiește, Doamne, pe roaba ta.
— Citește latineasca lui Popanacă !
— Știe multă, popa.
— Lasă c-a învățat și Enăchescu de la el.
— Poate că știe Enăchescu mai multă decît popa.
— Popa-i juxta lui Enăchescu.
— Ba Enăchescu-i juxta popii.
— *Cîți* o fi avînd ?
— Întreab-o pe ea.
— Crezi că spune ?
— Ți-ai găsit ! E ipocrită.
— Da, dragă, să nu fi știut noi nimic !
— Mîța blîndă zgîrie rău !
— Da' ce-au găsit, dragă, la ea ?
— Ei, că proastă mai ești ! Fetele au *trecere*, dragă, s-o știi de la mine.
— Da tu de unde știi ?
— Parcă tu nu știi !
— Ia lăsați. Acuma-i vorba de Enăchescu.
— Dragă, pe onoarea mea dacă nu i-am spus de mult lui Popovici că nu-i lucru curat cu Enăchescu. Textual. Așa i-am spus. Spune, Popovici, pe onoarea ta...
Popovici ridică din umeri.
— Nu știu. Da ce te lauzi ?
— Nu mă laud. Da' eu am ochi buni.
— Și eu am urechi bune. Nu mi-ai spus.
— Pe onoarea ta ?
— Pe onoarea mea.
— Ești o mincinoasă.
— Ba tu ești.
— Dragă, vidați între voi chestiile de onoare. Noi vorbim de Enăchescu.
— Apropo de onoare. Ce *atitudine* luăm față de Enăchescu ?

— Ce atitudine, neatitudine ! Gata. Salutare.
— Tu ce faci dacă o întîlnești pe stradă ?
— Întorc capul.
— Pe onoarea ta ?
— Pe onoarea mea ! Tu crezi că eu mă joc ? Doar nu-s copil !
— Și dacă vine în clasă ?
— Îi întoarcem spatele.
— Cum, dragă, toată clasa ?
— Ce spuneți prostii fără de nici-o logică ! Cum să mai vie în clasă după așa ceva ?
— Mai știi ! O protejează directoara... și mai are ea și alți protectori. Știe ea să se „învîrtă".
— Fetelor, dacă vine Enăchescu în clasă, *ieșim noi.* Da ?
— Da, da, da, da...
— Pe onoare ?
— Pe onoare.
— Jurați ?
— Jurăm.
— Dă, Doamne, să vie. Are să fie nostim !
— Zău, scăpăm de „oră".
— Dragă, ieșim dacă vine Enăchescu, da' să-i facem și-un cîntec.
— Ce cîntec ?
— Care cîntec ?
— Proastelor, n-ați auzit ? Fata din Zlataust.
— Ce-i asta „Zlataust" ?
— Ei, o stradă !
— Ce fel de stradă ?
— O stradă cu „fete".
— Zău ?
— Zău. Parcă tu nu știi.
— Zlataust !
— Zlataust, da-i greu de găsit rimă.
— Iaca eu găsesc. Ascultați :

„Fata din Zlataust
S-a cam îndulcit la must
Noi ieșim din clas'
Ea ? Oust !"

— Bravo, Tincu ! La minut ! Ca Cincinat Pavelescu.
— Crezi tu ? A scris-o pe hîrtie. De-un ceas o cloceşte !
— Gîsco !
— Poeto !
— Lăsaţi, vă rog, insultele.
— Fetelor, o idee.
— Dă-i drumul c-o pierzi.
— Miss Zlataust !
— Miss a cui ?
— A „Lupilor".
— Fetelor, fetelor, staţi să vă spun eu una.
— Să nu faci spirite ca Şmilmic.
— Şmilmic tace şi ascultă înţelepciunea vorbitoarelor — protestă Şmilmic.
— Asta-i spirit ?
— Tăcere. Ia spune-ne tu „una".
— Fetelor, da' să ştiţi că-i adevărul adevărat.
— Hai, frate, odată. Lasă filosofia.
— Fetelor, de unde credeţi voi c-am văzut-o ieşind pe Enăchescu ?
— De la *dentist.*
— Du-te tu, să-ţi plombeze spiritele !
— De la *spital.*
— Eeei !
— Da, mă jur, pe onoarea mea. Am văzut-o cam pe înserate. Se uita dacă n-o vede nimeni. Ieşea de la spital.
— Da' pe tine nu te-a văzut ?
— Nu dragă, eu eram după un castan, în umbră.
— Ce făceai acolo... în umbră ?
— Asta-i treaba mea.
— Vrasăzică Enăchescu are boli ruşinoase.
— Bine c-a plecat. Ne-mbolnăvea şi pe noi.
— Proasto, crezi tu c-aşa se iau bolile lui Enăchescu ?
— Bine că eşti tu deşteaptă şi ştii mai bine !
— Bre, da' voi sunteţi nişte scroafe. Ci v-a făcut ? Ci vă legaţi di fatî ?
— Să tacă Baciu.

— Afară, Baciu.
— Jos cu Baciu.
— Ia-ţi ranița și pleacă.
— Du-te la jandarmerie, Ofelio !
— Baciu, te-așteaptă cazanul cu fasole.

Și Baciu tăcu. Deși le-ar fi putut bate — spunea : tăvăli — pe toate la un loc, se ferea de ele ca vacile de cîni, preferînd să plece, aruncîndu-le căutături cornute, decît să intre pe gura lor.

Cu Baciu dispăruse ultima binevoitoare : cea mai inconștientă.

Și fata care, vreme de opt ani, nu izbutise să existe pentru colegele ei, stînd în bancă, alături de ele, le apăru tocmai în clipa despărțirii.

Numai că nu plecase Enăchescu, ci „fata din Zlataust".

Scandalul de la Liceul de Fete apăru în ediția de amiază a ziarului informat în două rînduri de Debora Grünberg, înainte ca fetele să fi scăpat de starea de asediu.

O suprapunere de titluri promițătoare, care agitau muleta roșie a toreadorilor spre taurul opiniei publice.

Marele scandal de la o școală de fete din localitate.

Un inspector general sosit inopinat.

Scene picante.

O casă de rendez-vous frecventată de eleve.

O domnișoară din elită declară inspectorului că fetele de azi sunt stăpîne pe trupul și libertatea lor.

Un cenaclu nudist.

Dosarul corespondenței de amor.

Lupii și mioarele.

Un Rasputin în haine de elevă.

Cine-i domnișoara „Z" ?

Toleranțe scandaloase.

Părinții să deschidă ochii.

Fetele de astăzi.

Bolșevizarea tineretului.

La Palatul Justiției, la cluburi, la berării, la Universitate, la cazărmi, ochi lucitori ca cei care pîndeau prin frunzele mitologiei, citeau „faptele", dînd la o parte comentariile etico-psicologice, în timp ce nări de țap și taur apăreau în nasuri foarte onorabile ; iar predicele indignării civice răsunau în doi, în patru și-n mai mulți, pentru urechea telefonică a opiniei publice.

— Domnișoara Z !

— Bună fată !

— Să se fi întîmplat una ca asta în America, avea cariera asigurată.

— Hei, în America zic și eu. La noi nu-i chip : sărăcie lucie. Un țap...

— Ce țap ?

— De bere, un țap de bere și salutare, fetițo. Prozit.

— Prozit.

— E caldă.

— Fata ?

— Nu, frate, berea. Nu-s franci.

— Pentru spitale. Pentru *de-astea* se găsesc.

— Da-da, e vremea paciavurelor ! Noi muncim, și ele fac bani.

Dialog început în doi, la un țap de bere ; concluzia fusese aprobată de mai mulți, veniți la masă între timp.

— Prozit !

— Prozit !

— Grele vremi. Astea-s școli ?

— Astea-s fete ?

— Ce vreți ? Noile generații ! Drepturi femeilor. Nu-și mai caută de cămin.

— Bine că n-am fete.

— Parcă băieții...

— Ce-are a face !

— Iaca are. Una-i bărbatul, alta femeia. Bărbatul e de cauciuc, se-ntinde și vine la loc ; femeia-i de sticlă, o scapi, se sparge.

— Mare mehenghi mai ești. Prozit, coane Lascăre.

— Mă, fraților, nu-i de glumă. Ne ducem de rîpă. Nu făceau mai bine moșnegii ? Cum își prindeau fetele cu mîța-n sac, la mănăstire. Satură-te, fetițo !

E drept că conu Lascăr, partizan al terapeuticei monahicești, se ducea vara numai la mănăstirile de maici.

Nici-o fată nu pățise nimic, afară de cea din Zlataust.

Considerată retrospectiv, anxietatea zilei devenise un pretext de mîndrie colectivă. Toată școala participase parcă la o luptă pe care-o cîștigase.

Numai Bunicuța și fata din Zlataust căzuseră pe cîmpul de luptă.

Morții cu morții și viii cu viii.

Viii, adică toată școala, erau și mai vii, ca după emoții grele din care ai ieșit teafăr, într-o zi de primăvară, pe pămînt de primăvară, subt cerul albastru, cu cascadele salcîmilor înfloriți.

Scandalul — ca subiect de conversații și de informații — devenise un fel de decorație distinctivă a elevelor școlii, participante, în calitate de spectatoare privilegiate, la desfășurarea lui. Veneau de la un spectacol — pentru oameni mari : intrarea copiilor strict interzisă —, pe care tocmai oamenii mari, adică severii părinți, nu-l văzuseră.

Pe la șase, porțile școlii se dădură în lături.

Strada se umplu de uniforme, glasuri, rîsete, piuituri, chiote.

Dar fata din Zlataust unde era ? Unde era eroina zilei ? gloria rușinei școlii ?

„Directoara s-a constituit prizonieră cu corpul delict". Din elevă în elevă, din grup în grup, vorbele inspectorului se răspîndiră ca vîntul în frunze.

Și, de la sine, elevele se împărțiră în două mari grupuri : rîndunelele și cioarele. Rîndunelele izbucniră pe întrecute spre casele lor, cu paiul mahalagismului în pliscușor, să-l ducă la cuib.

Cioarele, cu plisc mai mare și mai negru, s-adunară una cîte una, în fața ușei directoarei, așteptînd să iasă la iveală, copt, fructul oprit.

CAP. VI

ÎN CASA BUNICUȚEI

Lungi perdele albe fluturau molatec la ferestrele deschise prin care intra parfumul salcîmilor.

Țîrîiau greieri.

Scîrțiitul ferestrelor legănate, le răspundea.

Enăchescu deschise ochii, din somn adînc. Avea o compresă pe frunte. O dureau tîmplele. Ceafa-i era grea. Trupul, de plumb.

Odaia era bătrînească. Mirosea a ceară, a terebentină, a mobilă veche — și luminos, ca și perdelele, flutura, în răstimpuri, parfumul salcîmilor printre mobilele întunecate. Torcea undeva o pisică.

Din odaia de alături s-auzeau goanele metalice ale mașinei de cusut. Bunicuța, cu ochelarii pe nas, cîrpea rochia lui Enăchescu, ruptă de dirigintă.

Nu pe față, dar pe sufletul lui Enăchescu flutura ceva alb, trist pe cît proaspăt, delaolaltă foarte aproape și foarte departe, ca parfumul salcîmilor, departe-n cer și aproape în odaie.

Visase ? sau nu visase ?

Ș-atunci, ș-acum...

Nimic alt n-apăruse încă în mintea ei decît vagul acelui gînd, acelui vis, acelei amintiri, departe și aproape ca un vis încă o dată visat, după lungă trecere de timp, cu fluturări albe ș-atunci, ș-acum, cu gene abea întredeschise odinioară, ca și-n clipele de față.

De la bunici pornea.

...După masă, pe înserate, bunicii ieșiseră la plimbare cu „muscalul" : trăsură cu roți de cauciuc alb și

cal negru și nărăvaș : pe-atunci toți caii „muscalilor" trebuiau să fie nărăvași. Trăsura mirosea ca un geamandan nou de piele. Pe capră „domnu muscal" cu obraji de păpușă și glas de „doamnă domnișoară", adică de domnișoară mare ; — cu chipiu bufant, cu antereu de catifea albastră, încins cu lanț de argint.

Cînd pornise trăsura, „domnu muscal" își aplecase biciul galben pe subt salcîmul de la poartă. Era foarte mîndră că „bunicii ei" se plimbă cu muscalul ; atît de mîndră, încît nici nu-și dădea voie să-i pară rău că n-o luaseră și pe ea : ea trebuia să se culce devreme.

Odată „singură", ca oamenii mari, se dezbrăcase fuguța și, nechezînd la fel ca armăsarii nărăvași, făcuse un trap prin odăi, *cu picioarele goale*. Apoi venise servitoarea de la bucătărie, mirosind tare a tutun, a ceapă prăjită și a petică de șters paharele. O culcase cu de-a sila, după oarecare fugăreală prin odăi : armăsarul nărăvaș era greu de prins.

Nu-și mai aducea aminte dacă era primăvară sau vară, dar știa că mîncase sparanghel ; că era învelită, în *marele pat* al bunicilor, cu o plapumă ușoară de pichet, pe subt care făcea dealuri, munți și văi, cu genunchii și degetele picioarelor ; că la ferestre fluturau lung, pînă-n stelele cerului unde-s îngerii albi și parfumul salcîmilor, perdele albe...

Albă melancolie...

Cîte-o caradașcă, neagră ca dracul și cornută, zbîrnîia îngrozitor, făcînd-o să-și ascundă capul subt plapumă.

Din cînd în cînd venea de-afară parfum dulce — ce fel de flori erau pe-atunci ? parcă se deschidea o șifonieră în cer — de flori și de pămînt stropit și un îndepărt t miros de fum.

— Închide ochii, cocuță, ș-adormi că *te spun* — bodogănea servitoarea, o țigancă hărăpoaică.

Avea dinți albi și buze vinete. Rîșnea cafea, așezată pe marginea scaunului, la căpătîiul ei. Era desculță. Și cu unghia degetului cel mare de la un picior își scărpina pînă la sînge pulpa celuilalt picior, strîmbîndu-se din buze și încreținд ochii.

Apoi ofta — c-un „haaa“ lung —, rîșnea și cînta cu „of“, clătinînd capul.

Urîtă mai era.

— Dă-mi o cafeluță.

— Închide ochii ș-adormi, că *te spun*.

— Dă-mi o cafeluță.

Și țiganca îi dăduse din rîșniță un bob de cafea prăjită, vîrîndu-i-l în gură cu degetele ei îmbîcsite de tutun.

— Na, ș-acuma dormi o dată, că *te spun*.

Ea își „rumegase“ cafeluța încet de tot, umplîndu-și gura de fărîme aromate și amare. Mai dulce era, cu gust de cafea în gură, mirosul florilor de salcîm. Nu vroia s-adoarmă pînă nu s-or întoarce bunicii cu muscalul.

Cafeluța amară... perdele albe... salcîmi... stele... „of“ ... dinți albi... buze vinete...

Bunicii se înapoiaseră cu muscalul. Calul nărăvaș sforăia, necheza și bătea cu copita.

Ea dormea ? sau nu dormea ?

Ținea minte că auzise — trează fiind ? sau prin somn ? — zăngănit potolit de pahare, de farfurioare, de linguriță, în odaia de alături ; apoi mai trecuse vreme, și bunicii intraseră în dormitor, bunica ținînd în mînă lampa aprinsă, dar cu lumina scăzută, iar bunicul cu un pahar din care ieșea coada unei linguriță. Pe buza paharului era o picătură galbenă pe care s-așezase o muscă.

Visase ? Era trează ? Vedea și acum atît de bine *musca de atunci*, încît, privind-o, i se încrucișau ochii și acum.

Mîncase într-adevăr, somnoroasă, pe jumătate ridicată din pat de brațul bunicului, cu batista lui la gît, înghețata amestecată din pahar ?

Nu mai știa nici ea, nici nimeni. Bunicul murise. Bunica era bolnavă și bătrînă, și nu mai ținea minte astfel de nimicuri...

Vroia s-adoarmă iar, ca și atunci — cînd nu vroise s-adoarmă —, privind ferestre care zboară-n cer, cu gustul de cafea prăjită în gură și parfumul salcîmilor pe obraji, și să mai poată visa că la lumină scăzută de

lampă bunicul îi dă să mănînce cu linguriţa îngheţată topită din pahar...

Şi gîndul care căuta somnul cu visuri, al copilăriei, ş-un braţ de bunic, întîlni deodată, dur, masiv şi rău, alt gînd, cu chip şi mîrîit de cîne turbat : Fata din Zlataust.

Cu mîinile pe faţă izbucni în plînsul năbuşit care adună-n piept foşniri de toamnă.

— Te-ai trezit iar, fetiţo. De ce să nu mai dormi ? Ia să-ţi trag eu storul... Aşa, drăguţă, aşa...

— Doamnă directoară, o elevă se cere la dumneavoastră — vorbi în şoaptă servitoarea, respectînd porunca de linişte.

— Spune-i să poftească.

Ridicîndu-se de pe scaunul maşinei de cusut, Bunicuţa aruncă o privire în odaia cu storurile lăsate şi ieşi în vîrfuri, în antreţelul din faţă.

— Aa ! Mata erai, drăguţă. Ce poftеşti ? Numai te rog, vorbeşte încet...

Bunicuţa oftă, arătînd spre uşă, cu ochelarii ţinuţi în mînă.

— O las să mai doarmă.

Sănătescu venise cu pelerina pe umeri şi bereta şcolară pe cap. Pulpana pelerinei îi spînzura pe jos ; bereta era strîmbă, obrajii foarte palizi, şi-n ochi avea o strălucire chinuită, ca de migrenă.

— Doamnă...

Îşi muşcă buzele, fruntea i se încreţi.

— ...Aş vrea să vorbesc mai mult cu dumneavoastră, dacă îmi daţi voie.

— Poftim, drăguţă, numai încet. Stai jos, te rog. Ce face mama ?

— Bine, doamnă.

Şi după ce porni răspunsul maşinal, adăugă :

— A, mama !

Se aşezară pe două fotolii căptuşite cu catifea vişinie, faţă-n faţă.

O pisică albă se alintă serpentin, cu grații și cochetării somnolente în căpușor ; Bunicuța îi zîmbi, chemînd-o cu șoaptă măruntă. Pisica, după ce mai făcu un ocol de alintări, sări în brațele Bunicuței, punînd o fundă de puf alb somnului ei care-ncepea în toate părțile, dar mai cu seamă în poala Bunicuței.

— Doamnă, s-a întîmplat o nenorocire subt ochii noștri...

Bunicuța făcu o mișcare ostenită cu mîna, alintînd apoi somnul pisicei.

— ...Colega mea...

Arătă cu fruntea spre ușă.

— ...e un copil. *Au*...

Iar își mușcă buzele, fără să-și dea seamă.

— ...*Au* distrus-o. Nu știu ce i-au făcut în cancelarie, nu știu ce-a răspuns ea, nu știu dacă a mărturisit ceva, dacă a recunoscut ceva. Dar e un copil. Asta o *știu*. O afirm în fața oricui. De ce-au distrus-o ?

Mîna Bunicuței începu să toarcă somnul pisicei.

— Mă iertați, doamnă, dumneavoastră sunteți directoara mea ; eu sunt o simplă elevă. N-am dreptul să-mi critic profesorii, mai ales în fața dumneavoastră. Dar nu pot...

— Ssst. Doarme...

Parcă într-adins pusese somnul pisicei albe pe genunchii ei, să i-l aducă aminte pe celălalt, somnul cel negru al fetiței care se scula din somn plîngînd.

— Sunt tînără, doamnă. Nedreptățile nu numai că mă revoltă, dar mă fac să nu mai am încredere în oameni, în viață, în viitor...

Bunicuța privi sus, deasupra ușei, unde era portretul tatălui ei, dus dintre vii.

Zîmbea : portretul.

— Cum vreți să mai învăț, doamnă ? pentru ce să mai învăț ? pentru ce să trăiesc ?...

Nu mai putea vorbi. I se zbăteau buzele între vorbe și lacrimi.

Plînsul birui. Plîngea cu bărbia în piept, posomorît, arătînd o frunte patetică, în care gîndurile treceau înainte, punînd ca umbre de nouri pe cîmpii.

Pisica fugi, demnă, de pe genunchii Bunicuței care se ridica.

Mîinile albe ale băbuței se opriră triste, mici, din altă lume, ca două vechi lumini de lună, pe umerii fetei tinere.

— Ai să te-nveți și să trăiești, drăguță. Toate le-nvață omul, pe rînd, pînă ajunge bătrîn : atunci le uită.

Era ceva mănăstiresc, dintr-un alt veac, în casa Bunicuței ; o pace blîndă și tristă ca lumina primăverii în jurul călugărițelor cu părul tăiat subt camilaucele negre.

Sănătescu își apăsă lung ochii, înghiți, și iar vorbi, rămînînd cu pumnii strînși de revolta curmată de lacrimi

— Vă rog să mă iertați, doamnă. N-am venit să plîng în fața dumneavoastră. dar se vede că aveam nevoie...

Bunicuța zîmbi

— Aveai, drăguță.

Se roși ca o fetiță.

— Și eu am avut. Ia spune, drăguță — începu ea c-un fel de voioșie, îmbiind-o la vorbă.

— Vedeți, doamnă, vreau ceva, și nici eu nu știu încă ce vreau. Enăchescu n-a fost prietena mea. Nu-mi dau bine seamă de ce. Poate fiindcă mă crede ipocrită..

Iar își mușcă buzele, privind undeva în sus, c-un aer absent.

In aceste clipe genele-i cădeau peste ochi, punînd un tremur întunecat în dreptul verdelui posomorît al pupilelor. Nu dădea impresia că-și caută vorbele, ci mai curînd că vrea să-și fixeze gîndurile îmbulzite subt fruntea ei dreaptă și-avîntată, cu tîmple cam scobite.

— Cred că și sunt ipocrită...

Un gest al Bunicuței invită iar pisica albă pe genunchi.

— ...gîndesc una și spun alta... Nu pot spune adevărul... Care-i adevărul ?...

Monologa.

Tresări deodată : privi cu mirare pisica de pe genunchii Bunicuței. Torcea. Mîna albă a Bunicuței pă-

rea că prefiră în toată încăperea cîntecul adormirii din blănița albă.

— Iar vă rog să mă iertați, doamnă. Dar nu-i vina mea. Am venit pentru Enăchescu. Și fără să-mi dau seama, vorbesc mereu de mine. Dumneavoastră, doamnă, semnănați cu părintele Zossima din *Frații Karamazov*. Sufletele vor să stea pe genunchii dumneavoastră, ca pisica albă pe care o aveți acum, și să doarmă...

O tăcere.

— ...Dar sufletul meu nu-i alb. Numai dumneavoastră l-ați primi pe genunchi... Doamne !

Ostenise.

Avea uneori mișcarea cu gîtul întins și ceafa grea, a cailor cînd trag la deal poveri.

— Există Dumnezeu ?

Întrebase cu glas stins ; dar în ochi avea o pîndă scînteietoare.

Bunicuța-i privi ochii.

— Pentru oamenii tineri *trebuie* să existe. Pentru cei care *se-ntreabă* ca tine, fetițo, chiar dacă se îndoiesc, Dumnezeu există mai hotărît decît pentru cei care se-nchină în fiecare seară.

— Eu nu mă-nchin, doamnă, dar mă *tem*. Unii se duc la biserică, alții se tem de cimitire... de cimitirile din ei.

Și deodată, fără nici-o legătură aparentă, vorba ei apucă pe alt drum.

— Doamnă, Enăchescu mi-a spus că mint.

— Te-a jignit...

Cum vorbea încet, nu se putea înțelege dacă era întrebare sau afirmație.

— Avea dreptate. O acuzasem pe nedrept. Citeam în ora de franceză o carte de-ajuns de frivolă pentru mentalitatea școlară, *Les Aventures du Roi Pausole*, de Pierre Louis, o carte socotită compromițătoare pentru o fată tînără...

— Am citit-o, drăguță, e spirituală și agreabilă.

— O citeam pe-ascuns. Mă refugiasem în banca din fund, între Enăchescu și Baciu. Profesoara m-a prins citind. Am spus că nu-mi aparține cartea, că-i a lui

Enăchescu. Ea a *tăcut*. Profesoara a luat cartea şi a citit-o acasă. Desigur că în cancelarie a acuzat-o pe Enăchescu, fiindcă, pentru domnişoara Enăşoiu, o astfel de carte nu poate fi decît infamantă... cînd o citeşte o elevă.

— Mai toţi au acuzat-o.

— Şi ea a *tăcut* — afirmă glasul întunecat.

— A tăcut, da.

— A recunoscut ?

— Ştiu eu, fetiţo ? N-a protestat. I-a făsat să facă ce-au vrut.

— Doamnă... o credeţi vinovată ?

— E atît de tînără, fetiţo, atît de copil, şi atît de necăjită, că nu poate fi vinovată, orişice ar fi făcut. Biet copil necăjit.

— Ş-acum ?

Bunicuţa ridică din umeri.

— I-adevărat, doamnă, că tatăl ei e arestat ?

— Nu cred... E plecat... undeva...

— Cine îngrijeşte de ea ?

— Ea singură. Are o bunică bolnavă la spital şi pe tatăl ei... care a plecat. Ea singură ţine cheile casei...

Glasul Bunicuţei ostenise treptat, spunînd ultimele vorbe ; se vedea că, pentru Bunicuţa, cheile din geanta lui Enăchescu erau grele de tot, nemeritat de grele pentru tinereţea ei cu geantă roasă şi o crenguţă de frunze de nuc.

— E săracă ?

— Foarte săracă.

Bunicuţa vorbi şi mai în şoaptă, c-un fel de sfială.

— E îmbrăcată ca un copil sărac de tot : cămaşă ruptă... şi altele...

Tăcură.

Pisica nu mai torcea. Parcă se întunecase de-a binelea încăperea, de cînd pisica n-o mai dezmierda cu toarcerea ei albă.

— Doamnă, eu mă simt vinovată faţă de Enăchescu.

— De ce, fetiţo ?

— Am învinuit-o pe nedrept. Am contribuit şi eu la nenorocirea ei.

Bunicuța o privi cu atenție.

— Ești zbuciumată, fetițo. N-ai dreptate.

— Vreți să spuneți, *exaltată*, doamnă ?

— Citești prea mult.

— Credeți, doamnă, că zbuciumul meu vine din cărți ?

— Și din cărți.

— Și din viață, doamnă ; o caut și-n cărți, o caut pretutindeni. Eu caut. Asta-i viața mea. Goană după ceva...

Iar își mușcă buzele.

— Fetițo, — începu Bunicuța c-un zîmbet parcă maliții — ; mi-ai făcut un compliment „literar" pe care nu-l merit, dar pentru care-ți mulțumesc, asemuindu-mă cu starețul Zossima. Îți place Dostoiewski ?

Sănătescu tresări.

Parcă ar fi întrebat-o : furi ? ucizi ?

Răspunse posomorît, ca și cum ar fi vorbit într-un azil de noapte.

— Sunt lucruri, doamnă, despre care nu pot vorbi.

Iar privi distrat undeva departe, ca și cum i-ar fi apărut o mare înainte, nu un părete.

— Vorbele sunt făcute pentru minciună. Adevărul tace. Oamenii i-au tăiat limba...

Își mușcă buzele, tare.

— Am spus eu asta ? Da. Mint.

Își scutură capul, ridicînd fruntea c-o mișcare semeață, răzvrătită.

— Îl urăsc pe Stavroghin și pe Ivan Karamazov... Ura lui Caliban văzîndu-și fața în oglindă. Am întîlnit această frază în prefața lui Dorian Grey. Dar nu-i adevărat. În orice oglindă se oglindește orice trup. Sufletul e altul în fiecare oglindă. Nu sufletul, sufletele din noi. Copacii n-au o frunză, au un frunziș. În noi sunt păduri. Asta nu vor s-o știe oamenii.

Bunicuța se ridică de pe fotoliu. Apropiindu-se de Sănătescu îi trecu mîna pe frunte, apoi pe cap, încet, parcă mai mult pipăind decît dezmierdînd, așa cum fac orbii, chiar cînd alintă.

— Ciudată formă de cap ai, fetițo.

Mîna i se oprise pe creştetul capului, unde craniul avea o scufundătură bruscă, şi-apoi o proeminenţă, bulbucată : foarte marcate.

— Cutia Pandorei ! — ricană glasul lui Sănătescu. — Astupaţi-o, doamnă.

— Cutia literaturii, fetiţo. Închide-o — răspunse glumeţ glasul Bunicuţei, dar ochii ei priveau gravi creştetul capului pe care-şi lăsase mîna.

Bunicuţa îşi amintise involuntar, poate din pricina aluziei la Dostoiewski, de privirea stareţului Zossima cînd se închină în faţa lui Dimitrie Karamazov.

— Cutia literaturii, fetiţo. Am deschis-o, şi a intrat şi în mine.

Bunicuţa se aşează iar pe fotoliu, în faţa lui Sănătescu, zîmbindu-i maliţios. Pisica i se sui pe genunchi, cerşindu-i dezmierdări cu ochi de sultană.

Şi iar apăru, între Bunicuţa şi Sănătescu, somnul cel negru, din camera cu storurile trase.

Urmărea fiecare dintre ele alte gînduri, alte preocupări.

Sănătescu avu un oftat adînc. Apoi, treptat, ochii i se aprinseră.

— Doamnă, îmi daţi voie s-o ajut pe Enăchescu, s-o iau sub protecţia mea ?

— De ce îmi ceri voie mie, fetiţo ?

— Aşa, numai dumneavoastră. Vreau să hotărîţi dumneavoastră. *Mă jur solemn* că voi respecta hotărîrea dumneavoastră.

Cuvintele i se învălmăşeau. Era un tremur în toată fiinţa ei. I se încleştaseră pumnii.

— Vreau să mă devotez. Vreau să repar ce i-am făcut lui Enăchescu.

— Ce i-au făcut alţii, fetiţo.

— Ce i-a făcut... Dumnezeu.

Mîinile Bunicuţei tresăltară... apoi iar dezmierdară pisica albă care-o privea cu ochii întredeschişi, cerîndu-i socoteală pentru clipa de uitare.

— Ce i-au făcut oamenii, drăguţă.

— Ce i-am făcut *noi* oamenii — reluă Sănătescu.

— *Ei*, fetiţo, *noi* ; mata eşti prea tînără... Ce-i în sufletul tău, fetiţo ?

— Nu ştiu... dorinţi...

— Vrei s-o ajuţi ?

— Vreau.

— Dar oamenii săraci şi tineri sunt mîndri, fetiţo. Va primi ? Eu n-am îndrăznit...

Abea se auzi glasul Bunicuţe', scăzut ca al celor constrînşi să recunoască o jignire adusă altora.

— Voi fi prietena ei, sora ei, mama ei... Am nevoie, doamnă, să mă devotez. Eu n-am copii.

— E greu cînd *nu-i mai ai,* fetiţo ; mata ai părinţi.

— *Ei mă au pe mine,* doamnă. Şi eu vreau *să am,* nu *să fiu.* Vreau să mă devotez. Vreau să răscumpăr. Înţelegeţi, doamnă, vreau să fiu bună, ca să mai pot crede în bunătatea oamenilor.

Bunicuţa o privi cu mirare, cu spaimă — apoi cu duioşie şi compătimire. Îi părea ciudat să audă un gînd al ei de bătrîneţă în gura unei fete tinere , ciudat şi trist.

De multă milă mai aveau nevoie oamenii... mai ales cei tineri de după război, îmbolnăviţi de prea multă minte : pomi tineri şi slăbuţi, istoviţi de povara rodului grăbit. La vrîsta lui Sănătescu, Bunicuţa gîndea cu inima ; Sănătescu parcă şi iubea cu mintea, la vrîsta primelor roşeli...

Răsuna afară, mai de mult, un zvon de glasuri tinere, învălmăşit ca-n recreaţii. Dar, de la o vreme, zvonul începu să se amplifice, devenind un fel de cor ţipat, din ce în ce mai strident, ca un lătrat de cîni ai unui sat în care a intrat un cîne venetic.

Bunicuţa ascultă, plecînd urechea înspre uşă, atentă.

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must
Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

Şi numai glasuri tinere — ca cele care cîntă *Florile dalbe* — scandau vorbele infamante. Şi vorbele intrau în casa somnului alb şi-a somnului negru.

— Doamnă, o insultă, doamnă. Goniţi-le. Lăsaţi-mă să le gonesc eu.

Bunicuţa şi pornise, înaintea îndemnului.

Sănătescu izbucnise după ea, tîrîndu-şi pelerina, c-o pornire ascuţită de pasăre de pradă.

CAP. VII

HIS MASTER'S VOICE

Mai toate fetele din cursul superior, negre subt salcîmii înfloriţi, băteau din mîni tactul cuvintelor clamate spre fereastră.

Se săturaseră de-atîta aşteptare. Aveau nevoie de distracţie. Deci se revoltară împotriva celei care nu vroia să le-o dea.

Începuseră cîntarea în şoaptă, respectînd încă pe Bunicuţa — deşi se zvonise că o scoate de la direcţie — şi temîndu-se de inspector.

Dar una dintre ele zărise, după perdelele cancelariei, capul inspectorului, zîmbind.

— Daţi-i drumul, fetelor. Inspectorul e cu noi. Rîde.

Şi corul îşi dăduse drumul.

În cancelarie era numai inspectorul şi cu mignona Margareta Enăşoiu. Priveau şi ascultau de la fereastra cu perdea, ca dintr-o lojă ; Margareta, mică, blondă, zvăpăiată ; inspectorul, mare, brun, grav ; el o simţea în faţă ; ea îl simţea în spate.

Era primăvară.

Ea profesoară, el inspector, ea după o zi de emoţii, el după o zi de muncă.

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

— Cînd mai veniţi pe la noi, domnule inspector ?

— Duduie Margareta, îmi daţi voie ?

Joc de gene şi de nări.

Roşeaţă.

Ea zmeura, el ursul.

— Nu credeţi, duduie Margaretă, că nu face să mai rămîneţi într-o şcoală în care s-au întîmplat atîtea... Reputaţia... Lumea e rea... De ce n-aţi veni la Bucureşti ? Am o *catedră*...

Parcă-i dădea *rendez-vous* la catedră.

— Vedeţi, mamaia...

— Emancipaţi-vă.

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

— Să nu ne vadă...

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

— Vai, domnule inspector...

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

— Nu... aici.

...Capul alb al lui Ivănucă se plimbase prin sufletul ei de subt pleoapele închise, ca un strigoi printr-un cimitir.

Nu mai avea pe nimeni şi nimic alt decît frica. Singurul ei prieten era un monstru nebun, un biet monstru nebun : încă nu se putea împiedeca să nu-i fie milă de el — Ivănucă-nucă-nucă —, văzîndu-l alb, încovoiat şi şchiop. Dar îi era milă şi frică, scîrbă şi groază, amestecate laolaltă. Toate amintirile cu Ivănucă se înveninaseră ; căpătaseră nucii limbi de viperă.

Nu dormea. Se prefăcea că doarme, de teamă să n-o trimeată directoara acasă. Din nou acasă ! Din nou lîngă Ivănucă ! Din nou lîngă monstru ! Cînd se gîndea la el, trupul i se ghemuia şi-i venea să ţipe, cu spinarea străpunsă de fiori.

Să se ducă oriunde, să doarmă oriunde, chiar pe scara şcolii, numai la ea acasă nu.

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

O chinuia atît de adînc despărţirea de un prieten şi tot straniul pe care-l revărsa în ea albul de lună răsărită-n cimitir al părului — odinioară de bunic — al lui Ivănucă, încît uitase că nu mai era Delia, că nu mai

avea dreptul să fie eleva Enăchescu din clasa opta, că o condamnaseră să fie fata din Zlataust.

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

Parcă murise, şi parcă ea, cea moartă, asculta cum o batjocoreau pe cea vie : tot ea.

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

De-acum înainte trebuia să-i fie ruşine de ea şi de Zlataustul copilăriei ei.

Pe străzi, să umble numai noaptea. Să n-o vadă nimeni, să n-o ştie nimeni. să se ascundă.

Unde ?

În Zlataust.

Lîngă Ivănucă

Unde ?

Şi-n jurul ei numai prăpastii. Ori Ivănucă, ori cei care-o batjocoreau.

„Nu le-am făcut nimic."

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

Glasurile intrau în odaie, prin ziduri, prin storuri, şi parcă o priveau, o pipăiau şi o muşcau.

Nu mai era singură.

„Ce le-am făcut ?"

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

Sări din pat, să fugă.

Unde ?

La fereastră. Să *vadă* ce-auzea şi încă nu-i venea să creadă că-i aievea.

Văzu prin crăpătura storului pe colegele ei — recunoscu pe fiecare în parte —, bătînd din palme şi cîntînd, cu feţele congestionate. Nu mai erau *colege*, erau altăceva, o mulţime necunoscută, străină, răsărită deodată din pămînt, ca s-o urască şi să o batjocorească.

Se înăspriseră, se hainiseră, îmbătrîniseră feţele colegelor ei.

Şi deodată, în faţa gurilor căscate să o muşte. pe care le vedea într-ascuns, îi trecură prin minte vorbele unei scrisori a Duşmanului.

Arsese scrisoarea, dar nu şi vorbele ei de ură.

Erau în ea : *„Dacă toţi copacii unui codru ar avea în loc de frunze capete de babă ştirbă cu blesteme-n gură, codrul acela ar fi sufletul meu cînd te urăşte. Te urăsc.“*

— Tu, Ivănucă !

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must.“

Unul o ura fiindcă era un monstru.

Dar ceilalţi de ce-o urau ?

Oamenii ! Colegele ei !

Parcă ieşise lumea din sufletul Duşmanului : Ivănucă.

Pironită la fereastră, după stor, privea şi i se zbătea mintea în toate părţile, şi inima, să vadă altăceva, o scăpare, o speranţă, o milă, un ajutor.

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must.“

Osteni. Nu mai putea plînge. Nici somn nu mai avea. Vroia să doarmă. Vroia să moară.

Era atît de tînără, că moartea-i apărea ca o închidere de pleoape pe-un somn lung cu plapuma peste cap — şi, poate, undeva pe-aproape, un bunic cu lampa scăzută.

Refrenul de-afară amuţi brusc.

Şi-n ochii fetei care dorea moartea cu inimă îmbătrînită şi minte copilărească — fiindcă era copil alungat de oameni şi lapidat de vorbele lor —, scena de-afară se desfăşoară mult mai stranie decît pentru cei de-acolo.

Dintăi se ivi Bunicuţa, cu ochii de mînie ai celor niciodată răi.

De după ea se repezi Sănătescu

Pumnii strînşi, ochii demenţi.

— Turmă de cîni, marş. Ruşinea şcolii voi sunteţi. Ruşinea pămîntului voi sunteţi. Ruşinea lui Dumnezeu voi sunteţi. Nu v-a dat cuvîntul ca să lătraţi...

Îndărătul vorbelor lui Sănătescu tăcerea gravă, ca de piatră de mormînt, a Bunicuţei.

— Ai tu dreptul să insulţi pe cineva, Ştefanovici?...

Glasul lui Sănătescu denunța strident pe una din mulțime, izolînd-o.

— ...Tu, care ești lașitatea personificată și ipocrizia ordinară ; tu, care furi creioane și cărți fără să ai nevoie de bani ; tu, care-ți pui cîrpe în rochie ca să pari că ai sîni ; tu, care-ți aranjezi jartierele pe stradă, cînd trec băieții... Și tu, Balaban ! Ai tu curajul să zvîrli cu piatra, tu, suflet putred, care spui internelor la ureche ce fac părinții tăi noaptea, cînd te cred adormită : și tu. Doicescu, suflet netrebnic, tu, care oftezi de cîte ori vezi cocotele picior peste picior în automobil ; tu, Marian, care te uiți pe gaura cheii în camerile hotelurilor unde te duc părinții în vilegiatură, ca să ai ce visa noaptea ; tu, Mrejeru, care înveți pe de rost pasagii din cărți pornografice, ilustrîndu-le cu trupul tău ; tu, Bancovici, care ești „verișoara" tuturor derbedeilor ; și tu, Mihuță, te-ascunzi, bine faci, mi-e rușine să te văd. Și voi toate-toate, vă am aici...

Îi căzuse pelerina la picioare ca un diavol negru cu aripele întinse ; își ridicase brațele în sus, cu pumnii strînși, cutremurîndu-i spre fetele înspăimîntate.

— Am sufletul vostru în mînile mele. Dacă l-aș sparge aș otrăvi lumea cu mirosul lui. Și îndrăzniți voi, turmă de viermi ipocriți, să dați cu piatra în Enăchescu ?

Un pumn căzu de-a lungul coapsei ; celălalt rămase avîntat în fața lor.

— E mai curată decît voi toate. Eu afirm. Să îndrăznească una să desmintă. Să vie aici, în fața mea. O aștept... Voi să știți, de azi înainte, că Enăchescu, cea mai curată fată din școală și cel mai nenorocit copil din lume, e subt protectia mea. Cine lovește-n ea lovește în mine. Ați auzit ?

Fata cu obraji palizi din fața lor era cea pe care-o *urmaseră* cînd porniseră împotriva „dușmanilor din cancelarie". Adusese după ea toată puterea de fătișă răzvrătire *a lor*, a școlii întregi, putere care numai *după* Sănătescu apăruse și se afirmase, niciodată în fața și împotriva ei.

Așa că înaintea fetelor nu se oprise numai Sănătescu, ci o *mulțime* în fața altei mulțimi.

Şi mulţimea concretă, cea aievea, dădu îndărăt în faţa celei nevăzute, adusă de pulpana fetei cu obraji palizi şi cu vorbă aspră.

Fără să-şi dea seamă, instinctiv, atacîndu-le în parte, Sănătescu le desolidarizase prin panica individuală produsă de destăinuirile spuse-n public ; se temeau unele de altele fiecare. Nu numai de vorbele lui Sănătescu le era frică, dar şi de urechile care le ascultau.

Sănătescu nu insultase o mulţime. O dezagregase, lovind şi pregătind alte lovituri pentru cei care-o formau.

— Aţi auzit ?

Tăcere.

— Plecaţi.

Plecară.

În Templu, Isus luase biciul şi lovise El, cu mîna Lui.

Bunicuţa lăsase biciul să lovească singur, în ceilalţi şi-n ea.

Obrăjiorii mignonei Margareta erau congestionaţi, la fereastră, unde şedea lipită de zid, îndărătul perdelei ; dar şi mai congestionaţi erau obrajii inspectorului, cu Margareta între zid şi el, şi numai hainele între trupşorul Margaretei, tare pe la rotunzimi cum sunt caisele necoapte, şi trupul lui dur, mare, greu, masiv.

Fetele cu refrenul plecaseră.

Putea să plece şi perechea din cancelarie.

— Frumoase lucruri se mai petrec în şcoala asta ! medită cu glas tare inspectorul, îndreptîndu-şi cravata strîmbă.

CAP. VIII

MÎNA ŞI UMBRA EI

Sănătescu gîfîia.

Vinele tîmplelor îi erau umflate. Ochii verzi se înnegriseră.

Mult timp, în reculegerea încăperii, nu răsună decît respiraţia învălmăşită.

— V-am întristat, doamnă.

Bunicuţa o privi lung.

— Eşti puternică, fetiţo. Să dea Dumnezeu să fii tare. Eu sunt bătrînă.

— Am spus lucruri urîte şi adevărate, doamnă. Îmi pare rău că le-aţi auzit dumneavoastră.

— Cîţi ani ai, fetiţo ?

— Optsprezece.

— Şi ea tot optsprezece. Începeţi greu viaţa.

Sănătescu părea că-şi ascultă gîndurile ei, nu vorbele Bunicutei.

— Am spus vorbe urîte, doamnă. Nu pot să mai vorbesc cu dumneavoastră.

— Ai făcut o faptă bună.

Sănătescu tresări.

— Eu ? Adevărat ? Credeţi, doamnă, că merit prietenia ei ?

— O vrei ?

— Nu ştiu niciodată ce vreau. Ea e mai curată decît mine.

— E mai copil.

— Eu n-am fost niciodată, doamnă. Ea va fi copilul meu, un copil aruncat de oameni în braţele mele.

— Iţi ei o sarcină grea, fetiţo.

— Mi-o iau, doamnă. Are nevoie de apărare. Vor s-o sfîşie. Vor „capul lui Moţoc". Nu le-aţi auzit urlîndu-i la fereastră infamia ? Gîndiţi-vă, doamnă, mîne, tot oraşul o să ştie, toţi bărbaţii or să caute pe fata din Zlataust. Şcoala n-o mai primeşte : a solidarizat toate ipocriziile, nenorocita, împotriva ei. Acasă, cine ştie, poate or s-o dea afară : i-a compromis, le-a pătat numele. Ah, doamnă, petele numelui ! Societatea îţi dă voie să pătezi ce vrei, ce-ţi place, numai numele să nu-l pătezi. Ea a pătat, nenorocita, tocmai steagul sacru al ipocriziei. Ce vreţi să mai facă ? Cine primeşte pe un lepros în casa şi în patul lui ? Cei care sunt şi ei leproşi... Eu.

— Mata ?

— Eu. Ea mă va vindeca.

— Ciudată eşti, fetiţo. Nu te înţeleg.

— Nici dumneavoastră, doamnă ?!

Era atîta desnădejde în glasul şi în ochii ei, încît fruntea Bunicuţei se încreţi.

Rămase amintirea unui straniu ţipăt sufletesc, în pacea şi în umbra care o înconjurau pe Bunicuţa.

— Nu mai înţeleg pe nimeni, fetiţo. Vin din alte vremi. Nu mai sunt bună la nimic. Profesoarele au dreptate. Voi pleca.

— Unde ?

— Nu ştiu, fetiţo. Poate acolo unde se duceau văduvele din vremea mea : la mănăstire.

— Tot oameni.

— Nu fug de ei, fetiţo. Ei fug de mine. Acolo nu mai are cine fugi : acolo stau toţi şi aşteaptă.

Un ceas bătu o oră de înserare.

Sănătescu tresări.

— Ce-aţi hotărît, doamnă ?

— Hotărăşte mata, fetiţo, ce-ţi spune inima.

— Dar a dumneavoastră ?

Bunicuţa oftă.

— A mea, fetiţo, vă vrea binele la amîndouă. Ea e prea copil ; mata eşti prea puţin copil. Îi vei face bine? îi vei face rău ? Dumnezeu ştie. Vrei să-i faci bine ? Numai mata ştii. Poţi să-i faci bine ? Ştiu eu ?... Oamenii

l-au făcut rău fără să ştie ; mata vrei să-i faci bine : vei şti ?... Dar ea oare primeşte ? Spui că nu ţi-e prietenă... Ce vrei să faci cu ea ?

— Vreau s-o iau la noi acasă, s-o scot din Zlataust.

— Ş-acolo ?

— Să trăiască lîngă mine.

— Şi cînd te vei căsători ?

Sănătescu ridică o frunte severă, orgolioasă.

Dar alt gînd veni pe buze, decît acel care-i împietrise fruntea.

— Se va căsători ea înaintea mea.

— ... ?

— Oamenii uită. E frumoasă. Va fi şi mai frumoasă. Frumuseţea ei îi va dovedi nevinovăţia faţă de toţi cei care vor iubi-o.

— Să dea Dumnezeu.

— Aţi hotărît, doamnă ?

— Fetiţo, nu uita că n-am nici-un drept asupra ei. Eu nici directoara şcolii nu mai sunt.

— Sunteţi Bunicuţa.

— Dar părinţii ei, fetiţo ?

— Nu le-o fur, doamnă. Le-o păstrez... mai bine decît ei...

— Dar părinţii tăi, fetiţo ?

O uşurare se ivi în ochii lui Sănătescu.

— Doamnă, mama a fost eleva dumneavoastră. Ştiţi cît vă stimează. E chiar ciudat că mama...

O pauză.

...vă poate stima atîta. Scrieţi un cuvînt. Spălaţi cu mînile dumneavoastră, pentru ochii mamei, reputaţia nemeritată a acestui copil nenorocit. Mama nu va primi pe Enăchescu, eă va primi în casa ei fapta lăudabilă pe care i-o va arăta scrisoarea dumneavoastră... Pe Enăchescu voi primi-o eu.

Fruntea Bunicuţei se încreţise. Urmărea cu mirare şi c-un fel de teamă argumentarea lui Sănătescu.

— Fetiţo, oare se cade să ne *judecăm* părinţii ?

— Pe mama o iubesc, doamnă, dar...

— Inima, fetiţo, nu trebuie să aibă nici-un „dar". Acest „dar" e al minţii. Nu amesteca.

Sănătescu plecă fruntea ; Bunicuța îi pierdu ochii de subt privirea ei atentă.

— Și tatăl tău, fetițo ?

— Tata trăiește *singur*, doamnă, ca și mine. Casa noastră e posomorîtă. Mama vorbește singură...

Bunicuța își descreți fața c-un zîmbet. Și-n școală, mama lui Sănătescu tot așa era : păsărică. Și era mama acestei fete ciudate !

— ...Doamnă, înțelegeți, mă *usuc*. N-am avut copilărie. N-am avut prieteni. Nu pot să am. Sunt stearpă. Trebuie să *ies* din mine. În casa noastră trebuie să intre și să trăiască un om tînăr ; s-aducă *aer* de-afară. Ea ne face nouă mai mult bine decît îi putem face noi ei. Tuturora, chiar și mamei. Eu nu-s fata care-i trebuia mamei. Nu-s cochetă, nu răsfoiesc ziare de modă, nu știu să vorbesc profund din vîrful buzelor, n-am răbdare să discut cu mama „probleme morale" ; mama se uită la mine ca un...

Era să spuie papagal.

— ...canar la o bufniță.

Bunicuța zîmbi.

— Enăchescu nu-i o păpușă. Dar mama crede despre oameni ce-i place să creadă. Va fi și măgulită, și încîntată să facă o faptă bună și să protejeze o fată frumoasă. Scrieți-i, doamnă.

Era ciudată îndărătnicia copilărească a glasului lui Sănătescu, apărînd numai în vorbele : „Scrieți-i, doamnă". Se ruga așa cum imploră elevele pe o profesoară severă : „Nu mă lăsați, doamnă, repetentă". Celelalte vorbe le spunea cu alt ton, cu alt glas, cu altă atitudine lăuntrică. Pe cît era de dominatoare și sigură cînd argumenta Bunicuței, pe-atît devenea de nesigură și aproape gata de lacrimi, cînd spunea : „Scrieți-i, doamnă".

— Scrieți-i, doamnă.

Avu iarăși o mișcare răzvrătită.

— ...Pe Enăchescu oricum o voi proteja. Dar am oroare, doamnă, de *discuțiile* cu mama. Și ea e cu „reputația", cu „ce spune lumea", cu „ce se vorbește în oraș", cu „ceea ce se crede despre cutare". Înțelegeți. Dacă o aduc la noi pe fata din Zlataust, mama va spune

că n-o mai ascult, că sunt un copil denaturat, că nu-i respect casa și numele, că mă compromit în ochii lumii. Și-ncep, doamnă, discuții care pot ține luni de zile, fiindcă mama are nevoie să „discute probleme morale". Dar eu nu vreau să discut cu mama. Și nu vreau, mai ales, ca *prietena* mea să aibă un dușman vorbăreț în casa noastră. Scrieți-i, doamnă. Înțelegeți, e suficient să-i afirmați dumneavoastră că Enăchescu e un copil nenorocit, c-a fost lovită fiindcă n-a avut cine s-o apere, că a plătit pentru toate păcatele celorlalți, fiindcă e copil sărac și dezarmat... V-am întristat, doamnă ?

Bunicuța protestă c-un zîmbet melancolic. Știa, totuși, că, vinovată sau nevinovată, Enăchescu plătise și pentru ea, pentru Bunicuța, nu pentru răul făcut profesoarelor și școlii, dar pentru bunătatea ei de „boieroaică".

Vorbele ciudatei fete începeau s-arunce în ea semințele altei neliniști. Se simțea oarecum răspunzătoare de ce se întîmplase ; indirect răspunzătoare. Totuși, putința unei răspunderi o apăsa. Și oare n-avea dreptate Sănătescu ? Oare loviturile date fetiței nu erau îndreptate mai ales împotriva ei ?...

— Afirmați, doamnă, mamei, că Sănătescu e *nevinovată*, că e o *victimă*. Afirmați dumneavoastră c-a fost pedepsită pe nedrept, că reputația care *i-au* făcut-o e o infamie ; că fetița e un copil curat care merită protecțiunea „oamenilor nobili". Faceți apel, doamnă, cum știți dumneavoastră, la inima generoasă a mamei, la superioritatea ei sufletească, la devotamentul ei pentru cei slabi, spuneți-i că fetița e victima urei celor de jos împotriva... celorlalți...

Nu spusese „victima urei slugilor împotriva boierilor", dar Bunicuța pricepuse și suferea : suferea pentru toți.

— Scrieți-i, doamnă.

Refrenul revenea obsedant, plîngător, de îndată urmat de alte argumente și sugestii. Sănătescu parcă vroia să compuie ea scrisoarea pe care-o cerea Bunicuței.

— ...Înțelegeți, doamnă, mama știe că au rămas puțini boieri adevărați. E „subiectul" ei, „drama" ei. Pentru ea, dumneavoastră sunteți mai presus de minte și suflet, trecutul boieresc al Moldovei. Numele ei e solidar cu numele dumneavoastră. Dați-i prilejul să lupte pentru dumnea-

voastră, pentru clasa ei socială. Enăchescu nu va fi decît pretextul luptei pentru cauza pierdută a boierimii. Mama va fi cîştigată. Se va devota, va deveni o fanatică. Reputaţia lui Enăchescu nu va fi decît o ticăloşie democratică. Aşa-i mama, doamnă.

— Fetiţo, dar eu nu sunt avocat.

— Sunteţi judecător, doamnă. Afirmaţi mamei că Enăchescu e nevinovată.

— Pot ?

Fruntea lui Sănătescu se posomorî.

— Vă îndoiţi, doamnă ? *Dumneavoastră ?*

— Drăguţă, pentru *mine* e nevinovată. Dar pot eu să afirm *mamei tale* că e nevinovată ? În locul meu, ştiind ceea ce ştiu, mama ta s-ar îndoi.

— Mama...

— Da, fetiţo, uşa casei ei, a mamei tale, vrei s-o deschid fetiţei.

— Nu merită ?

— Merită omeneşte. Dar tu, fetiţo, îmi ceri să mint, îmi ceri să afirm mamei tale ceea ce numai faţă de mine pot să afirm — faţă de alţii, nu.

— Ridicaţi-o pe mama pînă la dumneavoastră, doamnă.

— Fetiţo, ceea ce-mi ceri e grav.

— Iertaţi-mă, doamnă. Sunt ultima fiinţă a acestei şcoli, care vă face rău... şi vă iubeşte. Dar gîndiţi-vă la copilul nenorocit. Oamenii au făcut din ea „fata din Zlataust" ; numai dumneavoastră puteţi s-o scoateţi din îngrozitoarea poreclă. Daţi-mi ajutor, doamnă. Nu şovăiţi. Scrieţi-i mamei.

— N-ar fi mai bine să vorbesc cu mama ?

— Nu, doamnă, nu. Dacă-i spuneţi ce s-a petrecut în cancelarie, dacă-i spuneţi cum a fost acuzată şi că ea a tăcut în faţa acuzărilor, doamnă, *n-o mai puteţi cîştiga pe mama.* Mama *vorbeşte*, doamnă, nu poate să tacă. Înţelegeţi, doamnă. Şi dumneavoastră nu puteţi s-ascundeţi nimic, doamnă. I-aţi spune tot, şi mama ar fi cu *ei*, nu cu *noi*. Scrieţi-i, doamnă...

Îşi dădu seama deodată că pornise pe un drum greşit, rugînd-o pe Bunicuţa să nu *vorbească* mamei ei, fiindcă,

vorbind, i-ar fi spus tot ; ci să-i scrie, adică să *aleagă* pentru a o *convinge* numai ceea ce era *util acestui scop.*

Scrisoarea devenise o minciună.

— Scrieţi-i, doamnă, — răsună glasul tînguitor.

Se întunecase. Se îndeseau umbrele albastre ale înserării.

Sănătescu îşi plecase fruntea.

Tăcerea în umbră aducea fiecăreia gîndurile cele mai lăuntrice.

Mîna Bunicuţei alunecă încet, ca pe metanii, pe mărgăritarele stinse ale lanţului atîrnat de gît ; pînă cînd întîlni, în bluză, capătul lanţului, cu medalionul şi crucea copilului ei din mormînt.

Nu s-auzea nimic alt decît tic-tacul pendulei, aşa cum răsună într-o încăpere cu oameni care nu vorbesc.

„...Oamenii care se apropie de Dumnezeu... sau de mormînt, se duc la mănăstire... Dar cei tineri, copiii singuri, ei unde să se ducă ?...“

Apoi mintea Bunicuţei nu mai gîndi ; *văzu.* Văzu o geantă roasă, nişte chei grele, toate cheile casei ; apoi văzu o crenguţă de nuc... Mirosul ei era cel mai amar miros în sufletul Bunicuţei.

Şi celălalt copil... copil chinuit ; unul era chinuit de oameni, celălalt de propriul lui suflet.

O uitase pe Sănătescu. Îi apăru cu fruntea plecată : posomorîtă frunte, grea, lipsită de tinereţă, frunte de toamnă ; şi după ce-i văzu fruntea, surprinse prin umbră luciri care alunecau lung pe obraji : plîngea. Şi lacrimile de subt o astfel de frunte, ca şi căderea stelelor de toamnă, nu puteau fi cuprinse cu mîna ; veneau din mari singurătăţi şi din adînci îndepărtări.

Care era calea ? Putea oare o „minciună“ să îndrepte răul făcut de „adevăr“ ? Dar care era adevărul ? Şi unde începea minciuna ?

O chinuia fetiţa cu frunte posomorîtă.

Presimţea gînduri ciudate subt fruntea ei — şi mai ciudate, şi mai întortocheate decît cele pe cari i le împărtăşise fragmentar.

„Scrieţi-i, doamnă“.

Era o îndărătnicie de copil în aceste vorbe ale ei — dar fruntea ? — şi totuşi, vorbele ei răsunau din nou în tăcerea de acum, nu ca nişte vorbe, ci ca un scîncet solitar de pasăre rănită.

„Scrieţi-i, doamnă."

Ciudat copil ! Cerea voie să facă o faptă bună, cu sufletul întunecat şi zbuciumat al celor care pregătesc o crimă.

Îi era milă de fata cu frunte posomorîtă — şi frică.

Plîngea grav, ca bărbaţii. Pe obrajii ei, plînsul îşi pierdea drăgălăşia, frăgezimea, pe care le capătă pe chipul oamenilor foarte tineri ; acele lacrimi nu s-ar fi mirat, întîlnind în drumul lor şanţul adînc al zbîrciturilor bătrîneşti.

Degetele Bunicuţei se opreau din loc în loc pe mărgăritarele stinse ale lanţului care-i unea tinereţea — îl căpătase de la logodnicul ei — cu mormîntul copilului a cărui cruce atîrna de lanţ.

„Drăguţa mea Balaşa..."

Începutul scrisorii către mama lui Sănătescu — „Scrieţi-i, doamnă" — apărea ca o ispită în mintea Bunicuţei. Cuvintele se alintau albe ca pisicuţa care plecase pe-afară, după bondari şi caradaşte.

Umbra se îndesea, înnegrindu-se.

Luciditatea fetei cu frunte posomorîtă o spăimînta. Îşi cunoştea atît de bine mama, o judeca atît de matur şi adînc, încît Bunicuţa nu găsea nici replică, nici adaos la tot ce spusese Sănătescu despre mama ei. Aşa era : o păsărică. În loc să ciripească, vorbea. Nici bună, nici rea. Indiferentă. Încă de pe băncile şcolii, obsedată de rangul ei : Balaşa Alexandru Craiu, descendentă din străvechii Crăeşti ai Moldovei, păsărică zburată de pe crengile unui mare stejar prăbuşit în multe morminte.

De mică, păsărica se credea acvilă, şi nu făcea decît ceea ce i se părea vrednic de-o acvilă heraldică. Vorbea.

„Drăguţa mea Balaşa"...

Desigur, dacă Balaşa ar fi ştiut despre Enăchescu ceea ce ştia Bunicuţa, ar fi condamnat-o mai aspru decît ceilalţi. Dar dacă i-ar fi scris Balaşei cele sugerate de fata cu frunte posomorîtă, Balaşa ar fi apărat-o „cavalereşte" împotriva tuturora — chiar şi împotriva eviden-

ţei —, preocupată de gestul de acvilă cu aripele desfăşurate, al apărării, nu de ceea ce apăra.

Poţi face cu o minciună o faptă bună ?

Dar nu era în „minciuna" aceasta mai mult „adevăr" decît în ceea ce s-ar fi cuvenit să fie adevărul, după canoanele strictei sincerităţi ?

Mărgăritarele stinse, pe care degetele alunecau ca pe nişte metănii ; crucea copilului mort ; lacrimile fetei cu frunte posomorîtă, copil fără de mamă şi fără copilărie...

„Drăguţa mea Balaşa"...

Miaauu... Venită de prin salcîmi, pisica albă mieuna de pe fereastră, plină de cochetăria dezolată a răsfăţului pisicesc.

Bunicuţa nici nu se uită la ea, nici nu oftă.

Aprinse lampa de pe biuroaşul din antret.

Punîndu-şi ochelarii, se aşează pe scaun, fără să-şi arunce ochii spre fata care plînsese prin întuneric.

„Drăguţa mea Balaşa..."

O clipă, mîna albă a Bunicuţei se opri în aer ; pe părete apăru o umbră mare, neagră, în care condeiul fin devenea o lance.

Ochii Bunicuţei întîlniră umbra.

Fruntea i se aplecă.

Începu scrisoarea către Balaşa Craiu Sănătescu.

Dar umbra mînii stăruia pe inima ei.

CAP. IX

CRENGILE DE SALCÎM

Mergea ca orbii, cu mînile întinse, păşind în vîrfuri, de teamă să nu facă zgomot răsturnînd un scaun, lovindu-se de o masă.

Parcă visa. Parcă trăia în gînd cu toate mirările care însoţesc faptele închipuite, cînd se desfăşoară în craniu, solitare, subt pleoapele închise.

Nu fusese niciodată prin casa Bunicuţei. O lăsase scriind mamei ei. Deschisese uşa fără să o simtă, intrînd în odăile unde se adunase întunericul asupra somnului, privindu-l. Nu se jucase niciodată de-a baba-oarba, cu fete sau băieţi de vrîsta ei. Poate c-acuma, pentru-ntîia oară, se juca. Ochii îi erau înfăşuraţi în întunericul odăii vechi şi bătrîneşti, cu miros de-altădată.

Căuta, cu ochii legaţi şi sufletul întins în mîni, prietenia unei fete tinere.

Îşi auzea inima zvîcnind atît de tare că parcă o asculta bătînd în odaie, nu în piept, în lume, nu în odaie.

Începea să aibă optsprezece ani şi poate mai puţin, regăsind ce nu avuse : bătaia inimii.

Se îndreptă încet spre stor. Îl trase. Afară, undeva după salcîmi sau după dealuri, răsărise luna cerului de primăvară, şi ea jucîndu-se de-a baba-oarba.

Conturul lucrurilor din odaie apăru ca întrezărit în argintul sur al unui adînc de apă. Patul în fund.

Se aşeză pe marginea patului.

Parfumul salcîmilor intra alb şi ceresc ca şi lumina lunii.

Atent, încet, cu neîncredere, sfială şi c-un cutremur stăpînit, mîna lui Sănătescu se lăsă pe fruntea fetei adormite. Parcă se apropia de-o pasăre cu aripi sperioase, nu de o frunte adormită. O găsi caldă.

Trecură cîteva clipe, ca scuturate din ciorchine de salcîm.

Şi deodată îşi simţi mîna apucată şi sărutată.

— Ce faci ?

Îşi trase mîna cu spaimă.

— Eu sunt, Sănătescu, nu doamna directoară.

— Ştiu.

— Atunci ?

— M-ai apărat...

— Nu dormeai ?

— Nu.

— Ai auzit ?

— Am auzit.

Acum, în locul corului de fete, răsunau coruri de greieri la ferestrele pline de noapte, de salcîmi şi lună prefirată din cascadele salcîmilor alb-verzi.

Glasul lui Enăchescu era gutural, ca după lacrimi, puţin asprit.

Se ridicase, înfăşurîndu-şi umerii în şalul cu care o învelise Bunicuţa. Şal bătrînesc, care-i întinerea albul obrajilor şi-al gîtului, aşa cum noaptea-ntinerea — veche, cu stele — parfumul din salcîmii noii primăveri.

Era ceva ghemuit, sălbatec, încordat, în trupul şi în ochii ei.

Sărutase mîna care-o apărase.

Acum aştepta.

Nu se mai încredea în nimic. Se temea, cu sufletul mic şi sperios, în trupul mîndru.

Sănătescu tăcea. Era înfricoşător intimidată. Nu mai găsea nici gînduri, nici vorbe. Se aduna în ea grabă şi lene, avînt şi amorţire. Parcă vroia prietenia unei căprioare. Îi erau mînile reci.

— Vrei să fii prietena mea ?

Îşi auzi vorbele, cu mirare, străine, duşmane. Răsunaseră brutal. Tot ce era în ea şi în afară avea o feerie crispată, prin care vorbele apăreau ca cizme-n marş prin constelaţii.

— Tu ?

Enăchescu o întreba cu ochii măriţi de neîncredere, arătînd-o cu degetul, cum arată copiii săraci o jucărie scumpă din vitrinile Crăciunului.

— Prietena mea — repetă Sănătescu în şoaptă.

O jigneau atît de dureros vorbele ei — toate, oricare —, încît simţea nevoia să le strecoare în şoaptă : pudoarea sălbatecă a celor deprinşi să monologheze în gînd, înconjuraţi de vastele perspective ale tăcerii.

— Prietena ta !... De ce faci tu asta ?

— Prietena mea. Aşa.

— Tu... tu... ştii ?

Şi amîndouă auziră prin corul greierilor :

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must".

— Ştiu.

— Şi vrei... mai poţi să fii prietena mea ?

Îi tremurau buzele.

Aşa de tare nu vroia să plîngă, încît izbucni din nou, cu mînile pe ochi, în hohote mari, dese, de ploaie cu vînt.

Ş-abea atunci, Sănătescu, scăpată de tăceri ca dintr-un somn care-o paraliza, redeveni cea din lumea de-afară, cea din viaţa de toate zilele, în stare să vorbească şi să-şi mişte mînile.

O dezmierdă pe frunte. Îi dezmierdă părul. Îi puse mînile pe umeri, protectoare, spunîndu-i vorbele eternului descîntec al plînsului.

Plîngea, plîngea, tînără ca şi salcîmii.

Apoi, deodată, ochii îi apărură printre degetele răsfirate.

— Dă-mi o batistă — vorbi ea întunecat, de subt palme.

Sănătescu zîmbi, dîndu-i o batistă.

Capul îi era greu de plîns, ca o creangă prea înflorită ; buzele cam umflate, ochii strălucitori şi uzi. Cu batista făcută ghem în mînă, îşi bătea cînd nasul, cînd ochii, cînd gura.

Plînsese *lîngă cineva,* nu singură cu toate spaimele din ea.

Sufletul ei găsise cîteva clipe de odihnă, subt o ploaie caldă.

Tristeța o aștepta din nou, după lacrimi.

Tristeța — și două mîni întinse. Le puse pe-ale ei în singurele care se-ntindeau spre ea.

Își pleacă fruntea. Păru-i năvăli, învăluind-o în negru galop de mătăsuri aromate.

— Tu *crezi* ?

— Nu.

Și mînile lui Sănătescu, strîngîndu-i-le și mai tare, repetară : nu.

— Ce le-am făcut ?

— Sunt răi.

— Tu ești bună ?

Sănătescu zîmbi ca și atunci cînd îi spusese : „Dă-mi o batistă". Îi strînse mînile din nou.

Parcă vroia prietenia unei căprioare.

— Sănătescu...

Îi sună ciudat de tot, străin și foarte-ndepărtat, numele ei școlar ; în această clipă, „Tu" era numele ei, nu Sănătescu.

— ...eu credeam că ești rea...

Sănătescu părea c-ascultă cu ochii.

— ...Credeam că ești minciunoasă.

Vorbea încruntat, cu buze și mai puerile, fiindcă erau umflate de plîns.

— De ce ?

Mînile lui Sănătescu înghețaseră.

— Fiindcă veneai de la Maici...

Sănătescu zîmbi a treia oară : „Dă-mi o batistă ; tu ești bună ? ; fiindcă veneai de la Maici".

— Numai fiindcă veneam de la Maici ?

— Și fiindcă te uitai la mine cu ochi răi.

— Cînd m-am uitat la tine cu ochi răi ?

— Nu mai ține minte... Îmi pare rău, foarte rău că te-am crezut rea. Astăzi, numai tu m-ai apărat.

Îi gîlgîia iar plînsul, ca o ploaie în uluce, după ce norii au trecut.

Se stăpîni. Înghiți de cîteva ori. Avea gît subțire, alb și plin, voinic și grațios delaolaltă, ca cele sculptate

de mîinile elinilor, adolescent, în marmură robustă.

— ...Numai tu m-ai apărat.

Oftă.

— ...Nu le-am făcut nimic. Ce au toţi cu mine ?... Numai tu... Se tem de tine, Sănătescu.

— Nu-mi mai spune Sănătescu. Spune-mi Ralu...

— Ralu ? De la Raluca ?

— Da. Pe tine cum te cheamă ?

— Delia.

Numele ei răsună tînăr ca de floare albă şi de clopot florentin, în odaia Bunicuţei.

Mîinile Deliei erau în mîinile lui Ralu.

— Îmi dai voie să-ţi spun Delia ?

— Sigur. Îţi place numele meu ?

Ralu o privi cu mirare — şi iar zîmbi : a patra oară.

— Titi mi l-a dat.

— Titi ?

— Tata. Aşa îi spun. El mi-a dat numele, dintr-un cîntec. Lui titi îi plac cîntecele.

Tăcu, iar tristă.

S-auzeau greierii, cîntînd mici pe toate drumurile vieţii, subt toate stelele cerului.

— Cîţi ani ai, Delia ?

— Optsprezece.

— Ai optsprezece !

Ca şi cum s-ar fi aşteptat să aibă cincisprezece. Mirare sinceră, deşi bănuia că are optsprezece, ca şi ea. Dar faţa, gîtul, lacrimile, mîinile şi numele ei erau mai tinere decît anii. Nimic în Delia n-avea plenitudinea matură a lunii pline. Totul avea zvelteţa albă a craiului-nou.

Ralu venise cu sufletul răscolit şi întunecat lîngă Delia, să o acopere, s-o mîngîie, s-o ocrotească, să-i spuie revolta ei, să-i dăruiască necondiţionat devotamentul prieteniei ei.

Şi iată că se mărginea să-i strîngă mîinile, spunîndu-i vorbe puerile ca şi întrebările ei. Nenorocirea se abătuse asupra Deliei, făcînd-o să plîngă, dar lăsînd-o şi mai fragedă.

Prietenie cu o căprioară care tremurase.

— Delia, vrei să fii prietena mea ?

În mîinile ei, doi boboci umezi vroiră să înflorească : în mîini și-n inimă.

— Îți mulțumesc, Ralu. Nici nu știi cîtă nevoie am...

Tăcu. Iar tremura. Iar lacrimi. Le scuturâ, risipindu-le pe obraji.

— Am avut un prieten... și...

— Și ?

— ...nu-l mai am.

Plîngea de-a binelea.

Ochii verzi priveau posomoriți întunericul încăperii.

Trecură clipe ; perdelele ferestrelor aveau mișcarea foilor unei mari cărți de versuri, uitată-n cer, printre stele.

S-auzeau greierii.

Veneau de-afară foșnete de evantalii albe, din salcîmi.

— Ce mîni reci ai, Ralu.

Delia își trase mîinile dintr-ale prietenei ei, cuprinzîndu-i-le în mîinile ei calde și vii.

— Delia...

Tăcu.

Numele singur, izbucnit în întuneric, parcă era și nu era, ca pulberile Căii-Robilor pe cer, și, ca și în acele pulberi, erau în el bătăi de inimă pline de stele și de noapte.

Dragă Bunică,

Azi mi-a venit rău la școală...

Întoarse capul înspre Ralu, cu ochi întrebători.

— Da. Scrie, Delia.

Cu picioarele în papucii Bunicuței, cu șalul Bunicuței pe umeri, și părul ei negru revărsat pe tîmple și obraji, Delia scria, așezată pe marginea patului, alături de Ralu, cu geanta pe genunchi, pe-o foaie ruptă din caiet.

Dragă Bunică,

Azi mi-a venit rău la școală și doamna directoară m-a luat la ea acasă, îngrijindu-mă. Deși acuma mi-e

bine, doamna directoară nu m-a lăsat să plec. La noapte dorm la ea. N-ai mata nici-o grijă pentru mine, fiindcă nu mai am nimic. Sunt sănătoasă.

Îţi trimit scrisoarea prin prietena mea Ralu Sănătescu. Şi ea m-a îngrijit cînd mi-a venit rău. E foarte bună, şi ea singură s-a oferit să-ţi ducă scrisoarea la spital, ca să nu fii îngrijată.

Am spălat cămeşile matale de noapte. Mîne am să le calc şi ţi le aduc la spital, împreună cu tutunul...

— Ralu, vrei tu să cumperi un pachet de tutun de clasa doua şi o foiţă de lux ? Vezi numai să nu fie uscat tutunul. Îl încerci cu degetele.

— Tot pentru bunica ta ?

— Da.

Şterse din scrisoare ultimile cuvinte, cu o gumă de ras din geantă, şcolăreşte, suflînd fărîmiturile şi netezînd foaia conştiincios cu muchea palmei.

...Îţi trimit prin prietena mea şi tutunul matale.

De la titi tot nu ştiu nimic, dar sigur c-are să vie o scrisoare zilele acestea

Îţi sărut mîna şi-ţi doresc multă, multă, multă sănătate.

Delia.

Dintăi apăru pisica albă, cu ochi suverani. În urma ei, Bunicuţa, cu o scrisoare în mînă.

Pisica se sui în braţele fetei pe umerii căreia era şalul Bunicuţei, baldachinul somnului privilegiat. Începu să toarcă, invitînd mînile sclave ale stăpînei şalului.

— Vezi, drăguţă, ce prietenoasă e ; trage la om bun.

Bunicuţa zîmbea şi fetei şi pisicei. Întinse scrisoarea din mînă lui Sănătescu.

— Asta-i pentru mata, drăguţă. Sărut-o pe Balasa din partea mea. Nu vrei să iei şi mata ceva înainte de masă ? Am un bulion de pasăre...

Delia zîmbea.

Bunicuţa zîmbea.

Ralu zîmbi.

Ardea numai o lampă cu glob albastru.

Pisica auzi şi mirosi clipa de aur, cu supă-n aburi, a începutului de masă, şi izbucni elastică şi harnică.

— I s-a făcut foame şi ei. Haidem şi noi. Uite, drăguţă, un capoţel de babă. Nu mai pune uniforma · am dat-o la călcat.

— Ralu !

Delia apăru la fereastra odăii cu lumina stinsă, îmbrăcată în capoţelul Bunicuţei.

Ralu veni lîngă fereastră, ridicîndu-şi capul, cu obrajii deodată roşi.

— Ralu, fii tu bună şi du-i bunicei o creangă de salcîm. Eu întotdeauna îi duc flori la spital.

Se auzi un foşnet şi pîrîituri de crengi rupte.

Apoi, mirosul florilor de salcîm se apropie de obrajii Deliei.

— Asta, pentru prietenia noastră, Delia.

Îi aruncă în odaie creanga de salcîm, plecînd în goană, cu altă creangă.

Ochii Deliei o petrecură.

— Ralu !

Strigăt proaspăt.

Ralu se întoarse de la poartă.

La fereastra Bunicuţei, mîna Deliei scutura spre ea creanga de flori albe, zîmbindu-i cu ochi negri şi dinţi albi, ea singură tînăr salcîm al nopţilor de primăvară

CAP. X

NOAPTE

Nimic nu era tînăr în Ivănucă, decît vrîsta.

Venea din livada nucului. Dădu la o parte scîndura-portiță și trecu în livada cireșului Deliei.

Luminile Beilicului erau stinse. Oamenii dormeau. S-auzeau numai, în depărtare, înspre sate, cînii lătrînd la om străin, la duhuri rele.

Lumina lunii cădea albă, ca zăpada-n munți, pe biserica Sfîntului Ioan Gură de Aur. Numai biserica se înălța trează în noapte, cu aripi de lilieci și glas de cucuvaie.

Iarba cînta cu greierii trîl lung spre cerul stelelor tremurătoare ; cosașii țăndăneau din talgere mai mici ca stelele ; mirosul ierburilor și-al frunzișurilor punea, în aerul pornit spre rouă, miros de zarzăre crude.

Părul lui Ivănucă era alb în lumina lunii, alb ca zidul bisericei Sfîntului Ioan, și trupul lui era încovoiat ca și-al bisericii împrejmuită de vechi cruci de cimitir uitat de mîna omului.

Mergea gîrbovit, șovăitor, șchiopătînd, mai mult tîrîndu-se decît mergînd, prin iarba nouă și prin noaptea nouă.

Gheata cu talpă și toc gros, a piciorului cel scurt, lovea cu sunet mort pămîntul. Fața-i era crispată, palidă și slabă, c-un geamăt stăpînit, silindu-se să zmulgă un zîmbet venit din suflet, trupului care-l gonea.

Trecu prin fața casei, cu umbra după el : diformă, neagră.

Mergea foarte încet, deşi avea în el avînt de primăvară. Dar nu putea altfel. Nici cînd era copil nu cunoscuse fericirea şi mîndria pasului de fugă, sau a saltului de bucurie. Şchiop de atunci. *Privea* de-atunci ceea ce *făcea* fără efort copilăria celorlalţi : moşneag încă din leagăn.

In livada nucilor, la el, mergea ajutîndu-se cu un băţ de infirm. Dar în livada nucilor, *şedea,* nu mergea. Iar în livada cireşului Deliei nu venea cu băţul. Se tîra, şchiop, gîrbov şi cu părul alb : ajungea.

Se opri în dreptul bucătăriei : acolo se mutase Delia de cînd era singură.

Cîntarea greierilor se întristă deodată.

Nici-o lumină la fereastră.

— Delia !

Numai greierii.

— Delia !

Cucuvaia bisericei Sfîntului Ioan Gură de Aur.

— Delia !

Tăcerea cimitirului, a bisericei — şi departe, pe hotarul nopţii, cînii, bătînd la om străin şi la duh rău.

Aprinse lampa de buzunar, plimbîndu-i raza gălbuie prin fereastra bucătăriei : patul gol, lampa stinsă. nimeni, pustiu.

Şi nu-şi luase băţul de infirm.

Se aşeză cu greu pe scaunul de bucătărie de care era sprijinită o balie de rufe.

Lumina lunii îi acoperi spinarea încovoiată.

Numai un zaplaz vechi şi putred îl despărţea de crucile cimitirului.

Din clopotniţa bisericei zburau liliecii, secerînd negru stelele cerului.

Se apropia, ieşind din cimitir. miezul nopţii, cu bocetul unei cucuvaie la căpătîi.

Departe, ornicul Mitropoliei bătu c-un dangăt miezul nopţii.

Apoi, una după alta, apărură orele cu ochi şi glas de cucuvaie ale nopţii de dincolo.

Greierii erau un mare cîntec sfărîmat ; fărîmiţarea lor răsuna ca scîncetul gîndurilor în tăcerea unui suflet solitar.

Se îngreuia pe cer fumul lunii pline.

O zare îl luă.

Noaptea rămase neagră.

Calea-Laptelui își lăsă puntea peste noapte.

Undeva, foarte departe, porniseră caii albi ai zorilor spre castelul nopții.

Dragă Delia,

Te-am așteptat toată noaptea...

Raza lămpii de buzunar, de pe marginea ferestrei, lumina gălbui, stins. Literile, mari și tremurate, abea se desluşeau, ca un crîng zgribulit în fum de toamnă.

...Nu-mi închipui unde ești. Poate c-ai rămas cu bunica ta, la spital.

Îmi iau rămas-bun de la tine. Doream să-ți strîng mîna. Nu mi-a ajutat Dumnezeu. Plec mîne...

„Mîne" era azi.

Noaptea-și stingea stelele.

...Plec acuma, la șase dimineața, din nou la mare, pentru trei sau patru luni. Am avut dureri în picior...

De-o săptămînă stătea afară, în umezeala nopților de primăvară, citindu-i Deliei cărți cu nopți de vară în ele.

...și doctorul mi-a spus că dacă nu mă duc imediat la soare, risc să stau tot anul în pat, și poate și mai rău.

Cu cine rămîi tu ? Cui te las ? Mi-e inima grea, prietenă tînără și dragă. Nu mai sunt bun la nimic. Dacă rămîn, mă-nghite patul...

Delia îi cunoștea bine expresia asta ; spunea c-un zîmbet amar „mă-nghite patul", cum spune un bătrîn resemnat : „mă-nghite mormîntul".

...și nu-ți pot fi nici ție de folos. Gîndește-te la prietenul tău. La mare îmi voi pregăti licența, sperînd s-o pot da la toamnă. Vreau să cîștig, Delia. Mama nu mai poate munci. Poate că voi găsi și eu un editor pentru studiul asupra lui Eminescu. Sper, încă, în zile mai bune pentru tine. Ești prea bună ca să nu-ți ajute Dumnezeu așa cum îți dorește inima mea de frate bătrîn...

Cuvintele „pat" și „bătrîn", deșteptau pe fața lui Ivănucă aceeași crispare cînd era singur, același zîmbet cînd era cu Delia.

...Îți voi scrie zilnic de la mare. Peste cîteva zile îți trimit și adresa mea. Și tu să-mi scrii cîteodată despre „împărăția ta". Să-mi spui ce ți-a făcut cireșul și ce i-ai făcut tu lui ; dacă agrișele sunt mai acre decît anul trecut ; dacă poama coarnă „mai vrea să se coacă" ; dacă ai așteptat să se-ndulcească merele, sau le-ai mîncat acre, cîte unul în fiecare zi, cu jurămînt solemn să nu mai păcătuiești și în ziua următoare ; dacă...

Tu știi, Delia, că în acest „dacă" ești numai tu și cu împărăția ta, din care plec cu inima strînsă. Ți-aduci aminte de bătrînul rege Lear ? Cum plîngeai tu de frumos cînd ți-am citit povestea lui. Mie, Dumnezeu nu mi-a dat măcar puterea asta, să scriu lucruri frumoase care să te facă să plîngi și să rîzi degrabă, fiindcă rîsul tău întotdeauna e mai iute decît lacrimile tale.

Sunt mulțumit că „Dușmanul" te-a lăsat în pace. Nu te speria, Delia. Nu cred să fie vreun nebun ; mai degrabă o colegă de-a ta care-ți face farse. Dă scrisorile pe foc — dacă-ți mai vin și altele —, fără să le mai deschizi.

De cimitir, Delia, de ce să te temi ? Bieții morți uită tot : și pe ei, și pe cei din urmă. Numai oamenii vii se necăjesc unii pe alții și se urăsc ; morții nu mai fac nici rău, nici bine. Ascultă vorbele prietenului tău, Delia, și alungă-ți frica. Ivănucă nu te minte niciodată. Morții nu ies din morminte. Dormi liniștită. Îți las cele două volume ale lui Kipling, Junglele, care ți-au plăcut așa cum ți-a plăcut cînd erai și mai mică povestea lui Harap-Alb. Ia-le lîngă tine noaptea, și-n loc să te gîndești la cimitir, citește o poveste cu prietenul tău și-al

lui Mowgli, ursul Baloo. Ascultă-l pe el pînă ce te va cuprinde somnul. Şi vei adormi avînd lîngă tine pe Ivănucă în blana lui Baloo.

Somn bun, Delia.

Prietenul tău credincios,

Ivănucă.

P.S. *Să-mi scrii ce vrei să-ţi aduc de la mare : scoici multe, multe ? crini de mare ? o stea ? sau de toate ?*

Rîndui scrisoarea în prima carte a junglei, aşeză volumele pe pragul uşei, le acoperi cu o crenguţă de frunze de nuc şi puse o piatră deasupra.

Erau şi mai amare frunzele de nuc care acopereau scrisoarea din carte, decît cele găsite de inspector în geanta Deliei, fiindcă de-atunci, de cînd i le pusese în geantă fără să-l vadă, şi pînă acum, trecuse o zi şi o noapte lungă prin nucii livezii lui Ivănucă.

Porni din nou spre casă, şchiop, alb şi gîrbov, printre greierii care cîntau.

Nimic nu era tînăr în Ivănucă, decît vrîsta şi lacrimile de pe obraji.

Cînd trecu din livada cireşului în livada nucilor, cîntau cocoşii pentru strigoi.

— Delia...

*

Din carnetul minei umbrelor chinezeşti

Dacă aş fi „eu" aş fi bun.
Sunt rău.
Dar răutatea nu-i a mea.
I-a „lui".
Cine-s ?

Dînd suferinţă, exalţi viaţa.
Dumnezeu i-a dat viaţa.

Eu i-am dat suferința.
O iubesc mai mult decît Dumnezeu.
Nu-i a lui. A fost. Acum i-a mea.

Și sufletul ei e ventrilog ?
„Eu"...
Dar ea ?
Delia ? sau fata din Zlataust ?
Sau amîndouă ?
Trup de fată din Zlataust ; suflet de Delie.
Pe care-o iubesc din ea ?
Sau pe-amîndouă ?
Teamă de una, ură și gelozie.
Milă de cealaltă, duioșie și dispreț.
La un loc : pasiune.

Nicăieri lumina lunii nu-i mai albă decît în fundul de pădure unde e mirosul ciupercilor.
Acolo Delia e lîngă mine.

Satan e în Dumnezeu.
Acesta e misterul pe care mi l-au dezvăluit îngerii cu aripi arse din sufletul meu.

Urăsc pe toți cei care-i fac rău, ascultîndu-mă.
Dar nu dau voie nimănui să nu mi se supuie.

Cu cît inteligența mea e mai puternică și mai străbătoare prin opac și negru, Delia e mai misterioasă pentru mine.
O iubesc.
E albă.

Pe cine va iubi ?
Dumnezeu blestemat, de ce numai eu să fiu nevăzut în calea ochilor ei ?

Ea e hotarul dintre trupul și sufletul meu.
E apa care curge inocentă printre îngeri și demoni.
Dar cine poate fura o apă curgătoare ?

Viața mea începe cu numele ei, ca o albină născută într-o floare.
Cîtă otravă e în miere !

Uneori mie însumi mi-e frică de mine.
Sunt o casă cu stafii. Delia doarme-n ea.

Numai ochii lui Eminescu au văzut „stelele vinete".
În dragostea mea pentru Delia sunt stelele care-au apărut lui Eminescu în „Sărmanul Dionis".

Delia, te-am îmbrăcat în haina de flăcări a fetei din Zlataust.
Numai brațele mele pot stinge focul aprins de mine ca să vii în brațele mele.

Încă o noapte trece.
Încă o noapte a trecut.
Caietul acesta e fîntîna blestemată, asupra căreia ochii mei s-apleacă în fiecare noapte, nu ca să-mi văd chipul, ci ca să-mi măsor adîncul plin de luceferi și de vipere.

Rămas-bun, suflet din fîntîna nopții.
Cocoșii cîntă.
Lumina zilei așteaptă minciuna.

CAP. XI

ASTFEL...

Ministerul Instrucţiunii ratifică hotărîrea Consiliului Profesoral.

Eleva Enăchescu din clasa opta fu eliminată din toate şcolile pentru „purtări destrăbălate".

Aceasta se întîmpla în luna cînd abia încep să se coacă cireşele.

Demisia doamnei Ruxanda Damian, născută Cantemir, din directorat şi din învăţămînt, fu primită.

Îi venea greu ministrului Instrucţiunii Publice să refuze ceva unei „femei din societate", cum specificase în amplul său raport inspectorul Gore Iliescu Răcaru, de loc din Dolj.

Domnişoara Margareta Enăşoiu, profesoară de franceză la Liceul de Fete din Iaşi, fu transferată, în aceeaşi calitate, la catedra similară de la un liceu de fete din Bucureşti.

— Mi se rupe inima în două — ofta mignona Margareta în cancelarie la Iaşi.

Avea să i se rupă-n doi la Bucureşti, unde inspectorul atotputinte aştepta caisele tari şi cam verzi de la Iaşi, să se coacă în căldura urbană a capitalei.

Scrisorile anonime reîncepură înainte de plecarea Bunicuţei şi continuară şi după „scena despărţirii" ei de eleve.

DOMNIȘOAREI ELVIRA GAVRILAȘ
DOCTOR ÎN FILOSOFIE

STR. SĂULESCU, 6 BIS
LOCO

„Miros, deci sunt ; sunt, deci miros".
Iată formula complectă a „entității" dumneavoastră.
Unul cu nas.

P.S. *„Put" e trivial.*

Idem

A ! Nu știați !
Vi se spune D.D.S.B., adică Domnișoara Doctor Sous-Bras.
Domnișoară ? Fie.
Doctor ? Treacă.
Sous-bras ? Asta da.

Altul cu nas.

Idem

Ați fost numită directoară. Într-un ceas bun.
Nu puteți lua nimic de la fosta directoară. Dar profitați de un singur lucru care vă rămîne de pe urma ei : baia din apartament.
Faceți baie, domnișoară ; faceți acest sacrificiu pentru eleve.
Același nas care nu vă urmărește, dar pe care-l urmăriți.

Idem

Pentru ulcioare : precipitat galben de mercur și mînă sau batiste curate.
Pentru furuncule : drojdie de bere, stanoxil și regim vegetal.

Pentru constipația cronică : laxinoil și gimnastică suedeză.

Pentru filosofie : oglinda. Veți medita, ochi în ochi cu dumneavoastră, teoria lui Darwin.

Precis.

P.S. *Și pentru oglindă : toporul.*

*

Iată și „scena despărțirii" Bunicuței de profesoare și eleve.

Plecaseră toate mobilele din apartamentul directoral, cele cu miros de vechi, și tăceri demodate, și amintiri de hronic moldovenesc ; în locul lor veneau altele, precise, recent moderne, cu bombăneli și înjurături de hamali gratuiți de la primărie : occidentală în toate, D.D.S.B. era contra bacșișului oriental.

Din ziua scandalului, D.D.S.B. nu mai vorbea cu Bunicuța. Dar vorbea „altfel" cu profesoarele.

Bunicuța veni în cancelarie fără să se anunțe : cu capelă neagră de moda veche, cu manteluță neagră, c-o umbrelă și c-o sacoșă. Le sărută la rînd, pe toate profesoarele.

Dintîi începu să plîngă profesoara de menaj, apoi cea de română.

D.D.S.B. ieși din cancelarie, trîntind ușa.

Profesoara de științe naturale, cea mai tînără, nu plîngea, dar îi tremura bărbia atît de tare, încît Bunicuța scoase din sacoșă o veche cruciuliță de ivoriu sculptat, dîndu-i-o cu de-a sila, cum dai acadele la copii.

După ce ieși Bunicuța, profesoarele se repeziră.

— Ce ți-a dat ? Ia să vedem... Dragă, da' asta-i lucru de preț. Halal să-ți fie, numai tu ai știut să fii bine și cu cea plecată și cu cealaltă. De ce nu faci politică, dragă ? Ai aptitudini...

Ca peria din poveste, aruncată de Făt-Frumos în urmă, şi din care ieşise o pădure deasă, cruciuliţa de ivoriu aruncase altă pădure, în care erau profesoarele, pe urma Bunicuţei plecată dintre ele.

De-acolo Bunicuţa se îndreptă spre clasa întăia.

Dar ordinul directoarei o precedase, ş-acolo şi-n toate clasele : „Nici-o manifestaţie. Strict interzis. Cine calcă ordinul va plăti."

Clasa întăia se ridicase în picioare la apariţia Bunicuţei, cu ochii la uşa întredeschisă de Vipera, care supraveghea îndeplinirea ordinului.

— Vă las cu bine, drăguţele mele. Să vă dea Dumnezeu noroc şi sănătate. Să ascultaţi pe domnişoara directoară, cum m-aţi ascultat şi pe mine. Mata, drăguţă, — se adresă ea către cea dintăi din clasă — ai să cumperi din banii aceştia prăjituri pentru toate colegele. Numai să fie proaspete, drăguţă...

Plecase.

În toate clasele intrase şi ieşise la fel, privită de ochi umezi, dar terorizaţi, petrecută de un suspin stăpînit.

Se ducea Bunicuţa.

În locul ei venea directoara.

Bunicuţa intră tocmai la urmă în clasa opta.

Aceeaşi scenă. Fetele toate în picioare, grave, cu inima grea şi solemnă ; iar la uşa întredeschisă, Vipera, cu ochii la ele.

— Dragele mele fetiţe, ne cunoaştem de opt ani. Intraţi în viaţă tocmai cînd ies şi eu din şcoală. Aţi fost copiii inimii mele. Nu vă spun ca la celelalte : rămîneţi cu bine ; vouă vă doresc : mergeţi cu bine.

Fetele tăceau. Bunicuţa se îndrepta spre uşă.

— Doamnă...

Glasul o opri din drum.

Sănătescu, palidă, cu ochii posomorîţi, se apropie de Bunicuţa — care se şi temea de ceva —, îngenunche în faţa ei şi-i sărută mîna.

Apoi se ridică și vorbi, aruncînd o scurtă privire colegelor ei uluite.

— Ingenuncherea e a *mea* și în numele meu ; iar mîna, v-am sărutat-o, doamnă, în numele întregii școli și pentru întreaga școală. începînd cu directoara si sfîrșind cu slugile.

— De cînd cu scandalul, Sănătescu a înnebunit.

Aceasta era „formula" care explica de ce directoara nu pedepsise pe Sănătescu.

PARINTELUI TRAIAN EUSEBIU NACĂ

STR. LOZONSCHI. 30
LOCO

Porcus ex grege diaboli.
Asta esti. popă.

Idem

Tu ești singurul „lup", popă negru. Alții nu-s. Sufletul tău a scris. în numele „lupilor". scrisoarea lor, care-i a ta.

Fiindcă n-ai putut să muști din mioară în clasă ai muscat din reputatia ei în cancelarie.

Uită-te în oglindă și vei începe să crezi în Dumnezeu, fiindcă abia în oglindă îl vei vedea pe diavol.

Ochiul fără triunghi, care te vede,
popă fără cruce.

Palid, cuviosia sa părintele făcu o cruce mare, fiindcă iar se nimerise poșta cînd cuccana preoteasă, gospodină, trebăluia la bucătărie.

Dacă preoteasa n-ar fi fost gospodină și nici n-ar fi avut și atunci, ca și-n alte dăți, treabă la bucătărie, Dumnezeu n-ar mai fi existat.

Si părintele era credincios.

DOAMNEI PREOTESE TRAIAN EUSEBIU NACĂ

STR. LOZONSCHI, 30
LOCO

Cucoană preotească,

Cumsecade femeie ești să fii matale ca să te încrezi orbește în ceea ce nu vezi.

Ce-o fi făcînd părintele pe la școlile de fete? Le-nvață carte, crezi matale! Dar l-ai văzut vreodată cum le învață?

Oare nu-ți bate la ochi că prea se dichisește părintele și prea se dă cu parfumenturi și prea umblă numai în mătasă și olandă?

Deschide ochii, cucoană preotească. Matale stai la bucătărie și te umpli de miros de ceapă; și părintele hoțma la școală de fete, parfumentat și gătit ca un fante!!

Cică îl visează fetele și noaptea, că se uită la ele ca lupul la mieluțe.

Mai ține-l matale din scurt. Și mai înțarcă-l din mătăsuri, olande și parfumenturi, că de nu, îl întrece părintele matale pe cel din Rosia, știi matale, popa Rasputin!!

O gură binevoitoare.

Părintele nu deveni ateu după scenele pe cari i le făcuse cucoana preotească, dar își lăsă musteață și barbă lungă — revenind la vechiul creștinism — și se purtă cu ochii și mai în jos decît pînă atunci.

*

DOMNIȘOAREI MARGARETA ENĂȘOIU

PROFESOARĂ

STR. ROMANĂ, 94
LOCO

Ai înțepat, viespe, acuma pleci la București.
I-adevărat că persiști în învățămînt? Păcat.

De ce nu te faci dactilografă ? sau manichiureză ?

Trebuie să-ți alegi o carieră cu bărbați. Ești predestinată pentru așa ceva. Cu tine, Dumnezeu a creat femeia-aperitiv. Ești mică, picantă, numai bună de servit în scobitoare.

Du-te la București — și fiindcă e cu du-te —, du-te și din învățămînt.

Du-te.

— Bine că plec odată din viesparul *ăsta !* — vorbise pernei ude mignona Margareta, anticipînd totodată și vorbirii muntenești.

F.F. CONFIDENȚIAL, PERSONAL

MADMAZEL TINCUȚA FENȚARU

LICEUL DE FETE

LOCO

Tinco Tincuțo dulcii trupșoru matali numai cî tari mai esci grăbitî !!! Măi dăo... vorba ceea pă directoarî parcî cii Căpitan sî ti bagi la bașcî !!!!

Of Tincuțo puico nu mă lăsa cî mă topesc !!!! Bat în ricruți di stîng cî mă ardi doru di trupșoru matali.....

Cînd mai vii nu uita și niști zahar di la școalî cî care mi lai adus s-o dus.

A teu iubit pi veci și păn'la moarti
Ghiță din Jandarmi.

Foai verdi busuioc
Ti sărut cu foc
Foai verdi șun ricrut
Și iar ti sărut.

DOMNIȘOAREI ELVIRA GAVRILAȘ

DIRECTOAREA LICEULUI DE FETE

LOCO

Stimată domnișoară directoară,

Sunteți energică. Veți face treabă. Stîrpiți neghina crescută subt directoratul de tristă aducere aminte al predecesoarii dumneavoastră.

Pedagoaga Tinca Finţaru a fost văzută c-un caporal de jandarmi, ieșind dintr-o casă de mahala.

Se pare că nu-i primul. Are slăbiciune pentru arma jandarmeriei. Eleva Baciu Eleonora a avut ocazia s-o vadă deseori stînd la pîndă în apropierea căzărmii.

Cercetați corespondența scrisă cu cerneală violetă și plic galben, pe care o primește pedagoaga. Veți fi edificată.

Un admirator al energiei dumneavoastră.

*

MADMAZEL TINCUȚA FENȚARU

LECEUL DI FETI

LOCO

Sî trăesci păntru zaharu scoli cî dia matali nu mai vorbesc e ceva extra !!!?? Nu ti temi Puicuțo nu miai spus că tătî aprovizionarea voastrî faci la stîngan prijur în bozunaru moachi di directoari atunci ci ti temi cî aduci șî tu Puiușorului teu olicuțî di tos !!!!

Lasî cîțoi da șî eu niști Chiloți mov sîmi spui Șăfule !!!!

Învîrtiti mata șî diun oghialaș pentru cuibușoru nostru !!

A teu iubit pi veci șî păn la moarti.
Ghiță din Jandarmi.

Foai verdi lemn cînesc
Mor şî ti iubesc
Foae verdi di mohor
Ti iubesc şî mor.

Scurt ca la miliţie.

— Sunteţi congediată. Puteţi pleca.

Vipera avea ochi negri ; ieşi din cancelarie cu ochii roşi.

D.D.S.B. începea să facă mare curăţenie.

*

DOAMNEI DOCTOR

HARALAMB MOGA

MAMOŞ

STR. CODRESCU, 23

IAŞI

Stimată doamnă doctor,

Dumneavoastră sunteţi săracă, deşi munciţi de dimineaţă pînă noapte, mergînd la vizite cu tramvaiul. Doamna doctor Laura K. Ionescu-Zăgăneşti are automobil, umblă numai în mătasă şi sfidează lumea.

De ce ? Fiindcă practică avortul cu neruşinare, pe cînd dumneavoastră faceţi apostolat.

Credeţi că n-a sunat ceasul acestei doamne ? Eu cred că da. Ştiu pozitiv că parchetul a primit mai multe denunţuri. Aţi putea da o mînă de ajutor justiţiei, în mod discret, trimetîndu-i unele informaţiuni, unele preciziuni, pe care dumneavoastră — ca una din breaslă — desigur le deţineţi. Veţi face o faptă bună. Chiar dacă afacerea se va muşamaliza la instrucţie, sau chiar dacă va fi achitată, îi mai tăieţi nasul.

Nu strică.

Un avocat

Ancheta justiției se termină printr-o ordonanță de clasare : avort juridic.

Dar Mama Moașă pierdu zece kilograme în timpul anchetei, iar avocații — numai stele — fură tratați împărătește de buzunarele în panică ale clientei lor.

•

DOMNIȘOAREI ELVIRA GAVRILAȘ

DIRECTOAREA LICEULUI DE FETE

LOCO

Ai făcut mult rău în viață și vei mai face, cu o inconștiență mecanică. Ești construită numai din carne ș' din oase. Atît. Locomotivă bestivoră.

Ești prea fericită.

Te voi împușca sau otrăvi, curînd. Cum însă nu pot ucide o mașină, și cum vreau să ucid, nu să stric, te voi crea prin spaimă.

Eu

Idem

De ce nu reclami la parchet, cerînd autorizație de a purta armă ?

Vei fi ridicolă.

Și ridicolul umanizează.

Vreau să ucid un om.

Eu

Idem

Ura mea împotriva ta e metafizică.

Încearcă să pricepi aceasta. Vei deveni imediat om și te vei sinucide.

Eu

Idem

Noaptea, cînd dormi sforăind bestial, cu spume la gură și clei la ochi, eu pot fi la fereastră, subt pat, în dulap, sau la căpătîiul tău.
Dar nu te voi ucide pînă nu mă vei visa.
Vreau să ucid un om

Eu

Idem

Ți-e frică de șoareci și de lilieci fiindcă-s mici și moi.
Iată singura ta semință de umanitate. Voi cultiva-o.
Într-o seară vei găsi în pat și subt pernă numai lilieci și șoareci. Și cînd te vei culca din nou, de subt saltea vor izbucni alți lilieci și șoareci.
Vei fi atunci mare și moale printre cei mici și moi.
Vreau să-ți dau sudori reci.

Eu

Idem

Cred că ai cancer.
Viața începe să intre în tine.

Eu

Idem

Ești somnambulă. Dar nu îndrăznește să-ți spuie nimeni, fiindcă toți se tem de tine.
Vei afla tu singură într-o noapte, cînd vei cădea de pe acoperiș, la strigătul meu, trezindu-te cu șira spinării ruptă.

Eu

Idem

Cred că în Germania, unde ți-ai trecut, spre rușinea Germaniei, doctoratul, ai învățat măcar atîta : limba.

Citeşte noaptea, cînd eşti singură în odaie, cu ferestrele la care-s eu şi cu oglinzile care m-aşteaptă, „Der Golem" de Gustav Meyring.

Vei simţi ceva mic şi moale mişcîndu-se chiar în tine.

Auzi ? În tine ai cancer, şoareci şi lilieci.

Eu

Idem

Deocamdată te otrăvesc numai cu toxine psihice.
Nu vreau să ucid simple intestine fiziologice.

Eu

Idem

Vreau să-ţi dau cearcăne la ochi.
Vreau să-ţi dau insomnia.
Vreau să-ţi dau mîini reci.
Vreau să-ţi dau cutremure de inimă.
Abia atunci vei fi pregătită pentru ultimul meu dar.

Eu

Idem

Şi de ploşniţe poţi scăpa, dînd foc mobilelor în care au intrat.

Dar de mine nu vei putea scăpa decît sinucigîndu-te.

Eu sunt Obsesia.

Eu

Idem

Află-mă. Denunţă-mă. Du scrisorile mele la parchet. Cere anchetă.

Zădarnic.

Mintea mea ştie tot ce puteţi face, turmă.

Vă joc pe degete, păpuşi abjecte.

Sufletul meu tragic a fost conceput de mintea lui Edgar Poë. Am toate luminile întunericului.

Cum vreți să luptați cu mine ? Piesele șahului nu se pot opune jucătorului.

Eu

*

— Ce-i cu directoara ? Nu i-s boii acasă.
— Grijile, dragă !
— Vacile slabe !
— Că bine-ai zis ! Da' *boii ?*
— Dă, dragă, or veni și ei, că doară n-o să rămîie fată bătrînă, tocmai acuma, cînd are de toate...

*

DOMNIȘOAREI ELVIRA GAVRILAȘ

DIRECTOAREA LICEULUI DE FETE

LOCO

Îngrașă-te la loc.
Nu meriți spaimele pe care ți le dau. Apariția sufletului te face și mai dezgustătoare.
Du-te pînă ce vei deraia în mormînt, locomotivă cu sudori.
Nici nu te pot disprețui.
În loc să rămîi în cerneala lui Caragiale, ai nimerit în viață.
Crucește-te și încearcă să faci o faptă bună.
Ai scăpat de mine.

Eu

*

— Ce-o fi pățit directoara să ne ofere un ceai ? — se minunau profesoarele în cancelarie.
— Face pe Bunicuța !
— Ei, dragă, ce-are a face ! Bunicuța ne dădea cozonac la ceai, nu covrigi !

*

Eleva Enăchescu nu mai exista în clasa opta, nici în liceu. În schimb, fata din Zlataust devenise mai mult decît o fată în carne şi oase ; devenise o locuţiune obsedantă.

Cutare era o „fată din Zlataust" : cocotă adică.

Cutare era un „tip din Zlataust" : adică peşte, considerînd în această noţiune profesia, nu specia. Întîmplările vremii şi ale oraşului, cu caracter picant, erau „ca din Zlataust".

„A te zlatausti" însemna a-ţi face de cap. Cînd un substantiv, naşte un astfel de verb, copilul din flori se mişcă agresiv, trăieşte vindicativ, muşcă, atacă, distruge, cu duhul răului în el.

Zlataustul începea să fie un nou Coţofăneşti, ceva mai local însă, mai puţin celebru decît predecesorul său întru feerii roşii.

Revuiştii în fierbere pentru campania de vară, căpătaseră o comoară cu flăcări.

În prezenţa lui Sănătescu — recăzută în somnambulism diurn — nici-una dintre elevele clasei a opta nu îndrăznea să atace „subiectul interzis".

Dar în absenţa ei, refrenul începea :

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must."

— Fetelor, nu mai găsiţi şi altă rimă ?

Se stîrnise o întrecere, pentru găsirea rimelor în „ust". Căzură ca lăcustele pe lanul cuvintelor, pustiindu-l. Căutau rime în dicţionare, în cărţi, în inventivitatea flirturilor de la liceele de băieţi, în bunăvoinţa poeţilor locali, interpelaţi prin cărţi poştale cu un : „Maestre, un grup de fete dezgheţate care vă admiră..."

Participa întregul oraş la loteria rimelor în „ust".

Joc de salon. Concurenţă „cuvintelor încrucişate". Pentru acest joc al rimelor, imaginaţia participanţilor încrucişa mai mult decît simple cuvinte.

„Ust" era un fel de „pst" provocant, fardat, al rimei zlatauste.

Astfel apărură : arbust, frust, holocaust : rima aceasta plăcuse. Erà simbolică : rugul moralei, emblema timpului.

Dintr-un cerc de literaţi venise, importată din Franţa, rima „Proust" şi comentarul : „À la recherche des filles perdues".

Apoi rima „îngust", venită de la berărie, cu sens adecvat anecdotelor localului.

De la barou : „just" ; de la bele-arte : „bust".

Urmă Procust.

Verbul „gust" aspiră şi el nostalgic la podgoriile păcatului.

Antisemiţii născociră un cuvînt care făcu furori : „balabust", masculinul de la balabustă ; balabust, adică evreu de moda veche, înainte ca evreii să fi devenit antisemiţi.

Apoi secetă.

Şi, în sfîrşit, cînd Zlataustul îşi pierduse actualitatea, cînd fetele renunţaseră de-a mai descoperi Americi zlatauste în geografia rimelor, iată că, într-o recreaţie, Şmilmic cel şoltic le reţinu în clas', după ce plecase Sănătescu.

— Am găsit.

— Ce ? Un faliment ?

— Faliment voi, la spirit. Eu am găsit o rimă.

— În ust ?

— În ust !

— Tu ?

— Iacă eu.

— Soune-odată !

— Trust — cuvîntase Şmilmic ca Napoleon în faţa Piramidelor, aclamată delirant de întreaga clasă.

„Fa-ta din Zlataust
S-a ţam îndulcit la trust."

Şi cu această ultimă rimă, găsită de Şmilmic într-un ziar, clasa opta puse punctul final fetei din Zlataust, îngropînd-o cu fanfară.

*

Retrasă la Mănăstirea Agapia, departe de lume, Bunicuţa se apropiase de munţi, pregătindu-şi sufletul pentru versul *Mioriţei*, în care-i era şi copilul :

„Preoți munții mari
Păsări lăutari
Păsărele mii
Și stele făclii...“

CARTEA II-a

ÎN BEILIC

CAP. I

ANISIA DE LA POARTA COPILĂRIEI

Comisarul Băluță Selion — poreclit Groasa, fiindcă era femeieşte gras şi fiindcă dusese pe mulţi la gros : puşcărie — avea numai veşti rele în geanta de muşama : mandate de înfăţişare, de aducere, de arestare şi tot soiul de chemări, notificări şi comunicări cu cerneală violetă şi tuş spălăcit, de ale poliţiei cu mînă grea şi năduşită şi de ale justiţiei cu spadă lungă şi rece. Cu toate acestea, comisarul Băluţă era senin ca un factor de mandate poştale.

Adus de curînd de la Fălticeni la Iaşi, nu cunoştea încă de-ajuns de bine nici străzile, nici casele, nici oamenii, din care pricină, de cîte ori avea de umblat printr-un cartier necunoscut, făcea un popas informativ la crîşma locului, de unde, dacă nu ieşea beat, se-ntîmpla să iasă şi lămurit.

Acum venea de la crîşma lui Coniver din Beilic, cu o scobitoare în dinţi : nu mîncase nimic, dar scobitoarea în dinţi o moştenise de la un fost şef, care „lucra" numai subt inspiraţia scobitorii. Îi explicase crîşmarul unde era casa, ce fel „boierul" şi cît era de celebră strada, dar el ţinea minte mai cu seamă unde şi ce fel erau ochii crîşmăriţei, adică deasupra tejghelei, printre „spirtoase".

Cu gîndul la crîşmăriţă — nota bene : aşa însemna, ca şi şeful scobitorii, casele cu femei arvunite —, făcu o cruce în dreptul bisericei Sfîntului Ioan Gură de Aur.

Dascălul bătea toaca, sus, în clopotniţa strîmbă, cu ciocane bîlbîite.

Pe maidanul Beilicului, din faţa bisericei, o ceată de copii desculţi şi rupţi înălţase un zmeu, privindu-şi împăratul de hîrtie înscăunat în cerul mahalalei.

— Mă, tu cu zmeul, asta-i strada Zlatust, Zlatapast, cum dracu-i zice ?

Cu zmeul erau toţi, nu unul.

— Hăă ! Zlataust. Cine nu ştie ! Zlataust din mahalaua Beilicului.

Parc-ar fi spus : Zlataust, capitala Bizanţului.

— Da' casa lui Enăchescu unde-i ?

— Nu ştii ! Hăă ! Colo ! Colo ! Uite-o ! Hai că-ţi arăt — se-nvălmăşiră glasuri stridente, din acelea care cresc mai ales prin bălăriile bisericelor dosnice şi pe maidanele din apropiere, să ţie isonul dascălilor dogiţi şi popilor hodorogi.

Cu zmeu cu tot, golanii se luară după comisar. Zmeul mîrîi surd, împotrivindu-se ca un cal nărăvaş. Capul dascălului ieşi din clopotniţă, cu gura căscată, gata parcă să latre la „poliţie". În urma copiilor veni şi o servitoare c-o gîscă subt braţ şi c-un cuţit în mînă. Din ograda popii, aşezată într-o coastă a maidanului, sălta cu zornăit un lătrat de cîne înveninat în lanţ.

Alaiul se opri lîngă o poartă putredă şi strîmbă, care se rezema leşinată, gata să cadă. Deasupra ei îşi întindea crăcile sterpe un salcîm uscat, plin de cuiburi de cioare, întunecate şi zburlite ca nişte negi enormi crescuţi pe obrazul luminos al lui iunie. Puii golaşi — un fel de ostropel de hulubi — învăţau să graseieze, deschizînd pliscuri stropşite ; iar cioarele mame se văitau, cîrîiau şi cloncăneau ca bocitoarele.

Pe trunchiul copacului mort, bătută cu un cui, atîrna o tablă ruginită, cu literile înceţoşate de aţe de paianjen ·

ALEX. ENĂCHESCU

Fost magistrat. Avocat.
Biurou de notariat.

Ore de consult : 7—9 a.m. 6—9 p.m.

Mîna mahalalei adnotase tabla profesională, adăugînd în dreptul cuvîntului „avocat" precizarea „fost", cu creion chimic. Adică „fost avocat". Iar deasupra numelui, aceeași mînă a justiției imanente desemnase o cruce.

Nimeni nu șterse nici crucea care înmormînta numele unui viu, nici adaosul „fost" — fiindcă, pesemne, nimeni dintre cei ai casei nu se mai uita la firmă. Poate că treceau pe lîngă ea cu inima prea strînsă ca să se mai încumete să privească ceva ce nu mai era decît pe o tablă. De-altfel, de la poartă pînă-n fund, toate erau cu „fost"-ul nevăzut scris de ursită. Și salcîmul cu cioare — odinioară venea spre vară ca o corabie cu îngeri pe catarge — era un fost salcîm ; și poarta strîmbă — odinioară se deschidea în lături, cînd plecau bunicii cu „muscalul" — era o foastă poartă ; și grădinile sălbăticite în fața casei din fund, foaste grădini ; și casa, turtită și gheboșată, o foastă casă gospodărească.

— Mă, tu din spate — ce te vîri ? ce te-ndeși ? Da' multe ciori mai are avocatul ăsta !

Copiii dintîi pîndiră efectul glumei, unul în ochii celuilalt, fiecare în ochii tuturora, și după ce consimțiră toți, se porniră pe rîs, de-a-ntrecutelea, cu gurile căscate, dînd impresia că nu rîd de glumă, ci de cel care glumise.

Servitoarea cu gîsca și cuțitul rîse cu atîta poftă, încît după aceea își suflă nasul cu degetele.

— Haide, marș, că vă fac bucăți — se răsti comisarul la golani, slobozind un ghiont pe nevăzute, de-a-ndăratelea.

Copiii se feriră. Zmeul din cerul lenii lui simulă un leșin și făcu o grațioasă reverență.

Împingînd portița cu piciorul — nu-i venea s-o oncreze cu mîna —, comisarul intra posesiv. Portița se prăvăli trosnind : nu mai ținea în bălămăli. Intră și servitoarea ; după ea și copiii. Trecerea comisarului făcuse vad în proprietate. Numai băiatul cu zmeul rămase afară, de teamă să nu i se încurce sfoara în crengile salcîmului.

Ograda — vast circulară, ca a unui conac boieresc — și grădinile din ea — una ovală în mijloc, odinioară cu trandafiri aleși și globuri galbene și albastre, altele

pe delături, odinioară cu straturi de garoafe, lalele și crăițe —, acum dezgrădite, se contopeau în aceeași invazie încîlcită de verdeață liberă, cu buruieni, urzici și romanițe și flori, iar stăpînite de frenezia vegetală pe care o înfrînase mîna omului cîndva. De cum intrai, mirosea înalt a iarbă, a romaniță și a lemn cîinesc, ca în cimitirele neîngrijite. Se auzeau de pretutindeni tic-tac-urile și zum-zum-urile nervoase ale gîngăniilor din ierburi. Zvîcneau șopîrle de un verde gol. Țîșneau lăcuste din clocotul jilav al ierburilor. Bătea în nări și în urechi marele puls vegetal, din nou stăpînitor acolo de unde-l gonise mîna omului.

Nici-un lătrat de cîne nu protesta împotriva comisarului care pășea cu ghete galbene prin demența smaraldelor primăverii.

Casa era tocmai în fund, cu un cerdac de lemn decolorat — fusese roșietic-galben cu înfloriturí —, cu varul căzut, cu tencuiala cojită, cu ulucile scofîlcite și roase de rugină — mută, posomorîtă, parcă se ascundea, avînd în înfățișarea ei singurătatea stranie a cîinilor în care coace turba. În dosul ei — valuri pe crengi — foșnea o livadă în brocaruri verzi ; în coasta ei se ridica nesigur — cu o mișcare de încovoiere — spinarea roasă a bisericei Sfîntului Ioan Gură de Aur, cu al cărei cimitir se învecina.

Comisarul apăsă pe butonul prăfuit al soneriei, striindu-l cu dungi digitale : casa tăcu mai prăbușit. Bătu în ușa cu geamlîc colorat : ferestrele șubrede zăngăniră ca paharele într-un bufet.

— Hei ! Cine-i aic' ?

Bătu și la ferestrele din față, cele care dădeau pe cerdac, luîndu-le de-a rîndul. Scîndurile cerdacului tresăltau subt pașii lui. Totul era vechi, măcinat, ros si dărăpănat, gata să cadă c-un oftat de ușurare și c-o tusă de pietre.

Mai bătu cu pumnul în ușă. Nici-un răspuns.

— Da' nu-i nimeni aici, drăcia dracului...

Era sigur că în casa ferecată ori s-ascundea „individul", ori dormea o babă surdă să n-o poți trezi nici cu tunul ; atît de sigur, încît aparitia fetei care venea în goană, cu coamă neagră, cu picioarele goale, albe, nalte

și zvîcnit rotunde în papuci vechi de gimnastică, răsărită de undeva din verdeață, îl minună de-a binelea, făcîndu-l să scape scobitoarea din gură.

Se oprise lîngă el, săgetat. Venea dintr-un cireș. Avea frunzulițe în părul negru și tumultuos, înnodat c-o panglică peticită, la ceafă ; cercei de cireșe îi atîrnau la urechi ; pete de cireașă pe bluză, clei de cireș pe degete și buze de fată albă cu păr negru, care vine dintr-un cireș copt.

Purta o rochiță scurtă — adică devenise scurtă fiindcă-i era veche și strîmtă, în care șoldurile iuți parcă zvîcneau ; o bluză tot veche și cam destrămată, de *soie-écrue*, fără mîneci, care ieșea pe jumătate din centură, trasă-n sus de pieptul răzvrătit.

Rochia era prea scurtă, cu toate că de subt ea apăreau genunchi inocenți, juliți de trunchiuri și-nverziți de iarbă ; bluza era prea strîmtă, cu toate că era pătată de cireșe mîncate-n pom. Dacă rochia ar fi fost ceva mai largă, trupul ar fi dat impresia supremei copilării. Dar haina scurtă și strîmtă revela tulburător, în mirosul de iarbă, feminitatea aprigă pentru bărbați a fetelor cu ochi negri, piele albă și buze cum e coarna coaptă.

Parcă venea din brațele unui bărbat, zburlită, cu haina zmulsă, cu buzele umede.

Si totuși sufletul ei fusese în crengile unui cireș de iunie.

De acolo venea Delia.

Se oprise lîngă subcomisar cu ochii dilatați de-o spaimă pe care n-o putea stăpîni, nici ascunde. Spaima, nu fuga o făcea să gîfîie. Văzuse lume adunată la poartă, subcomisarul în cerdac : inima-i aruncase-n creier cuvîntul „nenorocire". I-l mai aruncase.

— I s-a-ntîmplat ceva lui titi ?

— Ce Titi ? De-asta-ți arde ? Am un mandat de arestare în contra individului...

Sughiță. Căută în geantă mandatul. Era cald și uita numele proprii. Sughița : se vede că-l vorbea de rău la prefectură.

Delia se făcuse albă ca zborul hulubilor pe un cer de furtună. Clipi. Își scutura capul să se deștepte. Ci-

reşele de după urechi îi bătură vesele obrajii. Luă cerceii de iunie, zvîrlindu-i jos c-o mînă ostenită.

— ...în contra individului Alexandru Enăchescu, de profesie avocat, domiciliat în strada Zlataust... Aici ? Ha' ?

Delia-şi plecă fruntea. Comisarul făcu un pas spre ea, strivind, cu talpa ghetei galbene, cireşele aruncate de Delia.

— Ia spune, unde-i ? Hai-hai, cu Groasa nu vă merge...

Era lîngă ea. Îi mirosea a păr de fată despletită şi a iarbă.

— Hai, drăguţă, ia spune...

Cuvîntul preferat al Bunicuţei răsuna mîrşav în gura cu miros de mahorcă şi poşîrcă. Delia se feri. În mîna comisarului foşnea o hîrtie galbenă.

— De ce vor să-l aresteze ?

— Daraveri, fetiţo. Se-ntîmplă ! Puţin abuz de încredere, aşa un bucheţel, două luni de zile la gros, şi gata : du-te, băiete, şi mai fă. Eşti în serviciu la el ?

— E tata.

— Să-ţi trăiască. Mai facă una şi pentru mine, vorba ceea : între două nu te plouă. Ia spune, unde-i ?

— A plecat.

— Unde ?

— Nu ştiu.

— Ascultă... Nu umbla cu fleacuri. Ia deschide uşa să-mi vîr puţin nasul...

Aspiră de două ori pe nas, uitîndu-se la fată.

— ...unde-mi fierbe oala. Uşa, auzi... Stînga-mprejur la perchiziţie domiciliară.

— Vreţi să intraţi în casă ?

— Ba nu ! Unde vrei să intru ?

Delia se urcă pe marginea cerdacului, se înălţă în vîrfuri, ţinîndu-se de stîlp, căutînd cu mîna sus, după o bîrnă, cheia casei.

Privirea comisarului se sui de-a lungul picioarelor goale pînă subt braţul gol întins în sus.

Mişcarea Deliei era inocentă : ochii în sus, subt cuiburi de rîndunele, clipiră, sfărmînd lacrimi : dar comisarul se congestionase ca după rachiu dat duşcă.

Intrară în casa pustie, unde, în locul bunicilor şi-al lui titi, erau peceţile roşii ale sechestrelor. Trecură din odaie în odaie, comisarul înainte, congestionat, Delia după el, cu obrajii albi şi lacrimile înnodate în gît.

— Nu, nu, nu, nu te speria păsărico ! Îra. că sperioasă mai eşti.

Îi scăpase printre degete.

Ţipa.

— Ieşi afară din casă ! Ieşi afară din casă ! Ieşi afară din casă !

— Ies, fetiţo, ies...

Îşi freca barba nerasă cu palma.

— ...Ne mai întîlnim, fetiţo. Ţi-a pus Groasa nota bene. Mai vedem noi şi de tată-tău ! Ai înţeles ?

Plecă trîntind uşa. Ferestrele zăngăniră.

La poartă-l aştepta alaiul. Venise şi dascălul din clopo niţă. Erau dezamăgiţi. Sperau că a trimis de la poliţie s-o aresteze pe „fata din Zlataust". Şi-n locul unei arestări, comisarul care înjura. Se consolară imediat.

Fata scăpase. dar mai era gîsca de subt braţul servitoarei.

Golanii cu zmeul făcură roată în faţa porţii, aşteptînd.

— Hai, dascăle, ascute ; ascute, dascăle, — îl îndemna comisarul, ca la horă.

Şi dascălul ascuţea cuţitul de muchea unei pietre, după ce scuipase piatra.

— I-am dat perdaf !

— Dă-i dascăle, nu te lăsa.

— Da-da-dau — glumi dascălul cu foc.

— A cui îi gîsca, fă ?

— A părintelui.

— Are piept ?

— Cine ?

— Gîsca, fă, că pe-al tău îl văd de la o poştă. Parcă-i mitropolia, fă.

— Heeei !

— Hăă ! hăuliră golanii cu zmeul.

— Gura, că vă fac bucăţi. Dă-i, dascăle. Cu varză o mănîncă ? Al dracului popa ! Taie gîşte, ce-i pasă. eu

asud, și el mănîncă, dă-i dascăle, dă-i, că mai iese din slănină. Te-ngrași, dascăle, ce-ți pasă. Acu să te văd!

Dascălul puse talpa ghetei pe labele gîștei, o apucă de cap, trase, întinzîndu-i gîtul ca o halviță, încercă dintîi tăiușul — gîsca se zbătu —, apoi, cu o zvîcnire curbă, desprinse gîtul de trup și, pe neașteptate, le zvîrli între băieți. Se zbăteau maci epileptici printre picioare goale și crăpate, care țupăiau.

Deasupra cîrîiau toate cioarele. Băieții chiuiau. Servitoarea țipa ca pișcată — fusese în treacăt.

Și zmeul dansa și el deasupra sîngelui, deasupra cioarelor și deasupra mirosului de iarbă din fața casei din Zlataust, lîngă biserica Sfîntului Ioan Gură de Aur.

În mahala lătrau cînii.

Comisarul scuipă și plecă.

Nu îndrăzni să iasă afară decît după ce încetară toate zgomotele de la poartă. Așeză portița la loc și se-ndreptă iar spre livadă, cu spinarea aplecată.

Gîndea zăpăcit și cu bătăi de inimă, cum zboară rîndunelele.

Titi arestat... Îl căuta poliția... Cutremurul din ea cînd mîna comisarului o apucase... Unde era titi ?... Veneau alte nenorociri...

„Ce le-am făcut ?"

Întreba pe toți oamenii, dar se uita la crucea bisericei Sfîntului Ioan deasupra căreia zbîrnîia zmeul înălțat de copii.

Acuma loveau în titi. Îi era milă și dor de el. Se gîndise la el în cireș și-i venise să plîngă, deși avea cireșe în gură. Cum putea să-i mai fie foame cînd era atît de nenorocită ? Mînca cireșe dulci și plîngea. Nu se dusese la dejun la Ralu. Îi era rușine să mănînce din pomana altora. Toți acolo erau buni cu ea ; dar, mai ales la masă, mîncînd, simțea că nu-i musafir, ci om hrănit de milă. Nu se simțea în largul ei la masa familiei Sănătescu. Parcă toți *se gîndeau* la ea, și nimeni nu spunea ce gîndește. Ochii tatălui lui Ralu parcă se fereau de ea, la masă : și cu mama lui Ralu era tăcut și ciudat, dar cu ea și mai tare. Numai cînd îi dicta la mașina de scris, în biroul lui, o uita. Atunci Delia simțea că devi-

ne o mobilă, pentru el, și se simțea mulțumită, mai ales că-n schimbul celor trei ore de dactilografie primea patru mii de lei pe lună : leafă ; *cîștiga singură.*

Bietul titi !...

Acum putea să-i spuie : „Titi, ce vrei să-ți fac la masă ? Ceva bun, care-ți place."

Și *ei* vroiau să-l aresteze.

Ea ... Fugea de oameni. De cînd fusese eliminată din școală, simțea — pe stradă, în tramvai și chiar la spital —, în ochii bărbaților, un gînd care-o insulta.

Nicăieri nu se simțea mai bine decît tot în „împărăția ei" printre pomii care-o știau din copilărie și care-o *credeau.* Între ei își regăsea vrîsta și sufletul. N-o mai privea nimeni. Nu mai gîndea nimeni. Pomi verzi, fructe crude sau coapte, miros de iarbă, cer deasupra și amintirea unei bătăi de inimă, odată, subt cireșul din fund.

De cînd plecase Ivănucă îi era și milă de el.

Numai să nu-l mai vadă, să-l știe departe, ca și cimitirele unde-s îngropați mulți oameni buni de care ți-e frică noaptea.

Îi era frică de toți oamenii, nu numai de el. Parcă toți erau nebuni... cu ea.

Și bunica se uita cu ochi aspri la ea. Aflase din gazetă cine-i fata din Zlataust și ce păție. O aștepta la spital, cu ochelarii pe nas.

— Să-ți fie rușine, soi rău. Asta era în tine ! Mai bine n-ajungeam să te văd mare. Mai bine mă lua Dumnezeu, cum l-o strîns pe bietul bunicu-tău. Săracu Alecu intra în mormînt a doua oară. Te credea fată cumsecade...

Îi sfîșia inima în șoaptă aspră și răgușită, c-un fel de bodogăneală neputincioasă, cu ochelarii pe nasul ascuțit de boală, fără să ia în seamă nici-un cuvînt de-al ei.

— Te-au dat afară din școală. Asta mi-ajunge. Știu eu. Cum ai scăpat de mine, ți-ai făcut de cap. Uită-te, uită-te — Delia se uita în lături, la cei care-ascultau vorbele *bunicei ei* —, se uită domnii doctori la tine ca la altceva. Nu-s eu în putere, că ți-aș arăta eu ! Lasă, mi-o ajuta el Dumnezeu să mă ridic — mai bine nu

mi-ar ajuta —, că te-oi pune eu la treabă să-ţi iasă gărgăunii din cap. Auzi, fată crescută în casă de oameni detreabă s-ajungă o iasta...

Dar alte vorbe o îndureraseră şi mai adînc.

— Soi rău. Sameni lui tatu-tău.

Parcă era duşmana lor, nu mama şi bunica lor.

Şi era greu bolnavă, bătrînă şi foarte necăjită — cu tot glasul ei aspru, hain, şi cu toate vorbele ei.

— De acuma ce-ai să faci ? Cine te mai primeşte ? Ai să intri la fabrica di tutun, ai să ti oftigeşti...

Apoi, cînd îi luase, din mia de lei primită asupra lefei, o cutie de tutun de lux, cutie de tablă cu sigiliu de plumb, şi trei pachete de foiţă Job, le aruncase cu minie...

— Vrei să-mi spurci bătrîneţile ! Să-ţi fie ruşine. Mînile mele n-au atins *astfel de bani*. Ţine-ţi-i. Pe mine mă arde.

Abea după ce Ralu fusese la spital şi vorbise cu ea, bunica acceptase cutia de tutun şi foiţa, dar tot ursuză, tot fără vorbă bună, tot cu ochi bănuitori, ca şi cum ea n-ar fi putut să cîştige bani prin muncă, ci numai să-i fure sau să-i capete ruşinos.

— Mă rog şi pentru ce-ţi *dă ţie patru mii de lei pe lună ?* — bunica ei, cînd se pornea, aprecia banii după valoarea lor de dinaintea războiului — cînd, slava Domnului, toate fetele ştiu acuma să ciocănească la masină ? Ce ai tu, mă rog, mai mult decît ele ? Că te-au dat afară din şcoală ?

— Nu fac greşeli, bunică. Scriu corect.

— Da, nu faci greşeli. Da' la şcoală ce-ai făcut ?

Din asta nu ieşea. Insulte şi morală, morală şi insulte, şi bănuială pentru orice. Întotdeauna vorbele bunicei ei fuseseră severe, răstite, mînioase. Din copilărie, aşa o ţinea minte. Certa servitoarele, cînii, pisicile, găinele, hulubii, mătura, cîrpele de şters podele, tacîmurile, pe titi şi pe ea. Pe bunicul ei — bun ca şi Ivănucă cel de altădată — îl privea numai : cu ochii, şi pe el îl certa.

După moartea bunicului, devenise zgîrcită. Casa era a ei — numai aşa scăpase de vînzare —, avea ceva bani undeva, fără să le ştie nimeni de urmă, şi pensia. Se

plîngea mereu că n-are, şi cum ea ţinea casa — fiindcă titi, pe vremea cînd cîştiga, era risipitor —, se văita mereu „c-or s-o vîndă cu darabana". Totuşi îi ţinea pe toţi, cu masă bună şi casă curată, dîndu-le şi văitîndu-se că nu mai dă, mereu ameninţîndu-i c-o să-i lase de capul lor, ducîndu-se la azilul de bătrîne.

Acum, însă, bunica devenise rea.

După scandal, găsise în locul bunicei ei, ca şi Scufiţa Roşie din poveste, un lup cu ochelarii bunicei. Se ducea în fiecare zi s-o vadă la spital, şi în loc să fie mulţumită că nu-i mai cere nici un ban — înainte îi dădea în fiecare zi, spunîndu-i c-or s-o îngroape cu talgerul, dar îi dădea pentru toate —, o acuza că cine ştie ce mai face ? că de unde scoate atîţia bani la vrîsta ei ?

Într-o zi îi frecase gura şi sprincenile cu batista — duşmănos — să vadă dacă nu-i „sulimenită", şi mai erau şi alte bolnave, numai ochi şi urechi, în aceeaşi încăpere fără să mai ţie seamă de gardiencele care ascultau pe la uşi.

Şi-n loc, apoi, să-i dezmierde fruntea subt care se zbăteau pleoape ude, o ameninţase :

— Să nu te prind sulimenită că-ţi ard gura cu fierul roş Auzi, soi rău ?

De ce ?

Crescuse subt ochii bunicei. Dormise de mică în dormitorul ei. O ascultase şi n-o ascultase, întotdeauna copilăreşte, fără gînd rău şi fără gînd ascuns. Nu fusese niciodată „mîţă fiartă" cum nu-i plăcea bunicei să fie nici fetele, nici servitoarele. Dar nu făcuse nimic rău. Se jucase în livadă cu Ivănucă, bunica-l îngăduia fiindcă era şchiop ; învăţase la şcoală binişor, aducînd acasă note mulţumitoare. Nu umbla „lelea" pe străzi niciodată. De la şcoală venea de-a dreptul acasă, cu grabă chiar, fiindcă numai în casa veche cu livadă şi cu Ivănucă se simţea într-adevăr vie, adevărată, trăind cu bucurie, fără să dorească altceva decît, iarna, să vie vara cu fructe acre şi coapte ; şi vara, să vie iarna cu zăpadă pentru săniuţă şi gheţuş de dat de-a încîrnitelea.

Atît. Învăţase. Se jucase. Crescuse, fără să ştie, cu buzele şi sufletul tot în livadă.

Știa că nu-i deloc urîtă — bunicul îi spunea : „Buzato, ești cîrnă", și-i dezmierda obrajii cu mîndrie —; nu era nici cîrnă, nici buzată decît atît cît trebuia ca s-o alinte și bunicul și oglinda. Nu se simțea bogată fiindcă era frumoasă, nici săracă. Cînd începuseră să-i crească sînii, cu furnicături în vîrfuri, crezuse că se îngrașă, și-abea la școală auzise cît de bine-i să ai „sîni" : „te știu băieții". Nici bine și nici rău. *Avea* pur și simplu, cum pur și simplu era fată în loc să fie băiat, și frumoasă în loc să fie urîtă, și subțire în loc să fie grasă, și mai naltă în oglindă decît cele care începuseră să poarte tocuri înalte, și mai elastică decît cele care făceau gimnastică suedeză, și cu mîni mai subțiri și mai sprintene decît cele care nu spălau rufele în balie.

Așa era.

De ce de la „scandal" încoace „așa era" păcat era ?

Bărbații întorceau capul după ea ; fugea de ei ca de-o vorbă urîtă, ca de-un miros rău. La spital, internii o salutau, privind-o cum se uită cînii la carne crudă. I: era mereu *rușine* printre bărbați. Parcă lîngă ei ar fi dorit să fie babă. Nici-unul n-o privea *omenește*, nici-unul nu-i zîmbea prietenos, așa cum ar fi vrut ea să zîmbească tuturora, nici-unul n-o *asculta*, dacă se-ntîmpla să spuie ceva, fără să nu-i privească *lipicios* gura : parcă simțea muște verzi pe buze, cînd o priveau astfel. Și cînd era singură ocolea oglinzile : nu-i mai arătau tinerețea ei primită cu un „bun venit" în ochi, ci toată neomenia pe care-o stîrnea făptura ei de fată tînără.

Între oameni se simțea *privită*, pîndită : ostenea.

Se înviora numai în livadă. Acolo, printre pomi, în cireș, chiar dacă nu rîdea, chiar dacă-i venea să plîngă cu gîndul la titi, trăia, simțind și-n lacrimi un fel de bucurie. Numai în livadă sufletul ei era cu fructe și cu cer. Creștea toată ființa ei, cu suferinți, cu bucurii, cu amintiri amare și cu amintiri voioase. Sufletul ei, acolo, era în afară, în soare, ca și frunzișul de pe crengile pomilor. Printre oameni se aduna tot *înăuntru*, și-o apăsa pe inimă. În livadă, tăcerea ei parcă ședea de vorbă cu cineva, și era mai puțin singură : o *asculta cineva* în livadă, nevăzut, cu bunăvoință și c-un fel de zîmbet.

Printre oameni, n-o mai asculta nimeni, nu voia nimeni s-o asculte : pîndeau altceva în ea.

Cu mintea știa ce : văzuse cîni pe stradă ș-auzise vorbe la școală; o îngrețoșă cu fiori „dragostea" văzută ș-auzită.

De ce atunci tocmai ea o îngrețoșa la fel pe bunica ei, care-o știa de mică ?

„Ce are cu mine ?"

Ș-acum îl urmăreau pe titi, vroiau să-l aresteze.

„Soi rău. Sameni lui tatu-tău".

Ce crud ! „Tată-tău" era titi, copilul bunicei. Și ea se lepădase de el ca s-o insulte pe ea, fiica lui, nepoata ei.

Ș-acum, ea dată afară din școală, titi condamnat la închisoare, și bunica din ce în ce mai aspră și mai rea. Parcă murise bunica ei odată cu apariția „fetei din Zlataust". La spital nu mai era bunica, ci o bătrînă hărțăgoasă, cu ochi care-o pișcau ciudos, cu vorbe care-o plesneau peste obraji în fața tuturora.

— Numai să vin acasă, ș-am să-ți arăt eu ție, soi rău ! Îți scot eu cu cleștele gărgăunii din cap. Am să te tund chilug, auzi, am să te port desculță, am să te pun la treabă și n-am să-ți dau decît mămăligă și ceapă.

Cînd îi sărută mîna la plecare, o izbea cu podul palmei peste gură — slab, fiindcă n-avea putere, dar gestul era dur — și-și ștergea de pătură mîna sărutată, ca și cum buzele ei i-ar fi murdărit-o.

Atîta mai avea pe lume : o bunică și un titi.

Bunica nu mai era a lor, a ei, a casei ; o cumpăraseră alții. Parcă dorea — se vede că tot rea era — să nu se mai întoarcă de la spital. Dacă ar fi murit acolo, poate că tot i-ar mai fi spus o vorbă bună, pe patul morții, și ar fi plîns-o, uitînd tot, iertînd toate și aducîndu-i amintirea de bunică dusă, în livadă.

Titi îi strîngea inima ca și mobila sechestrată : erau peceți dușmane și pe titi.

Și pe ea erau peceți dușmane : vroiau s-o vîndă și pe ea cu darabana. Tot se schimbase. Și din bunicul ei nu rămăsese decît un portret în ulei, care-o înspăimînta cînd dormea noaptea singură în casă, fiindcă bunicul murise, era îngropat la cimitir, și portretul o *privea*.

Pe Ivănucă îl pierduse, ş-abea mai îndrăznea să-i fie milă de el. Amintirea lui în sufletul ei era ca şi portretul bunicului, noaptea, în casa pustie, cu tăceri care pîndesc, cu întuneric la ferestre, cu scîrţîit de mobile pe care nu s-aşează nimeni, cu paşi în pod, cu umbre pe subt paturi, cu bătăti de inimă în piept, cu ţipete şi salturi de fugă ghemuite în trup. Primea zilnic scrisori de la Ivănucă : era la mare — şchiop săracul —, dar gîndul lui umbla numai prin livadă, vrînd parcă şi de-acolo s-o pîndească, s-o împresoare. Nu mai iscălea „Eu" ca înainte, nu-i spunea „fată din Zlataust" niciodată, dar nici n-o întrebase nimic despre „scandal", deşi toate ziarele scriseseră. De ce n-o întrebase ? Fiindcă ştia mai bine decît toţi.

Nu-i răspundea.

Cîtăva vreme o ruga mereu să-i scrie „un cuvînt". Apoi n-o mai rugase. Îi scria ca şi cum n-ar fi plecat de lîngă ea, ca şi cum ar fi rămas nuc în livadă, la hotarul dintre cireşi şi nuci.

„Uneori mirosul mării îmi aduce aminte mirosul nucilor. Atunci te aştept iar la portiţa din fund..." Delia nu ştia cît e de amar mirosul mării cînd poate să-ţi aducă aminte mirosul frunzelor de nuc, şi ce departe-s nucii cînd marea ţi-e astfel aproape. Ciudat ! Scrisorile lui Ivănucă nu semănau cu scrisorile „Duşmanului", nici cu ale „Celuilalt". Alt scris, alt suflet parcă.

Dar ea ştia acum că Ivănucă e Duşmanul. Toate scrisorile „Duşmanului" i le atribuia. În schimb, sufletul ei îi fura scrisorile „Celuilalt", cele cu „Delia", deşi mintea ştia că-i vin şi ele tot de la Duşman. Pe acele le lăsa-n lumină, ca un zbor de păsări, venite din necunoscut, nu de la Ivănucă. De cînd plecase Ivănucă, nu mai primea scrisori decît de la el. Celelalte erau în ea, cu cîntece, ca păsările în lumină, ale nimănui.

Delia !
Delia !
Nu l-ai furat ; e-al tău, cum aroma unui fruct e-a lui.
Numele tău e brun cu ochi negri şi buze roşii ca şi tine.

Numele tău e mlădios ca și trupul tău, creanga mea de alun.

Numele tău e tînăr ca și tine, izvorul meu și-al căprioarelor.

Numele tău ești tu ; și tu ești pe buzele mele ca un cîntec.

Îl spun și-mi vine să plîng...

Se suise iar în cireșul din fundul livezii. Și deși-i venea să plîngă fiindcă era din ce în ce mai singură, cu numele ei pe buze ca un cîntec din copilărie, uitat și-adus aminte la mîhnire — fiindcă era în livadă, singură, nu între oameni, altfel singură, lua cirește perechi punîndu-și-le la urechi, cercei de iunie, c-avea și-n inimă cireșe de iunie pentru păsările inimei care cîntau în ea „Delia ! Delia !", venind din cer.

De optsprezece ani, Anisia Nikitova, lipovancă din piața Sfîntului Spiridon, avea aceeași față rotundă de floarea-soarelui, în același tulpan galben cu buline roșii.

— Bună ziua la cacanaș.

Și rîdea : ghî !

— Bună ziua la domnișor.

Și rîdea : ghî !

De optsprezece ani, Anisia Nikitova intra la fel pe poarta casei din Zlataust.

Fusese clienta bunicului Deliei, după ce ieșise din magistratură ; apoi clienta tatălui Deliei, cînd intrase în avocatură.

Nu putea fără procese. Spunea : „Iaca alt praces la Anisia : ghî !" — cum ar fi spus : „o fatat vaca un viței" — cu bucurie și mîndrie maternă.

Avea procese cu chiriașii ei, cu precupeții din piață, cu primăria, cu statul, cu Ministerul de Război — din pricina pensiei băiatului mort în război —, cu toată lumea. Și nu concepea alți avocați decît cei din neamul Enăchescu. Toți ceilalți vroiau „să fure la Anisia".

Pe avocații Enăchescu nu-i plătise niciodată. În schimb le aducea pui, găini, castraveți, lapte, păpușoi, cîte-un curcan, raci, chefali afumați, iepuri.

Era convinsă că va trăi măcar o sută douăzeci de ani „ca să faci sînge rău la potlogari". „Potlogarii" erau precupeții vecini cu ea în piața Sfîntului Spiridon. Ei îi spuneau „babă îndrăcită". Și ea le spunea : „Anisia mănînci la voi toți coliva".

Ea vedea în familia Enăchescu izvorul ei de avocați. Cînd se căsătorise tatăl Deliei, așteptase de la el alt avocat. Și cînd se născuse Delia, Anisia se întristase: „Cacanaș, nu mai ai Anisia alt avacat. Iaca !"

Și de atuncea aducea fructe, acadele și turtă-dulce lipovenească pentru fata avocaților.

— Ce mai face domnișor ? Bine ? Ei bine ! Slava Domnului ! Iaca, Anisia ai adus la domnișor ceva bun.

Îi oferea mere, ștergîndu-le de pestelca albastră cu buline albe, ca să strălucească merele. Acadelele, mai ales peștișori verzi de mintă, i le aducea într-un cornet făcut dintr-un ziar rusesc ; iar turta-dulce, cu o vorbă veșnică : „Dulce turtița pentru domnișor dulce".

Apariția Anisiei la poarta casei, cu tulpan galben cu buline roșii și pestelcă albastră cu buline albe, era așa de legată de copilăria Deliei, încît Anisia parcă nu mai venea din tîrg, intrînd pe poartă, ci *era* mereu la poartă, mare portret în culori tari și naive, atîrnat în lumină, ca pe-un părete de casă bătrînească : „Anisia de la poarta copilăriei".

Avea, n-avea proces în ziua apariției, ea tot cu-același coș de pai venea, scoțînd din el dintîi onorarul avocatului — pui, ouă, brînză, legume —, onorarul lui „domnișor dulce" — fructe, acadele, turtă — și, de la fund, învelită într-o basma roșie, o citație : citația veșnică a vieței ei veșnice cu coș, pestelcă și basma.

Murise bunicul, plecase titi, dar Anisia tot venea, fiindcă avocații „vor să fure la Anisia". Și vorbea cu Delia despre procesele ei, pe care și le pleda singură, spre hazul întregului tribunal, spunînd : „Avacat la mine acupat ; Anisia ai vorbit singur". Și cîștiga !

Anisia intră pe portița căzută a timpului oprit, cu basmaua galbenă, cu pestelcă albastră și coșul subt braț.

Ea știa unde să caute pe „domnișor".

O găsi în cireşul subt care se opri cotcodăcind de ris spre Delia.

— Sărut mîna la domnişor dulce. Anisia ai venit cu veste bună la domnişor. Dai jos, domnişor.

Delia se lăsă din cireş, brună, cu frunze-n păr şi cercei la ureche.

— Ai o citaţie, Anisia ?

— Este şi citaţie... şi mai este ceva...

Era aşa de bucuroasă, că nu-i venea să mai vorbească. Ea vorbea — mult — cînd se certa şi cînd „pleda". O privea pe Delia, fără să lase coşul de subt braţ. rîzînd cu o mie de creţuri şi cu ochi albaştri ca mărgelele măgăruşilor de la Balcic.

— Cine nu-i, nu-i, nu-i la domnişor ? — începu ea enigmatic.

— Cine, Anisia ?

— Iaca Anisia n-ai spus.

— Cine, Anisia ? Spune.

— Cine, domnişor ? ai spus.

Veni un gînd parcă din fundul pămîntului, de unde les florile, trecu prin inima Deliei şi apăru cu zîmbet, neîncredere şi îmbujorare pe obrajii ei.

— Titi ?

— Ghî !

— A venit tata ?

— Ai venit ceva bun pentru domnişor frumos şi dulce.

Unde putea să fie ceva bun pentru „domnişor" decît tot şi numai în coşul Anisiei ? Începu să scoată, dintîi „onorarul" leguminos şi fructifer, apoi apăru basmaua roşie a citaţiilor. Din ea despături o scrisoare. O întinse Deliei.

— De la titi. Vai, Anisia, lasă-mă să te sărut.

Anisia era fericită ca un cal hrănit cu zahăr din palmă.

Drăguţa mea Delia,

Am auzit c-ai avut necazuri la şcoală. Biata mea feliţă !

Buzele Deliei tremurară.

Numai titi îi spunea după „necazuri", „biata mea fetiță" Și vroiau să-l aresteze...

Și eu sunt tare necăjit. Am venit la Iași numai pentru tine.

Nu știe nimeni că-s la Iași. Stau la Anisia, în odaia din fund. Tu să nu vii, fiindcă Anisia are chiriași curioși și-ndată ar afla unde...

Cuvintele „mă ascund" erau șterse, dar apăreau trist în inima Deliei.

...unde mă aflu. Să mă aștepți la noapte acasă. Voi veni pe la unu. Să nu aprinzi lumina de afară.

Dulce fetiță, tare mi-e dor de tine.

Necăjitul tău titi.

— Aaaa ! Eu ai crezut că ai adus bucurie la domnișoara dulce ! Aaaa !

Si-i ștergea lacrimile cu vasta batistă roșie a cetățuilor

Dar după lacrimi veneau zîmbetele.

Și după zîmbete, rîsul.

Și după rîs, dansul, dansul nebunesc, de gît cu Anisia subt cireș.

— Ai-ai-ai ! Ai-ai-ai ! Phiu ! Ai făcut o horă la Anisia ! Anisia cavaler la domnișor dulce !

Nu mai putea biata Anisia ; își ștergea nădușeala cu batista roșie.

Și deodată o privi pe Delia cu viclenie.

— Ei ? Anisia ai adus hora la domnișor dulce ! Anisia ai dat mult bucurie la domnișor dulce ! Anisia vrai „onorar" la domnișor dulce.

— Onorar ?

— Da, da. Anisia vrai plătești.

— Ce să-ți dau, Anisia ?

— Aaa ! Anisia ai luat singur... și ai papat.

Luîndu-i cerceii cireșelor de după urechi, Anisia le-nghiți, c-un „hap, hap", și, cu cireșele Deliei în gură, făcu o reverență ceremonioasă și bufonă și plecă mîncînd : „hap, hap" și mormăind ca un urs bun.

CAP. II

CIREȘELE

De profil, Ralu Sănătescu avea trăsături medaliar ascuțite. acvilian curbe, concentrate, mîndre, cu ceva solemn și-aproape dispreţuitor în puritatea lor aspră.

Paloarea obrajilor ei parcă era lunară, din nopți de catifea întunecată, asupra cărora domnea o frunte mare și patetică. N-avea nimic tineresc ființa ei de optsprezece ani, situată mai ales în epoca fetelor sportive, sonore, diurne, cu pas băieţesc și obraji arși de soare sau de fard mărturisit ; tinerețea lui Ralu Sănătescu avea atmosfera anacronică a castelului medieval, cînd fetele seniorilor feudali creșteau în vaste săli întunecate, pline de ecouri, cu astrologi în turnul zodiilor, purtînd încă de mici vestminte grele, cu trenă, care le solemnizau pornirile copilăriei, dîndu-le o grație hieratică.

Astfel, această tinerețe anacronică a lui Ralu Sănătescu dădea tuturor impresia că-i „bătrînicioasă", fără să înțeleagă, cei care-o repudiau din tinerescul epocii, că nu era bătrînă, ci numai altfel tînără.

Nici un bărbat, nici un băiat care o văzuse la teatru, în lojă, alături de mama ei, Balașa Craiu Sănătescu, n-o socotea frumoasă ; nici urîtă : fără vino-n-coace. Nu atrăgea pe bărbați. „N-are nimic femeiesc". Nu vroia nimeni să spuie că-i urîtă, dar „straniul" ei îndepărta pe bărbați, servindu-le antidotul „picantului", al „frivolului", care-i atrage imediat.

Unii numai, afirmau că-i „stilizată".

Avea un mers de stareță uscată, chiar cînd venea de la școală, printre fete, cu geanta subt braț. N-ar fi

îndrăznit nimeni s-o întîmpine glumeț, s-o salute familiar. Aproape toți, și involuntar, deveneau ceremonioși în preajma ei, adică intrînd în „atmosfera ei" de creneluri și bolți medievale.

Reputația din școală se revărsase și în oraș, dîndu-i prestigiul fetelor prea inteligente, prea culte și prea serioase, prestigiu care usucă tot misterul fetelor tinere, făcînd din ele mărăcini țepoși, ieșiți din pămînt arid, în sufletul băieților și al bărbaților dornici de petală fragedă și parfum nou.

Își făcuse clasele primare în particular, uluindu-și profesorii la examen cu maturitatea ei timpurie.

Apoi intrase la Maici, fiindcă mama ei s-ar fi simțit declasată dacă singura ei fată ar fi venit în contact cu fetele oricui de la celelalte școli. Maicele, pentru Balașa Sănătescu, erau un fel de biserică-școală în care plutea purificator parfumul papalian al catolicismului.

La Maici, Ralu Sănătescu era „adorată", și de eleve și de maici.

Într-o zi declarase mamei ei că pleacă de la Maici. Drame la școală, drame acasă, dar Ralu, cînd vroia, devenea de piatră, și furtunile de spumă ale mamei ei n-o puteau clinti. Tăcea și vroia.

Nimeni, dar absolut nimeni, nu-și explicase cauza acestei plecări neașteptate de la o școală unde făcea ce-i plăcea, unde domnea, unde era idolatrată.

— De ce nu vrei să înveți acasă ?

— Nu.

Își alesese ea singură noul liceu.

„Domnise" și acolo.

Din clasa șasea pînă în clasa șaptea, fusese colega de bancă a lui Enăchescu ; gravă, monosilabică, parcă disprețuind-o și mai mult decît pe celelalte. Apoi Enăchescu fusese mutată în fund de D.D.S.B. De atunci, Sănătescu nu vorbise cu ea decît de trei ori, cu intenții mai degrabă ofensatoare. Întîia oară, cînd o întrebase D.D.S.B. pe Enăchescu „ce faci tu noaptea ?", Sănătescu reluase întrebarea, punîndu-i-o din nou, la ieșirea din clasă, după ce auzise răspunsul. A doua oară, după extemporalul de la latină, cînd o întrebase „ce-ai făcut la extemporal ?". Și, în sfîrșit, a treia oară, cînd o în-

vinuise pe nedrept, față de profesoara de franceză, că citește o carte aparținînd lui Enăchescu ; iar în recreație, persiflînd-o cu întrebări ironice.

Enăchescu își mai amintise, cu prilejul acestor trei incidente, încă o întîmplare în legătură cu Sănătescu. Era cu vreo două săptămîni înainte de începerea școlii : trecuse într-a șasea. Își cumpăra caiete la o librărie. Îmbulzeală de început de an școlar. Un licean o înghesuia din spate. Se ferea. Liceanul iar în spatele ei.

— De ce nu-ți aștepți rîndul ? — vorbise ea întorcînd capul peste umăr, către liceanul cu miros de tutun și colonie parfumată.

Liceanul îi făcuse cu ochiul. Ea se înroșise de mînie, socotind că semnul din ochi e o obrăznicie pur și simplu, nu o aluzie echivocă. Și-n acea clipă, întîlnise, îndărătul liceanului, doi ochi verzi, posomorîți, care-o priveau straniu. O mînă imperioasă dăduse la o parte pe licean.

— Sunt și profesori aici. Bagă de seamă, tinere.

Glasul fetei cu față severă era atît de profesoral, încît liceanul dispăruse ricanînd, cu șapca pe o ureche.

— Ce cărți cumperi ? o întrebase fata cu ochi verzi, autoritar, cerîndu-i parcă socoteală.

— Cărți de-a șasea — răspunsese ea, intimidată.

— La ce școală înveți ?

— La liceul de fete.

— De ce tolerezi astfel de familiarități ?

— Ei !

Îi întorsese spatele și ridicase din umeri.

Astfel făcuse cunoștință cu Sănătescu, înainte de-a deveni colege indiferente, ca apoi să devie, în chip ciudat și încă inexplicabil pentru ea, prietene.

Delia și Ralu, în loc de Enăchescu și Sănătescu.

Și numai Delia știa că Ralu nu seamănă de loc cu Sănătescu, așa cum și-o închipuise și ea în școală.

Ralu știa să rîdă întocmai ca și celelalte fete : numai că rîsul ei devenea prețios ca soarele în ținuturile nordice : avea o prospețime luminoasă și energică de primăvară scurtă.

Ralu vorbea şi ea despre *nimicuri,* ca şi celelalte fete, numai că vorbele ei încîntau ca nişte fluturi rătăciţi într-o catedrală.

Ralu se pricepea şi la rochii, şi la mătăsuri, şi la parfumuri, şi la pieptănături, numai că nu pentru ea, dar parcă şi mai bine decît fetele cele mai cochete.

Ralu nu vorbea niciodată despre cărţi savante, cum credea Delia. O interesa orice. Vorbea despre orice. Era blîndă, prietenoasă, deloc mîndră, foarte atentă să nu jignească.

— Ralu, spune drept, cu mine te faci proastă ca să mă cred eu deşteaptă ? Nu ?

— Ce n-aş da eu să fiu ca tine, Delia !

— Drept ?

— E-aşa de simplu — răspundea ea grav şi zîmbitor.

— De ce ?

— Ca să pot întreba şi eu „de ce ?" pe-o Ralu oarecare.

Şi-i dezmierda părul c-o mînă părintească.

O răsfăţa pe Delia c-o discreţie nemaiîntîlnită. Seara, după masă, o învăţa să joace şah. Delia reţinu greu jocul savant. Cum simţea c-o apucă somnul pe Delia, Ralu se ducea „să-şi pregătească lecţiile". Dar Delia înţelegea că vrea s-o lase să doarmă, chiar în clipa cînd i-a venit somnul, deşi mai ştia că Ralu are insomnii. Odată se trezise tîrziu după miezul nopţii şi văzuse lumină subt uşa camerei lui Ralu.

— Tu nu dormi ? o întrebase ea fără să deschidă uşa.

O pauză lungă. Apoi glasul lui Ralu venise grav şi trist :

— Nu pot dormi... Nu ştiu ce am în noaptea asta. Cam toate nopţile erau la fel.

Niciodată Ralu nu intra în camera ei cînd se dezbrăca sau cînd se îmbrăca. Şi Delia înţelegea că Ralu nu vrea s-o umilească privindu-i rufele sărăcăcioase.

Tot Ralu, simţind că Deliei nu-i venea îndămînă să fie găzduită într-o casă unde nu făcea nimic, nefiind măcar nici prietenă de copilărie cu Ralu, o cercetase foarte ocolit, pînă ce aflase că ştia să scrie la maşină.

Peste o zi era angajată ca dactilografă de tatăl lui Ralu, cu patru mii de lei pe lună. Și de atunci Ralu îi destăinuise, mai de multe ori, că și ea „dorește să cîștige prin muncă, și c-abea așteaptă să scape de liceu, ca să încerce «cronici literare» la o revistă care plătește, sau la un ziar".

Poate c-așa era, dar Delia simțise lămurit dorința ei de-a se pune la același nivel cu ea — slujbașa tatălui ei — sau, mai curînd, de-a o ridica pe Delia la același nivel de muncă egalitară.

O silea mereu să accepte daruri de la ea, spunînd că dacă nu le primește îi umilește prietenia și i-o micșorează. Astfel Delia se văzuse în oglindă — cu nedumerire : era alta — într-un chimonou japonez, roșu cu dragoni de aur, căptușit cu matasă albastră ; un albastru atît de viu, că așteptai să vezi în el zboruri de cocori.

— Ralu, așa ceva nu pot să primesc.

— Delia, tu nu vezi, asta-i poarta de aur prin care intri tu în oglindă. De cînd te așteaptă ! Spune-ți : „Bună ziua, Delia. Ai sosit." Eu sunt lîngă poartă.

Vorbea ciudat uneori, dar era bună, pasionat darnică — nu dădea : se ruga —, și Delia simțea că-ntr-adevăr prietena ei o ocrotește, *o acopere* față de toți, gata să lupte în locul ei.

Cum răsărise prietena ei Ralu din colega ei Sănătescu ?

Ciudat ! Odată cu apariția „fetei din Zlataust", căpătase prietenia celei mai mîndre și mai severe fete din școală.

Nu-i vorbise nimic despre „scandal".

Dar cînd „tăcea" ?

Uneori numai, cînd Delia nu venea la dejun și întîrzia mai mult, o întreba, cu ochii cam posomorîți — verdele lor se-ntuneca, devenind negru-vînăt, ca al mărilor nordice — : „Ce faci acasă ?" Așa cum o întreba mai de mult în clasă : „Ce faci tu noaptea ?".

Ce făcea acasă ?... Nimic. Ședea în livadă.

Putea să-i răspundă : „nu fac nimic"... cînd o întreba astfel ?

Nu-i venea.

Ridica din umeri, cu uşoare scînteieri în ochi.

Ralu tăcea atunci, mai lung, mai somnolent, redevenind parcă Sănătescu de la şcoală, de pe vremea cînd nu erau prietene şi cînd nu apăruse încă „fata din Zlataust".

Simpla stăruinţă a unui zîmbet bun ar fi făcut-o pe Delia să-i mărturisească adevărul : că nu face nimic, că şedea singură în livadă. „Nu fac nimic" era cu frunze şi cireşe.

Dar tăcerea lui Ralu — cu bănuieli — ridica în Delia mîndria tăcerii, cum se ridica în Zlataust turla bisericei Sfîntului Ioan Gură de Aur.

Şi nu răspundea nimic tăcerii lui Ralu.

Astfel, prietenia lor cu daruri, cu zîmbete şi cu încercări de înfrăţire — avea tăceri.

Ochii lui Ralu priveau maidanul, copiii cu zmeul, biserica Sfîntului Ioan, ca pe nişte locuri despre care ai citi şi pe care le *revezi* oarecum, după ce le-ai gîndit, închipuit şi visat ; deşi n-ai fost prin ele, ai amintiri.

Era îmbrăcată în rochie neagră de şcoală, cu beretă de catifea neagră pe cap, încălţată cu ghete negre.

Se opri în faţa porţii, privi pe rînd firma, salcîmul, cioarele ; înainte de-a intra, parcă şovăi. Avea mişcări foarte distrate, şi totuşi mîna-i tremură puţin cînd apucă de clanţa portiţei care, împinsă, căzu...

Intră, păşind pe ierburile călcate de ghetele galbene ale comisarului Bălută Selion, zis Groasa.

Soarele bătea oblic. Ierburile, florile şi frunzişurile, răscolite de căldura amiezii, îşi îndesiseră mirosul încîlcit.

Tot verdele dansa în adieri de vînt, pe crengi şi jos, în ierburile care pîlpîiau şi ondulau ca flăcările iuţi, cînd fragede, cînd sumbre, după cum veneau în umbră sau în soare.

Apoi deodată vîntul se oprea şi se-nălţau alte mirosuri vegetale, ca şi cum abea atuncea s-ar fi despletit o altă faţă cu păr lung, din satra primăverii cu ochi verzi şi trupuri goale-n fusta frunzelor.

Ralu mergea încet, privind, privind, privind.

Era în Zlataust atît de verde că-ţi venea să spui : locul şopîrlelor, izvorul duhurilor verzi.

Biserica, sus crucea-n soare, cimitirul, ş-alături casa şubredă, şi-n jurul ei dansul păgîn al primăverii. Era atîta moarte şi atîta viaţă în casă, în biserică, în ciori şi în frunzişuri, că-n aceeaşi clipă ochii, urechile, nările şi sufletul aşteptau prăbuşiri şi presimţeau salturi.

Trecu prin faţa casei, se opri la uşă, privi geamlîcul colorat, fără să bată, fără să sune. Păşi încet prin cerdac, ocoli casa, văzu bucătăria, privi pe fereastră, văzu plita, oalele, un pat frust, o masă cu o geantă, cărţi şi caiete, o icoană pe părete, o balie, o cană ; apoi privi hulubăria prăbuşită, hambarul putred fără lemne, uşa deschisă a pivniţei — şi intră în livadă.

O-ntîmpinară pomii Deliei, foşnind, cu fructe verzi sau roşii, după cum erau cireşi sau meri, vişini sau pruni.

Nu era acasă.

Era în cireş.

— Ai venit, Ralu Sănătescu.

Nu tresări. Ridică fruntea. Şi văzu, subt cer, printre cireşe şi prin frunze, o Delie cu frunze-n păr şi păr în vînt, cu lungi picioare goale spînzurînd de pe o creangă de cireş — atît de tînăr albă şi de tînăr brună, că parcă o adusese vîntul în livadă, sus, pe crengi, lui iunie, care venise cu cireşi să o întîmpine.

— Delia...

Îi spuse numele.

Îl ascultă.

Altfel suna-n livadă numele Deliei, cînd îi vorbeai de jos în sus, cînd te privea de pe o creangă, încruntată, de sus în jos, cam zmulsă, cam desculţă şi-mbrăcată cum ştiu pomii să dezbrace pe o fată.

— Delia, eşti supărată că am venit la tine ?

— Nu.

Dar „nu"-ul buzelor botoase era un „da", copilăreşte „da", ca şi tot ce era pe crengi copilăreşte roş, la fel cu buzele.

— Ce faci acasă, Delia ?

Ea singură de sus se întreba cu-n zîmbet, cum spune cucul : „cu-cu". Gest strengăresc peste-o mîhnire, glas trist care s-acoperea c-o glumă.

Ralu zâmbi.

— Mănînc cireşte !

Tot Delia răspunse.

Era în glasul şi în vorbele ei o impertinenţă infantilă, de copil mîndru că-i „sus" şi vorbeşte de „sus" cu cel de jos. Niciodată n-o văzuse şi n-o auzise Ralu astfel. Şi mai era şi-un tremur de lacrimi în glasul ei.

— Tu vrei cireşe ?

— Vreau.

Îi aruncă de sus buchete coapte. Apoi se coborî din pom, aducînd cu ea, mai jos, alături de Ralu, mirosul frunzelor. Ralu ţinea cireşele în mînă ; nu le mînca. Parcă ţinea garoafe-n mînă.

— De ce-ai venit, Ralu ?

— Ca să te văd, Delia.

Delia oftă, privind clopotniţa din soare cu ochi trişti.

Venise să vadă pe „fata din Zlataust" !

— Şi dincolo ce este ? — întrebă Ralu, arătînd peste zaplaz.

— Acolo-s nucii.

Porniră din livadă, una lîngă alta, tăcute. Delia mergea repede. Trecură tot iute şi prin dosul casei. Delia se grăbea.

— Vrei să vezi cimitirul ?

Şi fără să aştepte răspunsul, Delia dădu la o parte o scîndură, intrînd. Ralu trecu după ea. Ierburi foarte înalte, cruci de lemn putrede, pietre gălbui cu inscripţii, acoperite de muşchi verde, garduri de fier ruginite, trîntite pe jos. Mormintele nu mai erau despărţite. Hotarele lor dispăreau, se ştergeau cu vremea şi verdeaţa. Era acolo un trib unit de morminte scăpate de civilizaţia cimitirelor.

Se aşezară alături pe o piatră de mormînt, caldă de soare, pe care apăreau şi dispăreau furnici, lăcuste, bondari, vacile-Domnului.

O poftise la cimitir cu aceeaşi candoare cu care ar fi poftit-o în salon. Acolo însă erau sechestre, aici erau morminte, o biserică, iarbă şi soare.

Îşi încolăcise picioarele cu braţele goale, îşi culcase capul pe genunchi, şi privea iarba cum priveşti din barcă faţa valurilor clătinate. Pămîntul cimitirelor e parcă mai adînc. Acolo viaţa pluteşte, şi mormintele pe care stai sunt bărci oprite-n port.

Ralu privea în jos. Urmări cu privirea o furnică şi întîlni picioarele Deliei. Furnica se sui pe papucul de gimnastică, ajunse pe glezna subţire şi se înălţă de-a lungul piciorului, cu tremurul ei brun, alunecînd pe zvîcnitura pulpei.

Veni deodată un miros de iarbă crudă şi de ţărnă. Ralu zmulse un smoc de iarbă, risipindu-l pe mormînt.

Vorbi cam aspru, cam tăios.

— Nu mergem ? Ne-aşteaptă acasă.

Şi mîna ei acoperi lucioasele cireşe grămădite deasupra pietrei de mormînt.

Răsună dintăi un zumzet tremurat de greieri şi cosaşi.

Delia se ridică, scuturîndu-şi capul ca trezită brusc din somn.

— Să mergem ?

— La ce te gîndeai ?

— La ce mă gîndeam ?... Da, mă gîndeam.

Alungă furnica de pe genunchi, acoperindu-şi-l cu mîna. Apoi mîna începu să-l alinte, ca şi cum ar fi găsit acolo o minge lucie.

— Diseară nu dorm la tine.

— Nu dormi la mine ?... Unde dormi ?

— La mine — răspunse Delia, privind-o cu ochi miraţi.

— De ce, Delia ? Eşti supărată cumva ?

O privea cu ochi mari şi tumultuoşi.

— Nu, dar dorm la mine.

— De ce ?... Nu, nu. Te rog nu-mi răspunde. Dormi la tine. Hai să plecăm. Îmbracă-te.

— M-aştepţi aici.

Plecă, alergînd cu picioare nalt și sprinten goale prin ierburi leneș nalte și mătăsos umflate și ondulate de vîntul primăverei care alerga prin ele.

Răsuna zbîrnîitoarea zmeului deasupra cimitirului. Glasurile copiilor de pe maidan veneau din ierburi, ca și ale greierilor.

O pasăre își încerca fluierul nou, găsit în frunzele unui copac — mirată. Ierburile oftau. Zidul bisericei mirosea a muced. De sus, printr-o ferestruică deschisă, ieșea, ca după mort, miros de lumînare și tămîie. Și mai pieziș, soarele trimetea o rază galbenă pe cireșele roșii de pe piatra mormîntului.

Spinarea lui Ralu era aplecată ca și spinarea lui Ivănucă, într-o noapte, cînd o așteptase pe Delia lîngă biserica Sfîntului Ioan Gură de Aur, din care zburau lilieci și cînta o cucuvaie la miezul nopții.

Nimic nu era tînăr în cimitir decît cireșele care luceau pe-o piatră de mormînt lîngă o fată de optsprezece ani.

Delia era gata mai repede ca fetele care se îmbracă în fața oglinzii. Totuși zăbovi, fiindcă veni în cimitir cu un coșuleț încărcat în livadă.

Văzu spinarea lui Ralu, aplecată ; cum era îmbrăcată în negru, parcă era văduva sau orfana celui de subt piatră.

Se lăsă în genunchi în dosul ei, pe piatra mormîntului, înlănțuind-o cu brațele pe după gît, lăsîndu-și bărbia pe umărul ei. Îi vorbea în șoaptă, la ureche.

— Ce caldă e spinarea ta !

— Ca și piatra mormîntului.

— Ești supărată pe mine ?

— ...Nu pot să fiu.

— Ralu...

Se așeză alături de ea, pe piatră, îndepărtînd cireșele.

— ...Să nu fii niciodată supărată pe mine. Ralu...

Îi căuta ochii, cu ochii.

— ...Tu crezi că am secrete pentru tine ?

— Nu știu.

— Am, Ralu. Dar secretele mele nu-s... vesele.

— Toate secretele — începu Ralu, dar lăsă vorbele neisprăvite să cadă-n iarbă şi-n morminte.

— Nu Ralu, *crede-mă,* secretele mele nu-s vesele. Tu poţi să vii cînd vrei la mine ; nu mă mai supăr. Fii bună. Tu eşti blîndă cu mine. Vreau din toată inima să fiu prietena ta. Nu mai am prieteni. Nu vreau să fiu singură şi cînd sunt cu tine. Vrei ?

Ralu ridică fruntea, apoi genele, pe urmă cuprinse bărbia Deliei cu degetele mîinii.

Poate că aşa privea Hamlet tidva lui Yorik. Dar tidva morţilor e plină numai de trecut, pe cînd a celor vii e un potir al viitorului.

Ralu tăcea.

Buzele Deliei vorbiră din palma lui Ralu.

— Ce-i în capul tău ?

— O bufniţă...

Începuse grav.

— ... şi un pitpalac.

Zîmbi. Îşi stăpîni un oftat. Redeveni gravă.

— În capul unui om, Delia, sunt nouri care trec. Şi dacă te uiţi mult la nouri, vezi ce vrei, şi Polonius spune da. Şi-n drojdia de cafea vezi ce vrei, şi cel de-alături spune da.

— Vorbeşti serios, Ralu ?

— Da, da. Vorbesc aşa ca să mă-ntrebi tu. Vreau să scutur toate vorbele din tine.

— De ce, Ralu ?

— Ştiu eu ! Vreau să te ascult. Cînd stai într-un cimitir *auzi* mai bine.

— Tu vorbeşti în enigme.

— Da. Am să mă fac ghicitoare. Am să dau cu bobul la fete şi la băieţi. Am să le spun minciuni şi-or să mă creadă, şi-am să le spun adevăruri şi-or să mă alunge. După aceea or să mă ardă pe rug, şi fumul meu are să-i facă să strănute... Vrasăzică la noapte dormi acasă. Ai să ai lună plină... Uite, Delia, s-au umplut cireşele mele de furnici. Nastratin Hogea ar spune : Allah a făcut cireşele. Allah a făcut furnicile, slăvit fie Allah ! Dar eu spun : De ce a trimes Allah furnicile pe cireşele mele ?

— Fiindcă nu le-ai mîncat — răspunse Delia, cu o glumeață seriozitate, alungînd furnicile adunate la cireșe.

— Și de ce nu le-am mîncat ?

— Fiindcă n-ai vrut.

— Fiindcă n-a vrut Allah ! Deci : Jos Allah-Nastratin-Hogea.

Se înveselise.

Dezmierdă cu palma bărbia Deliei.

— Mi-ai spus : *„nu vreau să fiu singură și cînd sunt cu tine"*.

Delia se încruntă. Uitase complect de unde începuse conversația lor. O mirau vorbele întipărite întocmai în mintea lui Ralu, care părea cu totul absentă cînd i le spusese.

— Cu mine, Delia, niciodată nu ești singură. Numai eu pot fi singură cu tine.

— Nu-i totuna ?

— Tocmai fiindcă-i totuna, tu nu poți fi niciodată singură cu mine... ...Tu ești prietena mea, sora mea, fiica mea, familia mea... de pe mormîntul cu cireșe și cu furnici.

— Brr ! Ce-i asta, Ralu ?

— Vorbe în cimitir ; vorbe, cruci, totuna.

— Ralu !

Delia o privea mirată și c-un pic de îngrijorare.

— De ce spune Ralu prostii ? Răspunde iute, Delia. Nu știi ? Îți răspund tot eu : ca să nu fie singură Delia. Ca să întrebe Delia. Ca să uite Delia. Ca să rîdă Delia.

O bătea peste obraji, scandînd cu palma, ca pe un bot de mînz, cadența vorbelor.

Delia zîmbi.

— Delia, eu sunt patefonul tău... sau, mai bine, un radio, Radio-Ralu. Radio-Ralu e universal, știe tot ce se petrece pe pămînt. Tu asculți. Astăzi ai auzit „parazitii" lui Radio-Ralu. Închide-l.

— Ralu, cum ai să-l distrezi tu pe bărbatul tău !

— Aa ! domnișoară Delia, am scuturat *și-un gînd*. Te-a prins ghicitoarea în capcană !

— Un gînd pentru tine.

— Da, pentru bărbatul meu. Acesta-i „X"-ul ecvației feminine. Bărbatul meu, Delia ? Am să-l distrez ? Tu crezi c-am să vorbesc cu „bărbatul meu" așa cum vorbesc cu tine ?

— Nu știu, Ralu, dar știu c-ai să-l distrezi.

— Pe tine te distrez ?

— Cînd vrei, da.

— Crezi că m-ar putea iubi cineva ?

— Am scuturat și eu un gînd ? zîmbi Delia.

— Tu ? Mereu scuturi gînduri, dar nu le vezi, le lași pe mormînt și le mănîncă furnicile.

Delia alungă iar furnicile adunate la cireșe. Sus, în clopotniță, o cucuvaie se văietă.

— Auzi cocoșul morților ?

— Cucuvaie. Urît glas au !

— Ca pentru morți, Delia. De ce nu mi-ai răspuns?

— Ce m-ai întrebat ? A, da ! Dacă te poate iubi cineva ? Oricine, Ralu. Ai numai calități !

— De asta ?

— Da' de ce ?

— Tu ai iubit, Delia ?

— ...Nu știu.

— Atunci ai iubit.

Delia se roși, dar zîmbi cu ochii în ochii lui Ralu.

— N-am nici-un secret.

— Dar te roșești !

— Atîta am — și, roșindu-se mai tare, zîmbi cu toți dinții.

— Vrasăzică am numai calități ?

— Sigur.

— Și tu ?

— Eu...

Ridică din umeri.

— Tu ai defectul unic.

— Da ! Care-i ?

— De-a fi... cum ești.

— Cum ?

— Curioasă și...

— Și ?

— Delie.

— Acesta-i numele meu.

— Numele defectului tău.

— Spune, Ralu !

— Pe tine or să te iubească — spune ghicitoarea — cît frunză și iarbă. Or să vie de departe, de peste nouă mări și țări, feciorii de împărat să te peteească, pe cai albi și pe cai negri, cu mîna-n șold, și de oblînc le vor atîrna capete de zmei și limbi de balaur. Pe care-l va alege Delia crăiască ? se-ntreabă baba ghicitoare cu ochii Deliei asupra ei ca pintenii feciorilor de împărat în burta cailor. Pe care ? Pe cel mai dulce ca mirosul sulfinei ? sau pe cel aprig și fierbinte ca nările armăsarului negru ?... Nu știe baba ! Dar știe baba că odată cu feciorii de-mpărat va răsări și un luceafăr, luceafărul serii. Și Delia va alege numai dintre feciorii de împărat, fiindcă Delia nu se uită pe cer decît atunci cînd îi singură...

Ralu zîmbea arătînd, în fundul portocaliu al zării întrezărite pe după biserică, luceafărul scînteietor al serii.

— S-a înserat. Așa-i că n-ai văzut luceafărul ? Ți-am spus povești cu feciori de împărați și ai uitat...

— Vai, Ralu, am uitat că am de lucru ; tatăl tău m-așteaptă.

— Nu te așteaptă. Azi ești liberă. Nu lucrează.

— A ! pentru asta ai venit ? se lumină Delia, cuprinzîndu-i mînile cu o mișcare voioasă de clopot pornit să sune.

— Da, pentru asta am venit —, răspunse Ralu distrat, privind luceafărul, cu mînile într-ale Deliei.

— Ralu, mă ierți ?

— În vecii vecilor, amin. Să plecăm. Se răcorește. Să nu răcești.

Se ridicară.

— Ce ai acolo ? o întrebă Ralu, arătînd spre coșulețul de subt brațul Deliei.

— Am cules niște cireșe pentru mama ta — răspunse iute Delia, cu sfială.

— Cireșe pentru mama ! Du-i și luceafărul serii, în coșul tău.

— I-l duci tu — glumi Delia, ridicînd din umeri —. Nu-ți iei cireșele ?...

— Pe-ale mele ? Nu. Le las ofrandă zeilor sau furnicilor, pe-un altar sau pe un mormînt. Pe unde ieşim ?

— Este o portiţă care dă în stradă.

— Cum se cheamă biserica ?

— Sfîntul Ioan Gură de Aur.

— E veche tare ?

— Nu ştiu.

— Da. Tu eşti nouă.

Ieşiră în stradă.

— Vezi, Delia, un zmeu ridicat de mîna copiilor e mai aproape de Dumnezeu decît o biserică ridicată de mîna oamenilor.

— Vai, Ralu !

— Am păcătuit ?

Delia oftă şi zîmbi.

— Eu am „numai calităţi", Delia. Află de la mine, că în biserici s-adună numai păcatele ; copiii înalţă zmeie pe maidanele din faţa bisericilor. Dă-mi mîna.

Porniră mînă-n mînă prin înserarea limpede care se lăsa din cer asupra Beilicului. Delia cu cireşele şi mîna lui Ralu. Ralu cu gîndurile şi mîna Deliei.

Se aprindeau lumini tremurătoare. Ţîrîiau greieri. Enorm rotundă, arămie şi masivă, luna era-n oraş, pe dealul Tătăraşului, unde-o lătrau cînii.

CAP. III

TITI VINE ȘI PLEACĂ

Noaptea era spre miez : ceas alb de noapte cu lună plină.

În cimitirul bisericei Sfîntului Ioan Gură de Aur, mormintele își căpătaseră adîncul de noapte. Toate erau fîntîni închise. Pe-o piatră care astupa adîncul unei astfel de fîntîni, veghea un tînăr, întins pe spate, cu brațele aduse după cap, privind în sus, spre stele, ca și crucea de pe turlă, pe care se lăsase o bufniță.

Ceva eminescian plutea cu luna și cu cimitirul în jurul tînărului strîns înfășurat c-o amplă pelerină neagră. Avea paloarea care cere feutru negru, pelerină neagră, gînduri negre — și oglinzile care apar numai în lună, pentru visul care le așteaptă.

Visa, lăsînd numai urechile la pîndă pe pămînt.

De cîte ori se apropia un pas de om îl asculta, îl cerceta, îl urmărea, și dacă pasul răsuna tot mai departe, îl uita.

Nu se temea de morți.

Nu se temea de vii.

Dar se temea de-un gînd care apărea cu fiecare pas de om, ducîndu-se și-ndepărtîndu-se, dacă și pasul se ducea și se îndepărta de casa care se învecina și cu biserica. dar și cu ulița din Beilic.

Delia-l aștepta pe titi în casa plină de peceții sechestrelor.

Plecase ca un greier ; tot ca un greier se întorcea, tot mic în lumea mare. Se îmbrăcase pentru el c-o ro-

chie frumoasă. Se pieptănase la oglindă. Îi pregătise masă, cumpărîndu-i numai ce știa că-i place, din banii cîștigați de ea. Masă cu două tacîmuri, puse față-n față : nu-i era foame, dar nu putea să-l lase pe titi să mănînce singur. Îi pregătise o cutie cu sardele, șuncă, țîri, ouă răscoapte, fragi și vin roș... pentru fragi.

Toate pregătirile le făcuse cu storul tras. Ca să iasă mirosul de naftalină și de umezeală din odăi, adusese flori de-afară. Ferestrele nu îndrăznea să le deschidă.

Îl aștepta și îi venea să plîngă iar.

Ea ar fi vrut să strige-n gura mare, la lumină, tuturora : Vine titi ! Și iată că-l primea în casă ca pe-un fugar, într-ascuns. Casa cu storurile trase. Un fel de poruncă de tăcere. Parcă-i era rușine casei că se-ntorcea titi.

Ea-l aștepta acasă, într-ascuns ; și ziua, la lumină, îl aștepta mandatul de arestare.

Tot era trist, vast trist, în jurul bucuriei ei la pînă

Desigur că și titi citise în ziare ce-a ajuns Delia.

Totul era ciudat în jurul ei și începea să fie și în ea

„Dușmanul", scrisorile care apăruseră deodată în viața ei, înfricoșînd-o unele, tulburînd-o altele, cerîndu-i unele să fie ce nu era, altele cerîndu-i dragostea, ca un glas auzit în vis ; pornirea școlii și-a orașului întreg împotriva fetei din Zlataust, care era ea, fără să fie totuși ; apoi prietenia lui Sănătescu devenită deodată, în clipa nenorocirii, Ralu...

Îi apăreau ultimile întîmplări ale vieței ei, atît de năpraznic stranii, că parcă ar fi așteptat-o la poarta casei, în locul străzii copilăriei, balauri, gata s-o înghită, desprinși de pe pereții bisericei Sfîntul Ioan Gură de Aur

Și începeau nedumiriri în ea, nu numai față de cumplitele întîmplări, dar chiar față de ce se petrecea *în ea.*

Nu mai era ca înainte, una, Delia, aceeași pentru ea, la școală și acasă, în oglindă și-ntre oameni. Înainte era așa cum era, așa cum îi venea să fie, la noroc, la întîmplare. Și parcă era una singură, întreagă, deplină, dintr-o bucată.

Acum era cu ea-ntr-un fel, cu alții alt fel. Apăreau mai multe Delii în aceeași Delie. Vechea Delie se fărămița.

Față de titi — nu-l văzuse încă, dar îl aștepta — își simțea un suflet matur, atent, grav și duios de mamă. Cînd se gîndea la titi, parcă era mai mare decît el și decît Delia care mînca cireșe din cireș.

Față de Ralu se schimba complect. E drept că Ralu o trata ca pe un copil, dar tot atît de drept e că și ea, alături de Ralu, colega ei de școală și de vrîstă, devenea copil sau se făcea că e, c-un fel de cochetărie de-a părea mai mică decît în realitate. Și, orișicum, cu toată ciudățenia lui Ralu, de vreme ce înțelegea cum o tratează Ralu — fără să știe cauza —, de vreme ce-și dădea seamă că și ea accepta să joace rolul de copil — asta însemna că se alinta față de Ralu, mințind-o, amăgind-o, lăsînd-o să creadă că-i adevăr un neadevăr. Dar mai mult decît atît : deși Ralu era mai deșteaptă, mai învățată și mai coaptă decît ea, Delia simțea c-o *domină* pe Ralu. Întîia oară apărea în ea sentimentul că *domină* pe cineva, întovărășit de mîndrie și de un pic de cruzime.

De asta era sigură. Nu numai respectarea secretului cerut de titi o determinase să nu-i răspundă lui Ralu la întrebarea : „De ce dormi acasă diseară ?“ —, dar și bucuria de-a irita și de-a chinui, poate, curiozitatea posesivă și autoritară a prietenei ei, umilind-o tocmai pe aceea care-i era superioară în toate. În toate ?... Ciudat, tocmai față de Ralu, și parcă, pînă acum, numai față de ea, simțea *că e frumoasă.*

Cînd întorceau capul, pe stradă, bărbații după ea ; sau cînd, la spital, o salutau internii, îi era rușine — nu că-i frumoasă, nici nu simțea atunci că-i frumoasă, dar îi era rușine ca de ceva urît privit de ceilalți în ea și neștiut de ea.

Pe cîtă vreme lîngă Ralu simțea că-i frumoasă, nu-i era rușine și-i venea să se alinte copilărește, amăgind-o, răsfățîndu-se. Și de asta îi era rușine *acum.*

Pe piatra mormîntului din cimitir, furnicile, nu zeii, mîncaseră ofranda de cireșe a lui Ralu.

Acum lumina lunii aburea sîmburii înnegriți și uscați. Tînărul din cimitir privea cînd sîmburii, cînd stelele, ascultînd pașii.

Deși avea părul sur, aproape alb, sufletul lui titi al Deliei purta încă șapca liceenilor care fug de la școală și de acasă chefuind săptămîni de-a rîndul cu femei pierdute, vin și cărți, fără să aibă curajul de-a începe o nouă viață departe de căminul părintesc și de cel școlar ; după ce și-au făcut de cap, le vine iar mintea la loc, și iar se-ntorc acasă, cerînd iertare cu atîta duioșie, cu atît de pure lacrimi, încît părinții iar îi iartă, slabi, nu numai fiindcă sunt părinți, dar fiindcă inima lor simte că „băiatul rău" e mai copil și mai dezarmat în viață decît cei buni.

Din clasa întîia de liceu pînă-ntr-a opta, părinții lui Alexandru Enăchescu — Alecuțu acasă, Ali printre femei de noapte — îl iertaseră mereu. La fel și-n universitate. La fel și în avocatură. Avea mereu nevoie de părinți care să-l ierte, cum îl iertau și femeile pe care le-nșela, prietenii pe care-i antrena la chefuri, clienții cărora le neglija procesele, și toți cei care-l cunoșteau, împrumutîndu-i bani pe care niciodată nu-i mai înapoia, uitînd tot cu cea mai infantilă candoare. Trăia în clipe sau cel mult în ceasuri sau în zile — mai exact în nopți — uitînd ce-a fost și în trecut și ce va fi în viitor. Ziua nu exista, nici cea de mîne ; noaptea numai, cea cu lăutari, cînd camenii sunt tineri, veseli, buni și darnici. Femei, cărți de joc, lăutari, veselie — și apoi lacrimi căzute din ochi negri cu gene lungi care sfîșiau sufletul femeilor, mai ales cînd plîngeau cerîndu-le iertare. Era atîta veselie, atîta lipsă de griji în ființa lui, încît alături de el toți căpătau ce-avea — rîsul —, scăpînd de ce n-avea : grijele. De asta, petrecere fără de Alecutu sau Ali nu se putea. Destept cît trebuie la chef să sară gluma sprintenă din gură și pahar, neobosit — la chef —, cîntînd tot ce aprinde veselia în ochi și tot ce unge inima s-aduce lacrima — la chef —, cresc.use și trăise chefuind, jucînd, dansînd, glumind — avînd în frumusețea lui de brun, pe care-o transmisese și mai pură Deliei, un greier trist, înfricoșat în fața lumii.

Glasul acelui greier îl ascultaseră părinții lui cînd îl iertaseră mereu de-a lungul anilor, cu ochi din ce în ce mai aspri mama, cu ochi din ce în ce mai triști părinții lui alb : bunicul Deliei.

Poate că noaptea simți mai greu trecerea vremii și schimbarea oamenilor care-apar subt masca veșnică a veseliei vinului.

Îmbătrîniseră treptat femeile din vremea frumuseții lui Ali ; se cuminți seră treptat foștii cheflii ai vremei cînd același om era regele chefurilor sau trubadurul lor. Veniseră alți oameni, alte femei de noapte, alți cheflii.

Și Alecuțu îmbătrînise noaptea chefuind, crezînd că veselia de la chef e veșnică ; dar veselia lui îmbătrînise și se demodase. Nu-l mai acceptau. Alt „chef" decît al vremei lui, cu alte măști.

De-atunci, fostul rege al chefurilor, răsfățatul trubadur, devenise, pentru cei mai tineri, o „căzătură" și un simplu declasat alcoolic.

Încerca un cîntec, nimeni nu-l mai asculta.

Încerca o glumă, strîmbau din nas, spunîndu-i drept în față : „Du-te și te culcă, te-ai răsuflat".

Și nu se mai putea „culca". Începuse insomnia bătrîneții.

Și nici la tribunal nu-l mai îngăduiau. Ș-acolo devenise-o „căzătură", un „bețiv", un „inutil", un „declasat".

Acum venea bătrîn, fugar și condamnat la închisoare, cu-același suflet de licean stricat, întors la casa părintească.

Venise rîndul Deliei să-l ierte.

*

— Titi ! Titi !

Și-un gînd în ea țipa trist : „Titi-i bătrîn ; titi-i bătrîn".

Și îl vedea în lumina de lună, nu de soare !

Dar îl vedea deodată, după o lungă absență în timpul căreia se gîndise la ochii lui titi — tot negri —, și-acum se-ntipărea în ea tot ce era bătrîn în jurul ochilor lui negri.

O sărută pe frunte și pe ochi.

Gîfîia. Avea o respirație grea de cardiac astmatic, care dădea un sunet de agonie buzelor lui mute, vrînd să vorbească, dar silite să respire. Venise repede. Îi năduşise fruntea : şi-o ştergea cu mîneca hainei : titi ! Îl aşează pe scaun, îi şterse fruntea cu batista ei şi tăcură, unul lîngă altul, neştiind care să stea în braţele celuilalt : amîndoi aveau nevoie.

Nu mirosea a vin, dar respirația chinuită era și mai întristătoare decît mirosul vinului. Delia-i dezmierdă părul atît de uşor, că parcă ar fi fost un scrum pe care se temea să nu-l împrăştie. Îl dezmierdă pe umeri, scuturîndu-i haina prăfuită.

Îl dezmierda şi nu se putea împiedica să nu-l privească. N-avea guler, nici cravată. O cămaşă de noapte — curată —, din care gîtul lui titi apărea slăbit, zbîrcit, umil, nu cum era odinioară, tînăr mîndru şi cochet. Şireturile ghetelor erau rupte, înnodate şi prinse numai în copcile de sus. Pantalonii peticiți jos la spate, cu genunchi şi c-o ruptură cusută stîngaci, de Anisia desigur. Se împiedecase şi căzuse pe genunchi se vede : bietul titi.

Îi dezmierda obrajii : erau raşi, pentru ea, dar cu zbîrcituri adînci şi scofîlciți.

— Vin la titi, Delia.

O luă pe genunchi : Delia-i simți slabi şi tremurători, ca cei ieşiți la soare în curtea spitalelor, dintr-un halat vărgat.

— Stau la picioarele tale, titi, ca o pisică.

— Ca o pisicuță.

Zîmbea cu dinții negri de tutun, dar şi cu ochii negri ai tinereții lui.

Şi Delia avu un gînd naiv : „Ce bine că nu albesc şi ochii la bătrînețe".

— Ce frumoasă te-ai făcut, fetița mea... Ce face mama ?

— Tot la spital.

— Şi...

Vroia s-o întrebe despre ea, şi nu îndrăznea. Se oprise în fața lui „tu" după „si", dînd înapoi. Slab, copil şi cînd era tată, ocolea durerile, necazurile, discuțiile seri-

oase. Le amîna mereu, aşteptînd să le uite într-un pahar cu vin. Cînd, în tinereţă, discuţia părinţilor se îndrepta spre viitorul lui, spunea glumă după glumă, ca să le schimbe drumul gîndului. Şi îl schimba. Aşa ş-acum. Gata să fugă în străinătate — aşa credea el — de gîndul închisorii care-l aştepta, cetise în ziare „scandalul", cum şi eliminarea Deliei din toate şcolile, şi luase trenul spre Iaşi, coborîndu-se la Nicolina, refugiindu-se la Anisia. Dar cu această întoarcere pentru „a afla" istovise toată puterea curajului său. Nu mai putea să întrebe nimic. Nu mai vroia să ştie nimic. O vedea pe Delia frumoasă şi sănătoasă. Îi ajungea. Găsise iar popasul unei bucurii la hotarul necazurilor.

Şi uită tot.

— Ştii, titi ?

— Lasă, fetiţo, bine că suntem împreună, buni şi voioşi.

Oftă adînc ; pieptul îi hîrîia cînd ofta.

— Nici nu ştii, fetiţo, ce dor mi-era de tine, de casă... Avem fructe ?

— Avem, titi. Ţi-am adus fragi... ţi-am pregătit de mîncare. Ai numai ce-ţi place ţie. Mergem ?

— Mergem.

De fapt, fugeau de gînduri amîndoi, fiindcă toate gîndurile lor erau ca şi peceţile sechestrelor din casă, ca şi cele de pe pianul cîntecelor.

Titi vroia s-o întrebe de unde avea bani, dar iar ocoli primejdia unui răspuns. La masă, faţă-n faţă, cu sticla de vin roşu între ei, cu paharele care-aşteptau curate, oglindind şi capetele lor şi flacăra lămpii, cu sardele care evocau vremuri bune, ca şi ţîrii, ca şi şunca — aşteptară să se înveselească.

Nu puteau.

Tăceau, mişcînd paharele şi tacîmurile din loc în loc, trişti în faţa bunătăţilor şi-n faţa bucuriei de-a fi faţă-n faţă, laolaltă.

Titi bău, fără să închine, fără să ciocnească, fără să golească paharul. Delia îşi muie buzele în vin, vrînd să bea, fără să poată. Îi lunecară de pe buză picături, pătîndu-i rochia şi faţa de masă.

— Nu-ţi place, titi ?

Dădu să răspundă, să glumească și îl podidiră lacrimile.

Plîngea cu hohote, și avea părul alb.

Lăsară lampa pe masă și trecură dincolo, în întuneric, umăr lîngă umăr, tîmplă lîngă tîmplă, condamnați să plîngă și să-și spuie unul altuia ce nu îndrăzniseră înainte de curajul lacrimilor sau de lașitatea lor.

*

O umbră venise din cimitir în ogradă.

Nu era cîne să bată la ea ; numai lătratul unei bufnițe pe biserică.

Umbra trecu prin lumina lunii, intră în cerdac, ascultă la ușă, la ferestre.

Nici-o lumină înăuntru, nici un glas.

Capul străinului se înălță, prins între zidul mut și noaptea albă.

Pe părete apăru umbra profilului, parcă îngemănat cu al lui Dante, cel care a scris și Paradisul și Infernul.

Înfășurîndu-se și mai strîns în pelerină, tînărul se îndepărtă.

Și de la poartă iar privi în urmă. Ieși. Din nou privi. Văzu în fund o casă văruită de lumina lunii, iar pe poartă, scris cu cretă albă : „Fata din Zlataust".

Cu pelerina șterse ceea ce scrisese înainte de-a intra.

Plecă.

*

Din carnetul mîinii umbrelor chinezești

Pe marea mea, care-i mai neagră decît miezul nopții, a sosit azi o corabie cu vîntul cel mai alb în pînzele cele mai albe.

S-a apropiat de mal.

M-am urcat pe punte.

În corabia cu pînze albe venise Ciuma, ținînd în mîni inima mea.

*

Abea cînd titi, după lacrimi, scosese din buzunarul de la piept o ţigară Meseriaş, strîmbă — Delia-şi amintise că mai avea o surpriză pentru titi. Îi cumpărase mai demult, ca şi bunicei, din întîii bani cîştigaţi, tutun de lux în cutie de tablă şi foiţă Job.

Ce frumos mirosea tutunul galben cu fir lung, răscolit de mîna lui titi în cutia aşezată pe genunchi.

Nu-i mai vedea bine faţa. Erau în întuneric, cu storurile alburii de lună drept singură lumină. Cu-aroma tutunului de pe genunchi venea alt titi lîngă Delia : un titi care mirosea a colonie bună, un titi cu gulere albe lucitoare şi crăvăţi de mătase dulce, un titi cu dinţi albi şi cu o ţigaretă de chilimbar din care ieşea un fum aromat, suflat c-un zîmbet de buzele lui titi, în colăcei, de la biurou spre „năsucul Deliei", aşezată pe un scaun în faţa biuroului „ca să-l admire pe titi cum fumează".

Şi odată cu tutunul bun — al altor vremi — venea şi-n titi de acum un titi de demult, căci Delia văzu prin umbră micii colăcei de fum ducîndu-se nu spre năsucul ei, dar poate spre năsucul Deliei cu fundă-n păr şi cu rochiţă scurtă.

Aşa că vorbele Deliei răsunară deopotrivă de ciudate pentru amîndoi.

— Titi, tu ştii cine-i „fata din Zlataust" ?

C-o mînă o dezmierda pe frunte, cu cealaltă ducea ţigara la gură, tot mai des trimeţîndu-i fumul în inele spre inelele de fum ale trecutului.

— Eu sunt, titi.

— Tu eşti Delia, fetiţa mea.

Delia oftă.

— Tu mă crezi. Ei nu m-au crezut. Nu ştii cum şi-au bătut joc de mine ! Toată şcoala era în contra mea. Mi-au făcut şi-un cîntec urît...

— Ţi-aduci aminte, fetiţo, cînd erai tu mică îţi cîntam eu un cîntec... Tare-ţi plăcea ţie...

Îi dezmierdă părul şi începu să cînte cu glas spart şi tremurător, scăzut şi de emoţie şi de amintiri, şi de teama de-a nu face zgomot. Parcă nu-l cînta un bărbat

care-şi trecuse viaţa cîntînd la chef, ci o babă bătrînă. Şi cîntecul parcă nu era de chef, ci de leagăn.

„Suie-o scară pîn' la cer
Zumbalai, zumbalai, meştere,
Şi ia cheia raiului
Zumbalai, zumbalai, meştere,
Şi dă drumul dorului,
Pe faţa pămîntului,
Zumbalai, zumbalai, meştere..."

Cînd i-l cînta fetiţei lui, odinioară, glasul ei mic venea după refrenul lui, cîntînd şi ea de pe genunchii lui care-o făceau să meargă la galop, cu braţele ei hăţ trecut pe după gîtul lui.

„Zumba, zumba, mestele".

Şi după ce isprăvea, fetiţa-l întreba : „Titi, unde-i cheia laiului ?"

— La tata-n buzunar.

— Dă-mi-o, titi.

Şi-i dădea o bomboană învălită în hîrtie, anume pusă pentru ea în buzunarul jiletcei.

Ş-acum... Buzunarul lui titi era gol, cîntecul trist, Delia nu-l mai întreba unde-i cheia raiului — şi-n locul lui, alţii cîntau Deliei „cîntece murdare"...

*

Din carnetul mînii umbrelor chinezeşti

Mai curînd poţi zmulge cu unghiile o stea de pe cer, decît umbra de la picioare.

Mi-am privit umbra. Era lîngă mine ca un catafalc negru pe care murise Delia cu toate stelele la căpătîi.

Şi nici umbra nu era a mea, nici Delia.

Mortul era cel care veghea.

Unul îşi vînduse umbra Diavolului.

Dar mie mi-a furat-o Dumnezeu în clipa cînd m-a trimes pe pămînt.

*

Toată revolta Deliei, de-atîta vreme înnăbușită, izbucnise. Mînii tinere ca vergile, vorbe intretăiate, mărturisiri, scena din cancelarie, scrisorile „Dușmanului", fricile ei de noapte, lecturile cu Ivănucă de-a lungul orelor cu stele, monstruozitatea învinuirilor, umilința ei, Bunicuța, Ralu, rătutatea oamenilor, asprimea bunicei, ochii bărbaților, dispretul ei pentru toți, ura ei...

— Da, titi, îi urăsc. M-au călcat în picioare. Nu le-am făcut nimic.

Refrenul „nu le-am făcut nimic" revenea copilăros de-a lungul vorbelor.

Față de titi nu se apărase : nici n-avea nevoie. Acuzase numai, spălîndu-și sufletul în apele înspumate ale mîniei. Simțea că învie iar. Gonise amintirea fetei din Zlataust care era a oamenilor răi, nu a ei.

Revolta în fața celui care o iubea și o credea, o îmbărbătă. Recăpăta încrederea în ea și în viață. Creștea în ea puterea, mai aprigă după înfrîngere.

— Titi, nici nu știi tu ce bine mi-au făcut. Acuma simt. M-am copt. Acuma sunt și eu om mare. Nu-mi pasă de ce-a fost. Am să muncesc, am să cîștig, am să trăiesc cu tine. N-am nevoie de școală. N-am nevoie de pomana lor. Sunt tînără, sănătoasă, am două mîni ; să vezi, are să ne fie bine la amîndoi...

Titi primea darul îmbărbătării, așa cum îl primise-ntotdeauna, crezînd în el. Alături de revolta Deliei, începea s-apară și revolta lui împotriva oamenilor. Si el era un nedreptățit. Și pe el îl goneau. Și el suferea din cauza lor.

— Lasă, fetițo, s-aranjează toate. Începem amîndoi o altă viață. Plecăm.

— Unde ?

Făcu un gest vag.

— Peste graniță. Aici nu mai am ce face...

— S-acolo ?

„Titi e mic ca un greier" — gîndi iar Delia, văzîndu-l prăbușit de-o simplă întrebare.

— Fetițe, tu plătești pentru mine. Cine mai crede că un tată stricat poate avea o fetiță ca tine ?

— Titi...

Îi caută ochii prin umbră.

— Eu te iubesc, titi. De ce vorbeşti aşa ?

— Tu nu ştii, fetiţo...

Oftă. N-avea curajul să-i mărturisească. Avea nevoie de compătimire, nu de adevăr.

— Ştiu, titi.

Îşi aplecase obrazul pe genunchii lui, privindu-l de acolo, vorbindu-i grav şi blînd, în timp ce obrazul ei îi alinta genunchii slabi.

— ...Vor să te aresteze.

— Ştii !

Se ghemui în scaun, cu spinarea aplecată, ca subt bici.

— Ştiu. Azi te-a căutat un comisar cu mandatul de arestare.

Îi dezmierdă mînile bătrîne, în timp ce-i spunea vorbele aspre.

— M-au căutat aici ?

— Da.

— Vrasăzică au aflat c-am venit. Vai, fetiţo !

Bărbia îi căzuse-n piept. Iar s-auzea o respiraţie hîrîitoare.

— Trebuie să fug.

Vorbea înfricoşat, privind înspre fereastră.

— De ce să fugi, titi ?

— Trebuie să fug. Nu se mai poate face nimic. Condamnarea a rămas definitivă.

— Şi eu, titi ?

— Tu... tu...

Mîna ei dezmierda părul sur şi uşor ca fumul.

— Mă laşi singură, titi ?

Şi-n sufletul lui greierul mic spunea : Mă laşi singur, fetiţo ?

Mîna Deliei dezmierda mereu părul alb şi fruntea rădușită.

— Nu, titi, n-ai să pleci.

O asculta pe fata lui, cu sufletul mic de tot în leagănul vechi al trupului.

— Ai să rămîi cu mine şi...

Oftă. Îl dezmierdă, zîmbindu-i.

— ...și ai să-ți faci închisoarea.

— Închisoarea ?

— Da, titi. *Eu știu. După aceea* îi mult mai bine. De ce să fugi ? Și unde ai să fugi ? Singur printre străini ? Nu, titi, rămîi cu mine. Îți faci închisoarea și rămîi cu mine.

— Și tu ? Ai să mai poți da ochii cu mine ? N-are să-ți fie rușine ?

— Eu te iubesc, titi. Ție ți-e rușine de mine ?

— Fetițo !

— Tu ești „titi" pentru mine. Ai să-ți faci închisoarea.

— Cînd ?

— Mîne, dis-de-dimineață. Luăm o trăsură și mergem amîndoi. Nici nu-ți închipui ce bucurie pentru mine să facem amîndoi o plimbare cu trăsura, ziua...

— La închisoare...

— La închisoare. Ce ne pasă. Suntem amîndoi. Și să vezi ce repede are să treacă vremea ! Eu vin să te văd joia și duminica, îți aduc tutun, provizii. Și să vezi, la închisoare or să te iubească toți. Tu ești așa de drăguț că toată lumea ține la tine. Or să te lase la cancelarie să le scrii la mașină, ai să dormi la infirmerie — nu-ți aduci aminte, titi, cum l-am aranjat noi pe clientul tău... cum îi spunea ?

— Solomonică Rechler.

— Solomonică. Nu l-am aranjat *noi*, cînd eram secretara și dactilografa ta ? N-am fost *noi* amîndoi la închisoare cu trăsura ? N-am vorbit *noi* cu directorul ? Oare tot acela-i ?

— Da, tot Șerban Bunea.

— Ei, titi, vezi ! Directoru-i om bun, poate că mă lasă la tine în fiecare zi. Adică sigur. De ce nu m-ar lăsa ? Le scriu și eu la mașină, le fac comisioane în oraș. Titi, să vezi ce bine are să fie. Îți aduc eu așternut curat, cărți, ziare, tutun, tot ce vrei tu...

Îi vorbea întocmai așa cum vorbesc mamele copiilor trimiși la internat. Și tatăl ei o asculta, vedea cu vorbele ei zîmbitoare închisoarea de care se temuse așa de tare pîn-atunci încît nici nu-ndrăznea cu gîndul s-o

privească — şi începea să descopere bucurii şi-n durerea închisorii acceptate.

— Atunci mergem, fetiţo ?

— Sigur.

— Chiar mîne ?

— Chiar azi. Uite, începe să se lumineze.

Titi păru că se deşteaptă dintr-un somn cu lăutarii la ureche, de-a dreptul în viaţă.

— Titi, da' noi n-am mîncat !

— N-am mîncat.

— Poftim la masă, titi. În noaptea asta chefuim *noi doi,* ne facem de cap, nu ?

Şi, cu braţul ei după gîtul lui, îl duse spre vin roşu şi spre bunătăţi.

*

Din carnetul mînii umbrelor chinezeşti

N-ai dreptul să te sinucizi fiindcă ai trage după tine în mormînt pe cel care n-a trăit încă.

Lasă-l să sufere.

În marea moartă cresc numai viermi.

Mi-au murit mările.

*

Delia băuse un pahar ; titi, restul sticlei, încălzită o jumătate de noapte de lampa uitată aprinsă.

Ferestrele erau deschise, storurile ridicate. Nu se mai ascundeau. Se pregăteau pentru plecare în lumină.

Aşezat în faţa sticlei deşertate şi a paharului gol, titi o urmărea pe Delia cu ochi de mînz trist.

Îi pregătea bagajul. Scotea rufe curate, ciorapi cîrpiţi, haine şterse cu benzină şi călcate, ghete lustruite — tot de ea —, rînduindu-le într-un geamandan de pai.

Zorii cîntau pe la ferestre, galbeni printre frunze verzi. Din dulapul deschis venea — şi din rafturi şi

din trecut — miros de sulfină şi de lenjuri spălate. Dulapul scîrţîia ; scîrţîia şi paiul geamandanului. Delia îşi suflecase mînicile rochiei, ca să-i fie şi mai energică hărnicia. Punea de toate : pastă de dinţi, periuţă nouă, săpun...

— Asta te aştepta, titi.

O sticluţă de colonie nedesfăcută ; surpriză pentru mînile care-şi recaută raftul cochetăriei de-altădată.

Parcă-l pregătea mama lui pentru vacanţele copilăriei, în zori de zi, într-o dezordine de plecare cu trenul la ţară.

Soarele intră pe fereastră, cu rîsul dimineţelor de vară.

— Acuma, tu spală-te, titi, găteşte-te ; eu mă duc s-aduc o trăsură.

Cerul era plin de rîndunele, cînd Delia intră pe poartă c-o trăsură. Calul nu sforăia ca armăsarii din copilărie. Pe capră, în locul muscalului cu obraji de domnişoară, era un moşneguţ ghebos, cu bici frînt.

Trăsura trase la scară.

Delia aşează geamandanul la picioarele birjarului.

Titi apăru în pragul casei, curat îmbrăcat, cu ghete lustruite şi pălărie periată.

— Titi. ai uitat ?

Şi-i întinse o floare atunci răsărită, o rochiţa rîndunelii, pe care titi şi-o puse la butonieră. după ce-i aspiră parfumul de batistă parfumată-n cerul zborului de rîndunică.

Era atît de proaspătă dimineaţa aurie, încît simţeai că trebuie să înflorească teii şi să îmbobocească trandafirii.

Se urcară.

— La gară ? întrebă birjarul, împingînd calul cu biciul.

— La închisoare — răspunse Delia, cu mînile lui titi într-ale ei.

CAP. IV

ÎN CASA CU OGLINZI

— Oglindă, oglingioara mea, cine-i mai frumoasă decît mine ?

— Nimeni — răspundea oglinda unei fete într-o poveste cu oglinzi şi fete de împărat.

Balaşa Craiu Sănătescu avea pasiunea oglinzilor încă de la vrîsta cînd fetiţele abea încep a o avea pe-a basmelor. În casa ei erau mai multe oglinzi decît ferestre. Şi cînd pleca de-acasă şi cînd se-ntorcea, o aştepta şi-o însoţea alaiul Balaşelor. Alţi idoli nu avea, nici alte păpuşi.

Cu greu se hotărîse să accepte un copil, din pricina taliei. Înainte de-a se naşte — în anul sacrificiului făcut de Balaşa străbunilor neamului ei —, Ralu trăise în corsetele severe ale cochetăriei unei mame cu talie de fecioară. Aproape nimeni nu bănuise — nici la teatru, nici pe stradă, nici în lume — că Balaşa va fi mamă. Eroică, trecuse prin maternitate ca spartanul cel cu vulpea-n sîn, ducînd cochetăria pînă la sublim : aşa credea.

Născuse la Crăieştii Doamnei, nu la Iaşi, reapărînd în lume şi-n oglinzi ca şi înainte.

Pînă la douăzeci şi opt de ani, oglinda, oglingioara ei poate că nu mintise răspunzîndu-i „nimeni". Fusese, într-adevăr, frumoasă şi decorativă.

„Talia" Balaşei, pe cal, la baluri, pe stradă şi la vînătoare, era celebră ca şi a kronprinţului ; şi gleznele Balaşei, şi mînile Balaşei, şi inelele Balaşei, şi „sentinţele" Balaşei ; şi întreaga ei fiinţă de femeie-ogar

sau de femeie-acvilă. Avea şi zvelteţa trufaş languroasă a ogarilor de rasă pură, şi achilinitatea imperioasă a acvilelor : trei trăsături i-o confereau pe-aceasta : nasul semeţ, sprincenile care-l înaripau tăios şi curb, şi ochii vast albaştri, ca un azur înalt pe unde zboară vulturii.

Tatăl lui Ralu o cunoscuse cînd avea douăzeci de ani, la un bal costumat al Jockey-Club-ului, unde venise pentru întăia oară, însoţindu-şi sora, pe Rolanda Sănătescu, prietena şi admiratoarea Balaşei.

Era îmbrăcată în costumul Sfîntului Sebastian, aşa cum fusese conceput pentru Ida Rubinstein, care jucase rolul adolescentului martir în drama lui D'Anunzzio.

De acest adolescent-fecioară era, în taină mare, mai de mult îndrăgostită sora lui Gabriel, Rolanda ; îndrăgostită în aşa măsură, încît tatăl ei, generalul Marius Sănătescu, nu pricepea de ce Rolanda e aşa „serioasă".

O singură prietenă : Balaşa. Nici baluri fără de Balaşa, nici „cavaleri", nici „supiranţi" îngăduiţi de ceremonialul cochetăriei fetelor de măritat — nimic.

Wagner la pian — ceea ce mărea ura generalului pentru „teutoni" —, lecturi de-a lungul nopţilor şi Balaşa Alexandru Craiu, a cărei umbră-trenă era Rolanda.

Gabriel şi Rolanda erau mai mult decît frate şi soră prin hazardul părintesc ; erau prieteni prin inteligenţă. Încă înainte de-a pleca la Paris, Gabriel ştia că sora lui are un idol unic, care-aducea ca o prezenţă nevăzută în prietenia lor. Dar Gabriel muncea prea mult şi prea nocturn ca să cunoască idolul diurn al sorei lui, pe care şi Rolanda se ferea parcă să i-l arate.

Întors de la Paris, după cinci ani de muncă pasionată, doctor în litere şi filosofie, Gabriel o regăsise pe Rolanda mai palidă decît obrajii lui de noapte şi de biblioteci, posomorîtă, repudiindu-l din prietenia de odinioară, fără nici-o explicaţie, c-un fel de lene mată.

— Ce ai, Rolanda ?

— *N-am nimic.*

Sensul particular al acestor vorbe îl deslușise mai tîrziu.

Pe Gabriel Sănătescu îl aştepta în tară viitorul pregătit de renutaţia sosită înaintea lui din capitala Fran-

ţei. Intrase în acelaşi timp la universitate şi-n politică, devenind deputat fruntaş al Partidului Conservator şi profesor la modă al universităţii.

După balul Jockey-Club-ului, unde întâia oară-i apăruse Sfîntul Sebastian, Rolanda-l întrebase :

— Ce impresie ţi-a făcut ?

— E tulburătoare prietena ta.

— Atracţia vidului... Noapte bună. Nu poate fi prietena mea ; cel mult, soţia ta.

Logodna viitorului ministru cu Balaşa Craiu făcuse vîlvă.

„Pereche ideală" : aşa se spunea. Şi nici invidioşii nu puteau să murmure.

Curînd după logodnă, Rolanda Sănătescu plecase cu vaporul din Constanţa şi nu mai ajunsese la Cairo. Nu lăsase nici-o scrisoare.

Sinucidere ? sau accident ?

Numai Gabriel Sănătescu pricepuse. „N-am nimic" nu însemna „Sunt bine, sănătoasă", ci însemna : „N-o pot avea pe Balaşa, deci nu am nimic".

Şi Balaşa Craiu devenise şi mai „tulburătoare". Parcă pluteau acorduri wagneriene în frumuseţea ei.

Abea după căsătorie, Gabriel Sănătescu mai pricepuse încă ceva : „vidul Balaşei", în care se înecase sufletul Rolandei şi din care începeau să răsară, pentru el — fantome de înecaţi — melancoliile stranii, premergătoare neurasteniei.

Nenumăratele oglinzi ale alaiului Balaşelor, mai răsfrîngeau — încă adîncindu-l — întunecatul vid al casei vaste în care se născuse Ralu, cu fruntea şi ochii tatălui ei, cu silueta mamei — de Sfînt Sebastian aşteptînd săgeţile.

Noua-născută aducea pe lume tot ce absorbise vidul mamei, netulburat acela, tulburător acesta.

Acolo unde teii Iaşului pornesc cu sufletul lui Eminescu înspre cer, pe povîrnişul dulce — e uliţa Crăieştilor şi casa lor, rămasă pe acelaşi loc în dosul teilor şi mai înalţi, cu mult, decît atunci cînd un strămoş durase casă pentru strănepoţi.

Poartă înaltă de stejar, alee lungă de nisip gălbui, grădini de-a dreapta și de-a stînga, și în fund, cu zid de cetățuie, casa cu două caturi suprapuse. Pădure de frunzis în jurul ei, iar înlăuntrul ei, oglinzile.

De-atîta frunză și de-atîta verde — de stejar, de tei și chiar de brad —, se posomorîse și lumina de pe-acolo, alipindu-se umbrită zidurilor și-nverzind, de la ferestre, apele oglinzilor lăuntrice, ca în Veneția lagunelor, cînd cerul dogilor e înnourat.

Toate odăile erau vaste și înalte, ca pentru orgi de catedrală. Tăcerea lor întotdeauna răsuna. Saloanele fuseseră făcute pentru baluri ; sufrageria, pentru nunți ; și casa-ntreagă, pentru neam voinic, cu-mbelșugată-nsemînțare, și pentru oaspeți mulți, cum îi dorește inima dar și tradiția Moldovei.

Și iată, trăiau în vechea casă a Crăieștilor, trei oameni numai, parcă fugind unul de altul, tocmai în casa primitoarelor tovărășii.

Ralu crescuse cu o guvernantă într-o aripă de sus : devenise aripa singurătății ei.

Gabriel Sănătescu locuia într-altă aripă, în care se-nchisese ca într-o pădure a bibliotecilor, cu alei pentru plimbările meditative.

În restul casei domnea Balașa, cu alaiul din oglinzi, cu alaiul vizitelor, cu alaiul vorbelor, avînd o casă a ei în casa comună, o guralivă insulă pe marea mută dimprejur.

I se spunea și-n casă, printre slugi, și în oraș, Doamna Balașa, dar așa cum s-ar fi spus Balașa Doamna. Cel puțin așa se întipăreau vorbele vremii în urechea ei împodobită cu cercei solemni. Timpul trecea prea repede în preajma ei. De dimineață pînă seara era ocupată, cu program, iar noaptea se crucifica asemeni lui Hristos, tot pentru oameni, adică pentru frumusețea care e un har dumnezeiesc — nu de-ajuns aprofundat —, dormind departe de ietacul conjugal, în care acceptase cu mari jertfe să devie mamă. De-atunci fusese rareori soție, iar mamă niciodată. Intra în somn după dichisuri de mumie pregătită pentru sarcofag, îngrijindu-și trupul, de la păr pînă la unghii, îndelung, cu o răbdare adusă poate de strămoșul ei, care fusese în

China, de-acolo ; muindu-şi trupul în tot felul de ape, ungîndu-şi-l cu tot felul de alifii, înfăşurîndu-şi fruntea în benzi menite să însenineze tîmplele şi nasul, cruţîndu-le de creţuri. Ţinea mereu regim, considerînd mîncarea ca un duşman care vrea să ne învingă. Balaşa îl învinsese. De la douăzeci şi opt de ani nu accepta în ea, ca alimente, decît duşmanii cei mai dezarmaţi.

Îşi conservase tenul — oglinda oglingioara ei o cam mînţea, nedenunţîndu-i fardul — ; îşi conservase talia — era mai ipocrită oglingioara chiar decît prietenele cele mai sincere, nespunîndu-i că nu-i tot aceea „slab" şi „zvelt", „scoabă" şi „trestie" — ; n-avea nici-un păr alb, rîdea fără de creţuri, ca şi înainte, numai că rîdea cu socoteală, fără de abuz ; avea aceiaşi ochi, acelaşi nas — mai ascuţit —, aceleaşi aripi în sprincene — epilate mai atent — ; aceiaşi dinţi, a căror întreţinere, în fiecare vară la Paris, costa mai mult decît grajdul din curte ; ş-aceeaşi tinereţă : adică tot vorbea.

Vorbea împrăştiind sentinţe, cum ai da cu mîna plină de inele grăunţe la hulubi. Încă de mică îşi simţise o chemare mesianică de-a lumina prostimea. Judeca orice, tranşînd : politică, literatură, pictură, muzică, mode, morală.

Regalistă pentru Franţa, în România nu se prea amesteca. Dar în tăcerea ei pentru regatul românesc, era un Vatican şi-un papă.

În literatură ajunsese la Proust — adus din ultima călătorie în Franţa —, despre care avusese convorbiri intime cu amica ei, contesa de Noailles. O cunoscuse la un ceai al legaţiei, servindu-i o „*madeleine*"-ă proustiană.

În pictură numai Stoenescu, fiindcă portretura lumea bună ; în sculptură, Brâncuşi, fiindcă sculpta ecvaţii.

În muzică, Debussy şi Wagner, pe care-l frecventa în fiecare an la Bayreuth, în amintirea Rolandei, îndemnată de Ralu, care-o însoţea în călătoriile anuale — socotind Bayreuthul ca un templu al celor aleşi. Tot ce-o oprea să doarmă — mîndria de-a nu dormi la teatru — o atrăgea. Wagner o atrăgea.

În mode : ultima, cea mai ultimă, primită întâi în casa ei, și trimisă de-acolo, ca o servitoare, și pe la alte case.

În morală : perfecțiunea. Nu tolera nici cea mai mică abatere ; e drept că dragostea nu existase niciodată pentru ea, decît decorativ. Vioara ei — oricît de Stradivarius ca aparență — n-avea astfel de coarde.

Era considerată ca o femeie superioară din toate punctele de vedere, un fel de întruchipare decorativă a femeii superioare. Ființă de lux : femeie-platină.

Se mai spunea despre ea că-i cam „originală", dar tot admirativ. N-avea amanți, nici aventuri platonice, deși beneficia de-o libertate invidiată de femeile căsătorite. Bărbatul ei n-o înșela, deși avea și el o libertate invidiată de mulți soți virtuoși. Singurul ei copil, deși nu apărea nici în saloane, nici la baluri, era și el un copil excepțional. Prestigiul lui Ralu, de premiantă a premiantelor, era înzecit de împrejurarea că era „fată de neam mare" — ceea ce pentru unii ar fi implicat un record de repetențe, sau de promovări arbitrare — și de amănuntul că Ralu era, și în îmbrăcăminte și în purtări, de-o modestie monacală. N-o vedea nimeni în trăsură sau în automobil, iar la teatru abea era întrezărită în fundul lojei, unde ședea ca o „rudă săracă".

Doamna Balașa, intrînd într-un an al vieții, pe care nimeni nu-l știa — chiar și oglinzile izbuteau să-l uite —, era majestuos mulțumită.

Avea în casă două păsări rare : o fiică savantă, deloc cochetă, dar deloc urîtă, despre care putea spune sentențios : Ralu e originală, seamănă cu mine — și-a cărei originalitate era fiica fragmentară a propriei ei originalități. Și, în sfîrșit, avea și un bărbat „superior", bizar și el de vreme ce renunțase la „temporar", refugiindu-se în „spiritual", părăsind politica pentru a intra în celula singurătății creatoare ; bărbat al cărui nume se ridica din prezent spre viitor, întocmai cum al ei se înălța, din cel mai depărtat trecut, pînă-n prezent.

Pe-aceste înălțimi dominatoare plutea decorativa acvilă a oglinzilor, în clipa cînd Ralu luase subt aripa ei pe Delia, lăsînd pe mama ei să creadă că subt aripa ei era „biata fetiță frumușică".

Scrisoarea Bunicuței desfășurase ca un evantai automat, aripele doamnei Balașa.

„Gestul" fusese interpretat în oraș ca o „faptă caritabilă"

Fata din Zlataust în gurile cele mai rele, nu apărea în prezența Balașei.

Numai o doamnă din societatea frecventată de Balașa, îndrăznise s-o întrebe :

— Și dacă a păcătuit ?

— Casa mea e o mănăstire pentru oricine — răspunsese Balașa Doamna, cu aerul unei starețe din veacul al șaisprezecelea.

*

De cîteva zile odăile trăiau subt storuri și obloane, din pricina valului de căldură, cu toată-nvăluirea casei în verdeață. Astfel, înlăuntru era umbră și răcoare ca într-o biserică de munte.

Anul activităților sociale se încheiase pentru toți.

La doamna Balașa nu se mai făcea muzică de trei ori pe săptămînă, ca în timpul anului ; nici vizite nu mai primea decît pe-acele care pot fi acceptate și în alte odăi, nu numai în salon, întinsă pe divan, firește tot amănunțit gătită, dar ca pentru umbră și căldură de vară, în sultanatul intim.

Gabriel Sănătescu își isprăvise cursurile la universitate, ridicînd cu-aceasta singura ancoră care-l lega, în timpul anului, săptămînal, de viața exterioară. Nu mai ieșea din casă, nici nu mai primea pe nimeni, decît corecturile unor volume care se reeditau.

Se scula dimineața la cinci, lucra pînă la douăsprezece, după-amiază se plimba prin bibliotecă, tot cu ferestrele închise, la cinci intra Delia, pînă la opt îi dicta ce scrisese dimineața, revăzînd textul citit cu glas tare și, după masa care începea la opt sfîrșindu-se cam pe la nouă, se retrăgea la el.

Ralu își isprăvise și ea liceul, fără ca nimeni din casă să fi înregistrat măcar ceea ce pentru Delia, de pildă, ar fi fost un mare eveniment. Numai ea o felicitase, c-un ușor tremur de lacrimi în glas.

Nici Ralu nu mai ieşea din casă, adică din odăile ei, decît la mese. Trăia mai mult în aşa-zisa odaie a lui Barbă Albastră, de lîngă odaia ei de culcare

— Ce faci acolo, Ralu ?

— Ce făcea şi Barbă-Albastră.

— El tăia capetele femeilor curioase, mi se pare.

— Şi eu tai.

— Ce ?

— Capetele femeilor curioase, mi se pare.

Cîtva timp nici n-o lăsase să intre, nici nu-i spusese decît atît : „Camera lui Barbă-Albastră".

Într-o zi o invitase, deschizîndu-i uşa, c-o ridicare din umeri.

— Ralu, asta-i camera dulapurilor !

Într-adevăr, odaia, mare ca un atelier de pictură, era căptuşită în întregime cu dulapuri de stejar în care Ralu îşi ţinea cărţile şi colecţiile de ziare. Totul era subt cheie, dînd camerii o înfăţişare de arhivă secretă. În mijloc, o masă lungă, neacoperită, la care ar fi putut să chefuiască doisprezece chiolhanari sanghini ai picturei flamande : aceasta era masa de lucru a lui Ralu.

Ce lucra ?

Nimeni nu ştia şi nici n-o cerceta. Numai Delia o văzuse stînd uneori în picioare la masa acoperită pe de-a-ntregul cu ziare subliniate cu creionul roş şi-albastru, din care decupa cu foarfeca.

— Ce faci acolo, Ralu ?

— Tai fapte... diverse — adăugase ea după o pauză, ridicînd spre Delia ochi somnoroşi. Unii colecţionează fluturi, alţii potcoave, alţii monede, alţii mărci poştale; eu colecţionez fapte diverse. Asta-i mania mea. Privesc lumea prin gaura cheii...

Costa de-ajuns mania ei, dar nu atît cît celelalte. Primea ziare din mai multe ţări, în afară de toate cele româneşti. Nu cetea, în genere, nici articolele de fond, nici cele politice, nici cronicele artistice, teatrale, sportive şi literare ; urmărea numai anchetele, informaţiile, anunţurile şi faptele diverse. După ce verifica teancuri întregi, germane, franceze, italiene, spaniole, englezeşti, româneşti, cu conştiinciozitatea unui general care şi-ar pregăti o luptă, aplecat pe hărţile strategice — sublini-

indu-le cu creioane colorate, le întindea pe masa anatomică, tăind cu foarfeca. Bineînțeles, lectura tuturora și decuparea celor alese îi luau ceasuri întregi. Apoi, adluna fluturii imprimați ai faptelor diverse în niște saci suspendați într-unul din dulapuri. Fiecare sac avea o dată, scrisă mare cu cerneală roșie : 1917, 1922 etc...

După ce-o vizitase și aflase conținutul camerii și activitatea lui Ralu, Delia numise încăperea : „Odaia faptelor diverse" — ceea ce o amuzase foarte mult pe Ralu, dar cam strident.

— Da, domnișoară, aceasta-i odaia faptelor diverse. Odaia lui Barbă-Albastră e în altă parte...

Și mîna ei arătase spre podea, adică spre catul de jos, unde ședea Gabriel Sănătescu.

— *Ce scrieți jos ?* — o întrebase odată pe Delia, privind-o cu ochi cețoși. Și fără să aștepte răspunsul, adăugase : — Într-o zi, și tu și papa și eu vom fi un fapt divers pentru o foarfecă...

Pe măsură ce se apropia ziua plecării în străinătate, în tovărășia mamei ei, Ralu devenea mai ciudată. Trăia mai toată ziua în odaia faptelor diverse, ieșind de-acolo adormită și absentă.

— Nu ți pare bine că pleci în străinătate ? o întrebase Delia.

— Nu. Regret școala.

— Serios ?

— Nu ai vrea să pleci în străinătate ?

Nici una nici alta nu-și răspunseră la întrebare. De-altfel, Ralu practica sistemul de-a răspunde la o întrebare cu altă întrebare, sau cu alte întrebări.

Deveniseră, treptat, intime, fără ca prietenia lor să fi înaintat. Pentru toți ai casei, Delia era prietena lui Ralu.

Dar pentru Delia ? Da și nu. Trăiau alături, fără ceartă, deprinzîndu-se una cu alta, învățîndu-și reciproc deprinderile exterioare, jucînd șah seara, luînd întotdeauna ceaiul dimineața amîndouă — ca un menaj vechi în care tovărășia automatizată a ticurilor și-a

obiceiurilor în doi înlocuieşte apropierea sufletelor, precum şi nevoia acestei apropieri.

Chiar noaptea, deseori, după ce isprăveau partida de şah pe balcon — de cînd începuseră căldurile —, tăceau tocmai la ceasul cînd prieteniile deschid subt stele vorbele adevărate, cele care numai noaptea se lasă culese.

Delia nu băga de seamă. Se gîndea la titi pe care-l instalase la închisoare aşa cum dorise : lucra la cancelarie, adică mai mult citea ziare şi făcea pasienţe ; dormea la infirmerie ; îi trimetea de-ale mîncării în fiecare zi, printr-un gardian binevoitor, iar joia şi duminica îi făcea vizite lungi. Titi se adaptase bine la noua viaţă. Începuse chiar să se îngraşe. Acolo nu i se spunea decît „domnul avocat", aşa cum de mult nu i se mai spunea în oraş. Deţinuţii îl consultau. Le făcea petiţii de recurs sau de apel, cereri de graţiere, contestaţii, memorii ; îi pregătea pentru interogator. Devenise popular şi unanim simpatizat. Îl salutau toţi cu respect. Pînă şi Delia beneficia, la închisoare, de supremaţia penitenciară a lui titi.

Aşa că seara, după şah, gîndul ei se plimba mai ales prin închisoarea care-i devenise dragă. Nu mai era, pentru ea, o închisoare, ci locul unde îl ştia pe titi la adăpost de viaţă.

— La ce te gîndeşti ?

Întrebarea lui Ralu, după o lungă tăcere, o făcu să tresară, nu numai fiindcă se gîndea la titi, despre care Ralu nu ştia nimic, dar parc-atunci descoperise, cînd glasul lui Ralu îi lovise urechea, că se mai gîndise la ceva, adică nu, *că nu voise să se mai gîndească la ceva.*

Ea îşi închipuia că nu te poţi gîndi la două lucruri deodată — aşa cum spun manualele didactice. Şi totuşi, parcă în gîndul ei era încă o prezenţă, în afară de-a lui titi. Se plimba în gînd la închisoare, printre zidurile înalte, lîngă titi, şi paşii pe care-i făcea în gînd, acolo, începuseră să samene — abea de cînd Ralu îi pusese întrebarea — cu paşii care, de la cinci la opt,

răsunau jos în biurou, îndărătul spinării ei aplecate pe maşina de scris.

De ce ?

Era atît de absurd ceea ce şi-ar fi putut răspunde la o astfel de întrebare, încît *frica de-a nu roşi* părea mai mult ruşinea de absurditatea răspunsului neformulat, decît de vinovata emoţie care pulsa ciudat în inima ei, departe în inima ei, ca o stea de orizont a inimii.

Şi iată că, deodată, altă întrebare a lui Ralu apăru în mintea ei, dînd şi mai multă taină întîiului ei gînd : „Ce scrieţi jos ?". Pluralul acesta împărechea două prezenţe închise într-o cameră de jos, în care nimeni nu intra afară de Delia.

Iată ce se întîmplase.

De cum intra în biuroul lui Gabriel Sănătescu, îl saluta intimidată, grăbită să înceapă lucrul. El îi dicta, ţinînd în mînă manuscrisul, fie că-l privea, fie că nu, plimbîndu-se de-a lungul şi de-a latul încăperii, îndărătul spinării ei aplecată pe maşina de scris.

La început, această muncă o mulţumise, fiindcă-i aducea aminte de epoca secretariatului pe lîngă titi, fiindcă această muncă îi dădea un cîştig neumilitor — scria repede şi corect, meritîndu-şi leafa — şi fiindcă acolo simţea că dispare, şi pentru tatăl lui Ralu, fata din Zlataust pe care-o presimţea uneori în tăcerile lui de la masă : poate că se înşela, dar aşa i se părea. Scria la maşină trei ceasuri de-a rîndul, înregistrînd cuvintele care-i soseau din spate — ostenind ca după o muncă sănătoasă şi utilă, în timpul căreia era de toţi uitată şi-i uita pe toţi.

Atît la început.

Apoi, în timp ce ciocănea cuvintele pe clapele alfabetare, *ascultase* glasul care i le arunca din spate. Şi descoperise ca un fel de muzică în glasul de la spate. Vibra ca cea mai gravă coardă a violoncelului. Glasul din spate nu spunea cuvintele aşa cum le-auzise ea la şcoală, sau în gura altor oameni. Parcă le iubea, pe fiecare-n parte, dezmierdîndu-le, cîntîndu-le pe-o coardă bărbăteşte gravă, sonoritatea glasului fiind printre ele ca un vînt printre frunzişuri.

Scria cuvintele şi asculta muzica glasului din spate.

Aşadar, asculta un fel de cîntec, fără să privească pe cel care-l cînta. Urechea-l asculta, dar ochii n-aveau înaînte decît clapele maşinei.

Şi, uneori, parcă-i venea să plîngă, bătînd pe clape, fără să priceapă, vorbele care-i veneau din spate, fiindcă muzicile glasului o învăluiau e-un fel de vînt de toamnă, singur, trist, pustiu, cum vine vîntul subt cer sur, printre livezile cu frunza şi cu rodul scuturate, plin de fum şi funigei.

Nu numai munca, dar şi plăcerea o făcuse de la o vreme să dorească cele trei ceasuri de după-amiază. Cînd nu lucra, parcă avea un gol în spate. Parcă se prăvălise subt secure o pădure. Parcă era mai singură.

Atît dorea : muzica glasului din spate, în odaia vastă, cu pereţii plini de biblioteci, la o parte de lume.

Avea un nou secret care se pregătea să întîlnească bătăile de inimă, uitate subt cireş, ale secretului dintăi, ş-acela tot atît de nevinovat.

Cu două zile în urmă se întîmplase ceva mai mult decît simple emoţii lăuntrice.

Muzica vorbelor de la spate începuse.

Vibra-n odaie cea mai gravă coardă de violoncel. Vibra, cuvintele căzeau pe clape, paşii răsunau de-a lungul şi de-a latul vastei încăperi.

Şi, deodată, glasul se oprise.

Delia aştepta, cu ochii vagi şi degetele pregătite să lovească vorbele pe clape.

Se deschisese o fereastră. Venise de afară — fum de aur — cald, parfumul teilor

Alţi paşi prin încăpere.

Şi glasul muzicei din spate spusese pentru-ntăia oară vorbe care nu căzuseră pe clape :

— Delia... Ce nume frumos...

Nu-i vorbise ei. Nu era un vocativ în cuvintele lui. Parcă întîlnise numele în parfumul teilor, venit de-afară, şi cu el vorbise, nu cu ea.

Apoi cuvintele căzuseră din nou pe clapele asupra cărora obrajii Deliei se aplecaseră, nu roşi, ci albi de

spaima unei stranii bucurii, cu țipăt de cocori în cerul ei de primăvară.

Acesta era singurul glas în care apărea cîntecul din scrisoarea „Celuilalt" :

Numele tău e tînăr ca și tine, izvorul meu și-al căprioarelor
Numele tău ești tu ; și tu ești pe buzele mele ca un cîntec.
Îl spun și-mi vine să plîng.

Ea plînsese noaptea, cu fața în pernă, fără să poată adormi. Ș-asupra ei glasul cînta mereu, cu cea mai gravă coardă de violoncel, cuvintele atît de luminoase că în plină noapte aduceau soare de primăvară în sufletul fără de somn al Deliei.

A doua zi intrase în biurou cu alt fel de sfială decît pîn-atunci, ținînd ochii plecați în jos.

Parfumul teilor o aștepta în odaie.

Ferestrele, pentru întăia oară, erau deschise.

Trăise clipele celei dintăi amieze cu parfum de tei, adus pe o fereastră de numele ei.

— La ce te gîndești ?

Delia nu răspunse, fiindcă la închisoare, unde o dusese gîndul, nu era parfum de tei, și-n gîndul ei era.

Priveau aceleași stele, din balcon, și Delia și Ralu, dar altfel tremurau acele stele în tăcerea răspicatei lor singurătăți alăturate.

CAP. V

SONATINE

Cînd era în clasa întăia primară, Delia i se părea — adică era sigură — că fetele din clasa patra sunt foarte mari, prea mari, bătrîne ; bătrîne în categoria copii, adică printre oamenii mici cu care trăia ea ca într-un fel de continent scund, situat în continentul oamenilor mari. Aceia nu mai erau mari sau bătrîni, ei erau *altceva*, și deși trăia și printre ei, parcă erau în altă parte, mai sus decît ea ; cum s-ar simți cușca unui cățeluș printre case cu două etaje.

Cînd intrase în liceu, fetele din clasa opta i se păreau colosal de mari, un fel de străbunice nebătrîne, un fel de Turn Eiffel al tinereții, în vîrful căruia nu ajungi decît după ce-ai urcat multe trepte.

„Fetele dintr-a opta" răsuna în mintea ei c-un : Hehei ! tocmai fetele dintr-a opta ! Adică distanța în timp.

Abea de pe la șaisprezece ani începuse și ea să intre în rîndul oamenilor mari. Cei de treizeci de ani îi păreau bătrîni de-a binelea, moșnegi, ca fetele din clasa opta cînd ea abea intrase în liceu.

Așa că la început, cînd venise în casa părinților lui Ralu, domnul Sănătescu îi apăruse moșneag, nu fiindcă era, dar față de sufletul ei. Nu-i știa vrîsta. Însă era *tatăl* lui Ralu. Ajungea.

Pentru ea, moșnegii, adică cei care trecuseră de douăzeci de ani — limita tinereții —, și mai aveau și copii mari, nu puteau fi nici frumoși, nici urîți. *Erau*

altceva, şi frumuseţa nu umbla pe-acolo ; aceştia puteau fi simpatici sau antipatici.

Cînd începuse să asculte muzica de la spatele ei, parcă n-o atribuise *moşneagului.* Era pur şi simplu muzica de la spate, glasul grav care-i făcea plăcere, tulburînd-o. Domnul de la spate îi dicta numai cuvintele care căderau pe clape, pentru care muncă o plătea. Îl vedea ş-acolo, îl vedea şi la mese, străin parcă de glasul auzit cînd nu-l vedea.

Un fel de joc de-a baba-oarba cu propriul ei suflet, încă inocent.

Abea cînd auzise, pentru întăia oară, „Delia", îşi dăduse seamă că încă nu-l *văzuse* pe cel care-i chemase numele în parfum de tei.

La masă nu îndrăznea să-l privească ; de altfel, *cel care-i vorbise* nu era la masă, ci-n biuroul cu ferestrele deschise. Acolo numai ar fi putut să-l vadă, dar nici acolo nu se încumeta să întoarcă înspre el o aprigă roşeaţă a obrajilor, dacă s-ar fi uitat peste umăr, îndărăt.

Neputînd să-l *vadă,* îi spusese numele în gînd : „Gabriel". Numele n-are mîstă ; acesta n-o avea decît pe-a glasului şi a parfumului de tei.

Parcă furase ceva din casă.

„Gabriel" nu mai era domnul Sănătescu, nici profesorul Sănătescu, nici tatăl lui Ralu.

Gabriel era Gabriel : nume păstrat în tăcere. De-acolo s-auzeau întăile privighetori. Numele-crîng din sufletul mut pînă atunci.

Nici să iubeşti un nume nu-i păcat.

Şi totuşi, parcă furase ceva din casă.

Căci numele nu mai era un simplu nume. Era ca o fiinţă fără trup şi fără chip, pe care numai sufletul putea s-o strîngă-n braţe.

Numele îi scria scrisori fără cuvinte ; uneori i le murmura pe cele din scrisorile de astă primăvară. Numele răsuna în ea ca un ban de aur cu efigie, într-o puşculiţă închisă, fără cheie. Numele îi venea pe buze şi devenea roşeaţă în obraz — şi-n inimă, bătaie dulce ca la poarta cu lumină, unde a sosit un călător mult

așteptat. Tot numele o deștepta din somn, în plină noapte, și nu era singură.

Se petrecea în ea ceva ciudat, încîntător și îngrozitor. Se temea și nu-i venea să cheme într-ajutor pe nimeni. Își iubea teama ca pe un înger care vroia s-o ducă în văzduhuri nalte și s-o prăbușească... în parfum de tei.

Și într-o zi îl *văzuse* pe Gabriel.

Scria la mașină, tot cu ferestrele deschise. Era spre seară. Cele trei ceasuri trecuseră prea repede. Se auzeau bătăile dintîi ale pendulului sunînd opt ceasuri, ora mesei.

Îndeobște, Delia se ridica, închidea mașina și pleca la masă repede.

Atuncea nu plecase. Nu îndrăznea. Ședea c-un fel de spaimă în spate, privind ferestrele deschise.

Cel de la spate nu vorbea. Tăcea. Tăcerea ochilor deschiși, care privesc pe altul care tace.

Își întorsese capul și-l văzuse.

Gabriel era *frumos ;* deci nu era bătrîn.

Spaimă. Tumult în ochi și-n inimă.

Fugise din odaie.

Atunci furase-ntr-adevăr ceva din casa Sănătescu.

De-atunci nu-l mai uita, deși nu-l mai privise niciodată.

Gabriel începea de la ochi. Erau mari și mai întunecați decît ai lui Ralu, aproape negri, calzi, cu gene lungi ; deasupra lor se înălța o frunte tristă, înclinată, de subt care ochii izvorau dulci, blînzi, chemînd în ei și sufletul și mîinile și buzele, ca apele pe care-ai vrea să le săruți și să le bei, cu fața aplecată peste ele.

Numele, cîntec pîn-atunci, de-atuncea o privea cu ochii de subt fruntea tristă și-nclinată.

O privea mereu, dîndu-i o sete întristată ca și fruntea de subt care izvorau ochii cu gene lungi.

De cîte ori Ralu o întreba ceva, orice, deodată, pe neașteptate — tresărea, avînd în spaima ei și o mirare : de-a-ntîlni alți ochi decît acei care-o priveau *din ea*, stele lăuntrice ale învăluirilor de noapte.

Zi tristă cu un nod în gît şi o spinare ostenită. Intrase în biurou.

— Te rog, copiază asta.

Îi dăduse un manuscris.

Se aşezase la maşina de scris.

Ferestrele deschise. Totul se-ngreuiase : odaia, maşina de scris, mînile, trupul, fruntea, parfumul teilor, inima : zgribulită.

Nu s-auzea nimic la spate. Nici muzică, nici paşi. Veneau doar valuri de fum, plutind înspre fereastră, după ce înconjurau cu alintări lunare părul negru, revărsat peste tic-tacul clapelor.

Venind din Zlataust, privise pe toţi băieţii tineri întîlniţi pe străzi. Gesticulau, vorbeau tare, supărător de tare, aveau toţi ochi vulgari, buze obraznice, haine pretenţioase şi parcă toţi erau la fel.

Ciudat ! Băieţii tineri semănau între ei ca nişte camere de hotel.

Frumuseţea începea într-o odaie întunecată, cu parfum de tei şi muzică a vorbelor, fără să-l vezi pe cel care o cîntă. Apoi veneau subt gene lungi, ochi calzi şi-ntunecaţi, cu-adînc... Apoi se auzeau departe şi aproape, ca o toacă, paşii cu răsunet stins ai celui ce vorbea mergînd.

Oamenii tineri nu-s frumoşi ; sunt tineri : asta-i *altceva.*

Cînd mergea pe stradă, singură, parcă-i venea să spuie versuri, sau să cînte, sau să plîngă, sau să-nchidă ochii şi să doarmă.

Întotdeauna se grăbea s-ajungă-n deal, acolo unde teii se urcau spre cer. La poarta de stejar, ea îi lăsa să urce singuri ; cerul se oprea acolo, cu o poartă de stejar.

Scriind la maşină minca litere. În loc de Bergson scria „Berson", deşi numele apăruse de multe ori în urechea şi subt degetele ei. În loc de teorie, „terie" ;

în loc de cadență, „caență" ; în loc de budhism, „buism", în loc de estetică, „etică"...

Dar nu știa, fiindcă nu i se făcea nici-o observație.

Se împiedecase pe stradă, căzînd dur în genunchi.

Un tînăr o ajutase să se ridice.

Se zmuncise din mîna lui. Trupul țipase : „Nu tu. Nu mai are nimeni dreptul să m-atingă !"

Numai cel din biurou, cel de la spate, nu știa c-o dor genunchii.

Și parcă se rugase în genunchi pentru el.

Se dezbrăcase în fața oglinzii, privindu-se.

Era atît de tînără în oglindă, că-i venea să plîngă.

Parcă o surghiunise Dumnezeu pe insula cea mai depărtată de dragoste.

Cînd se culca, buzele ei întîlneau întotdeauna perna.

Înainte adormea pe spate.

Găsea un nume cu care se cufunda în pernă ca printr-o fereastră cu parfum de tei și noapte.

Dorea să fie frumoasă.

Se uita în oglinzile doamnei Balașa ca într-un catalog uitat deschis pe catedră, cînd nu știi dacă ai nota zece, sau nota patru.

Cum trăise pînă atunci, singură, într-o livadă goală ?

Singurătatea îi apărea în trecut, deși era mai singură decît atunci.

— Nu mergem la culcare, Gabriela...

Prea tîrziu se oprise, pe prăpastia roșelilor și-a prăbușirilor de inimă.

Ralu o privise o clipă, cu ochi de-un verde mohorît ca al canalelor venețiene.

— Da. E vremea. Ți-e somn.

— Titi, aș vrea să fiu mare.

— Ai destulă vreme, fetițo. E bine să fii tînăr...

Delia oftase.

Nu furase nimic din casa lui Ralu.
Tristeța nu-i un furt.

Niciodată nu se mai urcase în pomii livezii din Zlataust.
Se plimba printre ei ca un bătrîn venit să vadă pe copiii locurilor pe unde și el a copilărit cu alți copii.
Enormul flux de tinereță al dragostii o ostenea ca vrîsta pe bătrîni.

Timpul trecea prea încet și prea repede.
Prea încet, cînd fugea spre casa din drumul teilor.
Prea repede, cînd ședea pe scaun la mașina de scris.

Ar fi dorit să aibă o prietenă bună, o soră.
Ralu era fata domnului Sănătescu.

Avea două nume : Delia, cu silabe ; și Delia, cu muzică.

Mereu parcă visase ceva.
Și mereu dorea s-adoarmă din nou.
Oare mai iubesc și alți oameni ?
Atunci de ce-s așa cum sunt ?

Ce bun a fost Dumnezeu că n-a făcut sufletul omului străveziu.
Nimeni nu poate vedea ce-i închis într-un suflet.
Păcat !
Nimeni nu poate afla ce-i închis într-un suflet trist.

Ce elegantă era doamna Balașa !
Ce fericită era doamna Balașa !
Pe ea o iubea Gabriel.
Cînd se gîndea la doamna Balașa, parcă pipăia, cu cele mai umile și sărace degete din lume, cofretul unei coroane de împărat.

Scrisese în Zlataust, pe-o foaie de caiet : Gabriel. Gabriel. Gabriel — cum stau rîndunelele pe-o sîrmă, una lîngă alta.

Apoi arsese foaia.

De mult uitase că în flăcări e atîta aur, şi că cenuşa unei bucurii i-atît de grea în suflet şi-atît de uşoară în palmă.

Într-o zi auzise o tuse în biurou, la spatele ei.

De ce nu-i trimetea Dumnezeu, ei, o boală grea şi lungă ?

Se apropia plecarea lui Ralu şi-a doamnei Balaşa. Ei îi venea să fugă.

Vacanţa cea mare. Cuvinte-n care, înainte, nu erau decît pomi de livadă, fructe acre, fructe dulci, miros de iarbă, cer şi soare, cărţi citite-n iarbă, flori mozolite-n dinti, păsări în recreaţie pe crengi...

Se înşelase ani de-a rîndul, fiindcă era prea mică. Abea acum era mare. Abea acum *vedea.*

Vacanţa cea mare era numai în literile unei maşini de scris ; alfabetul cu bătăi de inimă.

Fura ceva dintr-a lui titi ?

Atunci ?

*

Zi cu zi, de săptămîni, năvălea în Gabriel sîngele pe care îl gonise creierul, de mult.

În încăperea unde îl aşteptase ani de-a rîndul, în fiecare zi, gîndul călătoriei fără capăt a Rolandei — venea viaţa din nou, sălbatecă şi dulce, naivă şi năpraznică.

Îl deşteptase din mormînt chemarea primăverii.

Răscolise vremurile duse : tinereţa-n biblioteci, pulberi uscate ; apoi Sfîntul Sebastian, pulberi uscate şi de-acolo ; renunţări ; iar biblioteci, iar lămpi aprinse şi în timpul zilei.

Trăise într-un cavou.

Ş-acum era prea tîrziu. Pierduse tinereţa şi curajul faptelor.

Şi n-avea nici copii măcar. Ralu era ca şi Rolanda, ca şi el, cenuşă fierbinte, dar cenuşă.

În loc să trăiască viaţa, o judecase.

Poate că venise vremea să-l judece şi viaţa pe el.

Judecătorii nu ştiu să fie inculpaţi.

Avea impresia că-i şi mai naiv decît fetiţa cu păr negru din biuroul lui.

Nu mai putea gîndi, înlănţui, medita. Dimineaţa nu mai scria, deşi se scula tot la cinci.

Delia n-avea de unde să ştie că, dimineaţa, Gabriel copia pagini de-alădată, ca să aibă ce-i dicta după-amiază.

Era ca un arc vechi pe care mîna Sfîntului Sebastian nu-l întinsese ; acum îl întindea viaţa, cu săgeată nouă.

Deschisese ferestrele din biuroul unde pînă atuncea lucrase numai cu ferestrele închise — ca să intre şi mai tare şi să-i fie mai aproape ceea ce aducea şi Delia intrînd pe uşă.

Uneori, cînd o privea, plimbîndu-se prin odaie aşa cum se zbate un clopot de alarmă, se oprea deodată, aducîndu-şi aminte că-i *el ;* atît de mult fusese altul pînă atunci.

Şi iarăşi se uita pe *el,* aducîndu-şi-o aminte.

Între părul Deliei, brun şi aromat de o profundă tinereţă, şi mîna lui Gabriel, albită pe cărţi răsfoite noaptea, era o prăpastie, pe care toate bibliotecile din lume n-ar fi putut s-o umple, nici să dureze peste ea o punte.

Trecea prin preajma Deliei, dictîndu-i, îi aspira parfumul cel pe care nici o sticlă nu l-a-ntemniţat şi nici-un vers — şi-n jurul lui se prăbuşeau bibliotecile lumii, cu legile ei.

Luase o carte de pe un raft.

„...Ne résiste pas ; je suis l'omnipotente ! Les forêts retentissent de mes soupirs, les flots sont remués par

mes agitations. La vertu, le courage, la piété se dissolvent au parfum de ma bouche. J'accompagne l'homme pendant tous les pas qu'il fait ; — et au seuil du tombeau il se retourne vers moi."

Aşa vorbise şi vorbea mereu, în cartea de demult uitată pe un raft, desfrîul ispitirii Sfîntului Antoniu din cartea lui Flaubert.

„Un trup de fată"...

Aceste vorbe îi veneau în gînd uneori, şi mînile lui fine încremeneau pe tîmple, tremurînd.

De pe toate rafturile bibliotecilor îl priveau iar cărţile de versuri ale tinereţii.

Dar nu mai era tînăr.

„Fata din Zlataust".

Auzise. Nu-i venea să creadă. Nu stima pe oameni, mai ales în ipostaza de judecători, fabricanţi de adevăr. Îl ştia. Totuşi...

Delia era prietena lui Ralu.

Sus, deasupra unui raft, portretul Rolandei.

Vastă răspîntie de gînduri.

Ş-apoi îşi amintea vorba lui Jules Renard : „Omul care sunt mă face mizantrop".

Dar iată că intrase în mizantropia lui o fiică a omului.

Balaşa îl enerva din ce în ce mai mult. O vedea în treacăt : numai la mese.

Se deprinsese s-o asculte fără s-o audă, s-o privească fără s-o vadă. Acum era constrîns s-o vadă şi s-o asculte.

Nu mai putea să-i fie indiferentă, fiindcă ieşise din sicriu, el, şi Balaşa îi aducea aminte mirosul coroanelor de mort care, de ani, şedeau pe pieptul lui.

Balaşa era coroana de mort trimisă lui de Rolanda.

Balaşa şi Ralu plecau în curînd.

Ş-apoi ?

Viitorul începea să existe ca la optsprezece ani.

Cu unele bătăi de inimă își reîncepea viața.

Numai în oglindă se silea să-și găsească vrîsta ; numai cu ochii închiși cuteza s-o spere.

Poate c-o iubea pe fata cu păr negru.

Ce era mai monstruos ? s-o iubească ? sau s-o dorească ?

Și-și măsura prăpastia — între lacrimi și copite — înconjurat de bibliotecile din care viața-l izgonise, după ce-l făcuse prizonier.

*

Cînd feciorul anunța că masa e servită — la opt fix —, doamna Balaşa trebuia să-i găsească pe toți în sufragerie.

De astă dată o aştepta numai Ralu ; Gabriel și Delia lipseau.

— Mi se pare că a sunat opt ?

— Da, doamnă.

Apoi sunase opt și cinci asupra veghei furculițelor și-a lingurilor.

— Au de lucru, mamă — explicase Ralu.

— Ralu, amintește lui Gabriel ora mesei.

Intrase în biurou după o bătaie la ușă.

Lampa nu era aprinsă ; mașina de scris era închisă.

Delia ședea pe scaun, cu fruntea aplecată.

În alt colț al odăii, Gabriel Sănătescu se oprise cu mînile la spate. Parcă era în lumină de lună.

Se priviră toți trei deodată.

— A ! am întîrziat la masă — curmase Gabriel o tăcere penibilă.

De sus, privirea defunctei Rolanda Sănătescu le însoți plecarea la masă.

CAP. VI

NOAPTE BUNĂ

Mesele prezidate de doamna Balaşa erau atît de solemne şi ceremonioase, încît aveau darul de-a tăia pofta de mîncare. După masă, Delia mînca pîne cu fructe în odaia ei.

Doamna Balaşa dispreţuia mîncările şi pe cei care mîncau. Acolo aflase Delia, pentru întîia oară, că mîncarea e cea mai ruşinoasă abdicare a omului „sapiens".

Doamna Balaşa nu mînca, seara, decît nişte cartofi fierţi, fără unt, şi un ceai palid. Aşa că, în timp ce prezida masa, avea tot timpul să predice împotriva delicioaselor mîncări preparate de bucătar. Dar în atmosfera sufrageriei cu solo anticulinar, mîncările deveneau lugubre şi parcă abstracte. Biftecele deveneau „noţionale", destinate parcă, în ambianţa tăcerilor şi-a vorbelor, mai mult creierului discursiv decît intestinului. La fel şi cu celelalte mîncări. Delia mai mult le privea decît le mînca, iar cînd le mînca, îşi pierdeau savoarea, devenind semne algebrice ale mîncării, rezolvate cu furculiţa şi cu dinţii, la care sucurile digestive nu mai participau.

Erau spre sfîrşitul mesei. Doamna Balaşa vorbea de la început despre lipsa de estetică a generaţiilor de după război.

Numai Delia o privea cu ochi de şcolar resemnat, adus într-o zi de sărbătoare la conferinţa profesorului de pedagogie.

Ralu dormita.

Gabriel Sănătescu nu-şi ridica ochii din farfurie, ca şi cum fundul ei ar fi devenit deodată o apă cu peşti japoneji.

Feciorul care servea la masă şedea şi el smirnă, cu ochii cînd la doamna Balaşa, cînd la evoluţia mîncărilor din farfurii.

— ...Imoralitatea nu poate fi decît o consecinţă a lipsei de sensibilitate estetică...

Gabriel se ridică de la masă şi plecă.

— Ce are tatăl tău ? — întrebă doamna Balaşa pe Ralu, suficient de tare ca să fie auzită şi de Gabriel.

— E nervos. Lucrează mult.

— Da ! Eu sunt calmă.

Într-adevăr, nu stăruise.

Supărările strică tenul. Nici chiar mirările nu-l cruţă, căci ridicarea sprincenelor, repetată, aduce creţuri pe frunte.

*

Mai era o zi pînă la plecare.

Amiezele deveniseră fierbinţi. Casa umbrei şi a oglinzilor era învăluită în flăcări albe. Nu ploua. Se apropiau nouri pe zare, se-ngrămădeau vineţi, de cremene şi de sineală, şi iar plecau, lăsînd în urmă călduri şi mai apăsătoare.

Lumina soarelui era un abur de aur fierbinte, ud, cleios.

Noaptea pîlpîiau fulgere pe orizont, departe, fără tunet : lumini isterice.

Prin ferestrele deschise, noaptea, aerul intra cald, îngreuind somnul, neliniştindu-l.

Delia slăbise. Avea presimţiri rele.

Veneau de la masă.

— Jucăm şah ? întrebă Delia cu resemnare.

— Nu. Eşti nervoasă. Du-te şi te dezbracă. Te-aştept la mine.

Delia îşi muiase capul în apă rece, slobozise duşul mic al robinetului pe ceafă, se dezbrăcase şi venise, în odaia faptelor diverse, cu picioarele goale în papuci,

îmbrăcată, peste cămeşa de noapte, cu chimonoul dăruit de Ralu.

— Nu-ţi faci bagajele ? Dacă vrei, ţi le fac eu.

Toate lămpile — cu becuri de două sute de lumini — ardeau înfierbîntînd încăperea vastă, dîndu-i un alb sterilizat de laborator.

Aplecată asupra ziarelor, Ralu decupa, atentă, concentrată.

Nu răspunse Deliei la întrebare, ca şi cum n-ar fi auzit-o. Delia ştia că Ralu auzea şi vedea tot, dar era prea ostenită ca să mai stăruie. Se aşează pe un scaun, aşteptînd.

— Ascultă un fapt divers...

Se întoarse, ţinînd într-o mînă petecul tăiat din ziar, şi-n cealaltă foarfeca deschisă.

— La Paris, un individ s-a aruncat în Sena... De ce ?

— A vrut să se omoare.

— El ? nu. A vrut să salveze o albină care căzuse în apă. Risca să se înece pentru o albină. Cum îţi pare asta ?

Delia o privea incredulă.

— Crezi că am inventat eu acest fapt divers ? Poftim, citeşte.

Într-adevăr, informaţia din *Le Journal* confirma spusele lui Ralu.

— A ! Uitasem. Ai văzut ?

— Ce-i asta ?... O scrisoare pentru tine.

— Alt fapt divers. Te interesează.

Stimată Domnişoară,

Nu-mi pot explica în ce fel s-a strecurat subt onorabilul acoperemînt al casei dumneavoastră o fiinţă ce nu merită încrederea ce i-o acordaţi dumneavoastră benevol, o elevă model, cît şi părinţii dumneavoastră, persoane mai presus de orice stimă, cu reputaţie bine stabilită şi cu o moralitate care ar putea servi de exemplu şi de îndreptar acelor părinţi care în aceste zile nenorocite ale epocei postbelice, nu ştiu să înfrîneze instinctele perverse şi nesăţioase ale copiilor, care în loc să-şi

caute de învățătură se țin de cîte și mai cîte, lucruri despre care nu pot vorbi unei persoane ca dumneavoastră, atît de inocentă, cum ar trebui să fie și să ia exemplu și cei care nu știu ce-i frîul și stăvilirea instinctelor bestiale și desfrînate.

Ați crezut poate, în inocența dumneavoastră, pe care o stimăm cu toții, de la mare pînă la mic, că o anumită persoană de o tristă celebritate pentru anumite purtări „nomen audiosa" își lasă și năravul, dacă își schimbă părul. Ei bine, nu, nu, nu.

Anumita persoană abuzează incalificabil, pentru un obraz care se simte, de inocența dumneavoastră.

Anumita persoană, care se laudă în tot tîrgul că e pertu cu fata lui Sănătescu, primește noaptea, la ore indiscutabile din punct de vedere al intenției, persoane de sex.

O știe toată mahalaua Beilicului ca pe-un cal breaz, scuzați expresia.

Nu face pentru dumneavoastră, mult stimată domnișoară, să frecventați astfel de ființe perverse. Aveți un nume care este ca un drapel pentru noi, și pe-acest drapel scrie cu litere de foc : Virtute.

De ce să vă dați drapelul pe mîni care nu merită nici să vă șteargă ciubotelele, iertați-mi expresia.

Am zis.

Un binevoitor.

— Nu-i adevărat ! Nu-i adevărat ! Asta i-o infamie ! Clocotea. Devenise roșie. Parcă vroia să lovească.

— De ce te aperi, Delia ? Asta-i un fapt divers.

— Cînd ai primit-o ?

Îi tremura glasul.

— Mai de mult.

— Și de ce nu mi-ai arătat-o ?

— Am uitat.

— Ș-aci mă urmăresc. Ce au cu mine ? De ce nu mă lasă ?...

Plîngea.

Ralu o luă d după gît, ducînd-o în odaia ei.

O culcă în pat, așezîndu-se pe margină.

Perdelele de la ferestre nici nu fluturau, nici nu se umflau : noaptea nu respira. Departe, iar zvîcneau fulgere albe, mute.

Întăia oară Ralu intra noaptea în odaia Deliei ; întăia oară o vedea culcată-n pat. Își lăsase mîna pe fruntea ei, o mînă rece, răcoritoare.

Într-un tîrziu, Delia își scutură capul cu mînie.

Ralu tresări. O privi.

— De ce-ți faci s^nge rău ? Am mai primit și alte scrisori anonime.

— Ce spuneau ? întrebă Delia precipitat.

— Nimic *nou*. Bîrfeli.

— Ce fel ?

— Același gen, același stil. Cred că vin de la școală.

— Crezi ? oftă Delia, parcă ușurată.

— Probabil. N-au decît o singură importanță...

— Care ?

— N-am vrut să spun „importanță" ; semnificație trebuia să spun. Lumea de aici se preocupă încă de tine. Nu te-a uitat. „Nu-ți dau pace", cum spui tu. Ar trebui să pleci...

Capul Deliei se încordă. Și trupul.

— ...Nu vrei să vii cu noi în străinătate ?

Ralu vorbise cu glas aton. Dar pe tîmple îi luceau picături reci de sudoare, curgîndu-i lung pe obraji ; luciul acestor broboane dădea o patetică dezolare obrajilor severi și palizi. Sudoarea, pe fruntea și obrajii lui Ralu, avea tragismul sîngelui.

— Nu.

— De ce ?

— Nu pot.

— Nu vrei ?

— Nu pot — se apără Delia, cu sprincenele încruntate. — Cu cine rămîne bunica ?

— Îi angajăm o soră de caritate. Îi aducem una de la București.

— Nu se poate, Ralu. Cred că mai ales tu înțelegi că nu pot s-o las.

Fruntea lui Ralu se înclinase ca asupra unui adînc.

— Vrasăzică tu... rămîi. Ai fost vreodată în străinătate ?

— Nu — răspunse Delia agresiv, îndărătnic.

— Bine, rămîi.

Iar apărea în Delia ciudatul sentiment c-o poate domina pe Ralu fără efort, fiind cît mai copil cu ea, lăsînd-o să creadă că-i mult mai slabă decît se simțea, răsfățîndu-se puțin și chinuind, prin afirmarea voinței ei, imperioasa voință a lui Ralu.

N-o iubea pe Ralu. Încerca, dar nu putea. Îi era recunoscătoare și-atît.

Apărea în Delia un „du-te", de cîte ori Ralu nu pleca.

Și ce înțelesese Ralu prin faptul divers cu albina salvată de la înec ?

Se ridică deodată din pat, cu ochi strălucitori.

— Ralu, de ce mi-ai spus tocmai astăzi întîmplarea cu albina ?

— Fiindcă astăzi am descoperit-o. Mi s-a părut ciudată. Eu, Delia, nu fac parabole, culeg numai fapte diverse.

— Drept, Ralu ?

— De ce crezi tu, Delia, că eu pot fi printre „ceilalți" ? Spune-mi un singur gest de-al meu, o vorbă, un zîmbet, o privire, care să-ți fi vrut răul ? Spune.

Spontan, așa cum îi izbucnise bănuiala mînioasă, se potoli.

Dezmierdă mîna lui Ralu, luîndu-i-o cald în mînile ei. Îi cerea astfel iertare pentru multe, mărturisite și nemărturisite.

— Biata mea Delia, rămîi foarte singură fără de mine. Mă tem pentru tine. Oamenii sunt răi...

Tăcu. Iar își frînse un gînd, lăsîndu-l neisprăvit.

— Dormi, Delia.

— Și tu ?

— Îmi dai voie să stau pe scaun, lîngă patul tău ?

— Da — vorbi Delia, așa cum răspundea „da" și cînd Ralu o întreba dacă joacă șah.

Ralu stinse lumina.

Delia se răsuci multă vreme în pat, cînd pe-o parte, cînd pe alta.

Apoi oftă. Iar oftă. Adormise. Ofta prin somn. Avea o respirație ușoară, abia simțită. La lumini de fulgere,

Ralu îi zărea părul risipit pe pernă, un umăr rotund subt cămaşă şi curba sprinten lungă a coapsei subt plapuma subţire.

Avea somn zbuciumat. Visa mult şi învălmăşit. Se mişca în pat, zmuncindu-se. De cîteva ori se dezveli. Ralu o acoperi la loc. Apoi, un braţ pornit după ceva îi spînzură din pat, alb, gol, subţire, plin. Ralu i-l ridică, aşezîndu-i-l în pat. Deschise ochii, murmură prin somn vorbe fără şir, şi adormi la loc, cu ochii închişi.

Plutea ca un vag miros de petunii şi de floare de tutun în trupul ei gol.

Noaptea trecu încărcată de fulgere mute.

Răsăreau zorii.

— Aici erai ?

Delia îşi frecă ochii, răsărită proaspătă din somn, ca-nvăluită în rochiţa rîndunelii de lumina zorilor.

— Ralu, ştii ce-am visat ? Că tu plîngeai lîngă mine... Am visat ?

Ralu zîmbea. Delia era încă somnoroasă. Floarea ei albă încă nu se hotărîse să înflorească.

— Ce-ai făcut, Ralu, toată noaptea ?

Căscă, arătînd o gură roşie ca de pisică.

— Mi-am făcut bagajele. Culcă-te.

— Noapte bună.

CAP. VII

BUNICUȚA STĂ PE-O BANCĂ

Ralu nu se culcă. Făcu o baie rece, deșteptă șofeurul și-i porunci să umple rezervorul mașinei pentru drum lung.

— Plecăm la Crăiești, domnișoară ?

— Nu. La Agapia.

Lăsă o scrisoare laconică pentru doamna Balașa :

Dragă mamă,

Am visat azi noapte pe prietena ta, doamna Ruxanda Damian, în rochie de mireasă. Asta înseamnă moarte. Cînd plec la drum devin superstițioasă. Mă duc pînă la Agapia s-o văd. Pe la șapte voi fi îndărăt. Anul acesta îmi iau puține bagaje fiindcă vreau să-mi fac rochii și rufe la Paris.

Ralu.

Bunicuța ședea singură pe-o bancă, între munți, c-o pisicuță albă pe genunchi.

— Ai venit singură, drăguță ?

— Ca și dumneavoastră, doamnă. Am venit să stau aici pe bancă, alături de „Bunicuța" : îmi dați voie ?

— Ce mai fac cei de-acasă ?

— Trăiesc, doamnă.

— Fetița ?

— Delia ?

Îi spusese numele numai ca să-l spuie și să-l audă. Privea munții întunecați, cu pete aurii de soare pe blana lor verde, ca și cum lor le-ar fi dăruit numele alb cu

gură roşie ca de pisică, numele somnoros care se deştepta din somn căscînd, şi după ce-ntreba, iar adormea, mai alb.

Drumul din faţa mănăstirii era pustiu. În răstimpuri, cîte-o călugăriţă neagră ca şi rîndunelele, subt cerul de-un albastru tare, boltit de-asupra munţilor.

Acolo era încă primăvară. Răsuna proaspăt gîlgîitul de fluiere apoase ale pîrîului. În rochii de mirese erau numai merii, înfloriţi de curînd. Dar aroma brazilor înconjura cu munţi parfumul care aduna, la nunta merilor, fluturii albi.

După masă se aşezară pe-o altă bancă, la poalele unui munte, pe marginea pîrăului.

— La cîte vrei să pleci, drăguţă ?

— La două, doamnă.

Bunicuţa aştepta dinainte de masă — de cînd sosise avînd aerul că-i face o vizită la şcoală, venind din clas' în apartamentul directoarei — s-o întrebe ceva. N-o întrebase nimic. Vorbea apatic, distrat ; parcă îşi adusese numai trupul la Agapia, lăsîndu-şi sufletul în altă parte.

Bunicuţa n-o mai văzuse de cînd cu scena despărţirii de la şcoală. Totuşi se gîndea mult la ea. Rareori un om o preocupase mai stăruitor. Medita cuvintele pe care le auzise în gura lui Ralu, mereu cu alte semne de întrebare.

„Îl urăsc pe Stavroghin". Ciudat ! Bunicuţa ştia că fetele tinere iubesc şi urăsc pe eroii literaturii. Dar tocmai fata de lîngă ea nu făcea parte din categoria candidă a celor care reacţionează astfel faţă de romane.

Atunci de ce-l „ura pe Stavroghin" ?

Şi de ce îngenunchease în faţa clasei întregi, la plecarea ei, spunîndu-i : „Îngenunchierea e a mea şi în numele meu..." Atîta trufie şi atîta umilinţă ! Atîta literatură şi atîta pasiune adevărată...

Uneori venea în mintea Bunicutei, răsărind parcă din ochii verzi ai ciudatei fete, amintirea altui chip, a Rolandei Sănătescu, pe care-o avusese elevă la pensionul ei.

Şi Rolanda spunea vorbe ciudate. Îşi amintea una : „Sufletul e alb, fiindcă e tînăr sau bătrîn. Hamlet s-a născut cu sufletul alb ; de aceea viaţa lui a fost neagră,

pentru lumina lui de lună." Asta la şaisprezece ani, într-o epocă ale cărei fete presau „nu-mă-uita".

Biet suflet chinuit ! Se înecase. Nici cruce nu avea. Nu mai era decît o amintire în mintea Bunicuţei ; mai mult amintirea unor vorbe decît a unui chip de fată tînără.

Bunicuţa oftă.

Pisica albă băuse apă din pîrău ; acum venea cu botul roz şi umed să-şi regăsească somnul în aceeaşi poală.

„Ce mai fac cei de-acasă ? „Trăiesc, doamnă."

Ziua din munţi era clădită numai din lumină limpede, din munţi masivi şi cer albastru. Totul era simplu şi etern.

Dar vorbele fetiţei nu veneau de-acolo, şi nici nu erau acolo.

„Trăiesc, doamnă", în loc de : „Bine. Sunt sănătoşi."

Oftă. Îmbătrînise. Viaţa o înspăimînta, de vreme ce vedea atîta luptă înfricoşătoare, atîta pîndă şi atîtea primejdii întunecate, în două simple vorbe spuse de un om tînăr : „Trăiesc, doamnă". Bubuiau furtuni dinspre aceste vorbe, în timp ce munţii nalţi deasupra omului erau blînzi şi senini în candoarea marelui şi unicului parfum al bradului.

Bunicuţa ar fi vrut s-o mai întrebe multe. Erau şi-n ea, ca şi în brazii gravi, ochi mici de veveriţă. Nu îndrăznea. Nu îndrăznea să-ntrebe ea, băbuţa, pe o fată tînără, de teama straniilor ei răspunsuri, în care apărea tot ce-ar fi dorit Bunicuţa să nu apară niciodată în viaţă : adică, poate că tocmai viaţa.

Mîna Bunicuţei dezmierdă blana pisicei albe. O răsplăti o singură sclipire de luceferi răsfăţaţi, a ochilor cocheţi şi-n somn.

— La noapte plec cu mama în străinătate. De ce nu pot să rămîn cu dumneavoastră, doamnă ? — Îşi scoase bereta. Îşi trecu mîna peste fruntea nădusită rece. — *„L'homme ivre d'une ombre qui passe..."* Vedeţi, doamnă, am venit la mănăstire ca să vă spun un vers din Baudelaire. — Zîmbi ostenit. — E curios, doamnă, numai lîngă dumneavoastră... — avu o mişcare trufaşă, sfidîndu-şi parcă vorbele — ...aşi vrea să fiu ca... — Arată

spre pisica de pe genunchii Bunicuței. Mușchii feții i se crispară. — ...Și nu pot. Care-i omul care-ar primi în brațe un munte ? Pentru asta, Dumnezeu a făcut pisicile... Doamnă, vă rog să mă credeți, n-am vrut să vă jignesc, nu, doamnă...

Vorbea c-o pasiune desnădăjduită.

— Nu, fetițo, nu. Cei care au un munte în brațe nu pot jigni pe nimeni !

Ochii Bunicuței zîmbeau glumeți.

Dar tovarășa ei de pe bancă devenise iar apatică și absentă.

— Sărut mîna, conița.

— Să fii sănătoasă, drăguțo. Ce ai acolo ?

— la niște ouă și niște brînză de vaci. Mă'c la maica Filoxenia.

— Du-te și să nu-ți fie de deochi !

Țărăncuța cu ouă și brînză în desagul de aba trecu puntea, cu pulpe vînjoase. Vibra lemnul subt pașii ei și duduia. Avea șaizeci de kilograme de sănătate și tinereță. Și-n suflet, și-n desagul vărgat, tot brînză de vaci și ouă avea. Și poate că fata de lîngă Bunicuța era mai tînără decît fetișcana care parcă și cu munții s-ar fi luat la trîntă dreaptă. atît era de inimoasă si cu brațe tari.

— Da, doamnă, n-am tinereță

Bunicuța tresări.

— Nu vă mirați, doamnă. Trebuia s-avem același gînd... — Și fără nici-o tranziție, urmă : — Credeți, doamnă, că Ivan Karamazov era un erou ? — Bunicuța o privi numai. — Nu, doamnă. Era un poltron, un om inferior, un ratat, un Hamlet de duzină, un Ivan-cel-Mic. N-a avut curajul să se sinucidă, și atunci s-a sinucis fragmentar. Bătrînul Karamazov e o fracțiune din Ivan, un aspect ; Smerdiakov e altă fracțiune din Ivan, alt aspect. L-a pus pe unul, adică l-a binecuvîntat numai, să-l ucidă pe celălalt. Unul în mormînt, celălalt la ocnă. Așa socotea Ivan. Dar Smerdiakov a fost mai generos : s-a spînzurat. Abea atunci, doamnă, Ivan-cel-Mic a văzut că nici bătrînul Karamazov, nici Smerdia-

kov, nu muriseră. Dispăruseră de pe pămînt. În schimb, erau *numai* în el, definitiv şi permanent în el. Înţelegeţi, doamnă, dacă ucizi pe cei care sunt fracţiuni din tine, nu scapi de ei. Scapă numai pămîntul...

— N-ai dreptul să ucizi, nici să te sinucizi, fetiţo.

— Da. Ai dreptul numai să trăieşti. Sau asta se cheamă o datorie ?... Nimeni nu poate muri, doamnă.

De departe, din faţa mănăstirii, claxonul automobilului cîrîi de cîteva ori.

— Trebuie să plec, doamnă. M-aşteaptă viaţa.

Porniră încet spre mănăstire. Intrară prin coastă, pe subt bolta scundă şi sonoră a zidului mănăstiresc.

Înlăuntru, biserica se înălţa ca o ţărancă robustă îmbrăcată în pînza de vară a varului, pe iarba grasă şi verde.

Bunicuţa făcu o cruce în dreptul bisericei.

Ralu plecă bărbia în piept.

Zburau atîtea rîndunele, că parcă era mănăstirea lor. Mirosul brazilor era ca o tămîie vegetală. Plutea prin auriile lumini aromă ca de pere busuioace. Munţii, tarcaţi de pete blonde, parcă mîncau faguri de miere nouă.

Ieşiră pe subt bolta din faţa mănăstirii.

Motorul automobilului zvîcnea metalic ; de la ferestre priveau călugăriţele.

Fără să vrea, Bunicuţa luase în mîna ei mîna lui Ralu. O simţea rece.

Dorea să-i spuie ceva — aşa, ca o mînă pe frunte — şi nu găsea o vorbă pentru fruntea ei posomorîtă.

Erau la scara automobilului. Şofeurul îşi punea ochelarii.

Clipele roiau neliniştite.

Dar ziua era limpede şi calmă, zîmbitoare şi blajină. S-auzeau cloşte cîrîind şi piuit de puişori de aur, pe o iarbă verde cum e cea din care ies oiţele şi mieluşeii din cutiile cu jucării de Anul Nou.

Cea mai naivă clipă a primăverii în munţi. Se jucau uriaşii ţinînd pe palme noua-născută zi.

Iar la scara automobilului, o băbuţă veche lîngă o faţă palidă pe care-o „aştepta viaţa".

— Doamnă, o fată tînără poate iubi pe un om bătrîn ?

— Drăguță, dacă îl iubește, îl poate iubi.

— Și un om bătrîn, doamnă, poate iubi o fată tînără ?

Bunicuța ridică din umeri, oftînd.

— Dă, fetițo, numai să se iubească și să fie fericiți...

— Atunci totul e permis, doamnă ?

Era ciudată mișcarea întregii ei ființe în haine negre, proiectată pe frontalul mănăstiresc. Vorbise cu pumnii strînși.

Bunicuța nu găsea nici-o vorbă. Era poate mai mult decît intimidată.

Se înălță în vîrfuri și sărută fruntea lui Ralu, aplecîndu-i capul înspre ea, lung, cald, părintește.

Numai un fum rămas pe șosea mai arăta că trecuse ceva pe-acolo.

Apoi totul redeveni limpede între munți.

Din pragul mănăstirii, Bunicuța se uita la drumul plecărilor și al întoarcerilor. Nu mai era bună la nimic. Nu făcuse ce trebuia, dar nici nu știa ce ar fi trebuit să facă.

Ș-abea cînd un mieunat mic o chemă, de la picioarele ei, Bunicuța știu ce trebuie să facă. Ea nu putea să ducă în brațe decît o pisicuță.

Dar munții erau grei.

CAP. VIII

O MIE ŞI UNA DE ZILE...

De cînd plecase Ralu şi cu doamna Balaşa, uşa biuroului — şi-a bucuriilor secrete — se închisese pentru Delia. Singura uşă închisă din întreaga casă.

Pustiul cu oglinzi creştea mai vast. Parcă o lepădase viaţa la margine de codru.

O anunţase feciorul, a doua zi după plecarea lui Ralu, că : „Domnul profesor e indispus ; nu lucrează".

Nu cutezase să-l întrebe ce are, dacă-i grav bolnav, cine-l îngrijeşte. Tot sufletul Deliei se prefăcuse-n întrebări trîmbiţătoare, ca acele care sună focul noaptea, cînd s-aud, huruitoare, prin oraş, trăsurile pompierilor. Dar în casa doamnei Balaşa, servitorii erau abstracţi şi noţionali ca şi mîncările. Vorbeau în şoapte, gravi şi enigmatici, mai mult tăcînd decît vorbind, nemaiavînd nimic comun cu oamenii, deveniţi acolo mobile cu patefon, cu mîni şi cu picioare.

Delia nu dormise în acea noapte. Veghease sus, ghemuită în fundul patului, boala celui de jos, păzit de uşa închisă şi de feciorul taciturn.

A doua zi la fel.

A treia zi la fel.

Ş-a patra zi.

A cincea zi, dulapul cu livrea şi cu picioare îi adusese un bilet :

Domnişoară Delia,

Te rog să-ţi urmezi viaţa în casa noastră, ca şi pînă acum. Mă simt cam slăbit, din care cauză am întrerupt lucrul.

Îl vom relua de îndată ce-mi voi recăpăta puterile.

Gabriel Sănătescu.

Întîia ei scrisoare.

Cîteva zile nu citise şi nu comentase decît scrisoarea. „Îl vom relua" îi dădea bătăi de inimă. Acest plural înlocuise pentru ea orele petrecute în biurou, redăruindu-i-le şi în viit r.

După-amiază, toate odăile erau pustii. Nu umbla nimeni prin ele, decît Delia. Mergea în papuci, să n-o audă nimeni, nici chiar — sau, mai ales — cel de după uşă.

Trăia şi ea subt storuri şi-n oglinzi, ca şi odăile — uitînd vara de-afară şi pomii din livada Zlataustului, şi el uitat. Trăia în preajma unei uşi închise. Devenise o uşă de poveste : Uşa. După ea erau comorile, cîntările, luminile, parfumul florilor şi-al fructelor, culoarea curcubeielor, luna şi stelele, bătăile de inimă şi soarele.

Iar în faţa Uşei era cea care aştepta, ea, Delia, nu una, zeci : un lan de Delii ale primăverii din oglinzi. Toate priveau o uşă.

Uneori era atît de fericită, singură în oglinzi şi-n toată casa, că dansa. N-o ştia nimeni. Îşi lăsa papucii pe covor şi începea, desculţă, ca-n copilărie, să danseze înflorind oglinzile cu braţele, cu părul şi cu-ntregul trup mlădiu ca şi tulpinele crescute din adînc de ape.

Pe bunica o vedea în fiecare zi, primind cu ochi tot mai întunecaţi mustrările şi bănuielile mereu sporite şi-nmulţite şi iscodirea urzicată a întrebărilor şi a privirilor.

Bunica ei o cufunda şi mai adînc în apele oglinzilor casei tăcute, în care numai gîndurile ei vorbeau, zburau, dansau sau se-ntristau deodată : sălcii ale malului oglinzilor.

Pe titi îl vedea în fiecare joie şi duminecă a săptămînii. Şi parcă niciodată nu-l iubise atîta. Era şi mai a lui ; era şi mai al ei, acolo-n zidul închisorii unui greier.

Prin Zlataust nu se ducea decît în rari răstimpuri. Anisia îngrijea de casă, vizitînd-o în fiecare zi, inspectînd livada, gata să numeroteze fructele bucată cu bucată şi să facă un „praces" la toţi vecinii care nu ştiau că fructele se cumpără din piaţă, cu cîntarul. Devenise un buldog acolo, Anisia, pentru toată mahalaua. Şi numai pentru Delia, cînd se-ntîmpla s-o vadă în Zlataust, redevenea „Anisia de la poarta copilăriei", deşi acum, portretul ei, în culori tari şi naive atîrna-n livadă.

Delia primise un cuvînt de la Ralu : *„Salutări de la Veneţia"*, pe-o carte poştală ilustrată, în care mirosul lagunelor stătute în căldură de vară nu apărea.

Primea scrisori şi de la Ivănucă : de pe malul mării, el trăia tot în livadă. Delia începea să-l uite, şi-n livadă, şi la mare, şi ca prieten, şi ca duşman. Se îndepărta şi de el. Intrase în oglinzi, lăsînd totul în urmă, departe, ca pe un alt tărîm. Trăia în gînd, c-o Uşă între ea şi lume, între ea şi Gabriel, între trecut şi viitor, o Uşă care pentru ea era tot o oglindă.

Îi venea să cînte.

Nu cînta. Dansa.

Îi venea să rîdă.

Nu rîdea. Dansa.

Era uşoară ca o flacără.

Ş-abea acum descoperea ce nu învăţase niciodată : bucuria de-a fi tînără, mlădie şi neobosită, spunîndu-şi singură-n oglinzi, şi fericirile, şi fricile, ş-avînturile, şi tot ce în vorbă nu apare. Trupul spunea orice. Se spovedea dansînd. Nu dansuri pentru muzică de vals, ca într-o barcă legănată de acelaşi val sau pentru dîrdîielile de friguri ale jazzului. Nu. Altceva. Dansînd astfel, *ieşea* din ea, mai goală decît cel mai tainic gînd, aşa de goală cum era şi inima în piept cînd o simţea bătînd pentru-apropierea sau îndepărtarea unui nume.

O dureau, noaptea la culcare, umerii, şoldurile, pulpele şi-ncheietura braţelor ; dar o durere învăluită în-

tr-un lung surîs al trupului, care astfel intra în somn, mai tînăr şi mai mîndru.

Salutări de la Salzburg.
Ralu.

Ralu nu mai era decît un nume pe o cartă ilustrată. Totul fugea pe celălalt tărîm. Viaţa se-ndepărta ca o vînătoare după alţii, uitînd-o pe ea în urmă.

Trăia ca într-o poveste din o mie şi una de nopţi : zile, ale ei, înşirate în oglinzi ca-n file. Nu-i mai păreau ciudate nici odăile întunecate, nici oglinzile — ci străzile şi oamenii îi apăreau cu totul altfel decît pîn-atunci ; ele făcute din asfalt şi praf, iar ei greoi, făcuţi anume pentru străzile cu huruit de roţi dogite şi pocnet de copite late.

Acolo, între oglinzi, ziua era aproape noapte, iar oglinzile erau ca apele în lună, somnoroase şi adînci cu degetele mînilor dănţuitoare ca nuferii sălbateci.

Afară iulie rostogolea zile ca fulgere, mai luminoase decît soarele, năpraznic luminoase şi fierbinţi.

Pentru ea, Gabriel nu era-n odăi, ci-n ţara de dincolo de uşa închisă. Fusese şi ea în acea ţară, pe vremea teilor, şi parcă nu fusese niciodată. Visase şi visa din nou.

De altfel, şi casa era alta, şi ea alta era. Pe vremea cînd *erau* acasă — în mintea Deliei, doamna Balaşa şi cu Ralu nu mai existau nominal, ci înfăşurate într-un verb trecut, plecat, dus de acolo — ; pe vremea cînd erau acasă, Delia fusese prin aceleaşi odăi, dar intimidată, înfricoşată şi îndurerată de tăcerile în care se temea c-apare iar fata din Zlataust ; niciodaată în largul ei, mişcîndu-se c-un fel de silă, cu un fel de îngheţ în ea, mergînd ca după o înmormîntare, venind la masă fără poftă de mîncare, adică imediat pierzînd-o, de cum se aşeza la masa doamnei Balaşa ; preocupată cum să meargă, cînd mergea, cum să mănînce, cînd mînca, şi cum să-şi ţie trupul, cînd se aşeza pe-un scaun.

Cum o intimidau pe-atunci oglinzile doamnei Balaşa, cînd îndrăznea şi ea s-apară-n ele !

Şi-acum, pe-aceleaşi locuri şi-n aceleaşi încăperi, ceea ce fusese lemn, devenea flacără, îngheţul devenea dezgheţ, apa închisă-n vas, clocot de apă vie.

Trăia ascunsă între oglinzi, în casa fără de ferestre, captiva ei şi Doamnă peste apele oglinzilor care o îndemnau să fie ca şi fumul, înălţată în vîrfuri, cu braţele duse în sus spre şi mai sus, spre mult mai susul nostalgiilor de ducă-n stele ; să se îndoaie lung pe spate, şi mlădiu, cum e în înserare craiul-nou pe văi, cu buclele ca zborurile nopţii, negre pe subt stele ; s-alerge-n salturi, ca peste izvoare fără punţi, din salt în salt, cu spaimele căprioarelor şi gleznele lor fără greş ; să se rotească-n jurul ei, vîrtej şi trup, frunză şi vînt, spumă şi val, şi-apoi să se răstoarne ca o pînză de corabie pe valurile deselor bătăi de inimă, dusă de ele, şi de ele-nfrîntă ; să-şi zmulgă paşii şi picioarele desculţe, nalt în sus, ca dintr-o apă limpede, mult deasupra ei, luînd cu fiecare pas din ea o floare albă, dîndu-i cu fiecare pas oprit deasupra ei, inelele de-argint ale apelor picurate...

Era atîta arşiţă pe-afară, şi-atîta umbră în odăi, c-o îndemnau toate oglinzile, ca apele : fii goală, vino goală să ne umpli, vino să te răcorim.

Ea clătina din cap — gîndului ei vorbit de oglinzi — împotrivindu-se.

Şi dansa şi împotrivirea la un gînd care vroia să o dezbrace pentru şi mai sprinten dans.

Potir şi cupă laolaltă, ea singură-şi turna în cupă vinul care o îmbăta.

Ea singură, sau poate demonul garoafelor şi-al sîngelui de vară.

Ca toţi oamenii tineri, şi poate mai ales ca toate fetele, ar fi dorit să fie alta, în fiecare zi. Alta-n oglinzi, nu înţelege.

Nu floare. Flori.

Să se culeagă în oglindă veşnic de pe alte straturi, cu petale nouă, altfel răsucite pe tulpină, cu alt parfum şi alte culori.

Deci își schimba pieptănătura, grădinărindu-și altfel părul.

Astăzi înnodat la ceafă, dezgolindu-i tîmplele ; mîne, revărsat în tufe de-ntuneric moale ; poimîne, lins, de-a dreapta și de-a stînga unei cărări.

Era într-o zi ca fetele ; în alta mai ca fetele ; în alta ca „femeile" : cuvînt și mai misterios decît oglinzile spre seară ; și-n alta ca băieții, sau ca băieții.

Și tot mai căuta să fie încă într-un fel. Își înnoda batiste peste păr. Odată își pusese o floare la ureche, și altădată una-n dinți, o floare roșie ca cea din numele și buzele lui Carmen.

Pentru cine ?

Pentru ea, care dansa la marginea hotarului dintre oglinzi și împărăția de dincolo de ușă.

Și într-o zi — fată închisă într-o casă mare și tăcută, plină de oglinzi — făcuse o nebunie. Se coborîse din odaia ei de sus, după-amiază, cînd nimenea nu mai intra prin casă, îmbrăcată cu chimonoul dăruit de Ralu.

Pregătise oglinzilor un bal costumat dat de ea ei însăși.

Chimonoul devenise un sultan, sau un mandarin chinez. Era tot chimono — adus din China sau Japonia —, dar măsuța pe care o îmbrăca nu era mai naltă decît un om așezat turcește — poate fumînd din narghilea — ; iar vasul de aramă al măsuței, îmbrobodit cu un turban, fusese înălțat la rangul de cap al sultanului sau mandarinului cu patru picioare de lemn.

Ce vedea sultanul sau mandarinul ?

Vedea un dansator cu lungi picioare albe, care-ar fi fost cel mai mlădiu băiat trimis plocon Sublimei Porți de țările moldave sau valahe — dacă băiatul n-ar fi avut pornirea dulce a sînilor de fată, porniți și-opriți deodată, cum vor să salte-n zbor hulubii.

Nu era gol băiatul-dansatoare.

Dar fiindcă Delia era băiat — venit să fie dansator subt ochii marelui sultan sau mandarin —, era mai goală decît Delia atunci cînd era numai fată.

Goale picioarele, de la călcăile rotunde și trandafirii pînă deasupra rotunzimii micilor genunchi, albi și mirați : umerii goi, lăsați să curgă lung, rotund și sprin-

ten, pînă în vîrful degetelor goale ; golit şi pieptul pînă la începutul sînilor ; şi de la sîni pînă subt şolduri se-nfăşurase într-un şal subţire de matasă albă cu flori roşii, şal care plîngea de mult, ca un havuz de franjuri, pe o mobilă indiferentă.

Dansul începea cu o intrare ca pentru Sublima Poartă şi Sublimul Chimono.

Frunte plecată, ochi plecaţi cît trebuie ca să se vadă în oglinzi, şi mers smerit. Apoi o închinare, cu vîrful degetelor atingînd covorul, fără ca genunchii să se-ndoaie. Apoi un pas în lături, mîndru, cum ai zmulge un iatagan din teacă. Apoi trufia unui trup care se-nalţă-n vîrfuri peste el, ca-n şea un ienicer. Apoi un pas de cal arab, al pas, copita se ridică nalt, domină, cade lent, ca şi cum pasul calului arab ar trece numai peste flori. Trap lin şi ondulat, cu braţele în vînt, cum flutură în vînt o coamă. Apoi galopul de o clipă, pentru cabrarea trufaşă în care trupul se răstoarnă îndărăt, sprinten încordat, şi braţele-s în sus, ca nechezatul cailor : nebune. vii, clocotitoare...

Nu ţipase, da· parcă îi căzuse inima din piept. Fugise nebuneşte, cu picioarele desculţe, sus pe scări, la ea în odaie. Vroia să-i sară sîngele prin pieliţa obrajilor fierbinţi.

Jos, deodată, apăruse în oglinzi uşa deschisă — Uşa — şi, pe prag, doi ochi care-o priveau. Ochii lui Gabriel.

O priveau de cînd ?

A cîtea oară ?

Ruşine. Spaimă. Groază. Iar ruşine.

Apoi un hohot lung de rîs : sultanul rămăsese jos, sultan sau mandarin ?

Şi-n fine, întristare.

Tot ce fusese pînă atunci Şeherazada lungilor amiezi de vară — se isprăvise. Cartea poveştilor cu file de oglinzi — se închisese cu o Delie în ea, tocmai în clipa cînd se aplecaseră asupra ei ochii sultanului Seherazadei.

Ciudată-i inima :

Se isprăvise o carte de poveşti, scrisă de ea, şi parcă n-o pierduse, ci o dăruise.

Cui ?
Sultanului.

Gabriel trăia în oglinzile deşarte, subt pleoapele închise, izgonit din cimitirul bibliotecilor.

Se răzbunau oglinzile Balaşei, trimeţîndu-i drept în suflet, ca în ochi, pete de soare, vii, cu trup de fată.

Nu mai putea gîndi ; nu mai putea visa ; nu mai putea fi singur.

I se ridica în suflet, ca o halucinantă lună albă, marea insomnie a tinereţii.

Afară, zilele lui iulie se apropiau fierbinţi de piersicele care le aşteaptă, de aur copt, în luna crengilor înlele care se scutură, de aur copt, în luna crengilor încovoiate de belşug.

Se înălţa pe un raft al bibliotecii, poate mai mult de douăzeci de ani, adus din Grecia, un trup de marmură fără de cap.

Trăiau în murmura gălbuie — cu miere şi cu soare-n ea — sîni mici, piersici de marmură, şolduri prelungi, scutul zvîcnit al pîntecului şi picioarele mai goale ca lumina lunii, pline, lungi, fuioare ale nudităţii marmurei eline.

Pe raftul nudului grecesc erau Virgil, Ovid, Lucreţiu, Petronius — ca o pădure moartă-n veacuri, cu un trup de nimfă încremenit în faţa ei.

Acolo erau cărţile închise. Acolo trupul îngheţat de gerul marmurelor veşnice.

Şi-n sufletul gonit din biblioteci, pădurea versurlor înviase împrimăvărată, iar nimfa îşi recăpătase capul, s-asculte pasul unui faun prin freamătul pădurii antice.

*

Deliei îi era urît.

Primise o scrisoare de la Ralu. O citise în odaia ei, sus.

Dragă Delia,

Îţi scriu de la Paris. Am ajuns în toiul căldurilor, cu o migrenă care m-a ţinut trei zile în pat. Abia azi am început să ies din casă. Sunt debilitată, şi lumina zilei mă supără. Ce-ai spune dacă m-ai vedea cu ochelari ?...

Delia zîmbise involuntar.
Atît putea să spuie despre ochelarii lui Ralu.

...Mi se pare că te văd zîmbind. Îţi stă atît de bine cînd zîmbeşti, că nu mă supăr. Oculistul mi-a spus că n-am încă nevoie de ochelari, dar m-a oprit să mai citesc noaptea. Profit de această vacanţă obligatorie, pentru a face o cură de amintiri. Decupez mintal, închizînd ochii fără de ochelari, faptele diverse descoperite în memorie. Tu ştii pasiunea mea pentru aceste fleacuri fără de importanţă şi semnificaţie, care sunt faptele diverse. Deci nu te mira. Ridică din umeri, ia condeiul, rupe o foaie din caietele tale liniate, şi lămureşte-mi următorul fapt divers.

Tu nu te parfumezi niciodată. Am reţinut acest amănunt şi cît timp am fost colege de bancă, şi de cînd suntem prietene. Şi l-am reţinut nu fiindcă stau la pîndă, observînd minuţios ce se petrece în jurul meu — sunt prea distrată —, ci fiindcă parfumurile îmi dau migrenă. Şi tu nu mi-ai dat decît un singur început de migrenă. Nu sunt sigură. Tocmai asta vreau să aflu de la tine. În ziua de 29 iunie, la cinci fără cinci după amiază, ai trecut un moment pe la mine, înainte de-a-ţi începe lucrul cu papa.

Cu ce erai parfumată ?

Prietena ta,

Ralu.

Delia se roşise, de la roz pînă la roş, şi de la roş pe umerii obrajilor pînă la incandescenţa bărbiei şi a urechilor.

Apoi îşi scuturase părul şi se încruntase.

Luase un fir de busuioc îngălbenit, din buzunarul unei haine — în ziua de 29 iunie îl purtase în sîn, ca fetele de la țară — și-l expediase la Paris, cu două rînduri.

Dragă Ralu,

Iată cauza migrenei tale din ziua de 29 iunie, ora cinci fără cinci.
Îți cer scuze.

Prietena ta,
Delia.

Peste patru zile, primise următoarea telegramă :

Mersi

Ralu.

Urmase o scrisoare.

Dragă Delia,

În scrisoarea ta era toată România.
Ce vrei să-ți aduc din Franța ?

Prietena ta,

Ralu.

Îi răspunse atît :

Dragă Ralu,

Adu-mi, te rog, din Franța, firul de busuioc.

Îți mulțumesc.

Prietena ta,

Delia.

Apoi primise o lungă scrisoare de la Ivănucă :

Dragă Delia,

Mi-a scris mama că nu mai dormi acasă și că vii foarte rar prin Beilic. În locul tău ai lăsat-o pe Anisia. Sunt îngrijorat. Ce faci ? Nu mai știu nimic de la tine, despre tine. L-ai uitat pe vechiul tău prieten, pe moșneagul tău din livada cu nuci ?

Ești prea tînără, Delia, ca să fii lăsată singură printre oameni. Lasă-l pe ursul tău șchiop să-ți spuie de departe, la ureche, o vorbă de-a lui Baloo :

„Tinerețea spune : Cine-i cu mine ? cu trufia întâii ei prăzi vînate.
Dar jungla e mare, și cel tînăr e mic. El trebuie să tacă și să mediteze".

Să nu te superi pe ursul tău, Delia. El îți vorbește cu cele mai calde cuvinte ale prietenului nostru Kipling. Ascultă-l. Jungla e mare și tu ești mică. Și laba ursului tău e șchioapă.

Ș-acum să lăsăm pe moșnegii înțelepți să mormăie în barbă. Afară cu ei, Delia ! Așa. Eu fac băi de soare de dimineață pînă la apusul soarelui, și-s mai negru decît degetele tale după ce-au cojit nuci verzi. Rîd copiii de mine, așa-s de caraghios cu părul alb și fața neagră. M-am împrietenit cu o fetiță care încearcă să samene cu tine. E bolnavă, sărăcuța, are un picior în ghips, și rîde totuși, toată ziua. Rîde ca tine, cu dințișori albi, cu toate că niciodată n-are să se poată cățăra ca tine prin copaci. O cheamă Ionica și mie-mi spune Harap-Alb. Îmi cere mereu povești, cum îmi cereai și tu. Parcă le spun din nou și pentru tine. Ieri a plecat. Mi-a făgăduit că are să-mi scrie în fiecare zi. La plecare am văzut-o plîngînd : întâia oară. Plîngea pentru mine, cu capul ei greu de copil necăjit, pe umărul meu. „Harap-Alb, hai cu Ionica".

Mi se pare că și eu am plîns. Cu ea plecai și tu de lîngă mine.

Și ea are să mă uite. Să dea Dumnezeu. Nu-i lucru mai trist pe lume decît un copil infirm care plînge.

Studiul meu asupra lui Eminescu a fost primit de un editor curajos de la Craiova : voi avea zece la sută din vînzare. Am îndrăznit să-ți dedic acest studiu : nu te superi, Delia ? Faci și tu o plimbare prin lume, cu Eminescu și cu Ivănucă.

Tu ești pînza corăbiei, Eminescu steaua, și eu...

Adunasem pentru tine scoici de mare și crini țepoși : i-am dat Ionicăi la plecare. Acum adun din nou. Medicul sanatoriului mă mai reține.

Scrie-mi un cuvînt, Delia. Să am un tovarăș în locul Ionicăi.

Prietenul tău vorbă lungă,

Ivănucă.

Se îndepărtase atît de mult de Dușman, că-l iertase. Poate că nu-l iertase, dar îi era milă de el, știindu-l singur, fiindcă și ea era singură în odăile de sus.

Începuse o scrisoare :

Ivănucă,

Știu tot. Te iert gîndindu-mă cît de bun ai fost cu mine înainte.

Și eu am avut multe necazuri. Dar acum sunt mare. Știu să lupt singură...

Scriind, își aruncase ochii pe fereastră și văzuse deodată, pe marginea ferestrei și pe-a inimii, o floare.

Cine o pusese ?

Cine ?

Pasărea așteptată de ochii lui Ivănucă nu mai plecase niciodată dinspre cireși spre Marea Neagră. O întîlnise în drum o floare, și o fulgerase.

Înviau toate oglinzile în gîndul Deliei.

În cartea lor, din nou deschisă, găsise floarea darurilor.

Il sărutase pe titi de multe, multe ori, plimbîndu-se cu el înlăuntrul zidului închisorii.

— Astăzi eşti veselă, fetiţo.

— Nu mai sunt tristă, titi.

Era înspăimîntată.

Unica floare a lumilor avea o prăpastie mai mare decît lumea, în petalele ei.

Şi aripele de vultur ale bucuriei cădeau ca o albină moartă în prăpastia parfumului.

Intrase în odaia ei stăpînul ţării de dincolo de uşă. În lipsa ei.

Ş-acum trăia în două ţări sufletul Deliei : în ţara de dincolo de Uşa lui ; şi-n ţara de dincoace de uşa ei.

Floarea din mîna Deliei devenise un hotar de împărăţii.

Întăi august apăru pe calendar.

Trecuse o lună de la plecarea lui Ralu şi a doamnei Balaşa.

Nu-l mai văzuse de o lună pe Gabriel. Şi el plecase.

Şi parcă niciodată nu fusese mai aproape de el ca în iulie.

O-nvăluise flacăra în întregime, aşa cum zilele lui iulie învăluiseră zidul odăilor cu storuri trase şi oglinzi.

Nu mai găsise altă floare, deşi atîta aştepta : altă prăpastie în care să-şi îngroape prăbuşirea inimii.

Se coborîse într-o zi printre oglinzi.

Şi se-ntristase între amintiri atît de vechi, că parcă îmbătrînise.

Se mistuiseră fără de ploi, uscat, arzînd în fulgere imense, furtunile de orizont ale lui iulie.

O lună întreagă nu plouase.

Veniseră acum, mai blînde şi mai grave, zilele lui august.

Dar iulie tot nu plecase din casa cu oglinzi.

Pîndea, cu fulgerîle-n ochi.

Trupul de marmură fără de cap plecase de pe raftul bibliotecii, surghiunit de Gabriel într-un dulap.

Dar nevăzut, din umbra de sicriu, zvîcnea mai alb în ochii care nu vroiau să-l vadă.

„...La vertu, le courage, la piété se dissolvent au parfum de ma bouche. J'accompagne l'homme pendant tous les pas qu'il fait ; — et au seuil du tombeau il se retourne vers moi.“

Așa vorbea Desfrîul în cartea lui Flaubert.

Așa vorbea fata poveștilor celor o mie și una de zile din oglinzi — la miez de noapte fără somn, lui Gabriel.

CAP. IX

... ȘI O NOAPTE

Delia adormise tîrziu, cu ferestrele deschise și storurile ridicate. Noaptea era fierbinte, dar lumina lunii pline dădea ochiului o împrospătare albă ca de marmură într-o grădină cu havuzuri.

Dormea neliniștit. Prin somn, trupul tînăr parcă se tîra spre lună, dorind s-ajungă și s-apuce astrul rece.

Se frămînta. Gemea. Se întorcea pe-o parte, lar se răsucea.

Fugea prin somn.

Visase cimitirul bisericei Sfîntul Ioan Gură de Aur, apoi ceva nedesluşit. Biserici, lună, zboruri stranii, umbre.

Plapuma-i căzuse, alungată cu piciorul.

Trupul vroia să fugă, şi se dezgolea. Picioarele apărură goale, cu îndoirea fugii în genunchi. Mijlocul se cambra, lăsînd să izbucnească sînii prin cămaşă. Braţele parcă pîlpîiau în vioriile văpăi lunare.

Gemea. Scîncea. Buzele porneau spre vorbă şi nu izbuteau să o ajungă.

Fugea călare pe un cal, avînd în piept galopul calului din vis.

Şi iată că i s-arăta un chip.

Cine era ?

— Tu ? — cum întrebi în vis, gata să te deştepţi.

Ralu plîngea la căpătîiul ei.

Se deşteptă aşa cum ar cabra un mînz speriat.

De pe inimă, mînile izbucniră peste gură, acoperind un ţipăt.

Se alipi de zid, ghemuită. Năduşise rece.

La căpătîiul ei, ochii lui Gabriel.

El, aievea.

Nici-o bucurie. Spaimă-n inimă. Se dărîma.

Închise ochii.

Ar fi vrut să fugă în braţele lui ca s-o apere.

— Delia...

Îngenunchease lîngă pat, cu fruntea pe culcuşul ei. Plîngea.

Stăpînul ţării de dincolo de Uşă plîngea cu fruntea aplecată pe culcuşul ei.

Vroia să spuie : „Gabriel" — cu cea mai dulce şoaptă a mătăsurilor sfîşiate-n ea.

Nu îndrăznea. Ca şi-n vis, buzele porneau după un nume, şi nu-l ajungeau : rămîneau deschise, chemîndu-l mut să se întoarcă.

Plîngea. El. El. El...

Atunci de ce plîngea, dacă venise lîngă ea să plîngă ?

Totul se întîmpla cu lacrimi şi cu ochi întredeschişi şi cu bătăi de inimă, într-o lumină învăluită a lunii.

Nu credea.

Şi iar credea.

Plîngea cu fruntea pe culcuşul ei.

Şi îi spusese : „Delia..."

Cînd îndrăzni, în degetele ei era tot sufletul ; răsărise, în mîna ei pornită să dezmierde, cea mai albă floare a lumii, cea dintăi, neştiind cum să înflorească.

Îi dezmierdă capul plecat.

Mîna rămase peste părul negru al bărbatului, nu ca o mînă, ca o lebădă, plutind pe apa ei cu stele.

Mai plîngea ?

Ciudat ! Curajul ei era clădit numai din spaime şi din duioşii.

Se apropiase cu tot trupul — sufletul vroia aşa —, luase capul pe genunchi, să-l aibă mai aproape, mai al ei.

Lacrimile lui Gabriel îi umezeau genunchii.

Era atît de învestmîntată în vis, în duioşii şi în lumini de lună, că parcă nu-şi mai aducea aminte că trupul ei n-avea decît o pînză albă şi subţire, scut nu pen-

tru Gabriel, dar pentru marile sfieli sălbatece ale fecioarei.

Uitase.

Uitase că nu mai dormea.

Visa. Ceea ce se întîmpla nu semăna decît cu ceea ce dorești în vis, și-n vis știind că-i vis. Veneau de-afară foșnete, și tremurau lumini de lună pe pereți, pe mobile și pe covor, pe mîna ei, pe părul lui — și-n suflet tot lumini de lună tremurau.

Totul se urzea din fire albe și albastre, din umbre și lumini, și din bătăi de gene pe lumini și umbre.

Era o lene ca de boală grea, o amorțire, o topire încetă, un lunecuș lin ca de lacrimi căzînd fără sfîrșit.

S-auzeau greierii în noapte, atît de mulți, că parcă s-adunaseră pe la ferestre toate nopțile de vară ale lumii cu toți greierii tremurului lor.

Moartea e mai dulce decît viața.

Închise ochii.

Capul bărbatului se ridică de pe genunchii ei, îngreuindu-i-i c-o spaimă nouă.

Deschise ochii. Întîlni aceiași ochi, calzi, negri și cu gene lungi, pe care îi privise și-i visase.

— Delia...

Nu-și mai recunoștea nici numele. Era în el un geamăt, ca și-n ochii care o priveau.

Și iar se strînse lîngă zid, cu patul între ea și ochi drept punte.

Mîinile bărbatului trecură puntea. Tremurau. Rugau. Veneau spre ea tîrîndu-se, ca două păsări cu săgeata-n ele.

Iar îi veni să țipe.

Mîni străine pe genunchii ei!

Nu, mîinile lui Gabriel.

Era în toate cele cîte un „da" și un „nu": în spaima inimii și-n bucuria ei; în gestul mîinilor, de îndepărtare, și totuși cu chemare-n ele.

I se înnoadă trupul.

O umbră se înălțase — departe, ca pe orizont — la marginea patului.

Doi ochi veneau asupra ei, cu rugi și cu porunci, cu învăluiri și dezgoliri.

Își aplecă fruntea : fruct copt, fruct trist că pleacă de pe creangă.

Subt gura ei o aștepta o gură. Și trupul ei era încolăcit de brațe.

Țipătul fu sărutare.

Era un leșin în tăcerea buzelor crăpate și rănite de întâia sărutare.

Era atît de ostenită, că-i venea să doarmă cu buzele pe buzele adormitoare.

Iar se deșteptă.

— Nu, nu, nu, nu...

— Delia...

Era atît de chinuită și umilă ruga regelui țării de dincolo de Ușă.

Doamne !

Îi năduşise fruntea.

Privea cu ochi de vietate tristă, mîna care se urca pe trupul gol.

De ce ?

Atîta întreba privirea ei : de ce ?

Capul îi căzuse-n piept.

Obrajii îi erau fierbinți, ardeau ; mînile, reci ; picioarele, înghețate.

Fiorul unui frig încă necunoscut îi străpungea spinarea, sufletul și gîndurile.

Dinții dîrdîiau des, repede, mărunt.

Apoi cutremurul din dinți se revărsă în trup, ca grindinile.

Nu mai avea nimic pe ea. Goală în lumina lunii, îmbrăcată pînă la grumaji de părul ei, căzut sălbatec peste frunte : să nu vadă ochii ce-o să vadă trupul, să rămîie încă ochii cum erau și înainte.

Se răspîndea din trupul ei mirosul blînd al păpușoiior de lapte, cu matasa încă dulce.

Sînii ei mici erau atît de rotunzi că păreau luminoși, deși trupul întreg era alb ca o vargă de alun, în lumina patului.

Și viața o acoperi cu viață.

Lumina lunii era veștedă prin încăpere ; crinii ei muriseră.

Plutea o agonie.

Delia sări din pat ca din sicriu.

— Delia !

Numele nu mai era al ei ; al ei murise-n patul greu.

Se îmbrăca în friguri ; tremurul din trup trecuse-n fapte.

Avea ochi de nebună. Vorbele n-o atingeau decît în felul pietrelor. Ceea ce se întîmplase se amesteca în mintea ei cu scenele din cancelaria liceului, cînd trei femei o fugăriseră ca s-o doboare şi să-şi vîre mînile în trupul ei.

Şi-n patul ei fusese Gabriel !

Nu.

Nu-l recunoştea. Era acolo un bărbat aproape gol, care gemea şi gîfîia, care-i mîncase buzele, care-i lovise trupul, care-i lăsase-n nări miros de fiară, miros de tutun şi spaime în tot trupul.

Parc-ar fi vrut să nu mai fie trup, ci stol de păsări, şi să izbucnească pe fereastră sus, departe, dincolo de stele, acolo unde-s ţipetele păsărilor care vin şi pleacă.

O fată îngrozită ştie să se îmbrace mult mai repede decît bărbatul care-a dominat-o goală, cînd bărbatul a rămas în patul faptei, privind-o şi-aşteptînd-o, neîndrăznind să apară în ochii ei, gol în cămaşă, parcă răsturnat din şea, ridicol şi pedestru, alături de mînia calului şi mai frumos în clocotul fără de frîu al libertăţii cîştigate.

Vru s-o oprească, din nou chemînd-o, iar spunîndu-i numele. El nu ştia că numele nu mai era al ei. Chemarea devenise o cravaşă.

Fugi, fără să-i spuie un cuvînt şi fără să-l privească.

În goană se dădu pe scări. Deschisese uşa de dinfaţă. Izbucni afară.

Ş-abea la poartă îşi dădu seamă lucid şi ascuţit de ce se întîmplase : făcuse *ea*, cu trupul *ei*, dragostea pe care-o fac şi cînii.

Se cutremură. Îşi acoperi cu pumnii gura. Văzu casa prin şirul teilor fără parfum, cerul şi stelele — şi la picioarele ei, umbra : umbra cui ?

Odinioară *ea* intrase în casă ; acum ieşea fata din Zlataust.

Şi Delia ?

Se uită în urmă, aşteptînd-o parcă să sosească pe cea fără de umbră.

Dar din urmă timpul nu se mai întoarce. Un trup la poartă, unul ; şi o umbră la picioare, una pentru vecie.

In noapte ţîrîiau, trişti, mici şi părăsiţi — scîncet al clipelor orfane — greierii.

Nu-i auzea.

În jurul ei cînta un cor cu glasuri ascuţite :

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must".

Şi ea îl asculta fără revoltă, cu fruntea plecată.

Parcă se împlinise o profeţie.

CAP. X

DOLIU

Dacă un cuvînt din constelația rimelor eminesciene s-ar deștepta apoi pe foaia unui ziar, la rubrica faptelor criminale — cuvîntul acela s-ar zvîrcoli și țipătul lui ar înfiora lumile.

Astfel se deșteptă Gabriel Sănătescu în patul spre care îl purtaseră copitele.

Casa în jurul lui era tăcută, o tăcere arsă, ca după trăsnet.

Numai ceasornicele pulsau nervos.

Tic-tac ; tic-tac : tic-tac... Se adunaseră din încăperile întregii case, înspre patul fetei, mulțimi mărunte ca furnicile : tic-tac ; tic-tac ; tic-tac — privindu-l cu o mirare crudă. Toate clipele trecutului veneau la patul mortului. ca să-l mai vadă.

Avea pe mîni pata lui Lady Macbeth, și-n palme jar.

Să plece ?

Unde ?

Nu-i apărea decît un singur drum : acel pe care pornise Rolanda. cu ani în urmă.

Și iar îi răsărea același trup, pe care îl ținuse în brațe, în toate brațele — păduri — care de ani creșteau în el.

Pata lui Lady Macbeth dispărea, și-i rămînea în palme numai jarul.

El, cel de pînă atunci, devenise complicele unui criminal. Toate gîndurile îl înjoseau. În viața lui nu spusese nimănui o vorbă urîtă. Ș-acuma răsuna în el

o vorbă trivială ca un scuipat : violul. Spusă de el, lui însuşi.

Se ridică din pat, frînt.

Şi începu în el o dedublare stranie. Fiinţa lui lucidă înregistra desfăşurarea faptelor, aşa cum ani de zile, aplecată pe un text, îl descifra şi-l comenta : textul de-acum era reacţia unui intelectual după ce violase o fată.

Văzu un om care privea încăperea, cu urechile la pîndă ca ale asasinilor ; apoi văzu pe acelaşi om care *lucra prin întuneric,* luînd cearşaful patului — sinistru ca un pat de hotel —, făcîndu-l ghem, deschizînd uşa, ascultînd, coborîndu-se pe scări în vîrfuri, cu cearşaful în mînă, ca o legătură cu lucrurile furate de la cel ucis. Şi, în sfîrşit, văzu pe individul care violase toate legile, intrînd într-un biurou vast, calm, tot cu lumina stinsă, căutînd prin întuneric cheile, luîndu-le, deschizînd un dulap în care era trupul statuii fără cap, şi lepădînd acolo, peste marmura elină, bucceaua cu sînge de om.

Şi apoi, cu o uimire dusă pînă la paroxism, văzu pe acelaşi individ aprinzînd prin întuneric o ţigară şi aşezîndu-se, tot prin întuneric hoţesc, dar ca un stăpîn, pe scaunul mesei de lucru, cu ochii îndreptaţi spre scaunul din faţa maşinei de scris.

Erau doi în odaie.

Unul plecă din casă, dispăru : profesorul Gabriel Sănătescu.

Şi-n locul lui rămase cel care fuma o ţigară cu gîndul la fata din Zlataust.

*

— Ce ai, fetiţo ?

— Nimic, titi.

Şi după ce tresărise repulsiv, cînd titi o luase de după gît — oftase, dezmierdîndu-i părul sur.

Şi-n titi era „asta".

Titi !

Şi titi rămăsese în trecut, acolo unde era şi Delia. Titi, un greier pe mormîntul ei.

Trăia într-un fel de somn. Pe străzi se uita cu mirare la copii.

Bunica ei trebuia să fie operată din nou. Isprăvise banii. Nu-i mai ducea nimic lui titi la închisoare, decît fructe din livadă și ouă de la Anisia. Se ducea pe jos, se întorcea pe jos. Acasă dormea singură în bucătărie. Nu-i mai era frică de mormintele cimitirului. De nimic nu-i mai era frică.

Primise încă o scrisoare de la Ivănucă. O rupsese apatic, fără s-o citească.

I se încercănau ochii adînc, deși dormea mai mult decît înainte, și somnola mereu.

Se apropia ziua liberării lui titi de la închisoare. Știa că trebuie să se bucure, dar nu se bucura. Dorea să rămîie singură. Cînd ședea pe scaun, avea o mirare pe genunchi ca o pînză pe care ar fi țesut-o multă vreme și care i-ar fi căzut din mîni, fără să mai aibă putere să o ridice. Îi era lene. Umerii i se plecaseră.

Zilele treceau luminoase și foarte depărtate de ochii Deliei, ca niște corăbii apărute pe orizont, fără să se apropie nici-una.

Împrumutase bani de la Anisia ca să-l aducă pe titi de la închisoare cu bagajul lui. De la bunica ei nu îndrăznea să ceară bani, fiindcă nu-i mărturisise că „nu mai cîștiga". Avea dreptate bunica ei ; acum știa și ea cum cîștigase banii. Dar chiar dacă i-ar fi avut grămadă, nu i-ar fi restituit ; iar fi zvîrlit pe foc.

La Gabriel nu se mai gîndea. Toate gîndurile îl ocoleau, cum ocolești noaptea un cimitir, cu bătăile de inimă pe care ți le dă.

Reîntoarcerea lui titi — pe care o visase triumfală — se desfășură trist.

Titi parcă venea dintr-o vilegiatură, reintră acasă dezvătat, c-un fel de stinghereală, în decorul vieții normale. Delia o invitase și pe Anisia, de teamă să nu observe titi neputința ei de-a fi veselă, cum se cuvenea.

Spre seară o întrebă :

— Tu nu te duci la lucru ?

— Nu, titi, nu mă mai duc.

— Te-a congediat ?

— Lasă, titi...

— Bine, fetițo, cum vrei tu...

Și titi împrumută bani de la Anisia și „fugi" de acasă. Nu se simțea în largul lui. La închisoare o dusese bine. Se învățase mai ușor decît și-ar fi închipuit cu viața de acolo. Se atașase chiar de închisoare. Acolo redevenise pentru toți „domnul avocat" sau „nenea avocat". Întîlnise numai respect și prietesug. Toți de pe-acolo erau oameni de ispravă, gata să-l asculte. Bineînțeles, toți erau nevinovați, iar el era avocatul lor, al nedreptățiților.

Acum, în lumea exterioară zidurilor penetenciare, se simțea printre străini.

Intră într-o crîșmă. Invită la masa lui pe un zidar. Băură în doi. Încă o sticlă. Alta. Încă una. Nici zidarul nu era mulțumit de viață. „Șomeur". Vorba suna, în gura lui cu dinți negri, acră, răzvrătită. Ș-acolo, printre sticlele de vin și răzvrătirea proletarului, reveni în mintea lui o întrebare care nu primise răspuns: „Te-a congediat ?".

De ce o congediase pe fetița lui ?

Plăti și plecă însuflețit de energia vinului și de-a zidarului.

— Domnule profesor, vă caută un domn.

— Nu primesc.

Feciorul avu un zîmbet — pe care îl aveau ochii tuturor slugilor de cînd „fugise" cu cearșaful prietena domnișoarei Ralu — și adăugă :

— Spune că e tatăl domnișoarei...

Cuvîntul se ivi cu același zîmbet dubios din ochii slugii, clipind parcă din ochi : cuvîntul.

— Să vie.

— Domnule profesor, e cam...

Înghiți cuvîntul „afumat". Apăreau în gura feciorului expresii familiare, de cînd cu „întîmplarea" ; le oprea însă la timp.

— ...ametit.

— Poftește-l. Pleacă.

Însoțit cu o bătaie de pumn în masă, glasul răsunase atît de aspru — unicul țipăt auzit vreodată în acea

încăpere —, încît feciorul, cu spinarea îndoită, fugi, pierzîndu-şi zîmbetul, temîndu-se că şi-a pierdut şi locul.

Alexandru Enăchescu îşi uitase curajul. Casa în care intrase avea solemnitatea întunecată a Palatului Justiţiei. Erai mai mic în ea decît într-o casă obişnuită. În timp ce aştepta, cu pălăria în mînă, se văzuse într-o oglindă, din cap pînă-n picioare. Ş-abea atunci îşi amintise cine fusese, cine era şi de unde venea.

Intră pe uşă tot cu pălăria în mînă, curb, ca într-o cancelarie de închisoare c-un procuror general venit în inspecţie.

Omul din faţa lui era sever ca şi încăperea, înalt — se ridicase în picioare —, uscat, cu trăsături dominatoare, cu frunte mare subt care străluceau doi ochi învăţaţi să poruncească. Era îmbrăcat în haină neagră şi avea acea semeţie involuntară a celor deprinşi să predice din amvon, sau să acuze de la tribună.

Aşa-l vedea pe Gabriel Sănătescu tatăl Deliei.

Iar în ochii celui care violase, Alexandru Enăchescu era icoana cu ochi furbi a şantajului.

Se înşelau unul pe altul, fără să vrea, fără să bănuiască.

Gabriel Sănătescu aştepta, palid, şi mai umilit, şi mai mortificat, fiindcă nu îndrăznea să plece capul în casa unde îl purtase totdeauna drept.

Alexandru Enăchescu aştepta, ca un om care cerşeşte pentru fata lui ; ca un titi bătrîn, umil, fără putere, fără curaj.

— Domnule profesor, fata mea... fetiţa mea...

Mîna lui Gabriel Sănătescu se ridică, parcă să acopere şi ochii şi urechile ; dar gestul mîinii fu interpretat ca o comandă, plictisită, dispreţuitoare, de ochii celuilalt.

Tăcu.

Unul nu îndrăznea să plece, căci dacă ar fi făcut un pas, s-ar fi alăturat de uşă şi ar fi plîns.

Iar celălalt tot nu se hotăra să facă gestul odios, gestul care acoperea cu bani goliciunea fetei din Zlataust.

Se zmulse şi-l făcu.

Deschise casa de fier, luă un teanc gros de bancnote, fără să numere, lepădîndu-l în pălăria cerşetorului abject.

— Pleacă !

Era atît de îngreţoşat — acum era complice nu numai cu el, dar şi cu altul dinafara lui —, încît mîna lui avea acel tremur convulsiv care înseamnă : „Pleacă. Piei din ochii mei. Să nu te mai văd. Du-te."

Alexandru Enăchescu ieşi clipind.

Afară întîlni, la cîţiva paşi de uşă, zîmbetul feciorului.

Făcu şi el, de-acolo pînă la poartă, acelaşi drum pe care îl făcuse şi Delia cînd părăsise casa ca o fată din Zlataust.

La poartă se opri. Soarele îl ardea. Îi curgeau broboane pe tîmple.

Fură bancnotele din pălărie, ghemuindu-le în buzunare.

Porni la vale — ca la deal —, plîngînd, fiindcă nu putea să se întoarcă şi s-arunce banii pe care-i „cîştigase" Delia în loc să-i fure el, puşcăriaşul.

Se îndreptă spre crîşmă, nu spre casă, căci apăruse şi în ochii lui de titi, plini de lacrimi, fata Zlataustului : deci fata lui.

— Ce cauţi ?

Feciorul tremura de cîte ori intra în biurou.

Vorbi în şoaptă :

— Aveţi o telegramă.

O deschise :

Ce s-a întîmplat cu Delia. Stop. E bolnavă. Stop. Nu-mi mai răspunde la scrisori. Stop. Rog răspuns urgent.

Ralou.

O dungă apăruse pe fruntea lui Gabriel Sănătescu.

Apucă maşinal condeiul şi scrise răspunsul, punînd în el cuvîntul care-l obseda de cîtva timp :

A plecat de acasă. E sănătoasă.

Gabriel.

— Adu-mi o trăsură.

Feciorul îl privi cu nedumerire.

— Nu vreţi să spun şofeurului...

— Ţi-am spus să-mi aduci o trăsură. Pleacă. Pleacă şi dă telegrama.

Şi-n minte şi pe buze, acelaşi verb : plecare.

Îşi făcu bagajele în goană, aruncînd în ele bani, haine şi rufe. Cărţi nu luă. Nu-i mai aparţineau, cum nimic din casă nu mai era al său.

Servitorii se adunaseră după colţul casei, sau după copaci.

Feciorul sui bagajele în trăsură.

— La gară, boierule ?

— La un hotel...

Toate slugile auziră răspunsul stăpînului care pleca după „domnişoara", în lipsa doamnei Balaşa.

*

Dragul meu copil,

Voi lipsi cîtva timp de acasă. Firea mea de vagabond bătrîn a pus din nou stăpînire pe mine. Mă duc prin lumea largă. Nu fii îngrijată. Dumnezeu e mare şi iartă pe toţi păcătoşii.

Îţi trimit aceşti bani. Ia-i ca de la mine. Nu mă întreba de unde-i am. Eu i-am luat, nu tu. Mînile mele ţi-i dau. Primeşte-i de la tatăl tău care, oricît de ticălos e, pentru tine rămîne, cu toată inima lui netrebnică, tatăl tău care te iubeşte.

Dragostea spală orice.

Titi.

Din plicul de pînză căzură bancnote peste bancnote.

Delia simţea, în cuvintele ciudate ale scrisorii, lacrimile lui titi, fără să le înţeleagă.

Plicul i-l adusese Anisia.

— De unde-s banii, Anisia ?

Lipovanca ridică din umeri.

— Şi titi ?

— Ai venit cu moscal la Anisia, ai plecat cu moscal la gara.

Dădu din cap, admirativ. Şi pe ea o umpluse de bani. Aşa erau „avacaţii" ei : scoteau bani din pămînt !

DOMNIŞOAREI DELIA ENĂCHESCU

STR. ZLATAUST, 11

IASSY

ROUMANIE

Dragă Delia,

Desigur că n-ai plecat de la „mine" fără un motiv serios. Eşti liberă să mi-l spui, sau nu. Nu insist. Dă numai voie prietenii tale să-ţi împrumute ceva bani. Mi-i vei restitui, de îndată ce vei cîştiga. Eşti de-ajuns de matură, Delia, ca să nu te încurci cu mofturile susceptibilităţilor convenţionale. Acceptînd aceşti bani care nu-mi trebuie, îmi dai o dovadă că prietenia ta nu repudiază solicitudinea prieteniei mele, nici nu vrea să o umilească, considerînd-o ca pe un străin în vizită, nu ca pe un frate în casa fratelui său.

Noi ne întoarcem pe la 20 septembrie.

Prietena ta mult mai vîrstnică, deşi nu poartă încă ochelari.

Ralu.

Odată cu scrisoarea sosise şi un mandat de la Paris, reprezentînd valoarea lefii pe care ar fi primit-o Delia pînă la sosirea lui Ralu.

Dragă Ralu,

Prietenia ta mi-a făcut mult bine. Îţi mulţumesc pentru aînd. De bani n-am nevoie. Titi a cîştigat o sumă de-ajuns de mare, şi mi-a dat cît îmi trebuie.

Îţi mulţumesc şi pentru discreţia ta.

Îţi doresc sănătate şi petrecere frumoasă la Paris. La noi în livadă e bine.

Prietena ta,

Delia.

Bunica Deliei muri două zile după operație. Cu autorizația doctorului, Delia rămase zi și noapte la căpătîiul muribundei. Întîia oară vedea pe cineva murind.

Bunicul ei murise într-o odaie în care ea nu intra. Îl văzuse numai mort, îmbrăcat în haină neagră, cu toate decorațiile, cu fața de ceară albă, c-un tampon de vată pe gură. Nu mai era bunicul ei. În locul zîmbetului cel mai dulce, un tampon de vată. Și mîna lui, care-o dezmierda cu mîndrie, în timp ce-i spunea: „Buzato, ești cîrnă!", cînd i-o ridicase de pe piept — era copil — să i-o sărute, căzuse țapănă și rece în mîna ei, înspăimîntînd-o de atunci mereu. Aceeași mînă o vedea în toate nopțile și pe portretul în ulei — ș-acela tot în haină neagră și cu decorații — al bunicului; aceeași mînă, țapănă și rece, căzînd pe inima ei.

Pe bunica, însă, o vedea murind. Era vie și murea. Ședea pe loc în pat, și totuși pleca dincolo de lume.

Nasul îi devenise și mai ascuțit; gura, fără dantură, se scufundase; fața avea paloarea bunicului mort; și cînd deschidea ochii, nu vedea. Atunci numai gemea mai tare. Internii îi făceau injecții cu morfină, vorbind tare în timp ce-o înțepau cu acul, glumind, tineri, bine dispuși: uneori veneau în camera mortuară fredonînd un cuplet de revistă.

Și bunica ei murea mereu, și tot nu murise. Iar deschidea ochii, iar gemea, iar o înțepau. Îi adusese fiori din oraș și o cutie mare de tutun. Deasupra ei pusese tocul ros al ochelarilor. Îl știa din copilărie. Îl văzuse pe marginea plitei cu dulceți pe foc, pe dulapuri, pe pat, pe măsuța cu ziare. Era același. Întotdeauna bunica îl pierdea și-l găsea. Acum îl pierdea pentru totdeauna; și tocul o aștepta, ros și credincios ca o ființă, stînd la căpătîiul ei, pe cutia de tutun nedesfăcută.

Mintea Deliei călătorea cu tocul ochelarilor bunicei, prin toate locurile unde bunica îl pierduse de optsprezece ani, mereu găsindu-l.

La spital, lumea era atît de obișnuită cu moartea, încît moartea bunicei trecea neobservată.

Delia o apăra de muşte ; bunica ei nu le simţea, dar muştele pe obrazul stins erau sinistre. Tăcerea bunicei care nu se mai putea apăra de muşte, avînd la căpătîiul ei tocul ros al ochelarilor, şi-n jurul ei risul, glumele şi vorbele cu glas tare ale internilor — spălase, în două zile de veghe, toate vorbele aspre şi urite ale bunicei.

O iubea din nou, şi-i părea rău că pleacă.

Nu mai rămînea nimeni în casa din Zlataust. Plecaseră toţi : şi bunicul şi bunica şi Delia. Titi era un greier mic în lume. Fata din Zlataust nu mai era a casei copilăriei.

Casa se dărîma ; poarta la fel. Livada era pustie.

Şi bunica murea.

O apăra de muşte şi-i ştergea fruntea cu batista ei.

In amiaza celei de-a doua zi, cam spre seară, bunica deschisese ochii altfel decît pînă atunci.

O văzuse pe Delia, cu ochi care veneau de departe, din ceaţă, şi se apropiau, se apropiau limpezindu-se.

Gemuse.

Delia îi dezmierdase fruntea năduşită rece.

Şi de subt mîna ei pornise un glas spart, răguşit, îngroşat :

— Ai venit să-mi ţii lumînarea. Of ! Of ! Of !

Şi iar :

— Să nu vii sulimenită după cosciug. Of ! Of ! Of !

Acestea fusesera ultimele cuvinte ale bunicei ei.

Internul îi făcuse o nouă injecţie cu morfină.

Odată cu întîile stele, ardeau la căpătîiul ei două lumînări.

Şi Delia tot o apăra de muşte pe mama lui titi şi bunica ei.

Anisia priveghease înmormîntarea. Se tîrguise şi se certase cu toată lumea, energică, limbută, cu ochiul la orice, suspectînd şi pe cei de la spital, şi pe cei de la primărie, şi pe cei de la pompele funebre, şi pe cei de la florărie, şi pe cusutoreasa de ea tocmită să-i facă Deliei rochie de doliu. Ea o îmbrăcase pentru înmormîntare. Delia se lăsa condusă ca un copil bolnav. Era atît de dulce şi de melancolic tînără în haina de vădu-

vă, cu fața subt voalul de doliu ca un parfum de liliac alb, că Anisia nu se sătura privind-o.

Plecase cu ea de mînă — de astădată fără de coșulețul cu onorarul și citația —, la biserica de unde pornea înmormîntarea, aruncînd în dreapta și în stînga priviri de om care s-a îmbogățit. Așa trecuseră și prin oraș, ele singure după dric. Delia cu mîna-n mîna Anisiei, Anisia fudulă ca și cum caii pataștei ar fi fost caii trăsurei ei personale.

La cimitir le prinsese o ploaie deasă, repede, pătrunzătoare, udîndu-le pînă la piele.

Se înapoiaseră acasă cu trăsura.

Delia tremura. Ceaiurile Anisiei nu o încălzeau.

Anisia o dezbrăcă, așezînd-o în patul bunicei. Obrajii i se acoperiseră de o roșeață inflamată. Ochii luceau prea tare.

Ș-abea în delir, numele care de-atîta vreme îi apăsa inima, îngreuindu-i-o, apăru pe buze — „Gabriel" —, șters de palma Anisiei dimpreună cu sudoarea care năvălea ca lacrimile.

Delirul Deliei iar reluase dansul în oglinzi, la hotarul împărăției de dincolo de Ușă.

CAP. XI

DELIA PLEACĂ, ZLATAUSTUL RĂMÎNE

De cînd se mutase la hotel, oraşul, viaţa şi oamenii apăreau în ochii lui Gabriel Sănătescu altfel decît înainte. Pînă atunci fusese spectator în lojă ; acum era pe scenă, între culise şi în stal, laolaltă cu ceilalţi, deşi trăia izolat.

Îl stăpînea şi sentimentul unei decăderi, dar şi al unei liberări. Parcă băuse un vin tare. Şi deşi nu se îmbătase complect, de vreme ce îşi dădea seamă de tot, făcuse lucruri pe care, treaz, adică aşa cum fusese pînă atunci, nu le-ar fi făcut.

Ieşise din mormînt în viaţă, izgonit din pacea mormîntului dar şi din moarte. Presimţea şi aştepta marele urlet al scandalului descoperit ; nu-l interesa din cale afară. Adică nu mai avea puterea să se înspăimînte. Tot ce era în legătură cu trecutul lui se ştergea, devenind vag, străveziu, ca în ate moarte de paianjen.

Trăia c-un singur gînd : fata.

Îşi pregătea curajul pentru fapte, retrăind cu de-amănuntul zilele petrecute în preajma Deliei. O revedea de cînd venise în foasta lui casă, pentru întîia oară. Auzise la deiun, pe buzele Balaşei şi ale lui Rolu, două nume : Delia, nume frumos şi proaspăt, nume de fată tînără, spus într-o casă sinistră ; şi „fata din Zlataust", vorbe c-un foşnet ciudat, *foşnet de fustă*. E straniu cum de la început, în mod de-ajuns de arbitrar, Zlataust pentru el se prefăcuse-n fustă. O metamorfoză sonoră. Fata din Zlataust devenise, în subconştientul lui, fata cu fustă, şi-apoi, fata cu bluză roşie şi fus-

tă, stîrnind în el asociații care oscilau între enigmatic și trivial. Ceva nedesluşit, în care poate intra şi o veche amintire a copilăriei caste. Auzise odată, foarte de mult, la liceu, nişte băieţi vorbind despre un bordel. Conversaţia răsuna la spatele lui. N-o urmărise. Citea versuri din Ovidiu. Dar urechea auzea : „femei, fustă, bluză roşie" — însoţite de comentarii triviale. De-atunci, pentru el, vorba „fustă" luase culoarea acelei conversaţii şi foşnetul ei de şoapte lubrice şi clandestine. Acest foşnet reapăruse după ani, în fata cu fustă, adică în fata din Zlataust, aşa cum devenise pentru el, la masa unde auzise întîia oară, c-o ureche distrată şi indiferentă, numele Deliei, ş-apoi vorbele : fata din Zlataust.

Pe urmă apăruse Delia în foasta lui casă. Fată frumoasă şi tînără. Prietena lui Ralu. Dar demonul din el de-atuncea începuse să stîrnească foşnetul „fustei" conversaţiei din bancă.

Şi de atunci, mereu aceeaşi contradicţie : cu cît fata era mai tînără şi mai nevinovată în ochii lui, cu-atît triviala „fustă" foşnea mai ademenitor.

Şi uneori, cu tîmplele în pumni, se întrebase : Care-i adevărul ? Fata cu nume ca de floare, Delia ? sau fata cu fustă ?

Şi amîndouă, dimpreună, îi intrau în inimă, în minte şi în sînge. Nu le mai putea desperechea. „Fusta" nu mai era pe ea ; foşnetul trivial al fustei din liceu îl otrăvea pe el, dar otrăvea în el şi tinereţa Deliei.

Apoi descoperise în oglinzi, cu toate arşiţele sîngelui, un trup în care învia marmura modelată-n Grecia, pe care-o închisese într-un dulap.

Apoi noaptea violului.

Apoi amintirea acelei nopţi.

Nu-i mai era ruşine : nici de noapte, nici de ziua cînd plătise noaptea cu bancnote. Cînd se gîndea la trupul pe care-l dezmierdase, dur şi moale, zvelt şi plin, neted şi dulce, cu o piele cum e pielita cireşei, şi cînd ajungea la sînii care abia îi umpluseră palmele, rotunzi ca fildeşul ţinut în mînă de grecii vechii Elade — devenea palid.

Ţinuse în braţe şi iubise ceea ce-ţi doreşte trupul în vis, cînd eşti adolescent cast. Acele braţe întinse după fructul nemuşcat de adolescent, în vis, el le întinsese apucînd cu ele însuşi trupul nostalgiei de-a iubi un trup.

Restul...

Într-adevăr, totul îi devenise indiferent.

Primele zile ale evadării le petrecuse în camera hotelului, trimeţînd chelnerul să-i aducă de mîncare, gustînd şi lăsînd intacte mîncările servite în farfurii suspecte ca şi cearşafurile, ca şi pereţii, ca şi zgomotele camerilor învecinate şi ale coridorului.

Fuma necontenit, plimbîndu-se prin odaie, cu o impresie de goliciune impudică, datorită şi gîndurilor care-l obsedau, şi pereţilor fără biblioteci.

În aceste plimbări — nu printre biblioteci —, cu astfel de gînduri ritmate de astfel de paşi în ambianţa echivocă a hotelului, se deprinsese cu ideea că astfel va merge de acum înainte prin viaţă.

Apoi mîncase la restaurant, salutat cu un servil respect, care abea izbutea să atenueze uluirea cunoştinţelor întîlnite acolo.

Pînă atunci Gabriel Sănătescu existase în oraş, ştiut dar nevăzut, ca şi monumentele istorice. Cei care-l salutau aveau aerul că întîlnesc la restaurant statuia lui Miron Costin, de pildă. Se obişnuiră. Se ştia în oraş că doamna Balaşa e în străinătate. Absenţa ei, numai, putea să explice, într-o măsură, prezenţa lui acolo.

Apoi începu să umble pe străzi, pe cele principale, în sus şi în jos, ca cei specializaţi în această profesie a picioarelor cu dungă la pantaloni.

Dorea s-o întîlnească pe Delia. Mergea atent şi distrat, cercetînd grupurile, tresărind cînd întîlnea departe, în mulţime, cîte o siluetă asemănătoare ; ostenindu-şi şi creierul, şi inima, şi trupul în aceste plimbări de căutare şi aşteptare zadarnică.

Începuse să cunoască, după siluetă numai, pe camarazii întru paşi. Nu-i disprețuia. Îl lega de ei un fel de solidaritate. Poate că şi ei aşteptau.

Unde putea să fie ? Unde s-o găsească ?

Începu să frecventeze cinematografele, aşteptînd lumina, trecînd cu de-amănuntul, ca prin sită, întreaga asistenţă.

Acolo nu-l prea cunoşteau. Exploda uneori cîte un salut de student incredul. Stătea mai ales în fund şi-n lături, cam în penumbră, cam după stîlpi.

După o săptămînă îl cunoştea întregul personal al cinematografelor, ca pe-un client bizar. Plătea, intra, vedea lumea la lumină, cumpăra programul — n-avea curaj în viaţa cotidian diurnă — şi pleca fără să vadă filmul, cu programul în mînă, lepădîndu-l pe furiş.

Apoi inspectă grădina Copoului. Văzu doici, copii, militari, poetaştri: menajeria grădinelor publice. Şi nici acolo n-o găsi.

Îi bătea inima ca la şaptesprezece ani, cînd apăru c-o întrebare „Zlataust", într-o lumină de incendiu boreal.

Porni în Zlataust.

Nu se ducea ca spre o simplă fată.

Parcă venea din veacuri printre oameni, să-ntîlnească pe fecioara adusă de trirema versului lui Racine: *„La fille de Minos et de Pasiphaé".*

Începuseră să-l ştie şi prin Beilic: golanii de pe maidan, cei cu zmeie, cu arşice, cu oină, cu hoţi şi poteraşi, cu poarca; popa şi dascălul care trăia cu servitoarea popei — ca şi popa —, tăindu-i gîştele după ce dădea perdaf cuţitului, mahalagioaicele cu ochiul după perdeluţă, ca ţigara în colţul gurii, cînd e lipită de buza de jos; şi fanaragiii...

Devenise „domnul care dă tîrcoale pe la poarta fetei".

Nu intra.

Curajul ajunsese pînă în Zlataust, oprindu-se în fiecare zi la poarta casei cu firmă adnotată, şi cioare crescute mari în salcîmul uscat.

Veniseră, de la munte parcă, ploi reci şi mărunte, punînd un tremur sur şi în văzduh, şi pe obraji. Vreme de pal'on scos de la naftalină, în luna fructelor sfîrşitului de august.

Anisia vorbea tot ce gîndea, tot ce auzea şi tot ce vedea.

Aşa că Delia, încă slăbită de statul în pat cu temperatură, aflase că un domn se plimbă pe la poartă. Într-o zi o întrebase pe Anisia cum era domnul.

— Ghî ! Cam batrin...

Adică : „batrin pentru domnişor frumos şi dulce".

Delia nu mai întrebase nimic.

Dar Anisia semnala în fiecare zi pe domnul de la poartă. Şi fiindcă Delia n-o mai întreba — ceea ce era o gravă injurie pentru lipovancă —, Anisia spălă insulta cu vorbe. Domnul era aşa şi aşa, şi era înalt, şi era îmbrăcat boiereşte, şi avea nişte ochi „negri ca ciorele"...

Delia se roşi.

Cioarele Anisiei căzuseră pe cireşele Deliei.

Şi Anisia, care avea şi ochi buni şi urechi bune, împereche roşeaţa Deliei cu numele murmurat în delir: Gabriel.

— Domniavoastra eşti cacanaş Gabriel ?

O privi cu mirare.

— Ai întrebat Anisia la Domniavoastra. Nu-i supărare.

— Da, eu sunt.

Şi Anisia adusese în casă numele celui care aştepta în ploaie de cîteva zile, cu ochi „negri ca ciorele", lîngă salcîmul cu cioare.

Trecu o noapte lungă.

A doua zi, aceeaşi ploaie, acelaşi domn la poartă — şi-n casă, Delia care se înapoia din faţa uşei împărăţiei de dincolo de Uşă.

Anisia dădu domnului de la poartă un bilețel scris cu creionul pe o foaie liniată de caiet :

Nu sta afară în ploaie. Ai să răceşti.

Delia.

— Este răspuns la domnişor dulce ?

Rămasă la poartă, cu ochii după cel care izbucnise spre casă, Anisia îşi vorbi cu glas tare :

— Da' nu-i batrin deloc ! El fuge ca un iepurele ! Ghî !...

Îi aducea flori în fiecare zi, devastînd florăriile. Venea după-amiază, pleca seara. Delia nu aflase că trăiește la hotel. O singură dată îi sărutase mîna, spre seară. Vorbea puțin. O privea și o asculta.

Abea ridicată din pat, Delia era slabă, încă palidă, friguroasă. Își acoperea umerii cu un șal vechi al bunicei ei, care-o întinerea debil și înduioșător.

N-o mai dorea trupește. Încîntarea acestei purificări îi dădea necontenite uimiri zîmbitoare în fața ei. Odată plecase cu parfumul părului ei în nări ; se întorsese de la poartă să-i mai spuie încă o dată : „Noapte bună, Delia".

Anisia se îmbogățea. Nu se mai ducea în piață. Bacșișurile îi aduceau un cîștig mult superior vînzărilor. „Cacanaș Gabriel" o trata ca pe-o cucoană — pînă la bacșiș.

Anisia îl conducea pînă la poartă, în fiecare seară. Vorbeau ca doi vechi prieteni. Adică Anisia vorbea singură. Gabriel o asculta. Dar Anisia nu concepea dialogul decît subt forma monologului cu cineva în față. Natural, făcea în fiecare zi apologia familiei avocaților ei. de la bunic și pînă la „domnișor frumos și dulce". Nu omitea nimic Anisia, nu fiindcă vroia să spuie tot, dar fiindcă nu putea să tacă nimic din ce știa. Ca și papagalii, ca și avocații, Anisia fusese creată să fie un cuier al vorbelor. Astfel, Gabriel aflase letopisețul familiei Enăchescu, din epoca de glorie a bunicului, fost procuror general, apoi avocat cu pensie de magistrat — și pînă-n epoca declinului, cînd „dușmanii" lui Alexandru Enăchescu îl aruncaseră la închisoare, ca s-o distrugă pe Anisia și pe el. Dar, slavă Domnului, nici Anisia, nici el, nu se lăsau răpuși. În letopisețul Anisiei, „domnișor frumos și dulce" se juca în livadă, mergea la școală, îngrijea de bunica, se ducea la închisoare cu mîncare pentru „papae necăjit", spăla rufe în balie — „frumos este asta pentru un domnișor frumos și dulce ?" — și era cel mai cuminte domnișor din „cît ai văzut Anisia".

Şi zi cu zi, „Anisia de la poarta copilăriei“ gonea din sufletul lui Gabriel pe fata din Zlataust, făcîndu-l să vie acolo numai pentru Delia şi să plece de acolo numai cu o Delie, mai proaspătă în fiecare seară, după ce-o lăsa în umbra înserării învelită cu şalul bunicei şi după ce i-o oferea la poartă, ca pe-o floare pentru „cacanaş Gabriel“, papagalul Anisiei.

Într-o seară, cînd se pregătea să plece, mîna Deliei îl oprise. Nu îndrăznea să-i spuie ceea ce numai mîna ei încerca să-l facă să înţeleagă.

Rămăsese în picioare, cu mîna lui în mîna Deliei.

Anisia venise cu lampa aprinsă.

— Ai spus la cacanaş ?

Delia clătină din cap.

— N-ai spus ! Aaa ! Domnişor poftеşte la masa pe cacanaş Gabriel. Ai spus Anisia. Ghî !

Mîncase la o măsuţă rotundă, cu Delia şi cu Anisia, într-o intimitate necunoscută de el pînă atunci, la lumina gălbuie a unei lămpi cu gaz care fila mereu, mereu certată de Anisia şi parcă trasă de ureche, ca un copil obraznic care scoate limba la oamenii mari.

Delia pregătise o masă numai cu bunătăţi, ca pentru titi. O plănuia de mai de mult, în complicitate cu Anisia, care se jurase la icoane că „Anisia ai taiat limba pentru domnişor“. Într-adevăr, nu spusese nimic pînă în seara mesei, decît ei însăşi, cu glas tare. ca un cuc.

A doua zi, Delia invitase din nou pe Gabriel. A treia zi iar.

Ş-abea a patra zi îi mărturisise că-i era grijă pentru el, fiindcă slăbise de cînd nu-l mai văzuse şi vroia să-l hrănească ea.

— Îmi dai voie ?

Cu şalul bunicei pe umeri şi cu faţa ei albă de ghioceii vrîstei.

Intrau în sufletul lui înnoiri şi încîntări.

De-atunci ea se îngrijea de sănătatea lui.

Uneori îi povestea cîte ceva „din vechi“, adică din copilăria ei. Parcă-i aducea scoici în palmă, culese din valuri străvezii de mare lîngă ţărm. Despre pasiunea

ei pentru cafea prăjită, înainte de-a măcina-o rîșnița ; despre livadă : avusese odată un pui de veveriță, numit de ea „domnu Alunică". Acest domn mînca din palma ei, i se suia pe umăr ; ea îl fugărea printre copaci. Și într-o zi îl mîncase o pisică din vecini.

De cînd era cu Delia, Gabriel parcă citea o carte de povești cu poze colorate. Regăsea acolo, alături de ea, o copilărie netrăită. Copilăria lui pornise înspre viață cu întrebări care-i aplecaseră spinarea asupra cărților. Viața trecuse pe delături, lăsîndu-l tot mai aplecat.

Abea acum se îndrepta — și s-apleca asupra Deliei ca pe o carte de povești, citită întîia oară. Delia avea într-un dulap și o „lanternă magică", unica jucărie care supraviețuise scăpătării dimprejur. Într-o seară, după masă, apăruse pe-un cearșaf prins pe părete, luna albă a lanternei magice, cu sarabanda ei de chipuri colorate.

Mirosea a gaz, și în mirosul gazului lanternei magice, părul Deliei, alături de umărul lui, evoca vremuri de-altădată, cu idile în penumbră de lanternă magică, fionguri de matasă înnodate și înfoiate pe cozi lungi, rochițe caste, versuri demodate, mîni care abea se atingeau prin întuneric, și-un parfum de sărutări cu buzele închise de emoție.

Vremea trecea cu viață dincolo de viață.

Septembrie foșnea în frunzele livezii ; iarba se uscase ; nucile cădeau.

*

Dragă Delia,

Plaja se golește. Azi s-au adunat rîndunelele. La cinci dimineața, cînd am pornit spre plajă, faleza era acoperită de rîndunele. Cu ele a venit și toamna la mare. Erau sute, cu pene negre și gușă albă, pregătindu-și zborul cel mare. Poate că erau printre ele și rîndunelele de subt streșina casei tale. Dar ochii mei proști nu știu să recunoască în mulțimea rîndunelelor pe cele care vin de la Delia.

Azi am primit o scrisoare de la Ionica. Ţi-o reproduc : „Dragă, dragă Harap-Alb, mie mi-e dor de tine şi ţie ? Ce mai faci tu ? Tot stai la mare şi culegi scoici? De ce nu vii la noi ? Mie nu mi-a scos ghipsu dar am căpătat o păpuşă cu ochi. O cheamă Ileana. Şi ea îţi trimite multe, multe, multe sărutări.“

Te las cu bine, Delia.

Ivănucă.

P.S. *Au plecat rîndunelele. Plutea între cer şi mare versul lui Eminescu :*

„Vezi, rîndunelele se duc,
Se scutur frunzele de nuc...“

— Se lasă bruma peste vii. De ce nu vii ? —, continuă gîndul Deliei, fiindcă erau patru după-amiază, şi Gabriel încă nu sosise.

Ziua era ploioasă, casa umedă.

De cîteva zile, Gabriel se posomora. Surîdea uneori, apoi iar cădea pe gînduri.

Delia ştia că se apropie ziua sosirii „celor de-acasă“: doamna Balaşa şi Ralu.

Dar Delia închidea ochii cînd se apropiau unele gînduri. Nu vroia să le privească. Le *ştia* acolo. Le lăsa. Ea le uita. Ele n-o uitau.

Gabriel veni pe înserate cu trăsura. Anisia îi luă paltonul, îi şterse ghetele, „făcîndu-l frumos“.

Intră în odaia Deliei, frecîndu-şi mînile să şi le încălzească pentru ea.

Delia nu-l întrebă nimic. El nu-i spuse nimic. Îi luă mînile, i le strînse mai tare ca de obicei, privind-o mai lung şi mai întrebător, cercetînd-o cu privirea.

Apoi se aşezară la gura sobei care lumina încăperea şi încălzea mînile lui Gabriel. Adusese de afară miros de aer rece şi de ploaie. Parcă plutea o plecare, o despărţire, dinspre cel venit de-afară, înspre Delia de lîngă sobă. Spinarea Deliei se ghemuise. Aştepta. Dar prefera să-i vadă numai mînile la gura sobei şi să-l ştie lîngă ea cu o tăcere care încă mai acoperea vorbele cu tristeţă, despărţire şi plecare. Bătea-n inima

ei cadența unui vers : „Vezi, rîndunelele se duc" — și toamna se înnegrea de ploi.

Tăcerea nu încetă decît după ce mînile lui Gabriel deveniră fierbinți la gura sobei. Și totuși apărea în mîni — mai lăuntric decît focul care le poleia — o răceală, un îngheț, din clipa cînd cuprinseră mînile Deliei, și ele reci, pornite spre îngheț.

— Delia...

Se temea așa de tare, încît mînile începură să-i tremure în tremurul celorlalte.

— Delia, nu mai poți sta în casa asta...

Genele Deliei se ridicară.

— Trebuie să pleci.

„Unde ?" întrebau ochii ei mari spre mai mari.

— În străinătate. Undeva unde-i soare, căldură, lumină, vară... Vrei ?

Și în sfîrșit, dînd la o parte violent, cu pornirea timidității, vorbele de prisos, cele din fund, cele adevărate, apărură enorme.

— Delia, vrei să fii soția mea ?

Mînile Deliei zburară ca aripele.

Vru să vorbească. Își mușcă buzele.

Și spuse o singură vorbă, în care erau toate întrebările trecutului, prezentului și viitorului.

— Și ?...

Mîna lui Gabriel îi acoperi gura.

Buzele Deliei sărutară mîna care nu le lăsa să vorbească.

Plecară cu un tren de noapte, prin Cernăuți.

Ședeau alături în compartiment. Dimineața, cînd se treziră din somn toți cei care sforăiseră și se puhăviseră gras, galben sau roș, o noapte întreagă, descoperiră un obraz rezemat de perna spetezei, atît de proaspăt și de alb că parcă atunci fusese cules din rouă.

— Frumoasă fată are — comentă un glas cu tușă tabagică, pe coridor, glas din acelea care pleacă dimineața spre „toaletă".

Fruntea lui Gabriel se posomorî.

Delia îi dezmierdă mîna pe furiș.

Şi ochii lor fură complici, în zîmbetul care le logodea vrîstele.

*

Opinia publică plecase urechea.

Ziarele apăruseră ca lăutarii la uşa separeului, pişcînd coardele instrumentelor, înainte de cîntare, anunţînd-o :

„Suntem informaţi dintr-o sursă demnă de toată încrederea, că un distins intelectual, aparţinînd celei mai înalte societăţi, a răpit o domnişoară bine cunoscută de cercurile locale."

„Revenim cu noi amănunte asupra informaţiei care-a avut darul de-a intriga în cel mai înalt grad elita societăţii locale.

Domnul X — aşa îl vom numi deocamdată — se pare că nu a răpit pe bine cunoscuta domnişoară — să-i spunem Z —, ci a fost răpit de ea, oricît de ciudat s-ar părea.

S-au întors vremurile pe dos. Domnişoarele de astăzi răpesc bărbaţi, nu mai sunt răpite. «*Băietanele*» ştiu să conducă automobilul, aeroplanul ; de ce n-ar debuta şi în sportul, pînă mai ieri masculin, al răpirilor ?"

„Informaţiunea noastră din numărul de ieri a provocat sensaţie. O spunem fără falşă modestie, fiindcă ne mîndrim cu serviciul nostru de informaţie care serveşte publicul cu neprecupeţit devotament, respectînd exigenţile vitezei vremii de azi.

Revenim cu amănunte complimentare.

Protagoniştii pot fi numiţi : Satyra şi Nimful. Iar aventura, adică prologul ei, aminteşte cunoscuta fabulă : Ariciul şi Sobolul.

Se spune că Satyra a căpătat de pe băncile şcolii — şi încă din cursul inferior — o reputaţie pe care i-ar invidia-o chiar «stelele» profesiei nocturne. Iniţiată în cele mai subtile practici ale *Artei de-a iubi*, natura a înzestrat-o cu toate cele trebuitoare. Bunînţeles, direcţia şcolii şi-a dat seamă că un astfel de element e păcat să lîncezească în mediocritatea anonimatului şco-

lar. În consecință, direcțiunea și-a deschis porțile, oferind Satyrei meritata libertate, cu toate onorurile de rigoare.

De atunci, din clipa decolării — întrebuințăm termeni aeronautici fiind vorba de «zbor» —, Satyra și-a pregătit debutul în carieră. Recunoaștem că debutul e triumfal ca o apoteoză.

Primită într-o casă în care nu intră decît reprezentanții celei mai ermetice aristocrații, Satyra și-a aruncat ochii asupra Nimfului. Nimful e o ilustrație pilduitoare a naivității savanților trăiți la o parte de vîltoarea vieții. Fără de experiență, în lipsa soției sale, Nimful a căzut în mrejele Satyrei. Părăsindu-și căminul, reputația, obligațiile maritale, părintești și civice, a urmat pe Satyra care îl captivase.

Incotro ?

Cine își mai aduce aminte vechiul cîntec : «Mergi la Lido, barcarolă ?»

Vom reveni... de la Lido."

„La Palatul Justiției se șoptește în surdină că în curînd analele judiciare se vor îmbogăți cu un senzațional proces de divorț."

„Revenind asupra șlagărului informativ lansat de ziarul nostru, adăugăm că Satyra a mai fost ospitalizată în coloanele ziarului nostru, subt un alt pseudonim. Lectorii curioși n-au decît să răsfoiască la redacție colecția ziarului nostru, cu care prilej își vor preschimba și bonurile loteriei noastre populare. În acest scop, punem la dispoziția onor public una din sălile noastre redacționale, între orele 10—12 a.m. și 5—8 p.m. Cei care vor să colecționeze «cazul» își vor putea procura, contra cost, de la administrație, numerile lipsă."

„Se spune că un tînăr și distins pamfletar, cunoscut prin verva sa necruțătoare și prin sentimentele sale sincer democratice, va face o incursie în culisele «lumei mari», ținînd în mînă un felinar roșu. Deținem chiar din

gura sa, următoarele cuvinte : «Plăcile se developează la lumină roşie. Şi plăgile !»

Non multum, sed multa."

„Caragiali spunea că : «Avem şi noi faliţii noştri». Ce n-avem noi ?

Tineret «entuziast» ? Avem !

Profesori ambulanţi ? Avem !

«Fete» ? Hehei !

Cythera ? Cum să nu ! Dar Zlataustul modern nu e mai mult decît insuliţa amorului antic ? *Plusquam Cythera !*"

„Încă una de-a distinsului pamfletar, despre ale cărui intenţii sanitare am pomenit într-un număr trecut al ziarului nostru.

«Zlataust, port la Marea Roşie, care se despică numai pentru toiagul aristocraţimii».

Se non è vero..."

„Un grup de cetăţeni, în frunte cu venerabilul preot al bisericei Sfîntul Ioan Gură de Aur, ne adresează o scrisoare pe care nu o putem publica în întregime din cauza abundenţei de materie. În esenţă, venerabilul preot şi credincioşii săi protestează împotriva reputaţiei tendenţioase care se face străzii Zlataust. Nu strada — ni se plîng locuitorii — fata !

Acesta este «hic»-ul străzii.

Luînd act de această întîmpinare, emeritul nostru colaborator, pamfletar, a mai spus una : «Nici-o faptă fără plată, nici-o stradă fără fată, nici-o fată fără pată».

Aşadar, dăm cea mai categorică desminţire zvonurilor lansate despre strada Zlataust. Recunoaştem sus şi tare, cinstea ireproşabilă a locuitorilor de pe această stradă.

Dar nu ne putem opri — *amicus Plato, sed magis amica veritas* — de-a nu constata că această stradă n-a devenit celebră decît după ce-a ieşit la plimbare în oraş cu fata."

Pentru Domnul Prefect de Poliție

„Ieri la ora patru p. m. reporterul nostru fotografic a fost victima unei odioase agresiuni, în faimoasa stradă Zlataust. Ducîndu-se acolo, ca reprezentant autorizat al ziarului nostru, spre a face o discretă anchetă în «chestia fetei», la fața locului, și spre a fotografia totodată casa care a devenit un document istoric al vremurilor de azi —, a fost întîmpinat de o individă, Anisia Nikitova, precupeață în Piața Sfîntului Spiridon, cunoscută prin scandalurile pe care le provoacă sistematic ; nu-i exclus ca această precupeață să fie și un agent de-al Sovietelor. Numita, la invitația urbană a reporterului nostru, de a-i răspunde la cîteva întrebări și de-a-l lăsa să fotografieze casa, a reacționat cu insulte triviale și chiar cu pietre.

Denunțăm domnului prefect astfel de procedee, atrăgîndu-i totodată atenția că nici-un sergent n-a răspuns la șuierul reporterului nostru.

Țara lui Cremene e bine reprezentată în strada Zlataust. Credeam că măcar după campania noastră, domnul prefect, sezizîndu-se, va fi ordonat poliției de moravuri, dacă nu și celeilalte, să vegheze.

De unde ! În schimb, am fost informați că agresiunea n-ar fi străină de uneltirile huliganilor antisemiți, care nu pierd ocazia de-a se manifesta... contondent.

Anunțăm pe amatori că, de acum înainte, reporterii noștri vor fi prevăzuți nu numai cu aparate fotografice...

Struggle for life !"

Răspunsul ziarului : «Apa Sîmbetei»

„Respingem cu dispreț insinuările unui anumit ziar local, cu privire la amestecul elementelor românești în scandalul din Zlataust.

Noi nu fotografiem astfel de case pentru a stîrni curiozitățile nesănătoase ale senililor și ale precocilor. (Nici-o aluzie.) Noi ne acoperim ochii în fața unor astfel de case pe care le deplîngem, fără să fim propagandiștii lor conștienți.

Dar confratele nostru întru hîrtie şi tipar ar putea să-şi îndrepte curiozitatea nu numai în apropierea bisericelor româneşti. Sunt încă multe străzi cuşer, care merită o astfel de celebritate. Vrea confratele nostru cu «fluieraş» pentru sergenţi, să numim şi străzi şi case ?

Îi stăm la dispoziţie."

*

Niciodată nu trecuseră atîtea automobile şi trăsuri pe strada Zlataust, ca în timpul acestei campanii.

Sergentul înfipt de prefectul poliţiei la poarta casei celebre se transformase într-un agent de circulaţie.

Zlataustul devenise bulevardul curiozităţii publice.

Iar după casă, în fund, cădeau în coaja lor amară nuci cu miez zbîrcit, la zaplazul dintre nucul lui Ivănucă şi cireşul Deliei.

Pe Ralu o aşteptau în camera faptelor diverse teancurile de ziare, între care cele locale.

Pe doamna Balaşa o aşteptau slugile, cu slujuri de condoleanţă respectuos informativă, şi o scrisoare expediată de Gabriel Sănătescu din Italia :

...Consideră această scrisoare ca un act deliberat şi irevocabil, aşa cum o consider şi eu. Am părăsit casa cu ferma hotărîre de-a nu mă mai întoarce niciodată.

Vina fiind întreagă a mea, o iau odată cu numele meu ; numele pe care-l porţi, şi la care n-ai renunţat nici după ce te-ai măritat, va ieşi intact din această disjungere nominală.

În această scrisoare îmi plec fruntea în faţa lui Ralu, cerîndu-i iertare. Numai ea îmi va purta încă numele, de care-i doresc să se despartă prin căsătorie, cît mai curînd.

Gabriel Sănătescu.

— Ralu, citeşte şi tu scrisoarea.

Doamna Balaşa adusese de la Paris un ten renovat, pe care nimic nu era în stare să-l atingă : un ten stoic, dacă se poate spune.

Ralu citise scrisoarea.

— Da, mamă, desparte-te. Va cădea o omidă de pe numele tău. Nimic mai mult.

Doamna Balaşa o sărutase pe frunte — efuziune rară — pentru formula pe care i-o dăduse.

— A vorbit rasa — se spunea în lume, despre singura „ieşire" a acestei femei extraordinare, care accepta tragedia cu o seninătate antică.

În două luni, „omida" căzuse de pe numele Balaşei.

Mama lui Ralu putea să se numească, în lume şi-n oglinzi, Balaşa Craiu, c-un ten renovat la Paris, şi un nume renovat la Iaşi.

*

Octombrie venise cu uitarea în Zlataust.

Copiii desculţi iar se jucau slobozi pe maidanul din faţa bisericei ; popa nu mai văruia reputaţia enoriaşilor în ziarele locale, păstrîndu-şi varul pentru casa şi sufletul lui, că-l prinsese preoteasa cu sluga, şi după ce-i bătuse cu mătura, schimbase sluga, aducînd în locul ei una de şaizeci ani vechime, care nici pentru slujba dascălului nu era bună.

Sergentul de la poarta reputaţiei prefectului plecase odată cu închiderea sezonului Zlataust, lăsînd în locu-i un felinar stins şi cioarele înmulţite şi prăjite pentru iarnă, din salcîmul de la poarta casei.

Ivănucă sosi de la Constanţa prin Paşcani, c-un tren de amiază.

Braţele mamei lui îl ajutară să se coboare din trăsură, negru la faţă, dar parcă şi mai slab, şi mai gîrbov, şi mai şchiop de cum plecase. Totuşi, ochii îi rîdeau.

După cîteva vorbe de-ale mamei lui, ochii lui Ivănucă îşi pierdură strălucirea rîsului ; alta apăru. Cu băţul în mînă, plecă din casă în livadă, spre zaplaz.

Subt nucul scuturat în umezeala de octombrie era acelaşi grav şi solitar miros de mare, pe care îl lăsase la o margină de plajă, şi-l regăsea subt vechiul nuc, cu o singurătate tot atît de vastă ca şi cea de dincolo, albastră-vînătă aceea şi cu spume sure, spre o plajă unde vînturile răsuceau vîrtejuri de nisip.

Aici, în loc de mare, frunze moarte. Alt nimic.

Deodată ascultă. I se părea că aude un plîns înăbuşit... Sau frunzele ?

Cu mîni tremurătoare desprinse scîndura-portiţă a zaplazului.

Şi-n locul Deliei — crezuse că miracolul e cu putinţă —, văzu spinarea aplecată a unei fete îmbrăcată în haine întunecate, alăturată de cireşul Deliei.

Se vede că făcuse zgomot.

Fata se întoarse. Îl văzu. Şi îl privi cu o mînie atît de trufaşă, încît el, Ivănucă-nucă-nucă, ursul şchiop al copilăriei Deliei, se retrase ca din loc străin, cu spinarea şi mai aplecată, spunînd :

— Mă iertaţi...

Şi scîndura căzu la loc, hotar între sicrie.

*

Din carnetul mîinii umbrelor chinezeşti

Bietul meu copil, mult te voi face să suferi.
Cu cine vorbesc ? Cu Delia ? sau cu mine ?

Dragostea mea e un ocean subteran.
Cerul oceanului meu e fundul mormintelor.

Nimic nu-i mai straniu decît mîna mea scriind un nume : Delia. Se joacă Moartea c-un inel, sunîndu-l pe falange. Şi curg lacrimi pe obrajii Morţii.

În faţa Deliei, furtunile din mine sunt mai umile decît violetele albe.
Dar ea nu vede nici violetele, nici furtunile.
Sunt nevăzutul ei.

Niciodată ! Niciodată !
Sinistrul corb din balada lui Edgar Poë croncăneşte pe inima mea, în care s-au strîns toate toamnele pă-

mîntului și toate iernile văzduhului s-asculte Corbul. Niciodată...

Răbdare.

Timpul mă privește cu ochii de năpîrcă ai cuvîntului răbdare.

Și pe tine, Delia.

Încă o noapte trece.

Ciudat îmi sună vorbele născocite de turmă : Noapte bună.

Noapte bună ? Noapte.

Moarte bună ? Moarte.

Dar ei nu cunosc nici noaptea, nici moartea. De asta îndrăznesc să-și spuie unii altora :

Noapte bună.

Dormiți !

Lumină, tu, slugă, vino iar cu coșul din piață, după ce ți-ai furat stăpînii.

Du-te la bucătărie și așteaptă cu soarele în mînă.

Noaptea nu te primește în mausoleul ei dantesc.

*

DOAMNEI RUXANDRA DAMIAN
MĂNĂSTIREA AGAPIA

Doamnă,

Vă aduc la cunoștință căsătoria profesorului Gabriel Sănătescu, în vîrstă de 49 ani, cu Delia Enăchescu, în vîrstă de 18 ani.

Căsătoria va fi celebrată la Paris, subt protecția legilor umane și divine.

Primiți, vă rog, doamnă, plecatul meu salut.

Raluca Sănătescu.

Ningea. Munții erau plumburii ; brazii, negri.

Pisica albă a Bunicuței, nemaiputînd răbda ofensa, întinse lăbuța și pălmui scrisoarea care-o alungase din brațele supusei ei stăpîne.

CAP. XII

REVEDERI

Gabriel Sănătescu aruncase o absență de un an concetățenilor lui, să-și roadă dinții în ea. Obținuse congediu de la minister, unde avea prieteni, camarazi și adversari care nu doreau să și-l facă dușman. Prezența lui fusese semnalată la Veneția, la Florența, apoi i se pierduse urma ; peste cîtva timp apăruse la Paris, unde se celebrase căsătoria de către autoritățile românești de-acolo. Și iar i se pierduse urma. Nu i-o știa decît avocatul lui de la Iași ; acesta, însă, nevroind să piardă un client trimis de Dumnezeul avocaților casei lui de fier, păstrase o discreție impermeabilă.

Atît se mai vorbea din cînd în cînd la Palatul Justiției : despre „tata socru", adică despre Alexandru Enăchescu. Acesta își recăpătase prestigiul nocturn de odinioară. „Intrase din nou în fonduri", și avea suficient credit în calitate de „tată socru", ca să-și permită și luxul boieresc al datoriilor. Uneori, într-un local de noapte, cam spre zori, cînd masa e acoperită de sticle desarte și cînd scripca lăutarilor cheamă alte sticle de la gheață, precum și amintiri duioase, Alexandru Enăchescu scotea, pentru prieteni, fotografia unei tinere femei, care avea darul să înăcrească ochii „fetelor" din jurul mesei și să aprindă nostalgii congestionate în ochii „băieților".

Nimeni nu-și închipuia că lacrimile invidiatului „tată socru" erau ale lui titi ; cum iarăși nimenea nu bănuia că eleganța tinerii femei, fotografiată pe o plajă cu nume exotic, era destinată numai ochilor lui titi, ca la o

fereastră intimă a depărtărilor, nu și ochilor opiniei publice, ca dintr-o vitrină de lux.

Și-n acele clipe, lăutarii știau c-a sunat ceasul belșugului, căci fără să le poruncească nimeni, începeau :

„Suie-o scară pîn' la cer
Zumbalai, zumbalai, meștere,
Și ia cheia raiului,
Zumbalai, zumbalai, meștere,
Și dă drumul dorului,
Pe fața pămîntului,
Zumbalai, zumbalai, meștere..."

Și fiindcă nu-i mai cerea nimeni de pe genunchii lui să-i dea cheia raiului, și fiindcă nici nu mai avea pentru cine să păstreze o bomboană în buzunarul jiletcei, titi dădea tot ce avea lăutarilor, iscălea nota și pleca.

Iscălitura lui „tata socru" era primită cu o înclinare pînă la pămînt în toate localurile de noapte.

În răstimpul absenței de un an, numele Sănătescu, plecat de pe catedra profesorală, apăruse în băncile universitare, ca un prestigiu care creștea repede, apropiindu-se de-al celui absent, gata să-l întreacă.

Ralu Sănătescu venise la universitate cu reputația din școală, pe care cei de la universitate n-o acceptaseră, la început, și fiindcă Ralu era fată, deci categorie subalternă intelectualicește bărbaților, și fiindcă premianții liceelor nu par hărăziți primatului universitar.

Frecventa regulat cursurile, nedistingîndu-se de obștea studențească decît prin gravitatea ei statornică și prin eleganța ei sobră, care contrasta izbitor cu abuzul de eleganță extremistă a colegelor ei delirant evadate din uniforma liceală.

Se îmbrăca în culori închise, cu rochii ceva mai lungi decît îngăduia paralelul geografic al modei anului, preferînd catifeaua mătăsurilor, mînicele lungi celor scurte, decoltajul gîtului celui care descoperă începutul sînilor. În schimb, rochiile ei, croite la Paris din catifele suple, aveau o armonie care impunea chiar și Balașei Craiu.

Ralu descoperise o formulă proprie de eleganță. Nu mai avea nota monacală din liceu. În rochiile aduse de la Paris își valorifica ascunsul frumuseții ei particulare, feminitatea ei de diamant negru.

Așa că, din punct de vedere vestimentar, deși era altfel decît celelalte studente, acest „altfel" nu putea fi aruncat în podul cu vechituri al demodării, nici situat pe scena excentricității bufone ; era „altfel" pur și simplu, un „altfel" de catifea întunecată, cu ochi verzi, cu păr tăiat scurt, dar nu ca pe vremea tunsorii băiețești, ci ca pe vremea dincolo de modă a Renașterii italiene, cînd artiștii se purtau cu plete.

Din punct de vedere intelectual, se impusese categoric, de la primul seminar. Vorbea un student din anul a' treilea, dezvoltînd o conferință despre romantism. Conferențiarul era și președintele cercului studențesc, demnitate obținută prin merite școlare și combativitate socială.

Nu îndrăznea, propriu-zis, să-l combată nimeni. I se aduceau, în seminar, obiecții de amănunt, cu caracter mai degrabă de aplauze decît de tăgadă.

Ralu ceruse cuvîntul, după ce încetase al celuilalt, într-o tăcere deferentă. Vorbise o oră, fără să consulte nici note, nici cărți. După o jumătate de oră, conferința predecesorului devenise ca un căluț de lemn cu rotițe, înconjurat de zidul unei cetăți. După a doua jumătate de oră, în zidul cetății se înălța, cu o linie superbă, un cal arab : și-ntreg auditoriul aflase ce-i romantismul, uitînd complect căluțul cu rotițe, pe care se dusese călare prestigiul seniorului de pînă atunci.

În ziua acestui succes — a cărui vîlvă ajunsese pînă-n cancelaria profesorilor —, Ralu Sănătescu făcuse cunoștință cu un doctorand în litere și filosofie, care se bucura de un mare ascendent în cercurile universitare și intelectuale. Deși nu aparținea, propriu-zis, studențimii active, Petru Florian era revendicat de studențime ca un produs local. Apăruse un studiu al lui despre Eminescu, iscălit Petru Șchiopul. Cîteva luni cartea lîncezise în vitrinele librăriilor, decolorîndu-și coperta, și în fundul aproape clandestin al rafturilor cu rebuturi editoriale. Ziarele înregistraseră cartea la rubrica „A apărut",

care de cele mai de multe ori înseamnă : „A apărut şi-a dispărut", rubrică mortuară a cărţilor.

În cursul acestor luni de opacă obscuritate, Petru Florian primise o scrisoare. Fusese expediată pe adresa editorului, cu menţiunea : Pentru Petru Şchiopul.

Domnule,

Am citit studiul dumitale asupra lui Eminescu.

Cred că avem unele asemănări. Şi dumneata şi eu suntem tineri şi foarte bătrîni ; amîndoi ştim să admirăm cu o luciditate care după logica obişnuită pare a exclude iubirea, şi care în noi ascunde pasiunea.

Cred că n-aş vrea să te cunosc.

Numele meu e Raluca Sănătescu. Al dumitale e Petru Şchiopul ?

P.S. Este exclus ca „Delia" de pe cartea dumitale să fie alta decît prietena mea.

Dacă n-ar fi fost şi adaosul post-scriptum-ului, Ivănucă ar fi răspuns, poate, la singura scrisoare în care cineva arăta o reacţie faţă de primul lui volum. Dar amintirea Deliei nu vroia s-o împartă cu nimeni, de cînd Delia plecase, lăsînd în urmă-i zvonul zlataust.

Aşadar nu răspunsese, deşi era intrigat.

Şi, în sfîrşit, existenţa cărţii lui fusese descoperită, din întîmplare, şi revelată publicului cititor ca un eveniment al literaturii eminesciene. Volumele moarte în librării, pe catafalcul vitrinelor, înviaseră cu aripi. Fără să-şi dea seamă, Ivănucă, în aşa-zisul lui studiu, dădea literaturii româneşti o formulă nouă a biografiei romanţate, de modă recentă, importată din Anglia, Germania şi Franţa. Luciditatea minţii şi a inimii lui se îndreptase spre cel mai celebru şi necunoscut scriitor român, spălîndu-i faţa de dulcegile legende care i-o acopereau, lăsînd-o să apară virilă, omenească şi dumnezeiască, după ce-i ştersese sîngele şi recile sudori *reale* cu năframa Sfintei Veronica.

Firește, celebritatea galopantă a cărţii impunea încetarea anonimatului autorului ei. Editorul dăduse publicităţii numele adevărat, într-un interviu.

Studenţimea ieşană aflase că Petru Şchiopul — autorul la modă — e umilul şi şchiopul student cu păr alb. Petru Florian, despre care, acelaşi editor, anunţase că mai pregătea un studiu, intitulat de editor „biografie romanţată", despre enigmaticul spătar Milescu.

Singura schimbare adusă de recenta celebritate în viaţa lui Ivănucă era trăsura ; înainte venea la universitate cu tramvaiul ; de cînd, însă, editorul îi trimetea bani, corecturi şi contracte, umbla cu trăsura.

Ivănucă asistase întîmplător la seminarul care înregistrase apariţia unei noi stele universitare. După seminar, o aşteptase pe Raluca Sănătescu, aşezat pe banca de la uşă. Ivănucă nu ştia că Raluca îl observase printre studenţi, nici că Raluca aflase că el e Petru Şchiopul : cel care nu-i răspunsese la scrisoare.

Dar Ralu ştia că Ivănucă e la seminar. Dacă n-ar fi fost el, Ralu n-ar fi luat cuvîntul. Vorbise numai pentru cel care închinase o carte Deliei, pentru cel care apăruse într-o amiază de octombrie în fundul livezii Deliei, ştiind poate despre ea ce nu dădea voie nimănui să ştie : că plînsese subt crengile unui cireş în care, cîndva, îi apăruse Delia

De-atunci, Raluca Sănătescu şi Petru Florian deveniseră o „pereche". Veneau la cursuri împreună, plecau împreună de la cursuri. Se ştia că Petru Florian e singurul student care frecventa casa doamnei Balaşa. Şi, încetul cu încetul, se zvonise printre studenţi că „inseparabilii" sunt logodnici, ceea ce nu supăra pe nimeni, aducînd, în schimb, o creştere a prestigiului amîndorora. Petru Şchiopul cucerise o fată, ceea ce desăvîrşeşte noţiunea de scriitor, mai ales cînd e şchiop şi cu părul alb ; iar Raluca Sănătescu, disprețuind atributele obişnuite ale frumuseţii bărbăteşti — cum se şi cuvenea pentru o inteligenţă ca a ei —, alesese pe un egal al minţii ei.

Idila nu era considerată ca o idilă propriu-zisă, adică nu era nici întîmpinată, nici urmată de zîmbete, glume şi aluzii frivole. Nici chiar cele mai imaginative studente nu-şi puteau închipui „intimitatea" logodnicilor decît subt formă de conversaţii şi schimb de idei.

Schimbau și idei.

Dar și tăcerile și vorbele lor se apropiau — altfel enigmatice ale fiecăruia pentru celălalt — de o Delie mereu prezentă și mereu absentă dintre ei.

Ivănucă își petrecuse vara tot la mare, de astădată întovărășit de mama lui.

Ralu își petrecuse vara tot în străinătate, întovărășind-o pe mama ei.

Își scriau unul altuia de-ajuns de des. Ivănucă o ținea la curent exclusiv cu ce scria, studiul asupra lui Milescu Cîrnul ; iar Ralu comenta concertele și spectacolele din străinătate, dîndu-i uneori și date istorice de care avea nevoie pentru cartea lui, luate din bibliotecile străinătății după indicațiunile lui Petru.

Alt nimic.

Și unul și altul știau că profesorul Sănătescu își redeschide cursul în octombrie. Asta însemna întoarcerea Deliei la Iași.

Tremurul mînilor care-și scriau — omițînd numele tremurului lor — nu apărea în nici-o scrisoare.

Ș-abea în ziua de zece octombrie, dată la care profesorul Sănătescu își anunțase deschiderea cursului, Ralu și Ivănucă, revăzîndu-se pe coridorul universității, după lungă despărțire, se întrebară în acelasi timp :

— A sosit ?

Și nici-unul nu răspunse.

Evenimentul zilei universitare era lecția de deschidere a lui Gabriel Sănătescu. Studenții își pregăteau creioanele și caietele — fiindcă știau din proprie experiență sau din auzite că au ce învăța și că ceea ce ascultau la un astfel de curs merita să fie notat întocmai — dar își mai pregăteau și ochii, fiindcă un profesor de talia acestuia, care a răpit o fată, merită să fie privit mai cu atenție. Studentele veneau la acest curs numai cu ochii femeii care vrea să afle ce-a știut să *descopere* o consoră într-un om vrîstnic, în afară de averea și reputația lui

Veniseră şi cucoane din oraş — cunoştinţe de-ale doamnei Balaşa —, nu să asculte cursul, dar să „palpite".

Firește, se adunaseră şi studenţii de la alte facultăţi, atraşi de reputaţia vorbitorului şi de recenta aventură urmată de căsătorie, ceea ce dădea o ambiguă celebritate „purului" de pînă atunci.

Sala de curs era plină în felul sălilor de spectacol cînd s-au vîndut şi bilete în picioare. Ralu şi cu Petru şedeau alături, într-o bancă din fund.

Înainte de intrarea profesorului, toţi spectatorii îşi îndreptau ochii spre Ralu. Ea citea, absentă, oferind privirilor o frunte aplecată.

— Au fost prietene — îşi şopteau cucoanele, făcînd aluzie la Ralu şi la Delia.

— Ssst — începeau studenţii, adversari din principiu ai cucoanelor la cursuri.

— Vine...

Intră repede, înalt, uscat, îmbrăcat în haină închisă — de o croială corectă, dar cam demodată —, se aşează la masă, scoase ceasul c-o mînă febrilă, îl deschise — cronometru cu capace —, şi începu, cu ochii spre fereastră.

— Nu s-a schimbat — comentau studenţii care-l cunoşteau mai de mult.

Se vede că s-aşteptau să-l găsească mai îmbătrînit şi mai elegant, mai „crai".

— Dragă, l-a topit... Uite la obrajii lui ! — pretindeau cunoştinţele doamnei Balaşa.

— Prea e ciolănos — şopti o studentă la urechea alteia.

— Aştia-s *viguroşi*, ascultă-mă pe mine — replică vecina, o grăsună cu nări vii.

— Uite ce mîni are — oftă altă studentă, cu ochii la mînile nervoase ale căror degete păreau croite pentru dezmierdările lungi.

Vorbea ca şi înainte, fără note, ţinînd capul înclinat pe-o parte, cu ochii îndreptaţi spre fereastră, avînd aerul c-ascultă o vioară care cîntă singură pe umărul lui. Orator înnăscut, nu-şi căuta vorbele, nici nu şi le aducea de-acasă. Îşi urmărea numai gîndurile, atent să le ex-

prime exact, limpede, cursiv. Glasul avea numai note grave ; cuvintele spuse de el căpătau o alunecare italienească, dar cu sonorităţi mai posomorîte, mai aspre, mai virile. După cîteva acorduri verbale, îşi stăpînea auditoriul, oricît de rebel ar fi fost la concentrarea cerută de o lecţie serioasă. Unii ascultau ce spunea, avînd măgulitoarea impresie că le exprimă propriile gînduri, cu talent ; alţii, adică mai ales altele, ascultau muzica bărbătească a glasului ale cărui unde ample legănau adormitor şi sensual urechile flămînde de astfel de incantaţiuni, ale femeilor.

Jocul febril al degetelor cu ceasul şi încruntarea ochilor de cîteori întîlneau minutarele încete, c-un mers croit pentru timpul celor calmi, nu frapa mai pe nimeni. Tic oratoric, sau cochetărie cu micul evantai de aur al timpului de cronometru.

Ralu scrise două vorbe mărunte pe colţul de jos al caietului, trecîndu-i-l apoi lui Petru :

E fericit ?

Nu.

răspunse în acelaşi colţ al caietului creionul lui Petru. Şi gîndurile lor plecară de la curs, ca şi ale vorbitorului, lăsînd pe ceilalţi s-asculte.

Îşi isprăvi lecţia abrupt, înainte de împlinirea orei. Vorbise patruzeci de minute. Se ridică şi plecă tot atît de grăbit ca şi la sosire.

Studenţii şi spectatoarele extrauniversitare plecară în oraş, sau se risipiră pe la alte cursuri.

Ralu şi Ivănucă se aşezară pe o bancă dintr-una din firidele sălii de din faţă, potrivit unui vechi obicei. Tăceau, unul lîngă altul. Auziră paşi repezi. Gabriel Sănătescu trecu pe lîngă ei fără să-i observe. Ieşi afară. Se întoarse. Aprinse o ţigară. O zvîrli. Aprinse alta. Se uită la ceas. Se aşeză la o fereastră, apoi la alta. Începu un fel de plimbare sacadată, cu opriri involuntare parcă, la toate ferestrele.

— Gabriel !

Tînăr, cu lumină-n el, glasul umplu sala.

Delia apăruse-n uşă, alta decît cea din livadă. Era mai naltă, sau poate mantoul o făcea mai femeieşte avîntată. Obrazul îi devenise mai puţin rotund, dar mai femeieşte împlinit. În schimb, glasul putea ş-acum, ca şi odinioară, să strige : „Ivănucă-nucă-nucă, unde eşti ?"

Astfel strigase : „Gabriel".

Gabriel Sănătescu o luă într-un colţ, acoperind-o cu trupul lui, dominator şi posesiv. Cei de pe bancă n-o mai vedeau.

Îi apucase braţele c-o violenţă flămîndă.

— Unde-ai fost ? De ce-ai întîrziat ?

Delia se posomorî brusc. Întrebările care-i întîmpinau dorul de Gabriel aveau în ele un rechizitor.

Răspunse rece şi ostenit.

— Am fost la titi. Sunt patru fără zece. Trebuia să ne întîlnim la patru.

Tresăriră amîndoi deodată.

De la spatele lor răsuna un glas cunoscut.

— Bine-ai venit, papa ; bine-ai venit, doamnă.

— Bine te-am găsit, Ralu.

Glasul Deliei sunase atît de trist, încît Ivănucă, oprit la cîţiva paşi de grup, se apropie, cu spinarea lui încovoiată.

Delia îl văzu. Îl privi, zîmbindu-i astfel încît faţa ei parcă slăbi ca a celor bolnavi, pentru care şi zîmbetul e un efort.

Gabriel Sănătescu o privea pe Ralu ochi în ochi, c-un fel de mîndrie cercetătoare.

Îi întinse mînile. Ralu i le dădu. Atît. Nici unul, nici celălalt, nu schiţară măcar gestul îmbrăţişării unui tată cu unicul lui copil, după ce nu s-au văzut mai bine de un an. Ralu urmărise atent, cu coada ochiului, mişcările Deliei. Îl văzu pe camaradul ei în faţa Deliei.

— Îmi daţi voie să vă prezint pe domnul Petru Florian... logodnicul meu.

Delia tresări, purtîndu-şi ochii de la unul la altul.

Ivănucă o privi pe Ralu atent, lung, întrebător.

— Ralu...

Gabriel Sănătescu o luă deoparte, după ce măsurase pe logodnicul alb şi şchiop al fetei lui.

— Eşti fericită ?
— Cît eşti şi tu, papa.

Se despărţiră la uşa universităţii. Gabriel Sănătescu porni repede la vale, cu Delia de braţ.

Ivănucă venea încet în urmă, cu Ralu.

Cei din faţă se îndepărtau ; se pierdură printre lume.

— De ce-ai spus că sunt logodnicul tău ?

Ivănucă vorbea cu mare blîndeţă.

— Cînd eram colegă de clasă cu Delia, într-o zi, profesoara de franceză m-a surprins în bancă citind *Les Aventures du Roi Pausole.* Am spus că nu-mi aparţine cartea, atribuind-o Deliei.

— Nu era a Deliei — protestă blajin Ivănucă.

— Nu. Era a mea. De ce-am minţit ? Ca să văd ce-o să spuie Delia. De ce-am minţit acum ? Ca să văd ce-o să spuie Delia...

Ivănucă o privi lung.

— N-a spus nimic.

— Nici atunci n-a spus nimic.

— E tristă...

— Petru, nimic nu-i vesel. Cel bătrîn e înainte, cu Delia ; cei fără tinereţă sunt în urmă, după Delia. S-a întors prietena noastră : să fim veseli. Prietena noastră e soţia tatălui meu. Unde-i Delia ? Unde-i bucuria ? Petru, lipseşte ceva : nimic nu-i vesel în viaţă. Lipseşte un grăunte de Dumnezeu...

Vorbea cu o nervozitate pe care, pînă atunci, Petru nu i-o văzuse în cuvinte.

Apoi redeveni apatică şi absentă, mai înceată în mers decît pasul celui şchiop.

Cînd se despărţiră, în dreptul unei trăsuri oprite de Petru, Ralu îl conduse pînă la scară, ajutîndu-l să se urce.

— Îţi cer iertare, Petru. Am divagat. Atmosfera lecţiei de deschidere m-a cam zdruncinat. Ce impresie ţi-a făcut Delia ? îl iubeşte ?

— Nu sunt fericiţi... Birjar, ridică poclitul.

Ploua.

— Da. Se iubesc încă — murmură Ralu, cu genele plecate peste ochii verzi.

*

Din carnetul mîinii umbrelor chinezești

Eu însumi sunt zăbrelele închisorii din care-i vorbesc Deliei.

Mînile mele nu pot ajunge pînă la ea. Cu cît le întind mai tare, cu-atît îmi sap răni mai adînci. Și Delia crede că zăbrelele care mă sîngeră sunt mînile mele.

Am revăzut-o după mii de ani. Vor trece alte mii de ani, și ea tot nu mă va zări.

Povestea noastră e în marea filă cu Isus și Iuda. Toată ura oamenilor împotriva lui Iuda e între noi.

Isusul meu trist, Isusul meu alb, Isusul meu cu ochi de căprioară, numai Iuda te iubește, Iuda, bietul Iuda, hid, c-un singur ochi pentru pasiunea lui care deschide, pentru tine, nevăzuți, ochi și mai mulți decît toți aștrii nopții. Nu-i vede nimeni, fiindcă Iuda trebuie să fie cel c-un singur ochi, deschis să numere banii din palmă.

Delia...

Mîna umbrelor chinezești căzu fără putere.
Afară ploua mărunt · picurau streșinele.
Cineva plîngea singur pe mînile lui.

CAP. XIII

PLOI

Gabriel Sănătescu şi Delia se instalaseră provizor la hotel. Cuferile erau pe coridor, în faţa uşei numerotate; cufere încăpătoare şi solide, acoperite de etichetele colorate ale hotelurilor din străinătate.

Aveau două camere alături, cu uşă între ele.

Obsesia bătrîneţei, demascate prin somn sau de deşteptările din somn, îl determinase pe Gabriel Sănătescu să nu doarmă niciodată alături de Delia. Fuma şi dormea în camera de alături. În străinătate, de-a lungul anului de salturi prin ţinuturile cu soare şi cu primăvară pe ţărmuri de mări albastre, Gabriel o adormea pe Delia cu capul pe genunchii lui ; şi numai după ce-i auzea respiraţia liniştită îmbinîndu-se cu valul sau suspinul mărilor de-afară, îi punea capul pe pernă, şi se ducea în odaia lui în vîrfuri, să nu-şi deştepte „fetiţa". Îi spunea „fetiţa" cu duioşii de tată şi frenezii pacificate de amant. În odaia lui se rezema de fereastră, privind nopţile mării, şi fuma, cu somnul fericirii dincolo, alături, veghindu-l. Se deştepta dimineaţa înaintea ei. Delia dormea tîrziu, cu storul lăsat. În fiecare dimineaţă Gabriel o deştepta ridicînd storul, aducîndu-i, împreună cu soarele meridional, piersici în mîini şi portocale, violete şi mimoze, liliac, garoafe, trandafiri. Aşa o deştepta, cu fructe şi cu flori, acoperindu-i patul somnului cu tot ce semăna cu trupul şi cu deşteptarea ei. O răsfăţa mereu, neştiind cum s-o răsfeţe şi mai tare.

— Eşti fericită, fetiţo ?

Îl privea cu ochii încă somnoroşi, apărînd cu picioarele goale, încrucişate unul peste altul printre fructe, cu pulpe, cu călcîie şi cu sîni ca fructele, cu buze-n care îmboboceau din nou garoafele din jurul ei, zîmbindu-i cu zorelele de întuneric ale ochilor deschişi mari în lumină ; şi săltînd copilăreşte, îi încolăcea gîtul cu braţele.

Îşi îngropa faţa în părul ei — reînflorit prin somn şi mai sălbatec — şi, fără s-o sărute, o strîngea în braţe, îndoindu-se mereu de fericirea lui.

Apoi se rezema cu cotul de fereastră, între Delia şi mare, în dimineaţa care începea cu soarele pe valurile mării, şi Delia, muşcînd din piersici sau din portocale, aşezată ca băieţii bruni din Neapoli, cu lungi picioare încrucişate peste aşternutul alb, dîndu-i şi lui să muşte dintr-o piersică, după ce dinţii ei făcuseră o rană de garoafă fructului cu miez de sînge ; dîndu-i şi lui, cu degetele ei, felii din portocalele de aur umed ca şi-al soarelui marin.

Pe străzi mergeau ori mînă-n mînă, ca logodnicii ţărani, ori cu braţele strîns împletite, doi ca unul. O iubea de dimineaţă pînă seară, simţindu-şi fericirea cu bătăile de secundar al inimii, în fiecare clipă veşnic nouă şi prea repede pierdută ; iar noaptea, singur în odaia de alături, o iubea atît de mult, că-n fiecare noapte îi venea să-i scrie o scrisoare.

Ziua o ducea prin magazine, poruncindu-i, cu o tiranie de alintări şi zîmbete, o cochetărie veşnic nesăţioasă pentru ea. Toate rochiile îi veneau bine în oglinzi şi în bucuria de a vinde frumuseţă pentru frumuseţă a vînzătoarelor cu mîni experte şi cu laude spontane. Ca să-i cumpere o pălărie o făcea să-ncerce şase, şi fiindcă în fiecare capul ei era alt fel frumos şi tînăr, i le cumpăra pe toate, nevroind să piardă nici-o Delie din cele care-i apăreau cu alte graţii în fiecare formă nouă.

— Eşti fericită, fetiţo ?

Astfel trecuse anul, cu soare răsărit pe mări meridionale, cu piersici, cu garoafe, cu insomnii de veghe lîngă somnul Deliei şi deşteptări cu fructe şi cu flori, cu dinţii Deliei în fructe şi faţa lui în părul Deliei, în fiecare dimineaţă fruct şi floare pentru el.

— Ne întoarcem în ţară ; eşti fericită, Delia ?

Ş-atunci braţele Deliei îl luaseră de gît, dar capul ei se înclinase greu ca niciodată pe umărul îngreunat de ceea ce fusese pîn-atunci uşor ca dimineţile pe mare.

Erau în ţară de o săptămînă.

Tot hotel, tot două camere cu uşă între ele. Tot Gabriel o adormise, ţinîndu-i capul pe genunchi în prima seară ; tot el o deşteptase dimineaţa, dar fără fructe, fără flori. Cînd ridicase storul apăruse la fereastră ploaia de octombrie, şi-n locul mărilor meridionale, oraşul străzii Zlataust.

Nici Gabriel n-o mai întrebase : „Eşti fericită, fetiţo ?" ; nici Delia nu se mirase că n-o mai întreabă.

Era frig. Ploaia la fereastră, ca o inscripţie zgîriată cu unghie de neurastenic pe o sticlă de hotel provincial.

Tot ce trăiseră în străinătate era trecut, lăsat afară, ca şi cuferile.

Acum se adunase viitorul la fereastră, sur, în sura ploaie de octombrie.

— Vreau să mai dorm. Mi-e frig, Gabriel...

O acoperise cu pledul. O culcase din nou, aşezîndu-i capul pe pernă. Şi, după cîtva timp, văzuse ochii Deliei clipind umezi, poate prin somn, îndreptaţi spre genunchii lui acoperiţi numai de fumul ţigărilor aprinse una de la alta.

Ce se întîmplase ?

Din prima zi a sosirii, întrebarea era şi în Delia şi în Gabriel. O întrebare măruntă, deasă şi tremurătoare ca o burniţă de toamnă.

Nu se întîmplase nimic.

Un răspuns cenuşiu ca şi văzduhul lui octombrie, cu ploi fumurii şi cioare la fereastra hotelului.

Nu-i mai putea spune „fetiţo", de cînd se înapoiaseră în ţară.

Cuvîntul, luminos în Italia dimineţilor cu portocale şi cu piersici la fereastra mărilor albastre, în ţară îl îmbătrînea pe el şi o întinerea prea tare pe nevasta lui.

Nu mai foşnea şi zi şi noapte o Mediterană la fereastra somnului, a veghei şi a insomniilor.

Avea să-nceapă foşnetul unui cuvînt, al Zlataustului, în locul mărilor prea limpezi ca să nu se tulbure odată.

Noaptea fuma şi se plimba captiv în gîndul camerii de hotel.

Delia, după ce Gabriel o adormea, asculta paşii de alături, pînă după miezul nopţii.

Într-o noapte, tîrziu, după ce plecase lăsînd-o adormită, venise din nou, cu respiraţia şi ochii vechii nopţi — cea roşie — din casa cu oglinzi.

Mîinile Deliei se ridicaseră cu spaimă — şi căzuseră cu resemnare.

Dar Gabriel, după ce-o privise lung, se înapoiase în odaia lui, izbind uşa.

Se învecinaseră în acea noapte două insomnii, în două camere de hotel.

În ziua sosirii, titi îi aştepta la gară.

— Titi, titi, titi...

În gura mare, şi-n braţele lui.

— Nu mergem ? întrebase Gabriel nerăbdător.

Şi ochii plecaţi ai Deliei văzuseră, pe asfaltul peronului şi pe inima ei adusă din Italia, gheata lui Gabriel, bătînd nervos.

— Gabriel, Anisia trimite multe complimente la „cacanaş Gabriel".

— Iar ai fost în Zlataust ?

O adora.

Într-o noapte îi sărutase genunchii şi plînsese cu fruntea pe braţele ei.

Lacrimile Deliei căzuseră de-a lungul obrajilor, fără să le poată întîlni pe-ale lui Gabriel.

— Gabriel, să pun rochia asta ?

— De ce ?

Brusc.

— Atunci să n-o mai pun...

Își trăsese un ciorap, prinzîndu-l în jartiera centurei. Celălalt ciorap se agățase într-un vîrf de unghie, destrămîndu-se.

Avea un halat pe umeri. Îndoise piciorul cu ciorapul pus subt ea ; pe celălalt ciorap începuse să-l țîrîie, lăsînd piciorul gol s-atîrne pe marginea canapelei.

Auzise o bătaie la ușă.

Numai Gabriel bătea la ușa ei.

— Intră.

Odată cu misitul de case, intrat pe ușa dinspre coridor, năvălise și Gabriel pe ușa dintre camere.

C-un gest năpraznic gonise pe misitul cu ochi de porc miop.

Apoi ei, aspru :

— De ce nu încui ușa cînd te îmbraci ?

Îl privise cu mirare.

Pe urmă își trăsese ciorapul așa cum era, fără să-l mai țîrîie.

Cînd venise în odaia lui, Gabriel o dezmierdase pe obraji.

Delia nu oftase, nici nu zîmbise.

— Ai adormit ? Visezi ? Nu vezi că te-aștept !

Delia se uita în oglindă, gîndindu-se la Gabriel.

O întrebase atît de dur, surprinzînd-o la oglindă, încît Delia se uitase tot în oglindă, la ea, vrînd să-l uite.

Iubirea lui trupească nu mai era un val de mare, aprig și robust, și totuși blînd, izbind spre-a alinta cu toată catifeaua spumelor, cînd se revarsă liniștea din valul spart după tumultul care l-a mînat, l-a înălțat, l-a prăvălit și l-a lăsat, uitîndu-l.

O scurma, vrînd parcă să găsească viermi în ea.

Îl primea cu resemnare. Sufletul ei fugea departe, subt pleoapele închise, lăsîndu-i trupul cum ai da o haină lupilor care te urmăresc.

Mîncau la restaurant, pîndiți de lipitorile mahalagismului public.

Bărbaţii, şi pe stradă şi la restaurant, întorceau capul după fata din Zlataust îmbrăcată în străinătate.

Gabriel era atît de nervos cu chelnerii, încît mîna Deliei mereu trebuia să intervie, lăsîndu-se uşoară, blîndă, împăciuitoare, pe mîna lui crispată.

Intr-o zi, ieşind de la restaurant, Gabriel murmurase, cu ochii în pămînt :

— Am să le dau bacşiş actul de căsătorie.

Se plecaseră în pămînt şi ochii Deliei.

Altădată, tot după masă, Gabriel ricanase :

— Ha !

Delia aşteptase vorbe grele. Nu veniseră.

Dar tăcerea lui Gabriel, după o astfel de exclamaţie, era mai apăsătoare, pentru Delia, decît cele mai grele vorbe.

Se deprinseseră să tacă unul lîngă altul.

Tăceau deseori şi înainte.

Dar înainte, după ce tăceau, erau şi mai aproape.

Acuma, vorbele care veneau după tăceri, dovedeau îndepărtarea şi a vorbelor şi a tăcerilor.

Vizitaseră mai multe case, împreună, călăuziţi de misitul cu ochi de porc miop.

In toate casele observau amîndoi ploaia căzînd la ferestrele tuturor caselor din tîrg, dar oprită, pe veci parcă, numai la ferestrele casei în care se aflau.

Şi nu îndrăzneau să închirieze nici-o casă.

Superstiţioşi deopotrivă, închiriaseră casa în care le apăruse o rază de soare, întîmplător scăpată prin cerul lui octombrie.

Parcă degetul soarelui din Italia le arăta această casă.

Dar nu se hotărîseră încă să se mute de la hotel, fiindcă iar începuseră ploile.

*

Se înapoiară de la universitate, după întîlnirea cu Ralu şi cu logodnicul ei, tăcuţi, preocupaţi.

Delia închise ferestrele. Odaia era rece, plumburie. Făcu lumină : bec de hotel, gălbui, neurastenic.

— Vrei să-ţi fac un ceai ?

Îl „îngrijea" ca şi înainte.

— Nu.

Fuma, plimbîndu-se prin odaie.

— Eşti mulţumit de lecţie ?

Se opri.

Fumă, fumă, fumă. Aprinse altă ţigară.

— Ralu logodită !

— Cu Ivănucă !

— Ce-i asta „Ivănucă" ?

Delia se roşi, privindu-l însă înainte cu ochii clari.

— Logodnicul lui Ralu e un prieten al meu din copilărie. Îi spuneam Ivănucă.

— Ivănucă !

Aruncă ţigara pe podea, gest ciudat pentru Gabriel, care nu-şi trecuse viaţa nici în crîşme, nici în cafenele. Iar începu să facă paşi. Exclamaţia „Ralu logodită !" exprima numai nedumerirea lui faţă de logodnicul ales de Ralu : încă fata lui, prin solidaritatea trufiei. Un băiat şchiop, bicisnic, cu părul alb : un infirm — alături de fata care-i purta numele şi fruntea. Dar vorbele Deliei îi schimbaseră violent gîndurile. Aşadar, şchiopul cu păr alb era Ivănucă, pentru Delia.

Un nume nou îndărătul căruia foşnea alt trecut necunoscut.

Şi iată că logodnicul lui Ralu nu mai era un infirm, ci un *bărbat*, un tînăr care fusese prietenul din copilărie al Deliei. Şi Ralu nu era o fată oarecare : era fata lui, soră cu mintea lui şi cu-a Rolandei, şi cu toate ciudăţeniile lor. Aşadar, infirmul avea *ceva*. Şi acest „ceva" încă necunoscut trebuia să fie „mult" — mult necunoscut —, de vreme ce Ralu se logodise cu el. de vreme ce Ralu îl iubea, căci o fată ca Ralu nu se logodeşte decît atunci cînd iubeşte, cînd e sigură că iubeşte. Şi iubirea lui Ralu implica o particulară seducţiune a celui iubit de ea, care putea s-apară şchiop şi alb în ochii tuturora, şi totuşi să fie „bărbatul ales", în ochii lui Ralu.

Aşadar, bărbatul care-o cucerise pe Ralu fusese prietenul Deliei...

Îşi trecu mîna peste frunte.

Aprinse altă ţigară.

— Cu ce se ocupă... tînărul ? Cum se numeşte ?

— Petru Florian. Cred că e student, sau poate şi-a luat licenţa...

În această clipă, Delia se gîndea la Ivănucă şi la Ralu, nu la Gabriel şi la ea. Logodna lui Ralu cu Ivănucă o înspăimînta pe de-o parte, bucurînd-o pe de-alta. Nu vedea ce trebuie să facă. Să-i spuie lui Ralu ce ştia despre Ivănucă, ce ştia numai ea : că Ivănucă e nebun... uneori. Scrisorile ciudate, denunţul, tot ce descoperise ea cu groază, cînd fusese eliminată din şcoală în urma uneltirilor, explicabile numai prin nebunie, ale bunului ei Ivănucă.

Pe de altă parte, dragostea lui Ivănucă pentru alta o liniştea pe ea, o punea la adăpost — o lăsa numai cu Gabriel, nu şi cu alte spaime. Şi poate că iubirea lui pentru Ralu avea să-l liniştească, să-l îmbuneze, să facă din el un Ivănucă pentru Ralu, alungînd pe „Duşman".

De ce-l iubea Ralu pe Ivănucă ?

Delia nu l-ar fi putut iubi.

Dar Ralu era altăceva decît Delia.

Apoi se gîndi la dragostea lui Gabriel şi parcă înţelese de ce Ralu şi-a ales un Ivănucă, nu un Gabriel. Ivănucă însemna... nucul care vine singur, cu un Saint-Bernard după el, nucul blînd, nucul bun, nucul cu umbră şi odihnă din livada copilăriei.

Aceasta dorea inima Deliei pentru Ralu : pe-acest Ivănucă i-l dăruia ca pe ceva care încă mai era al ei într-un fel... Într-un fel... Ciudat ! Dacă Ivănucă ar mai fi fost acelaşi Ivănucă de altădată, Delia ar fi vrut să-şi odihnească fruntea pe umărul lui. Se simţea tare ostenită, nu ca pentru somn, dar ca pentru un umăr de prieten blînd, cu părul alb, aşa cum nu mai ştia să fie niciodată sufletul lui Gabriel pentru ea.

— La ce te gîndeşti ?

Delia ridică din umeri.

— Sunt ostenită.

Şi privirea lui Gabriel o osteni şi mai tare.

— Gabriel, uite lăutăroaica !

Încercase un fel de glumă, ca să rupă tăcerea posomorîtă care-i despărțea la masa berăriei unde veniseră să mănînce.

Gabriel nici n-o privi. Mînca preocupat, alternînd mîncarea cu fumatul țigărilor rezemate de farfurie.

Pe-o estradă cînta un taraf de femei îmbrăcate cu tunici roșii, balonate în dreptul pieptului. Cîntau cu ochii la clienții întorși spre ele. Imitau, în mînuirea arcușului, pasiunea cu ochi leșinați subt gene și balansări de val cu dinadins, a lăutarilor țigani. Mai adăugau acestui ritual al așa-zisului „cîntec focos" umflări de nări și oftări hurducate în boambele de uger ale kilogramelor pectorale. Cînd mîna cu arcușul se avînta, subt brațele de ștofă roșie apăreau petele negre ale femeilor grase.

Și muzica lor parcă mirosea a sudoare.

Bărbații de la mese le sorbeau din ochi ; iar în buze aveau scobitori și oftări cu scobitori.

Sufletul Deliei era trist, între halbe, alune americane, ridichi negre, femeile cu arcuș și bărbații cu scobitoare —, printre care o lăsase Gabriel.

— Titi !

Văzîndu-l pe titi în ușa berăriei, vorbise iar tare, copilărește exclamativ.

Gabriel îi privi o clipă pe amîndoi — pe titi și pe Delia, mîni în mîni, ochi în ochi — și chemă chelnerul să facă plata.

— Lasă că plec eu... Am întîlnire c-un prieten.

Și titi plecă singur de lîngă Delia, din nou singură.

— Haidem și noi — oftă Delia, ridicîndu-se de la masă.

Afară îi întîmpină aceeași ploaie destrămată de un vînt rece.

Delia se gîndi la titi, singur într-o noapte rece și ploioasă ; nu-l mai aștepta nimeni acasă ; era tot mai bătrîn, cu ochi din ce în ce mai blînzi cînd se-ndreptau spre ea.

Și ea ?

Și Gabriel ?

Toți erau singuri într-o noapte rece și ploioasă.

Pe scările hotelului mîna Deliei cuprinse mîna lui Gabriel.

Bărbatul o privi, cu fruntea încreţită :

— De ce-i spui Ivănucă ?

Se ghemuise în patul ei, adunîndu-şi toată căldura trupului în intimitatea de subt plapuma în care se înfăşurase strîns, să fie mai puţin singură. Ar fi vrut să-şi spuie ea, ei însăşi, o poveste cu : „A fost odată o babă şi-un moşneag" — şi să mai fie undeva în odaie o sobă cu jar mult, cum era uneori, în vremurile bune, soba din Zlataust. Să-l ştie dincolo pe titi că fumează tutun bun, la biuroul lui...

Dar asta era povestea !

Alta nu dorea.

A fost odată un titi şi o Delie...

Ce triste sunt poveştile.

Îi curgeau lacrimile de subt pleoapele închise, umezindu-i perna.

Gabriel intră.

— Dormi ?

— ...

S-aplecă asupra ei. Îi văzu obrazul ud.

Şi deodată o cuprinse, o luă în braţe, o aşeză pe genunchii lui.

— Fetiţa mea, fetiţa mea, nu eşti fericită.

Şi-l podidi aprigul plîns al bărbaţilor.

O simţi în jurul lui ca o furtună de flori. Îi dezmierda părul cu mînile, obrajii cu obrajii, cu buzele ei, ochii ; parcă vroia să intre în sufletul lui ca florile salcîmilor pe fereastra deschisă lîngă ele, cînd vine vîntul luminos al primăverii.

— Gabriel ! Gabriel !

Îl săruta pe ochi, pe frunte, pe urechi, pe mîni — stîrnind în el şi zîmbetele umede, dar şi nebunia sîngelui.

— Gabriel, sunt fericită !

O privi cu ochii străbătuţi de fulgerul trupesc.

Spusese — cînd ? — „Gabriel, sunt fericită !"
Nu mai era

Se mutaseră de la hotel, cu inima strînsă amîndoi. Nu-şi închipuiau că-i aşteaptă în noua casă cîteva zile de voioasă tinereţă. O găsiră în cuferele atunci deschise. Năvăliră din cufere rochii, şaluri, pălării, pantofi sprinteni care se plimbaseră pe bulevardele cu soare, violete şi garoafe şi parfum de mare albastră ca şi toporaşii ; espadrile şi halate de baie în care pîlpîise vîntul umed care umflă pînzele corăbiilor pline de fructe şi de cîntece italieneşti ; flori veştede, devenite amintiri tinere în mînile care le descopereau prin buzunare, printre foi de cărţi, prin noduri de batiste sau eşarfe ; nisip rămas prin buzunare, nisip de scoici, prin care se mai rătăcise cîte-un culbecel de sidef tors pe fuiorul finei lui spirale ; ştofe pentru o Delie visată la Paris în oglinzile de-acasă ; tot felul de papuci, aşa fel croiţi încît tot să rămîie goale şi-n papuci călcîile rotunde rumen ca şi merişoarele ; chimonouri c-o poveste de culori, în care trupul Deliei să fie ca un semn de fildeş într-o carte de poveşti ; şiraguri şi brăţări, blănuri şi voaluri, cofrete şi oglinzi... toate adunate în străinătate pentru „acasă".

Ş-acel „acasă" din străinătate, abia din cufere apărea, aducînd sufletul, lumina, vîntul, voioşia şi cristalul dragostii de-acolo şi de-atunci.

Apoi, cînd se goliră cuferile, se văzură acasă. Dar cuferile deşertate, trimise în pod, luaseră cu ele şi soarele Mediteranei, lăsînd s-apară iar, la ferestrele „de-acasă", ploile lui octombrie şi gîndurile sure ale ploilor aceste.

Nu mai ieşeau de-acasă. Delia devenise voluntara prizonieră a căminului.

Dorea un copil. Nu se jucase în copilărie cu păpuşi. Mînile ei o doreau pe-aceasta, cu toate mările adînci din ea.

Nu-i spunea nimic lui Gabriel. Uneori îl privea c-un zîmbet mîndru — mîndru pentru el.

Dar mîinile ei așteptau zădarnic darul darurilor vieții.

Gabriel nu lipsea de-acasă decît atunci cînd avea curs la universitate. Uneori se înapoia mai devreme decît anunțase, intrînd pe ușa de din dos, fără să facă zgomot. O găsea pe Delia la gura sobei, așteptîndu-l.

Dar gura sobei — pentru un bărbat care ar putea fi tatăl nevestei lui — e o fereastră mult mai tainică decît cele care dau pe uliță, spre oamenii concreți.

Titi venea în fiecare zi. Vorbeau singuri, la gura sobei. Titi îi aducea castane. Le coceau la foc, spunîndu-și vorbe tot atît de inocente ca și miezul castanelor, alb în coaja arsă.

În timpul acestor vizite, Gabriel fuma în biurou.

Pe titi nu-l poftea la masă, din pricina lui Gabriel, care nu-l iubea pe titi, îngăduind numai ca Delia să-l iubească în absența lui.

Delia nu știa scena din biuroul casei cu oglinzi, de unde titi plecase cu pălăria plină de bancnote. Gabriel nu-i pomenise niciodată despre abjectul tîrg ; iar titi înțelegea că între el și ginerele lui nu este numai Delia, dar și o pălărie cu bancnote. Îl evita pe Gabriel, care-i servea lunar o leafă generoasă, și nu avea tăria să refuze banul care-l umilea, făcîndu-l iar să caute uitarea-n vin și-n cîntece de lăutari.

Și Anisia venise cu flori în coșulețul citației, vorbind și ea cu Delia la gura sobei.

— Ce ți-a adus ?

— Flori, Gabriel.

Era un „numai ?", pe buzele lui Gabriel, oprit înainte de-a fi articulat. Gabriel nu uita că Anisia îi adusese întăia scrisoare de la Delia, cînd aștepta în ploaie, subt salcîmul de la poarta casei din Zlataust.

Poate că mai așteptau și alții în ploaie... și poate că tot Anisia știa pe cine așteptau, precum și ce primești de la cel care așteaptă în ploaie, cînd îi aduci o scrisoare, sau un cuvînt.

Delia înțelegea.

Chiar și la gura sobei, tot ploaie auzea ; și-aceeași ploaie îi curgea pe ochi ca și-n ferestrele casei.

Despre Ivănucă și Ralu nu mai vorbeau.

Dar Gabriel se întreba mereu : „De ce nu mă întreabă ? De ce nu-mi spune nimic despre ei ?"

Și tăcea și el, ca și Delia.

Se apropia vacanța Crăciunului.

De la fereastră, Delia dorea ninsori : iar să-și turtească nasul, ca în copilărie, la fereastra aburită, rece, cu fulgi albi. S-aștepte la fereastră, cu privirea legănată în toți fulgii cerului — hamace mici —, pe corbul ei, pe Gabriel, venind spre ea cu toată harmalaia iernii.

Sau să-l audă de departe, într-o sanie, c-un zvon de zurgălăi.

Să-l aștepte în pragul ușei de din față, cu o sărutare și un strănut.

Sau să se-mbrace gros și să clădească lîngă poartă un om de omăt cu ochi de cărbune, cu mîna rigid și declamator întinsă înspre Gabriel.

Dorea ninsoarea și omătul și Crăciunul cu omăt, și tot ce vine-n iarnă din copilărie, cu un cîntec la ferestre și nisucuri înghețate :

„Sculați, sculați, boieri mari,
Florile dalbe,
Că vă vin colindători,
Florile dalbe,
Noaptea pe la cîntători,
Florile dalbe".

Aștepta iarna și copilăria ei din nou să vină la ferestre, cu steaua și copiii iernii, și să cînte Deliei și unui Gabriel care să știe că-ntre cei cu steaua la fereastră e și Delia, fulgi albi ai sufletului ei.

Aștepta în fiecare zi.

Și-afară tot noroi era. Iarnă cu ploi, cu ceață : dezgheț cu zvonuri de uluce înainte de îngheț, și fără primăvară.

Și Gabriel, intrînd în casă, o întreba cu glasul răgușit de umezeală — glas care-și pierduse „muzica" :

— Ce făceai la fereastră ?

Acestui Gabriel putea să-i spuie că aşteaptă *acea* iarnă ?

*

Gabriel era la universitate.

Delia şedea la fereastră. Afară, moină.

Cineva sună lung.

Deschise.

— Ralu !?

— Eu, Delia.

Nu-i mai spunea „doamnă" ? Ori era distrată, ori venea din nou ca prietenă.

Ralu se dezbrăcă. Delia o pofti în odaia ei. Se aşezară : Delia, pe divan, Ralu, pe o sofa.

Încăperea era întunecată ca odăile mănăstirilor de la munte, spre toamnă. Jarul din sobă făcea pîrtie roşie pe covor, ca răsăritul lunii pe mare. Roşu mohorît, aproape vişiniu, lăsînd încăperii tot întunericul, sporindu-i-l parcă.

Ralu venea pentru întîia oară în casa „doamnei Sănătescu". N-o mai văzuse pe Delia din octombrie. Totuşi, nu se uita nici la Delia, nici prin încăperea necunoscută.

Cu ochii întredeschişi, se uita în gura sobei sau în fundul ei, şi mai posomorît decît jarul din faţă.

Delia aştepta.

— Papa e acasă ?

— E la curs. Tu nu ştii ?

— Da...

„De ce minte Ralu ?" se întrebă Delia, aşa cum se-ntrebase şi-n liceu, demult.

— Ştiu, papa e la curs. De asta am venit acum : să te găsesc singură.

— Vrei să-mi spui ceva ?

— Vreau să-ţi cer un sfat.

— Mie !

— Ţie. Eşti femeie măritată.

Mîna Deliei se încleştă.

— De ce nu ceri sfaturi tatălui tău ?

— Nu, Delia, nu...

Vorbise cu spaimă, venind lîngă ea.

Îi luă mînile într-ale ei. Erau reci.

— Haidem lîngă sobă — o îndemnă Delia, liberîndu-şi mînile.

Se aşezară pe două perne alăturate, la gura sobei.

— Te-ai tuns, Ralu. Îţi şade bine. Pe mine nu mă lasă să mă tund.

— Tu să te tunzi !?

Privea în sobă. Vorbele ei arătau mirări mult mai mari decît îndreptăţea conţinutul vorbelor ; parcă ar fi spus : Să tăiem pădurea ?

— ...Nu. Tu să rămîi aşa cum... erai şi cum eşti...

O privi la lumina de candelă a jarului, văzîndu-i chipul de argint.

— Da. Aşa cum eşti.

Apoi iar privi fundul sobei, cum se uită ghicitoarele în ghioc.

Pendulul bătu jumătatea unei ore de amiază.

Ralu tresări. Privi spre uşă.

— Ce crezi despre logodnicul meu ?

O măsură cu ochi atenţi.

— E logodnicul *tău.*

— M-ai întrebat ?

— Nu. — Delia o privi mirată. — Am spus : e logodnicul tău.

— Da, asta o ştiu.

— Ralu, eu niciodată nu pot şti mai mult decît tine. Şi asta o ştii.

— Delia !

Avea o ciudată tînguire şi mustrare în glas.

Renăştea în Delia, identică, intuiţia c-o poate domina inexplicabil pe Ralu. Apăreau vechi amintiri : convorbirea din cimitirul bisericei Sfîntul Ioan ; apoi altele, în odaia lui Ralu, pe balcon, în odaia Deliei...

— Ralu, ştii că te-am visat de două ori plîngînd...

Tăcu brusc, frîngîndu-şi spovedania începută, aşa cum făcea Ralu de-obicei.

— M-ai visat *pe mine,* Delia ?

— Da.

— Cînd ?

— Nu mai ştiu.

— Plîngeam ?

— Vis.

— Am plîns în sufletul tău... în visul tău... Mi-ai făcut vreun rău ?

Delia ridică din umeri. Şalul îi lunecă. Avea umerii albi, încîntător rotunzi, cu lumini de lună şi curbă de lalele olandeze.

— Delia, eu niciodată nu te-am visat pe tine.

— De ce minţi uneori ? Cînd spui minciuni ai un glas prea blînd ; nu-i glasul tău.

Ralu tresări tare. Genele i se zbătură pe ochii verzi. Aşteptă să treacă ceva, ca umbra unui mare nour peste-o lună nevăzută.

— Nu mi-ai spus ce crezi despre logodnicul meu.

— Am fost prietenă cu el în copilărie.

— Ştiu.

— Ţi-a spus Ivănucă ?

— Ivănucă !?

Delia zîmbi copilăreşte.

— A ! Nu ţi-a spus...

Ralu îi apucă mînile cu o violenţă care aminti Deliei impetuozitatea tiranică a altor mîni.

— Delia, ce mister e în tine ? Cine eşti ?

— Mister ? în mine ?... Lasă-mi mînile, Ralu. Încălzeşte-ţi-le.

Capul lui Ralu se înclină ; bărbia îi căzu în piept. Fruntea îi apăru în lumina jarului, mare, desnădăjduită, dezarmată.

Mîna Deliei trecu uşoară peste fruntea lui Gabriel. Capul lui Ralu se înclină mai tare.

— Nu vrei să-mi spui nimic, Delia ?

— N-am ce-ţi spune, Ralu. Îl iubeşti ?

— Eu ?

Avea ceva de pajură, cînd îşi înălţa capul deodată, trufaş, c-o mişcare poate moştenită de la mama ei, spre care însă o avîntau numai aripele fiinţei ei adînci.

— Sigur. Îl iubesc. E logodnicul meu.

— Ştiu, Ralu. Vă doresc multă fericire.

— Crezi ?

— Să crezi, Ralu, că vă doresc, din toată inima, multă fericire.

— Îţi mulţumesc, buna mea prietenă.
— Nu-ţi sunt duşmană, Ralu.
— Nici prietenă ?
— Atît cît pot. Îţi sunt recunoscătoare pentru tot ce-ai făcut pentru mine.
— Nu vreau bacşiş — ţipă Ralu.
— De ce crezi tu, Ralu, că vreau să-ţi dau ce nu mi-ai dat nici tu ?
Ralu o privi cu mirare. Fruntea i se încreţi.
— Delia, te-ai schimbat. Înainte nu vorbeai *cu umbre*.
— N-aveam, Ralu.
— Ş-acuma ce ai ?
Delia zîmbi, iar copilăreşte.
— Acum sunt femeie măritată !
— ...Eşti fericită, Delia ?
Şi tatăl şi fiica îi puneau aceeaşi fioroasă întrebare.
— Dar tu, Ralu ?
Fără să vrea, mimetic, îşi însuşise procedeul lui Ralu, de-a răspunde la o întrebare cu altă întrebare.
Se auzi o sonerie autoritară
— Gabriel !
— Papa ?
Ralu oftă amar.
— De ce-ai venit, Ralu ? Spune drept — o întrebă repede Delia.
Ralu se ridică.
— Ca să pot pleca de lîngă tine.
— Delia, unde eşti ?
Glasul lui Gabriel avea în el o veste bună. Ochii Deliei străluciră de mîndrie, fiindcă Ralu auzea *acest glas*.
Întîmpină pe Gabriel în antret, cu braţele de gîtul lui.
— Delia, spune...
— Ce ?
— Plecăm.
— Ple-căm ? Noi ? Amîndoi ?
— Da. Fugim din nou în străinătate.
— Călătorie frumoasă, papa.
— Cine ? Ralu ? tu erai aici ?
— Da, papa. Venisem s-o văd pe Delia.

— Ralu, rămîi cu noi la masă — o rugă Delia.

Rîdea. Ar fi vrut să răstoarne un cer de daruri asupra întregului pămînt.

— Rămîi, Ralu, stai cu noi.

— Nu pot. Mulţumesc. M-aşteaptă mama.

Şi după ce aruncă singura vorbă fără replică în casa Deliei, plecă.

Porni spre deal. Trecu de casă. Se-ndepărtă cu teii, prin ploaia îndoită cu omăt, mergînd, mergînd, ca cei fugăriţi.

În urma ei, în casa din care plecase, începu un dans copilăresc ; apoi servitoarele coborîră din pod un cufăr mare, cu peceţi colorate.

— Delia ! Delia ! Unde eşti, Delia ? Hai la masă.

Delia, după ce-l lăsă s-o strige şi s-o caute, apăru din cufăr, ridicînd capacul cu spinarea.

Nu venise ninsoarea, dar Moş Crăciun, pe care de atîta timp îl aştepta la o fereastră, îi adusese iar darul plecării, într-un cufăr.

— Eşti fericită, fetiţo ?

— Pedepseşte-mă, Gabriel.

— De ce, fetiţo ?

— Să-mi poarte noroc. Sunt prea fericită.

Şi cu braţele de gîtul lui, zîmbi cu lacrimi şi plînse cu zîmbete.

Vreme de două săptămîni Ivănucă nu se sculase din pat. Umezeala de-afară îi deşteptase toate durerile amorţite de soarele de astă-vară.

A treia săptămînă şi-o petrecuse la fereastră, într-un jilţ, privind ninsoarea care începuse aşa cum o dorise la fereastră sufletul Deliei : ninsoare cu fulgi mari, blajini, suri sus, în vălmăşagul împaienjenit al cerului, albi jos, pe la ferestre, printre trunchiuri de copaci cu cioare.

Odinioară, iarna — cu toţi fulgii şi întregul omăt aşezat pe crengi, pe streşini, pe acoperişuri şi-n ogradă — pentru Delia venea, căci Ivănucă şchiopul niciodată nu zburdase.

El privea pe-o Delie care fugea cu gura larg deschisă după fulgi — „lupul şi oiţele" ; pe-o Delie care, luînd

de-a rîndul toți pomii livezii, îi scutura de omăt — „hoțul care fură hainele copacilor" ; și, în sfîrșit, pe-o Delie care-și făcea salon din iarnă, cu un tron de marmură molcuță, în fața căruia se ploconea Alb-Împărat : omul de omăt făcut de Ivănucă.

Odată Delia venise cu o stea la geamul lui, cîntîndu-i *Florile dalbe.*

Totul era ca și atunci ; el șchiop și alb, ninsoarea sură-n cer și albă la fereastră, ca și rîsul cu dinți albi al Deliei de-atunci.

Dar Delia nu mai era.

Și iarna la fereastră aducea — din care poduri ? — jucăriile unui copil mort.

Se întîlniră în ușa universității, albi de ninsoare ; sania lui Ivănucă se ducea la vale printre fulgi, c-un clinchet lung de zurgălăi.

— Bună ziua, Ivănucă.

Ivănucă privi cercetător buzele lui Ralu.

— Ai văzut-o pe... doamna Sănătescu ?

— Da. Mai de mult. Au plecat din nou în străinătate.

Spinarea lui Ivănucă se aplecă și mai tare.

Parcă-i tăiase cineva toți nucii din livadă, nu fiindcă plecase Delia în străinătate — căci pentru el oricum era plecată —, dar fiindcă auzise un nume al lui și al Deliei și al copilăriei lor, pe alte buze, pentru care era Petru, nu Ivănucă.

*

Din carnetul minii umbrelor chinezești

Delia !

Ivănucă !

Două nume cad cu ninsoarea.

Se sfarmă vasul tăcerii. Și nu găsesc nimic în el decît fulgi : țăndări de tăcere.

CAP. XIV

CEL DIN URMĂ CIREȘ

Abea în străinătate, Delia și Gabriel își dădură seamă că nu mai aduceau nimic cu ei, decît dorința de a regăsi trecutul. Îl căutară în toate amintirile : pe mările albastre care împrejmuiesc Italia cu ape de culoarea stînjeneilor ; în dimineţile cu soare, meridionalul soare care are parcă și aroma portocalelor coapte pe crengi, rotunde-n rotunzimea lui cerească ; în scoicile nisipului ; în vîntul mării ; în corăbiile care vin și pleacă, și în cîntecele care au în ele tinereţa valului de mare dimineaţa și pornirea lui prelungă...

Italia era acolo ca și-ntotdeauna, dar în ei nu mai era. Plecaseră din ea odată, și plecaţi erau.

Tristeţa-n soare, în bucuria cerului cu soare, e și mai apăsătoare decît cea împrejmuită de ploi lungi.

Delia devenea din ce în ce mai gravă ; Gabriel. tot mai posomorît.

Mergeau ca și înainte, braţ la braţ, dar nu mai regăseau cadenţa pasului în doi ca-n unu ; cînd Delia mergea prea încet, cînd Gabriel prea repede.

Mergeau alături, nu împreună.

Nopţile erau și mai chinuitoare decît zilele. Delia se deștepta din somn în toiul nopţii ; doi ochi o iscodeau din umbră. Nu deschidea ochii de-a binelea. Suferea cu ochii închiși.

Nu mai venea în patul ei niciodată Gabriel ; venea un lup cu rît.

Dragostea lui trupească o insulta. Și-o dezgusta.

Tot ce fusese tineresc, nu mai era. În loc s-o bată, o iubea. În loc să-i spuie c-o urâşte, o iubea. În loc să o arunce în mare, o iubea.

O chinuia în fiecare noapte, aruncînd asupra ei — gunoaie — toate privirile bărbaţilor din ţară şi toate poftele pe care le stîrnea, dîndu-i dorinţa de-a fugi de toţi — de toţi care se adunau în Gabriel călcînd-o în picioare, şi din nou cîntîndu-i refrenul de la poarta şcolii :

„Fa-ta din Zlataust
S-a cam îndulcit la must".

O scrisoare, căzută din senin, agravase şi alt fel raporturile dintre ei. Îi scria Anisia că titi era bolnav în pat. Mai era o săptămînă pînă la plecare. Gabriel vroia să trimită bani pentru doctori. Delia era hotărîtă să plece... chiar şi singură.

Acest „chiar şi singură" devenise un refren pe buzele amare de tutun ale lui Gabriel, trei zile în Italia, şi din Italia pînă la Iaşi.

Cu-atîta se înapoiaseră din Italia : „Chiar şi singură".

De-o lună, Delia îmbrăcase şorţul alb de infirmieră, trăind zi şi noapte în Zlataust, la căpătîiul lui titi. Restul dispăruse ; în acest „rest" era nu numai Gabriel, dar şi o scrisoare care o aştepta în Zlataust :

DOMNIŞOAREI DELIA ENĂCHESCU

STR. ZLATAUST, 11
LOCO

Bine ai venit, Delia.

Eu sunt aici, şi lîngă mine eşti numai Delia, cum cireşul din livadă nu poate fi decît cireş.

Eu.

O lună încheiată Delia fusese numai infirmiera lui titi. Dublă pneumonie, rinichii distruşi — şi totuşi scăpase.

Doctorul ridicase din umeri :

— Domnişoară...

Nu se putea învăţa să-i spuie doamnă cînd o vedea, în costumul surorilor de caritate, atît de tînără.

— Domnişoară, tatăl dumitale a cîştigat lozul cel mare. N-am nici-un merit... De-acuma pază şi numai pază. Noroc văd că are.

Anisia jubila. Cheltuise ea mulţi bani cu popa lipovenesc — avocatul ei faţă de Dumnezeu —, dar cîştigase procesul avocatului ei pămîntesc.

DOMNIŞOAREI DELIA ENĂCHESCU

STR. ZLATAUST, 11
LOCO

Delia, sufletul meu e greu ca şi crengile cireşului tău ; o iarnă întreagă acoperit de ninsori, singuri ca cioarele negre şi corbii şi mai negri.

Dar sufletul meu, o iarnă întreagă a fost alb, şi în el te aşteaptă cireşele, Delia mea dulce, primăvara cireşelor mele.

Eu.

Se împrimăvăra.

Bătuse un vînt cald în timpul nopţii, aducînd cocorii pe un cer albastru peste streşini, peste crengi şi peste dealurile zării.

Titi şedea într-un jilţ pe cerdac, înfăşurat în palton, cu un şal pe umerii paltonului, cu căciula pe cap, cu pledul pe genunchi şi cu Delia pe un scăunel, la picioarele lui.

Capul Deliei se înclinase pe genunchii lui titi. Pledul era cald de soare şi mirosea a ştofă plină şi moale, ţinută la aer.

Se auzea în mahalaua Beilicului lătrat de cîni în care intră primăvara, şi cotcodăcit de găini leneşe.

Mîna lui titi, slăbită, palidă, se mişca încet pe părul Deliei.

„Şi dă drumul dorului,
Zumbalai, zumbalai, meştere,

Pe fața pămîntului,
Zumbalai, zumbalai, meștere".

Cînta în șoaptă. Întăia oară cînta titi, avînd capul Deliei pe genunchi și soarele primăverii pe obrajii Deliei.

„...Delia mea dulce, primăvara cireșelor mele".

Vorbele scrisorii adresate „Domnișoarei Delia Enăchescu" trecură prin inima ei ca vîntul și lumina primăverii printr-o fereastră deschisă : e un gemăt muzical, mic, vag, aerian, în scîrțîitul ferestrelor ușor legănate de adierile primăverii.

Zîmbi moale.

Îi era somn. Ațipi luminos pe genunchii lui titi.

„Pe fața pămîntului,
Zumbalai, zumbalai, meștere".

— Doarme ? întrebă Gabriel care venea în fiecare zi.

— Doarme — răspunse titi.

— Las-o să doarmă.

Delia nu dormea.

Se înălța mirosul ierbii crude și din cimitir, și din livadă, și din grădină.

In fiecare cuib al streșinei primăvara pusese cîte-o rîndunică.

Un buratec verde, șchiopîrc-șchiopîrc, venise ca un mugur leneș, tocmai cînd mugurii zburaseră de pe crengi ; uimirea lui era în florile pomilor albi.

Cea dintăi rochiță a primăverii, rochița ei de rîndunică mare, căzuse albă în livezi, înflorind crengile.

Titi fumase o țigară, fără s-o tragă în piept.

— Titi !

— Ce-i, fetițo ?

— N-ai voie. Uite...

Îi întinse degetul. Și titi îi trimise, ca în copilărie, numai colăcei pentru degetul ei care aștepta jucăria fumului primejdios pentru plămînii lui titi.

Era numai în jurul lui.

Şi-n jurul ei se aduna din nou, dar ca din vechi, o primăvară a primăverilor.

Titi făcuse primii paşi cu ajutorul Deliei.

Iarba era verde, fragedă, naivă.

Numai cîţiva paşi pe iarba ogrăzii, şi se înapoiaseră în cerdac.

Titi în jilţ ; Delia cu tîmpla pe genunchii lui. De-acolo pleca mai uşor şi mai departe în lumina care o chema.

DOMNIŞOAREI DELIA ENĂCHESCU

STR. ZLATAUSI, 11

LOCO

Sunt lîngă tine, umil şi nevăzut ca un greier.
Nu-ţi cere să-l priveşti.
Ascultă-l.

Eu.

— Titi, auzi ! Un greier...

Cînta un greier şi lucea o stea la fereastra deschisă asupra nopţii de primăvară.

Soarele devenea puternic.

Ca un copil care se îngraşă, rîde şi apucă tot ce vede.

Zilnic, inima Deliei era în mîna soarelui de primăvară.

Cotrobăise toată ziua printre vechituri.

Găsise şi o rochie din alte vremi, cu sărăcie şi cu joacă în livadă.

O încercase la oglindă.

Îi venea încă — dar ce departe era de rochia îmbrăcată într-ascuns.

Plînsese blînd.

Găsise într-un dulap cărţile lui Kipling, ale junglei.

Şi ascultase iarăşi, cu alt suflet, cîntecul lui Mowgli :

„Les pierres du village ont frappé ma bouche et l'ont meurtrie. Mon coeur est très léger, car je suis revenu à la jungle.

Pourquoi ?

Ces deux choses se combattent en moi comme les serpents luttent au printemps. L'eau tombe de mes yeux, et pourtant, je ris.

Pourquoi ?".

De ce ?

Îi venea să plîngă şi rîdea.

De ce ?

„Ahae ! Mon coeur est lourd des choses que je ne comprends pas !".

— Eşti fericită, fetiţo ? o întrebă titi.

Delia tăcu îndelung, cu mîna lui titi pe creştetul ei.

Apoi răspunse umil, zîmbind lui titi cu tot obrazul tinereţii ei triste :

— Nu.

Titi oftă.

Delia îşi culcă din nou obrazul pe genunchii lui.

Era fericită.

De asta nu era fericită. Ea răspunse întrebării *altuia*, care o întreba odinioară tot aşa.

DOAMNEI DELIA SĂNĂTESCU
FUNDACUL GOLIEI

LOCO

Dragă Delia,

Salcîmii înfloriţi din nou mi-au adus aminte că salcîmul e semnul prieteniei noastre.

Mai este vreo creangă pentru mînile noastre ?

Ralu.

Dragă Ralu,

Salcîmii de anul trecut s-au scuturat.

Anul acesta înfloresc numai pentru tine şi logodnicul tău.

Spre voi scutur o creangă de salcîm.

Delia Sănătescu.

Intîia plimbare cu trăsura.

Un muscal, bineînţeles, cu obraji de păpuşă, glas de domnişoară, bici cu şfichi şi armăsar sforăitor.

Pînă departe, unde dealurile vin ca valurile din albastrul vast al cerului, spre plaja de verdeaţă a cîmpiilor.

Mîna Deliei ţinea mîna lui titi.

La întors îl întîlniră pe Gabriel, care ieşea de la universitate.

Se înapoiaseră toţi trei, în aceeaşi trăsură.

Plecase Delia cu titi la plimbare.

Se întorcea de la plimbare doamna Sănătescu.

Delia dormea din nou acasă. Numai ziua se ducea în Zlataust.

Viaţa i se despica în două.

Trupul în patul patimei lui Gabriel — şi-al pătimirii Deliei —, sufletul în livada care-şi aştepta cireşele.

DOMNULUI PROFESOR
GABRIEL SĂNĂTESCU
FACULTATEA DE LITERE
LOCO

Domnule Profesor,

Cunoscînd pasiunea dumneavoastră pentru cărţi, îmi permit să v-o trimit pe aceasta, care desigur vă va interesa în dublă calitate : de intelectual pasionat şi de soţ pasionat.

Cartea : studiul asupra lui Eminescu.
Autorul : Petru Şchiopul.
Închinare : Deliei.

— Ce-i asta ?

— O carte, Gabriel. Mi-ai adus-o mie ?

— Ţi-au destinat-o alţii, nu eu. Citeşte.

Îşi citi numele imprimat pe cartea lui Ivănucă.

Nu se înroşi. Apoi îşi aminti de-o veche scrisoare de-a lui Ivănucă.

Din nou citi numele ei imprimat pe carte, și se roși.

— Spune ce-i asta ?

Glasul era dur ; mîna care-i apucase mîna, posesivă, aspră, autoritară.

Ce țipăt de pasăre rănită avea numele ei pe cartea lui Ivănucă !

DOMNIȘOAREI DELIA ENĂCHESCU
STR. ZLATAUST, 11
LOCO

Delia, eu sunt întîia dimineață pe care au privit-o ochii tăi deschiși în leagăn.

Îți mai aduci aminte de mine ? Eram cu zorii și cu rîndunelele deasupra leagănului tău.

Așa am rămas.

Eu.

— Gabriel, nu mai suntem fericiți. Ne chinuim amîndoi. De ce să nu ne...

— Taci, taci, taci...

Îi acoperi gura cu mîna, gonind cuvîntul despărțirii, înainte ca Delia să-l fi spus, parcă temîndu-se mai mult de un cuvînt decît de gîndul ei.

Se puse în genunchi în fața ei. Îi sărută mînile.

Plîngea, cu fruntea pe genunchii ei.

Îi era milă de el.

Dar Gabriel nu era titi.

O copleșea de daruri : flori, mătăsuri, bijuterii...

Și nu-și mai dădea seamă că Delia nu era cocotă, și că darurile lui o insultau.

Le primea tristă, resemnată, așteptînd să-i ceară plata, dîndu-i-o cu milă și cu scîrbă de-amîndoi.

Și amintirile se alterau.

De cîte ori venea în patul ei, Delia-și aducea aminte de întîia noapte cînd, în locul „muzicei lui Gabriel", îi ascultase gemătul de fiară.

Nu mai auzea niciodată muzica lui Gabriel ; urechea ei o asculta departe, în lumină, parcă a nimănui, a cerului tainicelor glasuri.

Gabriel Sănătescu slăbise. Avea cearcăne mari săpate în jurul ochilor tulburi ; obrajii i se scofîlceau ; albea pe tîmplele scobite ; mîinile îi tremurau, nesigure în mişcări.

Venea la cursuri cu hîrtii, cu însemnări, ca niciodată pînă atunci. Uneori se încurca. Era nervos. Apostrofa pe studenţi. Mereu găsea că nu-i deajunsă linişte în sală. Intra grăbit ; pleca şi mai grăbit, fără să-şi isprăvească lecţia.

— Se ramoleşte.

— Femeie tînără !

— Şi-ncă ce femeie !

— De ce nu-l scot la pensie ?

— Răăău ! Îi cîntă „păsărica" !

Vedea aceste vorbe în ochii celor care-l ascultau — văzîndu-şi şi viitorul.

Dacă vreun profesor mai tînăr încerca să-i ajute cînd îşi punea paltonul, îl oprea c-un :

— Mulţumesc. Pot şi singur — brusc şi glacial, ca şi cum binevoitorul ar fi vrut să-l jignească.

Nu mai suferea să fie contrazis de nimeni. Devenise tranşant. Cînd vreun coleg cam de aceeaşi vrîstă îndrăznea să-l întrebe convenţional : „Ce mai faci ?" — îl privea cu ochi bănuitori, fără să-i răspundă.

Fuma din ce în ce mai mult ; uneori avea năduşeli reci, ameţeli şi bătăi de inimă.

— Ce ai, Gabriel ?

— Nu te bucura. Încă nu mor.

Delia îl privea lung, grav, fără să-i spuie nimic.

— Mărturiseşte că mă urăşti.

Delia tăcea.

— Asta mi-e răsplata pentru tot ce-am făcut pentru tine !

Ca şi cum dragostea ar fi o răsplată.

Tăceau, amîndoi umiliţi, despărţiţi şi prin umilirea lor.

Nimic nu-i mai putea apropia. Ura lui Gabriel îmbătrînea, acrindu-i patima ; iar Delia fugea cu toată desnădejdea înspre tinereţă, ca un rîu gonit de propriul lui destin, trecînd pe lîngă un copac trăsnit, cu rădăcinile

în apa care-l scaldă fără să-l învie: apa limpede, copacul putred.

*

DOMNULUI PROFESOR

GABRIEL SĂNĂTESCU

FACULTATEA DE LITERE

LOCO

Domnule Profesor,

Sunteți un om stimat nu numai de cetățenii acestui oraș universitar, dar și de întreaga suflare românească. Numele dumneavoastră ne e scump tuturora ; de ce să fie pătat ?

Cunoașteți trecutul soției dumneavoastră ? Ați avut curiozitatea să răsfoiți, în arhiva Ministerului Instrucțiunii, dosarul elevei Enăchescu, zisă și „fata din Zlataust" ?

O simplă privire pe oricare dintre foile acestui dosar v-ar edifica asupra persoanei care îndrăznește să vă poarte numele.

Nu cutez să insult pe soția dumneavoastră. Nu spun nimic, cu toate că știu multe. Dar faptele vorbesc singure. O fată de școală, în geanta căreia se găsesc scrisori monstruoase, dovedind raporturi sexuale cu mai mulți bărbați constituiți într-o adevărată societate erotică pentru exploatarea unui singur trup — înțelegeți ce poate să fie !

Fată ? Se cutremură și cuvîntul acesta în fața unei astfel de ființe.

Domnule profesor, ați luat un monstru lîngă dumneavoastră, jertfindu-i reputația, căminul, pe soția și pe fiica dumneavoastră. Merită ?

Ați avut naivitatea să vă încredeți în spusele fiicei dumneavoastră, care, cu o generozitate cavalerească, demnă de numele ei dar nu și de ființa beneficiarei, a spălat meritata reputație a fetei din Zlataust, introducînd-o în casa dumneavoastră ca pe-o prietenă. Șarpele.

luat în sîn, a muşcat : atîta ştie.

Domnule profesor, gîndiţi-vă la trecutul şi la numele dumneavoastră. N-aveţi dreptul să sfărmaţi statuia pe care singur v-aţi înălţat-o printr-o muncă de ani ; nu vă mai aparţine ; e a noastră.

Goniţi din casă pe femeia Zlataustului. Lăsaţi-o să-şi urmeze chemarea. Îi faceţi şi ei un bine, redîndu-i libertatea de care are nevoie, iar nouă ne faceţi un dar : reputaţia dumneavoastră, păstrată intactă pentru viitorime.

Un respectuos admirator al profesorului Gabriel Sănătescu.

*

DOMNIŞOAREI DELIA ENĂCHESCU

STR. ZLATAUST. 11
LOCO

Delia, numele tău pe buzele mele e întăia cireaşă a lumii, care s-a copt.

Eu.

— Fetiţo — o întrebă titi, dîndu-i scrisoarea —, cine-ţi scrie cu astfel de adresă?

Delia se roşi, dar răspunse c-un zîmbet trist.

— O colegă de şcoală, titi, care nu ştie că m-am măritat.

*

DOMNIEI SALE

DOMNULUI PROFESOR UNIVERSITAR
G. SĂNĂTESCU
FACULTATEA DE LITERE IAŞI

Mult stimate Domnule Profesor şi Coleg,

Mă grăbesc să răspund scrisorii dumneavoastră, dîndu-vă lămuririle pe care mi-aţi făcut cinstea să mi le cereţi.

Intr-adevăr, subsemnatul, în calitate de inspector, a lămurit cazul elevei Enăchescu, determinînd eliminarea ei din toate şcolile, precum şi demiterea din învăţămînt a directoarei de pe-atunci, o oarecare doamnă Damian, mi se pare, de tristă memorie.

Ancheta a fost complect edificatoare. Eleva Enăchescu a fost constată că nu e virgină, la examenul făcut de medica şcolii. Confruntată cu dovezile complimentare, adunate de subsemnatul într-o singură zi, eleva a fost silită să recunoască totul, recte : chefuri cu bărbaţi aduşi subt acoperemîntul casei părinteşti, etc... etc...

Singura apărare a fost următoarea : „Sunt liberă să fac ce vreau cu trupul meu". Am scris „trupul", neîndrăznind să aştern pe hîrtie cuvîntul debitat de acea fată în faţa corpului didactic.

Un cinism unic.

Cu titlul de document „şcolar", transcriu pentru dumneavoastră scrisoarea găsită în geanta elevei şi păstrată în copierul meu particular : „Fată din Zlataust, lasă-te de învăţătură. Nu-i pentru tine. Nu eşti pentru ea. Du-te. In jurul tău e numai ură şi invidie. Cum vrei să nu urască vacile cu catalog sînii tăi, pulpele tale, mersul tău, ochii tăi, gura ta, părul tău... Cînd se dezbracă seara la oglindă şi cînd oglinda se încruntă şi parc-ar vrea să-nchidă ochii şi să nu le mai vadă — tu le apari goală, tu, bucuria oglinzilor şi-a bărbaţilor, şi le sughiţă veninul în guşă.

Toate mădămurile răscoapte, cu bărbaţi cari le-nşeală ; toate uscăturile şi sfrijiturile rămase nemăritate fiindcă nici dracul nu le-ar primi la el, sunt profesoarele tale, Regina trupurilor goale.

De ce numai noaptea cu noi, *şi ziua printre vacile cu catalog ?*

Rămîi a noastră zi şi noapte. A noastră *zic, fiindcă trupul tău nu-i făcut pentru unul, ci pentru mulţi. Trupul tău gol e izvorul din care bem noi, Lupii tăi.*

Nu mai sta între vaci.

Vino între Lupii tăi sălbateci.

Al tău pe veci, ştii bine.

Eu : Lupul tău, mioara mea.

Iată, domnule profesor, o splendidă tumoare a destrăbălării epocii.

Al dumneavoastră devotat, cu cele mai distinse salutări,

Gore Iliescu-Răcaru — Deputat de Dolj.

— Citeşte.

Delia citise îngrozită.

— Ce ai de spus ?

— ...

— Curvă.

Trăsnet pentru amîndoi.

Delia închisese uşa pe dinăuntru, baricadîndu-se.

Toată noaptea Gabriel îi bătuse la uşă, cu pumni şi glas de nebun.

— Delia ! Delia ! Fetiţa mea...

Se tîrîse în genunchi în faţa uşei.

Dimineaţă, Delia îl găsise tot lîngă uşă. Era calmă şi foarte palidă.

— Iartă-mă, Delia, iartă-mă !

— Te iert.

Gabriel Sănătescu sărutase o mînă îngheţată.

Cu o zi înainte, Delia primise încă o scrisoare :

Delia, am fost întotdeauna pentru tine glasul de undeva, cel fără chip şi trup.

Îţi vorbea de lîngă tine, ca umbra de la picioare.

Îţi vorbea dinspre cireş, dar la ureche, cum ar vorbi cireşele cînd sunt cercei.

Şi nu m-am arătat. Am stat în umbră.

Tremur, Delia. Mi-e frig. Cîntecul meu amuţeşte. Vreau să ies din mormînt.

Îmi tremură mîna, şi-mi curg lacrimi pe obraz ; aşa înviu.

Sunt învins. Nu mai sunt altceva decît un simplu om care nu poate să moară, nici să trăiască.

Vino, Delia, lîngă cireşul tău din fundul livezii ; vino şi pune-mi mîna pe frunte.

Nu-ți cer mai mult. Mila, nu dragostea.
De mîne sunt cerșetorul care așteaptă în livadă mila mîinii tale.

Eu.

O noapte întreagă Delia se gîndise la cuvîntul pe care i-l spusese Gabriel și la scrisoarea lui Ivănucă.

Și dragostea lui Gabriel începuse cu „muzică", iar la sfîrșitul ei era cuvîntul trivial.

Acum, și Ivănucă o dorea : „Sunt cerșetorul care-așteaptă mila mîinii tale". Acum știa ce-nseamnă „mila mîinii ei". Dragoste !

Ș-abea acum văzu, încă o dată, că nici pe Ivănucă nu-l iubea. Cît timp îi ascultase muzica scrisorilor, iubise, nu pe Ivănucă — nici nu se gîndea la el —, dar chemarea din lumină, chemarea fără chip și trup.

„Numele tău e tînăr ca și tine, izvorul meu și-al căprioarelor.

Numele tău ești tu ; și tu ești pe buzele mele ca un cîntec.

Îl spun și-mi vine să plîng."

Iubise singurele buze în care numele ei fusese numai un cîntec.

Acum, ș-acelea o chemau, cum o chemaseră și buzele lui Gabriel.

Apoi venea pe toate buzele bărbaților cuvîntul spus de Gabriel fetei din Zlataust.

Pluteau în jurul ei toate scrisorile fără de chip și nume, și-o chemau departe, dincolo de zare, unde-ncepe cîntecul fără de oameni, sau tăcerea cîntecelor.

După-amiază, Gabriel plecă la universitate. Delia îl însoți pînă la poartă, blîndă, și-l sărută pe frunte — întîia oară —, urmărindu-i îndelung spinarea aplecată.

Apoi se îmbrăcă, luă un săcușor de pai, în care își ducea la mare portocale, cărți, și mărunțișuri pentru plajă — și plecă în Zlataust.

Titi dormea. Era devreme. Nu-l deșteptă. De la titi nu mai avea puterea să-și ia ultimul rămas-bun. Plecă de lîngă somnul lui, cu ochii închiși.

Îmbrăcă o rochie de altădată, se pieptănă ca şi atunci. Se ducea în livadă să strîngă mîna lui Ivănucă, să-i dezmierde fruntea şi să-i spuie blînd : „Ivănucă, du-te în livada ta. M-ai ascultat cînd eram mici ; ascultă-mă şi acuma ; nu m-am schimbat ; sunt ca şi atunci cînd tu erai Ivănucă-nucă-nucă“ — şi să plece de lîngă el, cum pleca de lîngă toate care nu plecau de lîngă ea.

Amiaza era caldă. Zbîrnîia un zmeu deasupra bisericei Sfîntul Ioan Gură de Aur. Iarba ondula în adierile vîntului, clătinînd ochiuri de soare, umbre de frunzişuri. Sunau în ierburi gîzele mărunte : aceleaşi strune milenare ale cîntecului veşnic.

Venea spre Ivănucă-nucă-nucă ; avea acelaşi suflet cu care-l chemase întîia oară, cînd apăruse de după o scîndură, în locul nucului, c-un Saint-Bernard. Ş-acum chema ceva, şi mai amar decît frunza de nuc...

Lipită de cireş, o umbră neagră o privea.

— Tu ? Ce cauţi aici ?

În locul lui Ivănucă, văzu pe Ralu. Tremura, lipită de trunchiul cireşului. Îi curgeau pe tîmple mari broboane de sudoare. Vorbea în şoaptă, cu buzele decolorate şi cu un dîrdîit al dinţilor greu stăpînit, care-o făcea să bîlbîie.

— Eu... eu sunt „Eu“...

— Tu, Sănătescu !

Ţipătul Deliei izbucni ascuţit ca al spaimelor de noapte.

— Eu, eu, eu — delira Ralu.

Tremura tare. S-auzea în fiecare silabă clănţănitul dinţilor, straniu ca o muşcătură în sunete.

— Nu-i Ivănucă ?

Pumnii lui Ralu se-ncleştară.

— Pentru el ai venit, Delia ? Ah ! Dumnezeu blestemat, cîne...

Căzu de sus în genunchi. Rotulele răsunară de pămînt. Se tîrî în genunchi spre Delia, cu mînile întinse, tremurînd, plîngînd, cu ochii tulburi, cu glasul răguşit şi spart, clătinîndu-şi capul cu o desnădejde de bocitoare.

Nu mai semăna cu Ralu.

— Eu sunt, Delia. Eu te iubesc. Numai eu te iubesc. Îți cer milă în genunchi. Ești a mea...

Vorbea cu ochii aproape închiși, cu obrajii uzi de lacrimi.

— Delia mea, Delia mea, eu te-am nenorocit, Isusul meu, copilul meu, Delia mea, eu te-am făcut fata din Zlataust, eu, nenorocita, ca să rămîi numai a mea, Delia mea...

Se tîra spre Delia — și sufletul Deliei intra cu spaimele nebuniei ca într-o noapte de cimitir, cu un strigoi ieșit din mormînt, care vroia s-o apuce și s-o tragă după el.

Era paralizată de groază. Albise, cu buzele deschise, cu brațele ridicate, cu mînile pornite să acopere ochii. Ca și cum stelele s-ar preface în ciuperci veninoase, în broaște rîioase, în vipere, în gîndaci negri, în paianjeni. „Numele tău ești tu ; și tu ești pe buzele mele ca un cîntec. Îl spun și-mi vine să plîng.“ Oroare ! Cea dintăi chemare înspre dragoste, cea dintăi bătaie de inimă subt cireș — asta era ! Oroare ! Fata lui Gabriel ! Alt Gabriel, și mai sinistru, și mai monstruos. Se cutremura în ea cerul trecutului, azvîrlindu-i ciuperci putrede, rîia broaștelor, veninul viperelor, coaja gîndacilor, umbletul paianjenilor. Iubise în Gabriel chemarea fiicei lui, fără să știe, fără să bănuiască, socotind că e chemarea din lumină.

Înțelegea abea acum repulsia care o îndepărta de Ralu, dîndu-i dorința de-a o chinui. O îngrețoșa mai tare decît împreunarea cînilor pe stradă, iubirea monstrului femeie, Gabriel cu rochie de fată. Și vedea în Gabriel, abea acum, pe Ralu devenit bărbat.

Nu mai știa : fusese femeia tatălui sau a fiicei ? Iubise-n Gabriel sufletul monstrului din fața ei. Toate amintirile se răsturnau ca pietrele Apocalipsului, și de subt ele apăreau viermi de-ntuneric, grași, vîscoși, ca și pasiunea monstrului cu vorbe de delir în care răsuna geamătul celuilalt.

Ralu ! Gabriel !

Gabriel ! Ralu !

Două bătăi de inimă care-mpleteau oroarea celor două nume într-una singură, înnodîndu-i inima în trupul de şarpe cu două capete.

Atunci şi ea era un monstru ?

Ce iubise ? Pe cine iubise ?

O-nconjura o noapte deasă într-un cimitir cu mormintele deschise.

— Delia, fie-ţi milă de mine, spune-mi că eşti tu, nu fata din Zlataust, tu, Delia mea din cireş...

I se-ngroşase straniu glasul, şi-i apăruse în colţurile gurii o spumă albă.

— Delia mea, lasă-mă să-ţi sărut marginea rochiei. Delia, Delia, spune-mi dacă eşti curată, spune-mi, Delia...

O cuprinse cu braţele.

— Ivănucă ! Ivănucă ! Ivănucă !

Ţipase îngrozitor de ascuţit.

— Delia !

— Ivănucă, scapă-mă.

— Vin, Delia, vin.

Şi-n desnădejdea glasului dintre nuci, piciorul şchiopăta.

Ralu se ridică deodată, în salt, cu arma asupra Deliei care se zmuncise din braţele ei ; şi, nebuneşte, cum ai lovi cu un cnut, descărcă şase focuri de-a rîndul, ciuruindu-i trupul.

Toate păsările livezii izbucniră în cer.

Cînii Beilicului începură să latre.

Frîntă din genunchi, coapse şi grumaji, Delia căzu pe iarbă.

Bătul lui Ivănucă, de infirm, lovi năpraznic peste mîna lui Ralu.

Arma căzu, după ce doborîse.

Ralu, c-un ţipăt de durere sfărmat în buze, privi o clipă, fără să mai vadă nimic, şi se prăbuşi la pămînt, îmbrăcată în negru, cu ochii albi, cu spume albe pe gură — ca ieşită în plină zi din cimitir, după cîntecul cocoşilor.

Ivănucă luă capul Deliei pe genunchii lui.

O treziră lacrimile lui, care-i căzeau de sus pe faţa rece, ca din cerul cu lumini scăzute. Parcă intra bunicul

cu o lampă în mînă, încetişor, în odaia în care adormise. Parcă venea cu un pahar cu îngheţată topită ; şi tot pămîntul era o muscă tremurătoare pe buza paharului. O privea şi i se încrucişau ochii.

Dormea ? Visa ?

Murea. Da. Murea...

— Ivănucă, asta vroiam să fac şi eu... nucă-nucă...

Vorbea cu sînge în colţul gurei şi plîngea.

Pleoapele se zbătură ; un spasm de fugă tresălta în trup.

Un horcăit.

Trupul căzu din viaţă.

Se scutura mereu roş, roş, din capul şi din trupul Deliei, pe braţele lui Ivănucă şi pe iarba tînără, cel dintîi şi cel din urmă cireş al livezii din Zlataust.

Şi buzele lui Ivănucă murmurau, ca un cîntec de leagăn, vorbele cu sînge ale Deliei :

— Nucă-nucă, nucă-nucă...

*

Ziarele consacrară ediţii speciale „Senzaţionalei şi misterioasei drame din Zlataust".

Sîngele Deliei vopsi din nou cu roş strada lăsată în urma ei, şi legendara fată.

*

A doua zi sosi pe adresa lui Ralu o scrisoare postumă, care nu figură în ancheta judiciară pentru că doamna Balaşa, după ce o citi, o făcu bucăţi.

Dragă Ralu,

Mă duc dintre voi.

Îţi doresc noroc şi fericire alături de Ivănucă. Încă o dată flutur pentru voi o creangă de salcîm.

Iartă-mă pentru răul făcut familiei tale, fără să vreau.

Sunt obosită. Nimic nu înfloreşte a doua oară.

Delia.

După moartea Deliei, Gabriel Sănătescu nu mai apăru nici la universitate, nici acasă, nici prin Zlataust. Se mută — în mod inexplicabil pentru lume — la un hotel periferic, rău famat, trecîndu-şi vremea închis în odaie, fumînd. De-acolo comunică în scris avocatului care-i administra averea, să dea o importantă sumă de bani tatălui Deliei.

Într-o dimineaţă fu găsit mort în patul *răvăşit,* cu uşa camerei *descuiată.* Ancheta stabili că moartea era datorită unei congestii cerebrale. Parchetul autoriză înmormîntarea. Dar în urma unui denunţ, poliţia descoperi ceasul de aur al defunctului, precum şi un inel cu briliant, la o tînără prostituată, clientă a hotelului.

Interogată subt învinuirea de furt, prostituata se jură cu afurisenie că şi ceasul şi inelul le-a primit ca plată...

CAP. XV

„EU"

DOAMNEI RUXANDA DAMIAN
MANĂSTIREA AGAPIA

Doamnă, Dumnezeu nu există. Am ucis timpul, şi nimeni nu m-a oprit.

Am ucis-o pe Delia. Ştiţi, desigur, din ziare. Peste cîteva zile va începe procesul meu din faţa oamenilor. Nu le-am spus nimic. Îi disprețuiesc. Cei care nu l-au înţeles pe Iuda, n-au dreptul să audă nici-un adevăr. Ei bat cuie în mînile şi picioarele lui Hristos, şi după aceea se închină lui Hristos şi-l urăsc pe Iuda. Nu le-am spus nimic, doamnă. Pămîntul care acoperă trupul Deliei mi-a zvîrlit bulgări în gură. Mi-s fălcile încleştate pe bulgării mormîntului Deliei. Nu mai pot vorbi. Vă scriu dumneavoastră. Sunteţi singura fiinţă faţă de care încerc să mai exist o dată. De cînd am ucis-o pe Delia nu mai exist. Vă trimit, împreună cu această scrisoare, şi carnetul meu de noapte, scris de „Eu". „Eu" nu mai poate scrie : s-a dus după Delia. N-am nici trup, nici umbră. Sunt un strigoi desrămat de cîntecul cocoşilor.

De ce nu m-aţi înţeles, doamnă ?

Ştiu : fiindcă Dumnezeu nu există.

Şi numai dumneavoastră, cea mai curată fiinţă de pe pămîntul negru, m-aţi fi putut înţelege. Dar aveaţi o pisică albă pe genunchi, şi sufletul meu n-a avut loc nici acolo.

Doamnă, veţi auzi lucruri monstruoase. Ascultaţi-le. E datoria dumneavoastră. E pedeapsa dumneavoastră.

Da, doamnă, pentru asta ați venit pe pămînt : să suferiți.

Iată, doamnă, vorbele pe care le scriu pe cer cu focul iadului : Am iubit-o pe Delia. Înțelegeți, doamnă. Am iubit-o cum Iuda l-a iubit pe Isus.Am iubit-o cum nici-un bărbat n-a iubit o femeie. Cînd s-a născut în mine „Eu" cu iubirea pentru Delia, jarul iadului s-a stins, stelele au albit, garoafele s-au uscat. Am luat tot focul lumilor, cel blestemat, din fundul pămîntului, și cel sfînt, din înaltul cerului.

De acum înainte dragostea oamenilor nu va mai avea putere : le-am lăsat un astru stins, coaja, sîmburii, cenușa. Miezul de foc s-a dus în mormîntul Deliei.

Pînă cînd am întîlnit-o, doamnă, am fost un suflet zbuciumat, și atît. Aveam în mine grele moșteniri, se vede. Sunt lucruri tulburi în trecutul cel mai apropiat și cel mai descifrabil al neamului meu. Mătușa mea, Rolanda Sănătescu, s-a sinucis *— n-a fost accident, doamnă —, fără să fi iubit nici-un bărbat, după ce tata s-a căsătorit cu mama. Înțelegeți, doamnă.*

Rolanda Sănătescu s-a înecat în mările din mine. „El" nu-i decît strigoiul ei, dornic de sînge și de viață cum numai strigoii pot fi.

Doamnă, Delia mi-a apărut într-o zi de toamnă, într-o librărie, într-un decor plat și cotidian, printre părinți și copii veniți să cumpere cărți de școală pentru noul an școlar.

Nimic extraordinar : nu, doamnă ?

Am văzut-o de profil : era albă, tînără, copilăroasă, cu nas mic, cu păr brun, cu buze roșii. În jurul nostru mirosea a hîrtie tipărită, a cerneală și a mușama.

Doamnă, de ce-am iubit-o ?

Fulgerul care-a intrat în inima lui Dante, m-a iluminat pe mine într-o librărie, la începutul unui an școlar, alături de-o fetiță banal tînără, banal frumoasă, banal școlăriță. Totul era banal și plat, doamnă, ca pe-o foaie de ziar provincial —, și-n mine erau cerurile lui Michel-Angelo, muzicile lui Wagner, versurile lui Dante.

Înțelegeți, doamnă.

Ea era floare de lumină răsărită-n calea mea odată cu infernul.

Şi viaţa chiar atunci a vrut să-mi ucidă lumina.

O pîndea, doamnă, un liceean, un mic vierme bărbătesc, înghesuindu-se abject în ea, pipăind, cu trupul lui de lipitoare masculă, fiinţa luminii mele.

Şi lumina mea se lăsa pîngărită subt ochii mei.

Se lăsa ?

Nu se lăsa ?

Era copil inocent ?

Era femelă vicleană ?

De-atuncea n-am ştiut, şi pînă astăzi tot nu ştiu.

Iată blestemul meu. Pe cine iubeam ? Pe-o fată cu sînge roş de păcate ? sau pe-o floare albă îmbobocită în muzicele îngerilor ?

De-atunci sufletul meu a început să umble somnambul după lumina mea de lună. Am venit la liceul ei. Am devenit colega ei de bancă. Urechea mea, un an de zile, n-a ascultat decît mişcările şi vorbele ei.

Şi nu aflam nimic. Era aproape de mine, ca o colegă de bancă, şi departe de mine, ca un orizont. Unde era sufletul ei : în bancă ? sau în cine ştie ce abjecţii ?

Atunci, doamnă, a început să trăiască în mine „Eu", strigoiul, aplecîndu-se în fiecare noapte pe foile caietului pe care vi-l trimit, umblînd după sufletul fetei de lîngă mine. Şi nu-l găsea.

Şi-n fiecare noapte auzea cocoşii, şi intra din nou în mormînt, ca să învie iară în noaptea următoare.

De-atuncea, doamnă, nu mai dorm.

Ş-acuma, îngroziţi-vă, doamnă, din nou.

Toate scrisorile anonime, toate denunţurile care-au provocat „Scandalul", au fost scrise de mine, cu mîna mea ; toate, şi cele îndreptate împotriva dumneavoastră.

Am stîrnit cînii turbaţi din oameni, eu, cu lătratul de cîne turbat al nopţilor mele. Pe toţi v-am otrăvit ca să aflu dacă ea, Delia mea, e curată sau murdară.

Şi n-am aflat, doamnă.

Şi ei i-am scris, cu două scrisuri şi cu două glasuri — am multe, doamnă : în mine sunt mulţimi — ; i-am spus cînd Delia, cu glas de înger ; ş-apoi i-am strigat : Fată din Zlataust — scuipînd-o cu toate fîntînile iadului.

Și, doamnă, ascultă, doamnă, era și Delie, și fată din Zlataust.

O iubeam și pe una și pe alta, și nu știam ce iubesc.

Am vrut, oricum, să fie a mea, numai a mea. Toți oamenii lui Dumnezeu, toți — afară de dumneavoastră pentru care pietrele nu există — i-au aruncat pietre, fiindcă așa am vrut eu : să intre pe porțile de aur și de întuneric ale iubirii mele, gonită cu pietre de oamenii drepți, de oamenii lui Dumnezeu și ai dreptății pămîntești.

A intrat. Și nu știu doamnă, cine a intrat : Delia ? sau fata din Zlataust ?

Scrisoarea găsită în geanta ei, la anchetă, tot de mine era scrisă ; eu i-o pusesem în geantă. Și nici acum nu știu : mințeam, o ponegream, sau o dezvăluiam, spunînd adevărul fără să-l știu.

De ce nu s-a apărat, doamnă ? De ce n-a protestat ? De ce n-a explicat ? De ce ? Toate viperile lumii erau semne de întrebare în sufletul și-n nopțile strigoiului meu.

Și dumneavoastră mi-ați dat-o, doamnă, mi-ați dăruit-o cu mînile dumneavoastră. Îngerul a zvîrlit-o în iad. Dumnezeu nu există, doamnă. Suferiți. Și eu sufăr. Am țărînă în gură, și Delia nu mai e nicăieri decît în mine, semn al întrebării în veci nedeslegate, semnul infinitului făcut din trup de viperă.

Ascultați, doamnă. Mai este. N-am trecut încă peste apa neagră.

Îi vegheam somnul în fiecare noapte, din odaia de alături. Trupul ei era sfînt pentru mine : singurul meu Dumnezeu.

Doamnă, ascultați-mă, nimic nu e mai pur, mai ideal suav, decît lumina cînd răsare din Satan.

O respectam, doamnă. Nu îndrăzneam nici să mă gîndesc la trupul ei, lumină pentru mine, nu trup al păcatului. Înțelegeți, doamnă, o iubeam acoperind-o cu lumina cerului, desprinsă de pe orizonturi. Fosneau zările lumii ca maramele peste somnul ei.

Și sufeream : acopeream cu cer pe Delia ? sau pe fata din Zlataust ?

Vroiam să știu, doamnă. Inima mea era o coajă de copac viu, în care-și ascuțeau ghearele pisicile sălbatece.

Am știut înaintea ei — poate — că tatăl meu o iubește. Ascultați, doamnă, am știut. Tatăl meu e o fracțiune din mine. Sunt mai vastă decît el. Tot ce bătea în fracțiunea inimii mele, creierul meu știa.

I-am dat-o. Da, doamnă.

Dintăi am vrut să-i ucid pe-amîndoi. Lîngă dumneavoastră, doamnă, la mănăstirea Agapia, s-a născut acest gînd. Tremurați, doamnă. Da. Eram pe bancă, amîndouă. Dumneavoastră aveați pe genunchi o pisică albă, și eu aveam pe genunchi două capete de morți : al Deliei și al amantului ei. Și nu dumneavoastră, doamnă, m-ați oprit să nu ucid, nu. Gîndul lăsat de morți subt fruntea celor vii — viermele postum —, enigma fără deslegare a acelui gînd, m-a oprit să fac ceea ce făcuse Ivan Karamazov cînd l-a ucis pe tatăl său cu mîinile epileptice ale lui Smerdiakov.

Nu i-am ucis.

Le-am dat voie să se iubească. Totul e permis.

Pe „Eu" din tatăl meu bătrîn l-am lăsat să pîngărească trupul Deliei : am dat sînge strigoiului meu.

Fata din Zlataust ? sau Delia ?

Doamnă, într-o zi, înainte de-a o sacrifica tatălui meu, am văzut-o la ea în Zlataust, în fundul livezii, pe crengile unui cireș. Era pe crengile cu fructe roșii, fecioară între fecioare, albă, curată, fata luminii și-a cireșului : poveste. Și mîna ei, doamnă, de-acolo mi-a zvîrlit cireșe — mie ! —. Cînta lumina și cădeau în jurul meu, cu rouă, roșelile cele dintăi ale zorilor lumii. Delia !

Și în noaptea aceleiași zile, doamnă, mi-am îmbrăcat strigoiul în haine bărbătești, l-am trimis în cimitirul bisericei Sfîntul Ioan Gură de Aur, punîndu-l să stea la pîndă între cireșele luminii și mormintele cu viermi.

Şi am văzut, doamnă, pe un bărbat intrînd la miezul nopţii în casa luminii mele cosînzene —, şi am fugit din nou cu umbrele în noaptea mea.

Cine era amanta tatălui meu : Delia ? sau fata din Zlataust ?

Înţelegeţi, doamnă.

I-am descoperit trecutul. Avusese un prieten în copilărie. Am devenit prietena lui umilă, cerşindu-i adevărul : Delia ? sau fata din Zlataust ?

Şi acela era mut. Ştia ? sau nu ştia nici el ? O iubea şi el ? Pe cine ? Pe Delia ? Sau pe fata din Zlataust ?

Se apropia, doamnă, ultimul cîntec al cocoşilor. Strigoiul meu întindea spre viaţă mîinile atît de tare, că m-a tîrît după el.

Am ucis-o. M-am prosternat în faţa ei, cerşindu-i dragostea, mila, adevărul. Şi ea tăcea, doamnă, chemînd într-ajutor pe altul, uitîndu-se cu scîrbă la viermele de la picioarele ei.

Am ucis-o, doamnă. I-am văzut sîngele roş năvălind din ea. Sîngele cui ? Al Deliei ? sau al fetei din Zlataust ?

Dar sîngele, doamnă, e roşu ca cireşele de mai, e roşu ca şi jarul iadului : e roşu.

Şi adevărul e roşu, ca şi sîngele.

Care-i adevărul ?

S-a sfîrşit, doamnă. Lumina mea, cîntecul meu, Isusul meu, cireşul meu, Delia mea, fata mea din Zlataust, e în mormînt. Pămîntul o acopere. Am ucis viaţa, am ucis lumina, am ucis timpul.

Nimic nu mai trece, nimic nu se mai mişcă, nimic nu mai curge.

Totul stă în mine.

Unde-i Delia ?

Am bulgări de pămînt în gură. Şi geamătul meu e ca un vierme acoperit de munţi.

Dumnezeu nu există.

Peste cîteva zile începe procesul meu din faţa oamenilor. Tăcerea mea le-ajunge. Nu merită mai mult turma luminii.

Faceți, doamnă, ce credeți. Pe mine nu mă mai interesează nimic. Totul mi-e complect indiferent. Această spovedanie nu e făcută pentru respectul dreptății pămînteşti, ci pentru singura ființă în fața căreia „Eu" a mai putut trăi o dată, după cîntecul cocoşilor. Ați văzut fumul strigoiului meu.

Raluca Sănătescu.

P. S. *Citiți şi caietul lui „Eu". Veți vedea, citindu-l, că Dumnezeu nu există.*

CAP. XVI

JUSTIȚIA

Raluca Sănătescu petrecuse într-un sanatoriu cele două luni de închisoare preventivă, necesare instrucției; aceasta, după avizul unanim al psihiatrilor, care recomandaseră liniște deplină spre a evita internarea într-un azil de nebuni.

Ralu căzuse într-o apatie totală. Nu mai avea puterea nici să-și ridice pleoapele. O hrăneau artificial, alte mîni ocupîndu-se de îngrijirile necesare trupului indiferent la toate.

După crimă, fusese ridicată din livadă în stare de leșin și transportată de o ambulanță sanitară. Cînd se deșteptase, la spital, întrebase pe primul-procuror care veghea, cu judecătorul de instrucție și grefierul, la căpătîiul ei :

— A murit ?

— Cine, domnișoară ? — o întrebase, cu abilitatea blîndeții, procurorul, experimentat, vrînd s-o „aducă" pe calea mărturisirilor.

— Eu am ucis-o, cu voință și conștiință.

Grefierul înregistrase cu viteză.

De-atunci, Ralu tăcuse mereu. Plecase dintre oameni, lăsîndu-le o păpușă de ceară, cu ochi, urechi și buze mute.

Mandatele de arestare preventivă i se confirmaseră la sanatoriu.

După două luni de instrucție — urmărită atent de presa întregii țări —, judecătorul redactase ordonanța definitivă — intenționa s-o tipărească în volum, prezen-

tînd-o Academiei Române sau altei societăți de binefacere —, punînd totodată în libertate, pînă la judecarea procesului, pe acuzata mută.

Ralu fusese transportată acasă.

Tema acuzării era complexă. Judecătorul de instrucție, autor de piese de teatru în cinci acte, procedase metodic, respectînd canoanele creațiunii literare, precum și cerințele stilului dramatic.

Începuse biografic, făcînd o dezvoltare paralelă a vieții victimei și a vieții acuzatei. Fata din Zlataust alături de descendenta Crăeștilor și a Sănăteștilor.

Cultul eclectismului judiciar și al obiectivității după cum se vede.

Și, în sfîrșit, după ce „trasase" linia de hotar, începu săpăturile adînci. Și făcuse o descoperire senzațională, care lega printr-un „fir luminos" „scandalul" cu „misterul dramei din Zlataust". Judecătorul de instrucție aflase identitatea „Lupului" din celebra scrisoare găsită în geanta elevei Enăchescu, pe vremuri.

Iată cum : Firește, ancheta, în ce privește pe acuzată, se oprise la corpul delict, revolverul cu șase gloanțe trase, aruncat pe iarbă în apropierea locului crimei.

În schimb, ancheta intrase în casa victimei ; și-acolo descoperise scrisorile adresate „Domnișoarei Delia Enăchescu".

— Autorul acestor scrisori e un literat *de ăia* — afirmase după prima lectură judecătorul de instrucție, literat și el, dar adversar al modernismului, al „cubismului" cum spunea el, de cîte ori întîlnea un stil ceva mai greu de descifrat decît al pieselor lui de teatru.

Personagiile acéstor piese vorbeau „frumos", „literar", dar „ca oamenii", nu „ca ăia".

Cine era literat „de ăia" prin Zlataust ?

Descoperise îndată cartea lui Petru Șchiopul, pseudonimul literar al doctorandului Petru Florian, vecin al casei crimei ; cartea era dedicată Deliei, adică victimei.

Cine fusese găsit lîngă victimă, ținîndu-i capul pe genunchi, plîngînd asupra ei ? Petru Florian, care era literat și care mai era și logodnicul acuzatei, după spusele tuturor studenților.

În sfîrșit, deputatul de Dolj, Gore Iliescu-Răcaru, după ce recapitulase — cu copierul privat în mînă — „Scandalul" anchetat de el, depusese în copie și faimoasa scrisoare cu „vacile cu catalog", cu apologia nudului, cu societatea „lupilor", iscălită : „Lupul tău".

Scrisoare oarecum injurioasă, dar tot cu stil literar, stil „cubist".

Quid ?

Totul se concentriza în ființa singurului scriitor zlataustean, vecin al victimei și logodnic al acuzatei.

O scrisoare, mai ales, aduse argumentul suprem identificării :

Delia, eu sunt întîia dimineață pe care au privit-o ochii tăi deschiși în leagăn.

Îți mai aduci aminte de mine ? Eram cu zorii și cu rîndunelele deasupra leagănului tău.

Așa am rămas.

Eu.

Cine putea să fi privit ochii deschiși ai victimei, cînd era în leagăn, decît bunicul, bunica, mama, tatăl sau doica ei ?

Bunic, bunică, mamă n-avea : muriseră.

Rămîneau tatăl și doica. Dar nici-unul dintre aceștia nu i-ar fi putut scrie o astfel de scrisoare.

Argumentare prin eliminare progresivă.

Quid ?

Prietenul și vecinul ei, Petru Florin, care era cu cîțiva ani mai mare decît victima.

Este ?

Este.

Dar vecinul are și „stil cubist" ; deci exprimă această amintire cam „trăsnit".

Quod erat demonstrandum.

Expertizele grafice erau, firește, contradictorii. Unii grafologi pretindeau că ar fi asemănări între scrisul celebrei scrisori cu „lupii" găsită în geanta elevei și expediată de Ministerul Instrucțiunii împreună cu dosarul anchetei „scandalului", și scrisul celor găsite la domi-

ciliul victimei, cu semnătura „Eu". Alți grafologi demonstrau că scrisul nu e al aceleiași persoane.

Deasemeni, între scrisul doctorandului Florin și scrisul enigmaticelor misive, unii experți afirmau categoric existența similitudinilor, iar alții, tot atît de categoric, tăgăduiau orice înrudire grafică.

Văzînd lupta grafologilor, porniți pe ambiții personale, judecătorul strînsese „șurubul logicei de fier", pentru descoperirea „adevărului adevărat".

Făcu deci biografia „terțului penal" : a doctorandului Petru Florian. Degenerat de mic, precoce, pasionat de lecturi. Nu i se cunoșteau prieteni. Trăise oarecum clandestin. Capitolul prieteniei cu vecina din Zlataust era un mister — martorii nu știau nimic —, dar un mister limpezibil prin logică.

Degenerații dau procentul cel mai mare de anomalii sexuale. Axiomă. Băiatul rahitic era un degenerat. Cum putea fi explicată altfel prietenia unui șchiop pentru o fată tînără și frumoasă, decît prin atracția sexuală. Așadar, în ce-l privește pe băiat, atracția sexuală evidența cauza unicei lui prietenii cu o fată de alt nivel intelectual.

Dar în ce-o privește pe fată ? *Viciul.* „Fata din Zlataust" nu devenise așa ceva în școală ; se născuse cu germenul răului în ea. Deci, șchiopul cu sînge aprins — ca toți infirmii — exercita asupra ei atracția viciului, a putregaiului.

Numai astfel putea fi explicată prietenia dintre un infirm și o fată frumoasă.

Dar de ce nu-și iscălea scrisorile ? Și de ce pronumele orgolios „Eu" ? Ca și cum, în toată lumea, unul singur era „Eu".

Foarte simplu. Pasiunea perversă a anonimatului, a întunericului ; megalomanie cu mască.

Își iscălise prima carte, studiul asupra lui Eminescu ? Nu. Pseudonim : Petru Șchiopul. O carte de mare succes, neiscălită !

Judecătorul de instrucție își tipărise întîia piesă cu numele întreg, cu titlurile toate, cu fotografia cu decorații și cu titlurile viitoarelor opere proiectate.

Aşadar, pasiunea clandestinităţii : pasiune caracteristică marilor ipocriţi, marilor vicioşi. Dar alt amănunt întărea şi mai puternic această argumentare. Cu cine se căsătorise faimoasa fată din Zlataust ? Cu un om bătrîn, faţă de vrîsta ei. Avea deci viciul bătrînilor, al cărnii fezandate — ceea ce pecetluia interpretarea dată de judecătorul instructor aşa-zisei ei prietenii cu infirmul.

Dar ce urmărea infirmul, logodindu-se cu Raluca Sănătescu ? Să se răzbune pe fata celui care-i furase „amanta", şi totodată zestrea imensă, banii de care au imperioasă nevoie vicioşii ca să-şi îndestuleze poftele.

Aşa.

Este ?

Este.

După aceasta, judecătorul fumase o havană, băuse o cafea neagră cu dulceaţă de vişini, oferind şi grefierului un şpriţ.

Îndoiala expertizelor grafice era nimicită de picioarele masive ale logicei cu copite de fier. Chemat la cabinetul de instrucţie, Petru Florin făcuse o impresie detestabilă şi grefierului, şi judecătorului. Părea un detracat. Tăgăduia, natural, toate învinuirile, dar moale, distrat, apatic, indiferent — ca un fel de „cinism pasiv".

Judecătorul, ştiind că are de-aface cu un literat, îl interogase „literar" :

— Îi arăt eu unde iernează racii... stilului ! — spusese judecătorul, înainte de interogator, către procuror.

Şi avu marea satisfacţie de-a constata „tîmpenia totală" a literaţilor la interogator.

Ce stil ? Ce cubism ?

Astea le fabricau acasă, scremîndu-se. La interogator, faimosul stilist şedea blînd ca un miel la abator, spunînd cînd „da", cînd „nu", răspunzînd la marşul triumfal al argumentelor justiţiei preliminare, c-o înclinare resemnată a capului, cu o privire în pămînt, ş-apoi cu nişte lacrimi şterse pe furiş.

— Uite, dragă, stiliştii ! Iaca, citeşte ! — exclamase, după interogator şi după ce pornise pasul şchiopului din cabinet, judecătorul către procuror, arătîndu-i foaia interogatorului, bogată în întrebări cu stil ales, săracă în

răspunsuri, mai mult monosilabice acele care apăreau ca o bătaie de inimă în cerneala violetă.

Ivănucă deveni celebru — tot în roș — pe mormîntul Deliei.

Argumentarea judecătorului de instrucție, dezvăluise un mister : al șchiopului. Abea acuma începeau să înțeleagă adversarii tînărului autor al studiului la modă asupra lui Eminescu, rațiunea „meschinizării" figurei marelui poet. Înțelegeau acum viziunea idilei „Veronica Micle—Eminescu" din pomenita carte. Țipaseră ș-atunci că profanează „două stele", dar mai în surdină, fiindcă și autorul profanării devenea o stea, și, oricum, nu e prudent să ataci stelele care răsar. Acum, însă, înțelegeau că fiecare vede în alții ce e în el. Așadar, autorul studiului, în loc să ție în el, ascunse, gunoaiele sexuale, le aruncase în Veronica Micle și în Eminescu.

Petru Șchiopul devenea un alt Rasputin, dublat de un marchiz de Sade, triplat de un Machiavel etc...

Judecătorul jubila. Descoperirile lui alimentau întreaga presă a țării : se simțea ca Lupoaica de la Roma, cea cu Romulus și Remus atîrnați de țîțele bronzului ei latin.

Logica. Trăiască logica Gintei Latine, victorioasă peste putregaiul slav, rusesc, sovietic. Pe-acolo îl situase el pe autorul stilului cubist din zlataustul fetei epocale.

Sinuciderea lui Petru Șchiopul subscrisese cu cerneală roșie interpretarea ordonanței definitive.

Raluca Sănătescu, vinovată de omor cu precugetare și pîndire — asasinat : Art. 226 C. P. — în fața legii, răzbunase onoarea tatălui ei, ofensa adusă dragostei ei, spălînd cu sînge pata de pe numele tatălui ei și al ei.

Diagnostic : crimă pasională.

Pronostic : achitare cu unanimitate.

Atmosferă în oraș : favorabilă. Acuzata își pierduse de două ori logodnicul — prin trădare și prin moarte — era orfană de tată și, pe de-asupra, cu nervii zdruncinați pe toată viața.

Atmosferă la Palatul Justiției : luptă între magistrați pentru prezidarea marelui banchet penal al dezbaterilor. Iar la barou, rivalitate între avocați, de la baia de sînge și onorarii a „șlagărului" Curții cu Juri.

Presa : presă. Acest subiect era un fel de „unchi din America".

Teatrul Național își amînase deschiderea stagiunii, care coincida cu procesul dramei din Zlataust, neîndrăznind să-și înceapă anul cu o sală goală. Căci pentru piesa de la juri, toate biletele erau reținute.

Plenadă.

În tot timpul dezbaterilor, ochii Ralucăi Sănătescu nu se ridicaseră din podea. Ședea în boxa penală a Curței cu Juri, pe banca acuzării, cu doi jandarmi la spate. O îmbrăcase mama ei în mare doliu, cu voal negru peste față.

Delaolaltă văduvă și orfană.

— Vă numiți ?

— Raluca Sănătescu.

Vorbea în șoaptă. Președintele nu insistase. Singur întreba, singur își răspundea — într-o tăcere de mausoleu.

Multe femei plîngeau preliminar.

Sala era plină. Deși afară ploua, ca după vacanță, în sală era o căldură de iulie, o arșiță zoologică de mulțime aglomerată, cu miros tare de parfumuri, de colonii, de pudră și de sudoare colectivă.

Nimeni nu ascultă lectura actului de acuzare : veniseră să vadă piesa, nu să asculte textul citit de un dascăl judiciar.

Cortina încă nu se ridicase.

Cît timp ținu lectura actului de acuzare, apărură murmurele mulțimii nerăbdătoare și clopoțelul prezidențial al turmei.

— ...Veți auzi acum și dovezile.

Începu pomelnicul martorilor.

Apăreau pe rînd numele din cancelaria liceului scandalului.

— Ruxanda Damian... Ruxanda Damian... Nu răspunde.

— Țț ! făcu președintele, care se temea de amînare din cauza soției sale, prezentă la proces, și acasă cel mai

aprig procuror al celui care prezida dezbaterile publice, fiind însă prezidat în cele private.

— Elvira Gavrilaș.

— Prezent.

— Margareta Enășoiu.

— Prezent.

— Domnul deputat Goe Iliescu Răcoare.

— Gore, domnule, ce spui acolo ! Răcaru, nu Răcoare ; unde ți-s ochii ?

— Goe am spus, domnule președinte. Așa scrie la mine. Răcoa... Răcaru, dacă n-am ochelarii !

Apoi veneau servitorii casei Craiu, Anisia Nikitova, foaste eleve de-ale liceului de fete, studenți, profesori, ziariști, polițai, măturători, popa din Zlataust, dascălul ; judecătorul de instrucție răsturnase orașul ca pe o ladă de gunoi a „adevărului adevărat".

— Ce are de spus domnul procuror general în privința martorei Ruxanda Damian care e lipsă la apelul nominal ?

— Renunț, domnule președinte. De-altfel, martora a fost și ea oarecum implicată în scandalul școlar care-a precedat drama. Astfel că mărturia ei ar fi recuzabilă.

— Apărarea ?

— Ne unim cu judicioasele concluziuni ale onoratului și mult apreciatului reprezentant al parchetului. Ne judecăm și fără martori — adăugară glasuri din banca apărării.

— Răbdare, domnilor — protestă președintele.

— Domnule președinte, vă respectăm și ne respectăm și pe noi. Nu e nevoie să ne amintiți crezul...

— A și-nceput să pledeze — observă cineva din mulțime.

— Dacă-i avocat ! Ăștia și prin somn pledează.

Președintele nu era mulțumit. Dorea o dezbatere corectă ca o redingotă încheiată.

Clopotelul exprimă nervi.

— Domnule președinte...

— Cine-i ăsta ? întrebă un glas.

— Dumneata ce dorești ? vorbi președintele, încruntat și răstit.

— Sunt... parte civilă...

— Cine-i ? Cine-i ?

— Aa ! Tată-său. Ia să-l văd.

Mulţimea murmura, se mişca, ondula, întinzînd gîtul de girafă cu ochi de şarpe al curiozităţii gregare.

Înghesuit pe banca părţii civile, Alexandru Enăchescu se ridicase, ştergîndu-şi fruntea năduşită cu o batistă de doliu.

— Domnule preşedinte, aş dori, cu voia dumneavoastră, să pun o întrebare prealabilă venerabilului reprezentant al părţii civile. Deşi uzanţa...

Glăsuia un avocat de la Bucureşti, cu monoclu şi floare la butonieră. Vorbea, privind femeile din sală, dînd impresia că-şi culege vorbele din buzele lor aprobative.

— Pune, domnule avocat, întrebarea — consimţi cu lehamete preşedintele, într-atît îi amintea limbuţia avocatului gura nevestii, pe care numai în dezbateri o uita.

— Vă numiţi Alexandru Enăchescu, dacă nu mă înşel ?

— Da, e numele meu.

— *Fost* avocat ?

— Da.

Titi era îmbrăcat cu o redingotă neagră de moda veche, în care trupul părea şi mai slab.

— În ce calitate vă constituiţi parte civilă ?

Vru să răspundă că e „titi", dar năvăliră lacrimile pe care şi le acoperi cu batista de doliu.

— Pezevenchi ! — murmură un glas.

— Are mai multe condamnări — informă alt glas.

— Doctor în escrocherie. Cum îi turcul şi pistolul !

Avocatul interpelator urmă :

— I-adevărat că după moartea fiicei dumneavoastră aţi acceptat o sumă de bani de la defunctul Gabriel Sănătescu ?

— ...

— Adevărat este că acea sumă nu avea alt caracter decît acela de despăgubiri civile date şi acceptate ca atare, în mod amiabil ?

— ...

— Atunci ce pretenţii mai aveţi, odată ce aţi făcut tranzacţia ?

— ...

— Poate vreți să-i ridicați un monument în fața casei ?

— Domnule avocat, interzic glumele — interveni președintele.

Alexandru Enăchescu fu constrîns de cei din jurul lui să-și ia locul pe bancă. Își rezemă fruntea în palme, și nu mai auzi nimic.

Începu audierea martorilor.

Mignona Margareta Enășoiu făcu furori printre bărbați. Evoluase mult de cînd plecase la București. Avea o vulpe argintie la gît, ciorapi aduși din Franța în valiza ei de marochin dimpreună cu accentul franțuzesc. Roșeață „Guerlain" pe obraji, ceea ce o dispensa să mai roșească permanent într-o astfel de afacere ; spunea : „scandal", pronunțîndu-l pe „an" ca un „en" francez, lung, nazal, cu ochii miopi și guriță în drăgălaș as de cupă, tot -marca „Guerlain", pronunțînd de astă dată pe „ain" final ca pe un „en" : „Guerlain" cum se pronunță „Verlaine".

Mama Moașă, dădu o notă de trombon dezbaterii. Jovială, învăluind scabrosul în pitoresc științific, strecurînd și cîte-o glumă. Avu succes de „galerie".

Apoi Vipera-cu-Fîs.

— Moartea fără coasă — insinuă un glas de foastă elevă, la apariția ei.

Rea. Acră. Vindicativă.

D. D. S. B. energică, masivă — tot domnișoară —, plimbă în dezbatere ființa și oratoria ei cu salivă, ca o stropitoare municipală trimisă să curățe Zlataustul epocii.

Popanacă, suav ca o maică, bărbos ca un văduvoi — tocmai fiindcă nu mai era de cînd îl ținea din scurt cucoana preoteasă —, povesti cu buze roșii fapte roșii, plecînd gene negre peste amintiri roșii.

Și, în sfîrșit, deputatul Gore Iliescu-Răcaru. Mignona Margareta nu-l mai văzuse de un an : evoluaseră amîndoi, paralel, în învățămîntul vieții.

Domnul deputat făcu un discurs, rezumînd „scandalul", adică „sintetizîndu-l" — aşa spunea — ; de fapt, sinteza era o enciclopedie a „scandalului", urmată de incursiuni sociologice, de comentarii pedagogice, morale, civice şi de profeţii. Citi faimoasa scrisoare a „Lupului". Risete la pasajul „vacile cu catalog".

Peroră ca de la tribuna parlamentului, spunînd că vorbeşte Justiţiei dintr-un amvon. Era deprins cu această expresie bisericească, de cînd făcuse propagandă electorală, vorbind „fraţilor" din automobilul prefecturei.

Depoziţia aceasta ţinu două ore jumătate, după care preşedintele suspendă dezbaterea pe a doua zi.

— Frate dragă, cum o cheamă pe acuzată ? Delia Enăchescu ? — întrebase un jurat somnoros.

— Taci, frate, că te faci de rîs ! Aceia-i *victima*. Acuzata-i Raluca Sănătescu.

— Aha ! Pricep. Da' pe asta pentru ce-o dat-o în judecată ?

— Ei, aşa, de formă.. A ucis, frate !

— Şi ce ? N-a făcut bine ?

— Lasă, dragă. Ţine-ţi gura. Eşti jurat.

— Ba nu, c-are să-mi fie ruşine ! Arde-le-ar focul de cătele !

Cîteva doamne se adunaseră în jurul avocaţilor apărării, care răsfoiau unul dintre dosare.

— Ia s-o văd — vorbi tare unul dintre avocaţi, aplecîndu-se peste umărul celorlalţi.

— Ce-i ? Ce vrea să vadă ? — întrebară glasuri subţiri

— Fotografia victimei, doamnele mele.

— Fata din Zlataust ? Ei !

— S-o vedem şi noi.

Avocatul care ţinea dosarul, îl înălţă deasupra capetelor, ca pe-o Evanghelie. Şi apăru gol, pe masa autopsiei, trupul ciuruit de gloanţe al Deliei.

— Asta-i !?

— Ţţ-ţţ-ţţ ! Pentru asta atîta lume adunată ! Ce, — i Greta Garbo ?

— Doamne, că proşti sunt bărbaţii ! — exclamă un glas sincer.

— Vă mulţumesc, doamnă — răspunse, înclinîndu-se, avocatul cu dosarul.

— Cu excepţia celor prezenţi — se alintă aceeaşi doamnă, aprinzînd cu pieptul şi cu ochii ei nările virile ale jignitului.

Apoi sala se goli treptat.

Şi comisarul Băluţă Selion — zis Groasa —, cel care-o văzuse într-o amiază de vară pe fata din Zlataust în „bîrlogul ei", luă dosarul în mînă, privi trupul moartei, dădu dosarul grefierului, şi ca şi atunci, după ce privise tăierea unei gîşte la poarta casei din Zlataust, scuipă şi plecă.

În acea seară, regăsindu-se evoluaţi — el deputat de Dolj şi ea „Guerlain" —, după un an, Gore Iliescu-Răcaru şi Margareta Enăşoiu mîncară împreună, cu icre negre şi şampanie, văzură un film sonor, *Zwei Herzen in* $^3/_4$ *Takt*, ş-apoi, fiindcă oraşul era mic şi gurile rele, în loc să fredoneze tactul filmului la un hotel, făcură o plimbare cu automobil închis, printre amintirile anchetei de la şcoală.

— Ah, trecutul ! — oftă la întoarcere „Gorică", cu ochii la taxatorul automat.

— *Partir c'est mourir un peu* — răspunseră cu duioşie buzele „Guerlain".

În aceeaşi noapte, în odaia cu perdelele lăsate a unei crîsme, cinci sticle de vin ţineau tovărăşie unui om cu redingotă neagră.

Fuma şi bea.

Cum îl descoperiră lăutarii ?

Cîntecul intră încet, ca un prohod :

„Suie-o scară pîn'la cer
Zumbalai, zumbalai, meştere,
Şi ia cheia raiului
Zumbalai, zumbalai, meştere,
Şi dă drumul dorului,

Zumbalai, zumbalai, meştere,
Pe faţa pămîntului,
Zumbalai, zumbalai, meştere".

Cinci sticle cu vin, trei lăutari, cîteva lacrimi şi un titi prea bătrîn ca să întindă mîna înspre cheia raiului — cu ţavă neagră — dintr-un buzunar cîrpit de multe ori de mîna Deliei.

Opinia publică găsea inutilă audierea mulţimii de martori încă neascultaţi.

Juraţii achitaseră pe acuzată, după întâia zi de dezbatere.

Edificată asupra victimei, opinia publică socotea gestul omucid şi util şi lăudabil. Sîngele spălase o ruşine, un scandal public. Raluca Sănătescu scăpase oraşul de un monstru care ameninţa — ca şi balaurul din legenda Sfîntului Gheorghe — întregul tineret.

Îi erau recunoscătoare mamele, ca mame, şi soţiile, ca femei. Şi cum juraţii erau fiii mamelor şi soţii soţiilor, nu mai aduceau acasă un verdict conceput în timpul dezbaterilor, ci aduceau de-acasă un ordin imperativ : achitarea cu unanimitate.

Se pregăteau aplauze pentru verdict, pentru acuzată şi pentru Justiţie.

Din prima seară, doamna Balaşa primi felicitări pentru descendenta neamului crăiesc.

— Sîngele apă nu se face — se spunea.

Doamna Balaşa era demnă, cu obrajii fardaţi *„ocre"* şi cu inima de bronz, ca şi cum n-ar fi născut o simplă fată de muritor, ci însăşi statuia Justiţiei.

CAP. XVII

O MAICĂ ŞI UN NUME

— Declar şedinţa deschisă. Să se introducă martorul...

Magistraţii, juraţii, avocaţii şi publicul erau odihniţi, după o noapte de somn.

În prima şedinţă martorii făcuseră mai ales biografia fetei din Zlataust ; acum venise rîndul acuzatei, care şedea între baionete, îmbrăcată în mare doliu. Aceeaşi atitudine de statuie de marmură neagră, aşezată pe un mormînt, cu ochii închişi, fruntea plecată, gura mută, mînile încrucişate pe genunchi.

Colegele de liceu şi de universitate ale acuzatei parcă veneau din ninsoare, scuturînd în dezbatere omăt alb şi proaspăt. Martorii erau unanimi în privinţa acuzatei. Inteligenţă excepţională, cultură vastă, moralitate exemplară — şi mai presus de toate, o inimă, ca nici-una alta, sensibilă la nedreptăţi. Greva determinată de premianta premiantelor şcolii, fiindcă o elevă — care nu-i era măcar prietenă — căpătase o notă nemeritată, îndreptase ochii tuturor spectatorilor asupra acuzatei în mare doliu. O *vedeau*. Bătea dinspre ea, spre sală, vîntul purificator al elanurilor generoase, al marilor fapte.

Doamna Balaşa avea, în fotoliul ei privilegiat, o nobletă de ctitoriţă zugrăvită pe-o biserică veche. Nu asista la un proces al neamului ei, ci, dimpotrivă, la o apoteoză a boierilor moldoveni. Niciodată nu-i fusese Ralu mai aproape, mai scumpă, mai a ei. Întîia oară în viaţă, nu regreta unica maternitate care-i subţiase şi mai tare talia morală.

Apoi, spectatorii dezbaterii aflară cavalerismul lui Ralu faţă de fata din Zlataust. Cum se socotise ea singură culpabilă, pentru că atribuise camaradei ei, pe nedrept, proprietatea unei cărţi de „istorie franceză", citită subt bancă în timpul lecţiei. Acest neînsemnat nea-

devăr, fără nici-o consecință pentru eleva Enăchescu, și-l răscumpărase, apărînd-o împotriva evidenței și a tuturor celor care reprezentau adevărul adevărat, deschizîndu-i brațele prieteniei și porțile casei Craiu, tocmai în clipa eliminării din toate școlile, pentru purtări desfrînate.

Haina de mare doliu a acuzatei ascundea o marmură albă care lumina dezbaterea.

Apoi supremația universitară, cucerită prin merite, nu prin nume; modestia unică a acestei fete bogate care se îmbrăca simplu, mergea pe jos și cu tramvaiul, deși altele, în locul ei, nu s-ar fi dat jos din trăsură și automobil. Nu se farda, nu se pudra, nu se parfuma: nimic frivol, sau pur și simplu femeiesc în viața ei de sfîntă.

Prototipul femeii de altădată: așa apărea Ralu în ochii tuturor părinților din sală.

Apoi „nobila semnificație" a logodnei ei cu un infirm. Și în dragoste ea vedea „caritatea", nu pasiunea josnică.

Avocații întorceau capetele și o priveau cu un fel de evlavie profesională: rareori întîlniseră client penal care să le ofere astfel de pledoarii și astfel de onorarii.

Un sentiment de admirație și gratitudine generală înfrățea băncile potrivnice, ale acuzării și apărării, contopindu-le într-o melodramatică dorință de-a aclama pe acuzata care ridica prestigiul omului tocmai de pe banca acuzării.

Era în sală fiorul acela care stăpînește mulțimile cînd sună goarnele unei defilări de 10 Mai. Toți deveneau mai buni, mai darnici, mai generoși, mai idealiști, plutind deasupra egoismului individual.

Jurații ar fi dorit să se isprăvească procesul pe acest acord de orgă. Să plece cu impresia intactă. Parcă priveau la malul mării un răsărit de lună. Cuvîntul „sublim", fără să fie spus, apărea în expresia feței juraților. Ședeau pe scaune în extaz, ca niște broaște hipnotizate.

Președintele, înțelegînd solemnitatea momentului, suspendă ședința pe cinci minute, dînd răgaz celor cuprinși de sentimentul sublimului să se reculeagă într-un șprit, cu o țigară.

Formula „sîngele apă nu se face", circula din nou în sală și pe coridoare.

Avocaţii regretau că nu-i acolo un scriitor care să se „inspire din realitate".

— Ce-are a face, domnule, imaginaţia cu viaţa ! Asta-i, domnule, artă, să prinzi viaţa în instantaneu. Dă-mi asta într-un roman, şi-ţi zic bravo. Nu elucubraţii cu nevropaţi şi preţioşi care-şi contemplă buricul în oglindă. Auzi, Proust ! Vax !

— Dragă, interveni un alt avocat ; noi trăim romane pe care nici-un scriitor nu le-a scris. Noi trăim în culisele dramelor ; ei le văd din sală. Aud ?

„Anisia de la poarta copilăriei" apăru şi ea în proces, dar cu broboadă neagră şi cu lacrimi care o împiedecară, întîia oară în viaţa ei, să vorbească la un „proces".

Renunţară la acest martor inutil, de vreme ce nu cunoştea decît antecedentele victimei ; şi nimeni, după biografia acuzatei, nu mai avea lipsa de tact să mai insiste asupra fetei din Zlataust.

— Domnul procuror general are cuvîntul.

Procurorul era galben.

Îşi începea întotdeauna rechizitoriile cu formula : „Ştiu, domnilor, vinovatul e cel care doarme somnul veşniciei sub ţărna mormîntului, lăsată pe veci asupra lui de mîna acuzatului ; ştiu, domnilor, vina e numai a mortului, care nu se mai poate apăra ; ştiu, domnilor, acuzatul e o victimă a vieţii, a oamenilor şi a Justiţiei. Da, domnilor, aşa vor cuvînta distinşii fruntaşi ai baroului de pe banca apărării, căutînd să înduplece inimile dumneavoastrtă de oameni. Dar eu, domnilor, în acest pretoriu, reprezint Justiţia. Şi Justiţia îmi cere să apăr cu spada mormîntul celui care nu se mai poate apăra. Aşadar..."

De data aceasta formula era inoperantă. Şi procurorul, fără de această formulă, era ca un popă tuns şi ras, pus în faţa oglinzii.

Începu deci cu o formulă tranzacţională :

— Ştiu, domnilor, acuzata este o fiinţă excepţională din toate punctele de vedere ; ştiu, domnilor, că acuzata de astăzi merită consideraţiunea noastră. Dar fapta rămîne faptă, şi crima cere pedeapsă mai presus de persoana făptuitorului. Crima e un copil.

— Din flori ?

— Vă rog, domnilor avocaţi, respectaţi...

Mîna preşedintelui arătă ceva nelămurit.

— ...Nu voi căuta, domnilor juraţi, să spăl cu mîinile mele de reprezentant al Justiţiei, reputaţia victimei.

— Ce mîni ! Trebuie spălătorie chimică.

— Vă rog ! Continuaţi, domnule procuror.

— ...Dar nimeni n-are dreptul să-şi facă dreptate singur, într-o societate civilizată. Civilizaţia a luat cuţitul din mîna omului, şi-acel cuţit orb şi pătimaş a devenit spada Justiţiei...

— ...legată la ochi.

— Domnilor !

— ...Crima pasională...

Nu-l mai urmărea nimeni.

Parcă mergea pe bicicletă într-o catedrală, înainte de-a se fi stins acordurile orgei.

— ...Datoria îmi impune să vă cer un verdict de condamnare...

Nenorocitul ştia că logodnica lui e în sală. Înghiţi şi adăugă :

— Totuşi, domnilor, fie-mi îngăduit, pentru întîia oară în cariera mea de magistrat, s-ascult şi glasul inimei slabe, şi să vă spun : Legea vă cere condamnarea. Domniile voastre ascultaţi ce spune legea, şi faceţi ce vă porunceşte inima.

Izbucniră aplauze.

Cîştigase şi inima logodnicei, şi dota ei.

*

— Apărarea are cuvîntul.

Apărarea luă acest „cuvînt“ în care s-adunaseră hectarele verbale ale pledoariilor.

Intrase dihonia în avocaţi. Nu mai erau apărătorii unei cauze, ci concurenţi întru succes. În timp ce vorbea unul, ceilalţi oftau, se frămîntau, se scărpinau, desemnau, ridicau din sprîncene dezaprobativ, cu ochii la public, făceau disecţia timpului pe cadranele ceasornicelor.

— „...Acest proces pune din nou problema conflictului dintre prohibirea legală a violenţei şi necesitatea

ei socială. Cine, domnii mei, a codificat cel dintîi, prohibirea violenței ? Cine este apologistul blîndeței, al resemnării, al supușeniei iertătoare ? Isus Hristos. Și El, mielul creștinătății, în clipa cînd fariseii au făcut din Templul Domnului tarabă, a luat biciul și a lovit. Așadar, domnii mei, legea prohibirii violenței a fost călcată, prin imperativul necesității sociale, de cel mai dumnezeiesc reprezentant al omului. Omul tot om rămîne, și violența e în om. Atît numai putem cere omului : ca violența lui să fie ca și biciul lui Hristos, mînia celui drept, cînd vede Templul pîngărit. Acuzata de astăzi a izgonit din Templul dragostii pe cea mai netrebnică profanatoare a dragostii. S-o apărăm ? Nu. Să-i spunem într-un glas : Slavă ție, femeie slabă, care ai cutezat să faci ceea ce n-au știut să facă bărbații tari.

Aplauze.

Suspendare.

Ură cordială a confraților.

Colectă pentru o călimară de bronz, cu inscripția : „Feministele moldovene, celui care a înțeles rolul social al femeii".

Pledoariile continuară, după suspendarea acordată stomahului, pînă la cinci dimineața.

Procesul, reconstituit de avocați, versiune după versiune, interesa din nou, ca un subiect tratat de mai mulți autori. Cînd operetă, cînd dramă, cînd tragedie ; cînd picanterii, cînd avalanșă de imprecații, cînd aluzii piezișe. Dar toate pledoariile gravitau în jurul fetei din Zlataust.

Acuzata era achitată. Plana deasupra dezbaterii. În schimb, fata din Zlataust nu murise de-ajuns.

Ultimul avocat, cel mai bătrîn, își puse dantura și vorbi încet și grav, calm pe cît erau de nerăbdători cei care-l ascultau repetînd cu autoritate lucruri știute, fără vervă, fără pitoresc ; o pledoarie lungă, lungă și înceată ca un tren de marfă c-un vagon mortuar, într-o zi de toamnă ploioasă.

Începură somnolențele, ațipirile. Oboseala, ora tîrzie, blazarea, obsesia acelorași lucruri, lumina micșorată — becurile deveniseră gălbui — ridicau în sufletul

mulțimii acele gînduri stranii ale orelor de noapte înaintată, gînduri care apar și plutesc la suprafața sufletului ca trupurile înecaților.

Nu mai zîmbea nimeni.

Președintele își începu rezumatul : alt tren de marfă avînd în coadă același vagon mortuar.

Și deodată, mulțimea simți că se întîmplă ceva.

Acuzata își ridicase cu mîni de somnambulă vălul negru de pe față. Ochii verzi se deșteptau în fața mulțimii. Fața era palidă — doliul îi sporea paloarea —, cu trăsături ascuțite, cu buze subțiri și decolorate.

Ochii tuturora se îndreptaseră spre acuzată.

Președintele vorbea încet, într-o tăcere deplină : numai ochi privind obrazul palid care parcă *venea* de departe, apropiindu-se.

Strania impresie pe care-o ai la cinematograf, cînd un chip desprins din mulțime e mărit progresiv, apropiindu-se de cei care-l privesc, ca și cum ar năvăli printr-un tunel, cu ochii mari, tot mai mari, înghițind mulțimea, în dilatarea lor halucinantă.

Acuzata se ridică, purtată parcă de ochii care-o tîrau.

Un avocat se întoarse. Crezu că vede în ochii acuzatei spaima caracteristică apropierii verdictului.

— N-aveți nici-o grijă, domnișoară. Sunteți achitată.

— Achitată !?

Țipătul strident străbătu tăcerea prin șira spinărilor.

— Să mă achitați voi pe mine ?! Dar ce pricepeți voi din fapta mea, ce ? Dacă ați ști, m-ați ucide cu pietre. Asta-i datoria voastră : să mă ucideți cu pietre. Asta vă ordon. Asta merit pentru voi. Delia, turma care te-a mîncat pe tine, vrea să mă achite ! Delia. Delia, pămîntul e pustiu și turma mă admiră ! Isuse ! Isuse ! De ce te-ai răstignit pentru turmă ? Dumnezeu te-a mințit : nu te-a trimis printre oameni. Și ei vor să mă achite...

Înghețaseră.

Vorbea strident și-nvălmășit, zbătîndu-și capul, pumnii, ochii. Era ceva înfricoșător în ființa ei neagră.

Nu știa nimeni ce să facă. Jandarmii de la spate nu îndrăzneau s-o atingă.

Se bătea cu pumnii în frunte, tare, ca într-un zid. Toţi o socoteau nebună. Vedea în ochii tuturor verdictul achitător al groazei de nebunie.

Înnebunea.

Şi deodată, în zbaterea ei totală, întîlni în mulţime ochii în lacrimi ai unei călugăriţe.

— Bunicuţă !

Strigătul străpunse cu alţi fiori spinările îngheţate.

— Cine sunteţi ? — întrebă preşedintele pe călugăriţa ridicată în picioare, singură în mulţimea încremenită.

— E foasta directoară, Ruxanda Damian — răspunse glasul unei profesoare.

— Dumneavoastră aţi asistat la dezbatere ? — se răsti preşedintele. — De ce n-aţi răspuns la apelul nominal ?

Bunicuţa îşi şterse ochii, înălţîndu-şi capul cum şi-l înălţa de cîte ori un bărbat u'ta că e bărbat în faţa unei femei.

— Mă numesc maica Raluca.

— Bunicuţă, mi-ai luat numele ?

Glasul strident curmă întrebările preşedintelui.

Drama era în altă parte : mulţimea simţea.

— Bunicuţă, spune-le tu, cere-le tu pedeapsă, Bunicuţă, pe tine or să te creadă...

Întindea braţele spre ea, împreunate, cu o desnădejde uscată, fără de lacrimi, care dădea obrajilor ei o crispare de ger.

Bunicuţa clătină din cap. Îi curgeau lacrimi pe obraji.

— Bunicuţă, nu mă lăsa... Atunci cine mă pedepseşte ?

Bunicuţa arătă cu ochii uzi în sus.

— Nu cred în Dumnezeu, Bunicuţă.

— Poate că asta-i pedeapsa ta.

Şi subt ochii acuzatei, maica îşi făcu loc prin mulţime şi ieşi, ducînd pe umeri numele Ralucăi.

Juraţii plecară în camera de deliberare.

O achitară, cu toate că-i insultase, fiindcă o socotiră, în unanimitate, nebună.

EPILOG

Un magistrat cumpărase la licitaţie — pe nimic — faimoasa casă.

— Omul sfinţeşte locul — răspunsese colegilor care-l felicitau pentru preţ, clipind din ochi cu înţeles.

După ce refăcuse casa, poarta, tăind salcîmul, după ce aranjase grădinile în cea mai perfectă ordine şi aliniere — se mutase.

Casă ieftină, grădină, livadă, aer curat, nici zgomot, nici praf, biserica alături, hala aproape.

— Să-mi trăiască.

Dar mai avea şi fete mari, care umblau la şcoală.

— Ce-i asta, tăticule ? Ne tachinează toate fetele la şcoală, c-aşa şi pe dincolo ! Zău, ce-i asta ? — se alintau ele, botoase, după şcoală, ca să-l înduplece mai ales să le dea bani de cinematograf.

Magistratul interveni, împreună cu preotul, la primar, primarul vorbi comisiunii străzilor, şi comisiunea, în unanimitate, acceptă propunerea iscălită de un magistrat şi un preot.

Strada Zlataust fu botezată Ioan Gură de Aur.

Nu observase nimenea că Zlataust, pe slavoneşte, tot gură de aur însemna.

ÎN EDITURA "V E-N U S"

Au apărut:

Paul Brunton —India secretă
Mihail Drumeş —Cazul Magheru
Fraţii Grimm —Poveşti
Jack London —Revoltă pe Atlantic
Karl May —Insula giuvaerurilor
Jókai Mór —Omul de aur
H. Sienkiewicz —Quo Vadis ?
Jules Verne —Copiii Căpitanului Grant

ISBN 973-9024-57-2

PRET 400 LEI